

Emperyalizme, Kapitalizme, Faşizme, ^{Ataerkil} ve Her Türden Gericiliğe Karşı

PARTIZAN

Sayı: Ekim 2025/102 ■ Siyasi Dergi ■ Fiyatı: 80 TL ■ ISSN: 2149-12181216

- ✓ Kürt Ulusal Sorununda "Barış ve Demokratik Bütünleşme"
- ✓ A.Öcalan'ın "Perspektif"i Üzerine Notlar
- ✓ Devrimci Proletarya Yazarı Selim Açan'ın "Açmazı"
- ✓ ÇEVİRİ | Politika ve Program Hakkında Siyasi Öneri

Emperyalizme, Kapitalizme, Faşizme, ve Her Türden Gericiliğe Karşı

PARTİZAN

Emperyalizme, Kapitalizme, Faşizme, Ataerkiye ve Her Türden Gericiliğe Karşı
PARTİZAN

Sayı

Ekim 2025/102

Yaygın Süreli

ISSN: 2149-1216

NİSAN YAYIMCILIK VE BASIM SAN. LTD. ŞTİ

Yönetim Yeri:

Cumhuriyet Mh. Rumeli Cd. No 86, Kat 5, Daire 7, Murat Apt. Şişli/İstanbul

Telefon : 0212 293 73 76

e-posta: nisanyayimcilik@hotmail.com

Sahibi ve Yazışleri Müdürü: Vedat Yeler

BASKI: Ezgi Matbaacılık Basın San. Tic. Ltd. Şti.

Adres: Çobançeşme Mah. Sanayi Cad. Altay Sk. No:10/A Blok Yenibosna/İstanbul

Tel: 0212 452 23 02 Fax: 0212 654 94 13, ezgimatbaa@gmail.com

İÇİNDEKİLER

SUNU	5
Kürt Ulusal Sorununda “Barış ve Demokratik Bütünleşme”	
“Yeni Paradigma” ve Kürt Ulus Gerçekliğinin Reddi!	7
A. Öcalan’ın “Perspektif”i Üzerine Notlar	
Kim İçin ve Ne İçin Perspektif!	83
Ülkemizin Tarihsel Evrimi ve Demokratik Halk Devrimi	131
Politika ve Program Hakkında Siyasi Öneri	193

SUNU

Yeni bir sayımızla daha beraberiz.

Bu sayımız, son bir yıldır Kürt ulusal sorunu merkezli yaşanan gelişmelere odaklanmıştır.

Hatırlanacak olursa, 1 Ekim 2024'te MHP lideri Devlet Bahçeli'nin parlamentoda DEM Parti Grubu ile tokalaşmasıyla TC devleti ile Kürt ulusal hareketi arasında yeni bir sürecin başladığı kamuoyuna yansımıştır.

Süreç; PKK lideri Abdullah Öcalan'ın 27 Şubat 2024 tarihinde yayınlanan "Barış ve Demokratik Toplum" başlıklı çağrısının ardından PKK'nin 5-7 Mayıs 2024 tarihleri arasında 12. Olağanüstü Kongresi'nde kendisini feshettiğini açıklaması ve 11 Temmuz 2024 tarihinde "Barış ve Demokratik Toplum Grubu" adıyla bir grup gerillanın "silahlarını yakması"yla devam etmiştir.

Bu sayımızda A.Öcalan'ın yukarıda kısaca bahsettiğimiz sürece yön veren ve "paradigma" olarak adlandırdığı tezlerine yönelik değerlendirmeler bulunmaktadır.

Birinci makalemiz; "*Kürt Ulusal Sorununda "Barış ve Demokratik Bütünleşme"; "Yeni Paradigma" ve Kürt Ulus Gerçekliğinin Reddi!"* başlığı altında genel olarak ulusal soruna, ulusal sorunun tek ve gerçekçi çözümüne odaklanmakta, özel olarak da coğrafyamızda Kürt ulusal sorununu ve tarihsel sürecini, PKK'nin ortaya çıkışı ve ideolojik politik gelişimini incelenmekte ve A.Öcalan'ın yeni paradigmasını değerlendirmektedir.

İkinci makalemiz; A.Öcalan'ın, PKK'nin 12. Kongresi için hazırladığı perspektif metnini değerlendiren "*A.Öcalan'ın "Perspektif"i Üzerine Notlar; Kim İçin ve Ne İçin Perspektif!"* başlıklı yazıdır.

Makale, Kürt ulusal hareketi tarafından “*yeni dönemin teorik, politik, tarihsel ve programatik temelleri*” olarak tanımlanan perspektif metnini ele almaktadır. Üçüncü makalemiz; proletarya partisinin son süreci sonrasında Devrimci Proletarya Dergisi’nde Selim Açıan imzasıyla yayımlanan eleştirilere yönelik bir polemiktir. “*Devrimci Proletarya Yazarı Selim Açıan’ın “Açmazı”*”; *Ülkemizin Tarihsel Evrimi ve Demokratik Halk Devrimi*” başlığıyla yayınladığımız bu değerlendirmede, Türkiye devrimi ve koşulları açısından “demokratik devrim” gerçekliği analiz edilmektedir.

Dördüncü makalemiz; Nepal Devrimci Komünist Partisi’nin Birlik Kongresi’nde karar altına aldığı “*Politika ve Program Hakkında Siyasi Öneri*” isimli belgedir.

Nepal’de 8 ve 9 Eylül 2025 tarihleri arasında bir halk isyanı yaşanmış. Gelişmeler uluslararası arenada yankı bulmuştur. Söz konusu belge, Nepal devrimi ve uluslararası komünist hareket açısından önem taşımaktadır.

Yeni sayımızın okurlarımız tarafından ilgiyle karşılanacağı inancıyla;
İyi okumalar

Kürt Ulusal Sorununda “Barış ve Demokratik Bütünleşme” “Yeni Paradigma” ve Kürt Ulus Gerçekliğinin Reddi!

“Sınırlar, milletin kendi iradesiyle tespit edilmelidir. Bu, çeşitli milliyetlere mensup işçi ve emekçi yığınların karşılıklı güveni, sağlam dostluğu ve gönüllü birliği için zorunludur.”

İbrahim Kaypakkaya

GİRİŞ

1 Ekim 2024 tarihinde TBMM’de faşist MHP lideri Devlet Bahçeli’nin, Halkların Eşitlik ve Demokrasi Partisi (DEM Parti) sıralarına giderek, DEM milletvekilleriyle tokalaşması ve ardından 22 Ekim’de MHP’nin grup toplantısında yaptığı konuşmada, Kürdistan İşçi Partisi (PKK) lideri Abdullah Öcalan’a çağrıda bulunarak; “*Buyursun, terörün bittiğini, örgütün tasfiye edildiğini tek taraflı ilan etsin*”, “*Tecridi kaldırılırsa gelsin, TBMM’de DEM Grup Toplantısı’nda konuşsun. Terörün tamamen bittiğini ve örgütün lağvedildiğini haykırsın. Bu dirayeti gösterirse umut hakkının kullanımıyla ilgili yasal düzenlemenin yapılmasının önü de ardına kadar açılsın. Adres İmralı’dan DEM’e uzansın*” ifadelerini kullanmasıyla, TC devleti ile A.Öcalan şahsında, PKK ile bir “süreç” başlatıldığı kamuoyuna yansdı.

Bu açıklamaların ardından ise İmralı Hapishanesi’nde 26 yıldır tecrit altında tutulan PKK lideri A.Öcalan’ın 27 Şubat tarihi açıklamasında ifade ettiği “PKK kendini feshetsin, silahlı mücadeleye son versin” çağrısı karşılık bulmuş ve PKK, 5-7 Mayıs tarihleri arasında topladığı Olağanüstü 12. Parti Kongresi’yle kendisini feshettiğini kamuoyuna duyurdu.

Taraflar tarafından farklı adlandırılan ve adı konmayan “süreç”, PKK’nin kendisini feshetmesi, silahların bırakılmasıyla devam ederken, yeni ‘yol haritası birçok tartışmayı da beraberinde getirdi.

Bu tartışmalara dair proleter hareket de çeşitli vesilelerle yayınladığı broşür ve açıklamalarla, Kürt ulusal sorunu ve PKK’nin “paradigma değişikliği”yle yaşanan “süreç” ve gelişmelere dair görüşlerini kamuoyuna açıkladı. Bu makalede PKK lideri A.Öcalan’ın “27 Şubat Çağrısı”nda dile getirdiği görüşlerin bir değerlendirmesi yapılacaktır. Makale; genel olarak ulusal sorun, Kürtlerin ulusallaşması, Kürt isyanları, PKK’nin mücadele sahnesine çıkması ve PKK’nin kendisini feshettiği Olağanüstü 12. Kongre sonrası gelişmeleri değerlendirecektir.

Bütün tartışmalar bir yana Türkiye’de Kürtler bir ulustur ve her ulus gibi Kürt ulusu da Özgürce Ayrılma Hakkı’na (ayrı bir devlet kurma hakkı) sahiptir. Bu MLM’ler açısından ilkesel bir konudur ve tartışmaya kapalıdır. Geline aşamada Kürt ulusal hareketinin andaki ifadesi olarak şekillenen PKK’nin ve onun lideri A.Öcalan’ın bırakalım “ayrılma hakkı”nın kullanımını, “Barış ve Demokratik Toplum Çağrısı”nda, bu hakkın talep edilmesini “aşırı milliyetçi savruluş” olarak tanımlaması ve dahası “ayrı ulus-devlet, federasyon, idari özerklik ve kültüralist çözümler, tarihsel toplum sosyolojisine cevap olamamaktadır” olarak tanımlayarak ulusal sorunun çözümüne dair burjuva anlamda dahi şu veya bu adımları reddetmesi, meseleye dair görüşümüzü yeniden ifade etmemizi zorunlu kılmaktadır. (Barış ve Demokratik Toplum Çağrısı” için bakınız; A.Öcalan, “Barış ve Demokratik Toplum Çağrısı”, 27 Şubat 2025, bianet.org)

Elbette “ayrılma hakkı”nın nasıl kullanılacağı tamamen Kürt ulusunun kendi iradesine tabidir. Bu konudaki görüşümüz bilinmektedir:

“Marksist-Leninist hareket, devlet kurma hakkı konusunda da imtiyaza karşıdır... Ulusların kendi kaderini tayin hakkı, belli bir ulusun ayrılmasının gerekliliği ile asla karıştırılmamalıdır. Marksist-Leninist hareket, ayrılma sorununu her özel meselede somut olarak ele alır, ‘bir bütün olarak sosyal gelişmenin ve sosyalizm için, proletaryanın sınıf mücadelesinin menfaatleri açısından yargılar ve tayin eder’. Marksist-Leninist hareket, tasvip etmediği bir ayrılma kararında da zor kullanmayı, engel ve güçlük çıkarmayı kesinlikle reddeder. Sınırlar, milletin kendi iradesiyle tespit edilmelidir. Bu, çeşitli milliyetlere mensup işçi ve emekçi yığınların karşılıklı güveni, sağlam dostluğu ve gönüllü birliği için zorunludur.” (İbrahim Kaypakkaya, Bütün Eserleri, Nisan Yayıncılık, Ekim 2016, s. 274-275)

Somutta ise A.Öcalan ve PKK, ayrılmadan değil tam tersine ezen ulusla “demokratik entegrasyon”dan bahsetmektedir. A.Öcalan “yeni paradigması”nda TC devletine “demokratik toplum” çağrısı yapmakta ve Kürt ulusal hareketine, bu “demokratik toplumla” entegre olmayı önermektedir: “...devlet dene-timinde bu toplantımızla programını hazırlıyoruz. Nasıl bir demokratik toplum bunun yoğun çabası içindeyiz. Bu eşikten atlamak istiyoruz. Nedir bu, savaş ve ayrılıkçı çatışma sürecinden barış ve demokratik bütünleşme, Türkiye Cumhuriyeti’yle özellikle.” (A.Öcalan, “Perspektif”, Serxwebûn Gazetesi, sayı 521)

I. Ulusal Sorunun Tam ve Doğru Çözümü

*“Bu, Marksistlerin programındaki ‘ulusların kendi kaderlerini tayin etmeleri’ ilkesi, tarihsel ve iktisadi bakımdan, siyasal kaderlerini tayin etme, siyasal bağımsızlık, ulusal bir devletin kurulmasından başka bir anlama **gelemez** demektir.”* (V.İ.Lenin, Ulusların Kendi Kaderlerini Tayin Hakkı, Sekizinci Baskı, Sol Yayınları, s. 52, bold Lenin)

“Genel olarak Marksizmin teorisi bakımından ulusların kendi kaderlerini tayin etme hakkı sorunu, hiçbir zorluk içermez.” (V.İ.Lenin, age, s. 104)

Bunun dışındaki hiçbir çözüm, ezilen bağımlı ulusların gerçek kurtuluşu olamaz. Reformlar ya da bazı demokratik kısıntıların elde edilmesi sadece bir pansuman “çözüm” olabilir.

Bu noktada, ulusal sorunu ortaya çıkaran tarihi gelişim ya da tarihi olarak ulusların oluşumunun kısa bir tanımını yapmak yararlı olacaktır.

Ulus devletler, tarihi olarak çeşitli aşiret ve toplulukların birleşerek bir ulus oluşturmalarına rağmen örneğin Moğollar veya İskender’in büyük devletleri bir ulus oluşturmazlar. Bunlar ulus değil, fakat bu ya da şu nedenle biraraya gelmiş ve dağılmış insan topluluklarıdır. Demek ki, devlet ile ulus bir ve aynı şey değildir. Devlet, ezen ve ezilen sınıfların ortaya çıkmasından hemen sonra oluşmuş sınıfsal bir olgudur. Tarihi olarak, sınıflar ortaya çıktıktan sonra sırasıyla Köleci Devlet, Feodal Devlet olmasına rağmen bu devletlerin sınırları içinde yaşayan insan toplulukları birer ulus oluşturmuyordu. Burada çok önemli bir ayrım noktası söz konusudur; Ulus, sadece tarihi olarak oluşmuş bir kategori değildir, o, aynı zamanda yükselen kapitalizm çağının bir tarihi kategorisidir.

Başka bir ifadeyle, feodalizmin tasfiyesi ve kapitalizmin gelişme süreci, aynı zamanda insan topluluklarının ve aşiretlerin uluslar biçiminde birleşme zamanıdır. Örneğin Batı Avrupa’da feodal parçalanma üzerinde zafer kazanan kapitalizmle birlikte İngilizler, Fransızlar, İtalyanlar ve Almanlar ulusal devletler olarak ortaya çıktılar.

Her istikrarlı topluluğun bir ulus oluşturmadığını yukarda vurguladık. Ulus için ortak bir dil zorunlu iken, bir devlet için ortak dil şart değildir. Ortak bir dil olmadan bir ulus meydana gelemez. Fakat her ortak dili konuşan da aynı ulusu oluşturmazlar. Örneğin Amerikalılar ve İngilizler ortak bir dil konuştukları halde iki ayrı ulustur. Dil birliği, bir ulusun en belirgin karakteristik özelliklerinden biridir.

Fakat dil birliği, bir ulusu meydana getirmeye yetmez. Dil birliğinin yanında başka özellikler de söz konusudur. Bu özelliklerden bir diğeri de, ortak bir toprak üzerinde yaşıyor olmalarıdır. Bir ulus uzun süreli ve düzenli ilişkiler sonucu toplulukların kuşaktan kuşağa birarada yaşamaları sonucunda meydana gelmiştir. Bir toprak olmaksızın uzun süreli birarada yaşama mümkün değildir. Demek ki, toprak birliği ulusun karakteristik özelliklerinden biridir.

Fakat bu iki özellik de bir ulusun meydana gelmesi için yeterli değildir. Dil ve toprak birliğinin yanında, ulusun tek tek bölümlerini bir bütünde birleştiren bir iç iktisadi birlik şarttır. Bu ekonomik birlik, bir ulusun tümünün bir ortak pazar etrafında biraraya gelmelerini sağlayan önemli bir öğedir. Demek ki, iktisadi yaşantı birliği ulusun karakteristik belirtilerinden biridir.

Bütün bu belirttiğimiz özelliklere bir başka özellik daha eklenmelidir. Bu da ruhi şekillenme birliğidir. Uluslar sadece dil, toprak ve ekonomik olarak birbirlerinden ayrılmazlar. Aynı zamanda kültür özelliklerinde ifadesini bulan ruhi şekilleniş bakımından da ayrılırlar. Demek ki, bir kültür birliğinde ifadesini bulan ruhi şekillenme birliği, ulusun karakteristik özelliklerinden biridir.

Tüm bu ifadelerin sonucu olarak; ulus, tarihi olarak oluşmuş, dil, toprak, ortak bir pazar, kültür birliği ve ruhi şekillenmede ifadesini bulan istikrarlı bir insan topluluğudur. Özetlersek;

“‘Millet [veya ulus]; dil, toprak, iktisadi yaşantı birliğinin ve ortak kültür biçiminde beliren ruhi şekillenme birliğinin hüküm sürdüğü, tarihi olarak meydana gelmiş istikrarlı bir topluluktur.’” (J.Stalin’den aktaran İbrahim Kaypakkaya, Bütün Eserleri, Nisan Yayıncılık, Ekim 2016, s. 223)

Ulus sadece tarihi bir kategori değil, fakat belirli bir çağın, yükselen kapitalizm çağının, bir tarihi kategorisidir.

Kapitalizmle birlikte uluslaşma sürecinde farklı iki dönem yaşandığını görmekteyiz. Bunlardan birincisi Batı’da Almanya, İngiltere, Fransa’da tek uluslu devletler kurulurken, Doğu’da ise çok uluslu devletler kuruldu. Macaristan ve Rusya bu tür devletlerdi. Bu aynı zamanda çok uluslu devletlerde ulusal sorunu da gündeme getirdi. Diğer bir gelişme de devletlerin bu kendine özgü kuruluş biçiminin hemen yanıbaşında, geri plana itilmiş milliyetlerin uluslar biçiminde örgütlenmek için iktisadi bakımdan sağlamlaşmaya henüz vakit bulamamış olduğu, henüz tasfiye edilememiş feodalizm ve zayıf gelişmiş kapitalizm koşulları altında mümkündü.

Ulusal sorunda belirtilmesi gereken bir diğer konu da ulusal sorunun üç gelişim aşaması olduğu gerçeğidir. Ulusal sorunda birinci dönem; Batıda feo-

dalizmin tasfiye ve kapitalizmin zaferi dönemidir. Bu dönem insanların ulusal topluluklar olarak birleştikleri döneme tekabül eder... Birinci dönem olarak belirtilen bu dönemde, Batı Avrupa’da ulusal baskının olmadığı devletler oluşurken, Doğu Avrupa’da ise ekonomik ve politik olarak gelişmiş ulusun hakim olduğu, diğer ulusların baskı altına alındığı çok uluslu devletler kuruldu. Doğu’nun bu çok uluslu devletleri, ulusal savaşları, ulusal hareketleri ve ulusal sorunun çeşitli çözüm yöntemlerini ortaya çıkaran ulusal baskının anavatanları oldu. (J.Stalin, Marksizm ve Ulusal Sorun ve Sömürge Sorunu, Sol Yayınları, Dördüncü Baskı, s. 115-116)

Ulusal baskı ve ona karşı mücadele yöntemlerinin geliştirildiği ikinci dönem ise emperyalizmin ortaya çıkmasıyla şekillenen dönemdir. Kapitalizm; pazar, hammadde, enerji ve ucuz iş gücüne her zaman ihtiyaç duymuştur. Sermaye ve mal ihracında kara, deniz ve hava yollarını denetleme ve bunları güvence altına almak ister. Bunun için ulusal çitleri yıkar, rakipleri aleyhine ulusal topraklarını genişletir.

“Bu ikinci dönemde, Batının eski ulusal devletleri -İngiltere, İtalya, Fransa-, ulusal devletler olmaktan çıkarlar; yani ellerine yeni topraklar geçirip böylece daha önce Avrupa’nın doğusunda varolan o aynı ulusal ve sömürgeci baskı için bir alan oluşturarak, çokuluslu devletler durumuna dönüşürler. Bu dönem, Avrupa’nın doğusunda, egemenlik altındaki ulusların (Çekler, Polonyalılar, Ukraynalılar), emperyalist savaştan sonra, eski çokuluslu burjuva devletlerin dağılması ve büyük güçler denilen devletlerce egemenlik altına alınmış yeni ulusal devletlerin kurulmasına yolaçan uyanış ve pekişmeleri ile belirlenmiştir.” (J.Stalin, age, s. 116-117)

Ulusal sorunda üçüncü dönem Ekim Devrimi dönemidir. Ekim Devrimi ile kapitalizmin yıkıldığı, ulusal sorunun çözüldüğü dönemdir. Ekim Devrimiyle birlikte Rusya’da ezilen uluslar ve sömürgeler sorununun tarihin çöplüğüne atıldığı dönemdir.

“Ama Ekim Devrimi, yalnızca ulusal baskının kaldırılması, yalnızca halkların birleşmesine uygun bir alanın yaratılması sonucunu vermemiştir. Gelişmesi içinde, Ekim Devrimi, bu birleşmenin biçimlerini de hazırlamış, halkların bir tek federal devlet biçiminde birleşmesinin kendilerine göre yapı-

lacağı temel çizgileri de çizmiştir. Devrimin birinci dönemi içinde, milliyetlerin emekçi yığınları bağımsız ulusal büyüklükleri ilk kez olarak duydukları, ama bir yabancı müdahale tehdidi henüz kendini gerçek bir tehlike olarak göstermediği sırada, halkları işbirliğinin henüz mutlak olarak belirlenmiş, sıkı sıkıya saptanmış bir biçimi yoktu. İç savaş ve müdahale döneminde, ulusal cumhuriyetlerin askeri özsavunma çıkarılan birinci planda göründükleri, ama iktisadi kuruluş sorunları henüz gündemde yer almadıkları sırada, işbirliği askeri bir ittifak biçimini aldı. Son olarak, savaş-sonrası dönemde, savaş tarafından yıkıma uğramış üretici güçlerin yeniden kurulma sorunları birinci sırada göründükleri zaman, askeri ittifak, iktisadi bir ittifak ile tamamlandı. Ulusal cumhuriyetlerin, sovyet cumhuriyetlerinin bir Birliği biçiminde birleşmesi, işbirliği biçimlerinin gelişmesinin, bu kez, halkların çokuluslu tek bir sovyet devleti içinde, askeri, iktisadi ve siyasal bir birliği niteliğine bürünmüş bulunan son evresini oluşturur.

Böylece proletarya, sovyet rejiminde, ulusal sorunun doğru çözümü anahtarını bulmuş, ulusal eşitlik ve özgür katılma üzerine kurulu çokuluslu, kararlı bir devletin örgütlenme yolunu, bu rejimde bulgulamıştır.” (J.Stalin, age, s. 162-163)

II. Kürtlerin Kısa Tarihi

Kürtler köken olarak Med'lere dayanır. Kürtlerin ataları olarak da bilinen Med'lerin ortaya çıkışları, 3000 yıl öncesine dayanır. Bu da tahminen M.Ö. 1000 yıllarına rastlar. Asur İmparatorluğu altında yaşamak zorunda kalan Mezopotamya halklarından olan Med'ler, uzun yıllar bu köleci imparatorluğun baskısı altında yaşamak zorunda kaldı. 700 yıllarından itibaren Asur İmparatorluğu'na karşı mücadele eden Med'ler, diğer halklarla birlikte bu köleci imparatorluğu yıkararak, M.Ö. 612 yılında Med devletini kurarlar.

Med İmparatorluğu'nun yıkılmasından sonra Kürtler, Pers İmparatorluğu'nun egemenliği altında yaşamaya başladı. Büyük İskender'in bölgeyi işgal etmesinden sonra Kürtler, sırasıyla önce Makedon, M.S. 30 ile 476 yılları arasında ise Doğu Roma İmparatorluğu'nun egemenliği altında yaşamaya başladı.

Orta Çağ'dan sonra İslamiyet'in Orta Doğu'ya yayılmasından sonra ise Kürtler, İran Safevi, Emevi ve Abbasilerin egemenliği altına girdi. Kürtler, tüm tarih boyunca birçok kez bağımsız bölgeler oluşturarak yaşamlarını ör-

gütlemişlerdir. Kürtlerin bu otonom yaşam şeklinde, egemenliği altında yaşadıkları imparatorlukların güç dengeleri belirleyici olmuştur. Bu güç dengesi sonucu olarak Kürtler birçok devlet kurdular. 10. ve 11. yy’da kurdukları Mervani ve Şeddadi devletleri bu örneklerden ikisidir.

Kürtler, öz yönetim hakimiyetlerini kaybettikten sonra değişik yönetimlerin hakimiyetleri altına girdiler. Osmanlı İmparatorluğu’nun nüfuz alanlarını genişletmesiyle birlikte Kürdistan toprakları da işgal edildi. Osmanlı İmparatorluğu tarihi boyunca Kürtleri farklı uygulamalara tabi tutuldular. Yavuz ve Kanuni iktidarlarında Osmanlı, Kürtlerin gücünü iyi bildiğinden, onları hemen yok saymadılar. Hatta otonom diyebileceğimiz bazı haklar da tanıdılar. Bununla hem iç istikrarı sağladılar hem de Osmanlı’ya ödenen vergilerin bizzat Kürt Bey ve Mir’leri vasıtasıyla toplanması dönemin yönetimlerinin işine gelmiştir.

1830’lara gelindiğinde Osmanlı, Kürtlere karşı yeni bir saldırıya geçti. Dönemin padişahı Sultan 2. Mahmut, Kürdistan’daki yarı otonom yönetime son vermek için harekete geçti. Amacı, tüm toprakların Osmanlı İmparatorluğu’nun denetimi altına sokulmasıydı. Osmanlı İmparatorluğu’nun Kürt yarı otonom bölgelerine son vermesinden sonra Kürtlerin Osmanlı’ya karşı direnişi daha da arttı.

Osmanlı, merkezi yönetimi güçlendirme adına yaptığı saldırılar sonrasında umduğunu bulamadı. Osmanlı İmparatorluğu, bu dönemde yaptığı saldırılarla merkezi hükümeti güçlendirse de Kürtleri sindirmede başarılı olmadı. Kürdistan’ın coğrafik yapısı da bunda etkin oldu. Ulaşılması güç yerlerde, Kürtler direnişlerini sürdürdüler. Osmanlı İmparatorluğu’nun saldırıları sonucu Baban, Soran, Bahdınan ve Hakkari Beyliklerine ait topraklar, daha küçük olan aşiretlerin denetimine geçti.

19. yüzyılın başlarında, Osmanlı İmparatorluğu, zayıflama dönemine girdi. Osmanlı’ya başkaldıran birçok halk, bağımsızlığını kazandı. Devletleşmeyen bir tek Kürtler kaldı. Osmanlı İmparatorluğu, zayıflayan otoritesini daha da merkezileşerek sağlamaya yöneldi. Bunun için Kürdistan bölgesini yönetmek için buraya kadı, vali gibi yöneticiler atayarak otoritesini sağlamaya çalıştı. 19 yy. aynı zamanda uluslaşmanın tamamlandığı yüzyıl da oldu. Kürtlerin topraklarının işgal edilmiş olması, feodal yapıdan dolayı bölünmüşlüğü ve belli bölgeleri ellerinde tutan aşiretlerden dolayı uluslaşmayı sağlayamadılar.

Osmanlı’nın zayıflaması, İttihat ve Terakki’nin iktidarı ele almasından sonra dengeler iyice değişmeye ve yeni bir döneme girilmeye başlandı. Bu aynı zamanda Osmanlılıktan Türklüğe geçişin de başlangıcı olmuştur. 1915 yılında Ermeni, Rum, Süryani ve Keldanilere karşı büyük soykırım uygulanmış-

tır. Soykırım sadece bu kesimlerin mal varlıklarına el koymayı amaçlamıyordu. Bu, aynı zamanda daralan topraklara bu kesimlerin yaşadığı topraklarının eklenmesini hedeflemiş, yeni bir vatan yaratma, bu soykırım üzerinden sağlanmaya çalışılmıştır. Soykırımda Kürtleri kullanan Osmanlı, Ermeni, Rum, Süryani ve Keldanileri katledip sürgün ettikten sonra sıra Kürtlere gelmiştir. Kürtlerin olası bir başkaldırıya karşı örgütlülükleri dağıtılıp sürgün edilmişlerdir.

I. Emperyalist Paylaşım Savaşı’nda Osmanlı İmparatorluğu, Alman emperyalizmiyle aynı saflarda savaşa girdiği için, savaş sonunda Osmanlı, Mondros Mütarekesi ile paylaşıldı. Kemalistler, dönemin yeni önderliği olarak ortaya çıkıp, güdük bir işgal karşıtı savaş yürüttükten sonra emperyalistlerle Lozan’da anlaşarak yeni Türkiye Cumhuriyeti’ni kurdular. Savaş boyunca Kürtleri savaşa dahil eden Kemalistler, Lozan’da Türkler ve Kürtler adına masaya oturmalarına rağmen, sonrasında Kürtlere en küçük bir ulusal hak tanımadılar. Kürtler bunu her hatırlattığında kanla bastırıldı, sürgün edilip yok sayıldılar. Kürtler bu yok sayılmaya ve baskılara karşı ayaklandılar. Bu ayaklanmalar günümüze kadar aralıksız olarak sürdü.

III. Kürt Ayaklanmaları

Osmanlı İmparatorluğu Dönemindeki Ayaklanmalar

Babanzade Abdurrahman Paşa isyanı (1806-Musul), Babanzade Ahmet Paşa isyanı (1812-Musul), Şerefhan isyanı (1831-Bitlis), Bedirhan isyanı (1835-Botan), Garzan isyanı (1839-Diyarbakır), Ubeydullah isyanı (1881-Hakkari), Bedirhan Osman Paşa ve kardeşi Hüseyin Paşa isyanı (1872-Mardin-Cizre), Bedirhan Emin Ali isyanı (1889-Erzincan), Bedirhaniler ve Halil Rema isyanı (1912-Mardin), Şeyh Selim Şebabettin ve Ali isyanı (1912-Bitlis), Koşgari isyanı (1920-Koşgiri)

TC’nin Kuruluşundan Sonraki Ayaklanmalar

Kemalist iktidar, Kürtlerin siyasi ve kültürel haklarının güvence altına alınacağına dair vaatlerini tutmadı. Kürtlerin kendi kaderlerini tayin etmeleri, kendilerini yönetme taleplerine olumlu yanıt verilmedi. “Kurtuluş savaşı” sırasında Kürtlere eşit haklar vaadi verilmiş olmasına rağmen savaş sonrasında hiçbir adım atılmayınca süreç, isyanlarla başlayan bir döneme evrilmiş oldu.

“Türkiye’nin Lozan Antlaşmasıyla tespit edilen sınırları içinde de Kürt milli hareketi devam etmiştir. Zaman zaman ayaklanmalar olmuştur. Bunların en önemlileri 1925 Şeyh

Sait İsyanı, 1928 Ağrı İsyanı, 1930 Zilan İsyanı ve 1938 Dersim İsyanıdır. Bu hareketlerin ‘milli’ karakterlerinin yanında, bir de feodal karakterleri vardır: O zamana kadar kendi başlarına hükümran olan feodal beyler, merkezi otoritenin bu hükümranlığı tehdit etmeye başlaması üzerine, bu otoriteyle çatışmışlardır. Feodal beyleri merkezi otoriteye başkaldırmaya iten esaslı etken budur.” (İbrahim Kaypakkaya, age, Ekim 2016, s. 242)

Koçgiri İsyanı-Katliamı

6 Mart 1921’de başlayıp 15 Haziran 1921’de kanlı bir şekilde bastırılan Koçgiri İsyanı, TC devleti tarihinde yaşanmış ilk Kürt isyanıdır. İsyân, Alevi-Kürt topluluğu olan ve Sivas’ın doğusunda ikamet eden Koçgiri aşireti tarafından başlatılır. Dersim bölgesi isyana katılmamıştır. Bundan dolayı da isyan, Sivas ve Erzincan’la sınırlı kalmıştır. Bu isyanın asıl nedeni Kemalistlerin Kürtlere verdiği özerklik sözünün yerine getirilmemesidir. Koçgirililer, kimlikleri, kültürleri ve ulusal hakları için Alişer önderliğinde üç ay kadar direnmişlerdir.

Koçgiri İsyanı’nda isyancıların talebi bağımsız bir Kürdistan’dır. Öncelikle Koçgiri ve Dersim’de Ankara hükümetince vergi alınmaması, basın-yayında serbestlik verilmesi, bütün hakların anayasal güvenceye alınması, Koçgiri ve Dersim bölgesini kapsayan bölge için otonomi talepleri dillendirilir.

Kemalist yönetim, isyancılar üzerine Sakallı Nurettin Paşa’nın Merkez Ordusu’nun emrindeki Topal Osman komutasındaki 42. ve 47. Giresun Alaylarını gönderir. Topal Osman çetesi isyanı kanlı bir şekilde bastırır. Katliamdan kurtulanlar Dersim’e sığınır.

Kemalistler, Koçgiri isyanını şiddetle bastırarak Kürt ulusunun bağımsızlık ve kendi iradesini belirleme çabalarını ezerler. Kemalistler, bu direnişi kanlı bir şekilde bastırarak daha Cumhuriyet’in kuruluş aşamasında Kürtleri, Türk etnik kimliğine entegre etmeyi planladıklarını ortaya koymuş olurlar.

Şeyh Said İsyanı

Bir Nakşibendi şeyhi olan Şeyh Said, 1925 yılında bir ayaklanma başlattı. Bu ayaklanmaya çok sayıda aşiret katıldı. Ayaklanma kısa zamanda Kürdistan’ın geneline yayıldı. Kürdistan’da yaşanan çatışmalarda Varto, Malazgirt, Solhan, Çewlig, Sancak, Lice, Kulp, Kanireş, Piran, Maden, Kozluk, Siverek, Çemişgezek, Karakoçan, Ergani, Eğil, Bimil, Fargın, Çermik, Çınar ve daha birçok yerleşim yeri isyancıların denetimine geçti. Kürtler, Kürdistan’daki 15 bin civarındaki Türk askerini esir aldı.

20-21 Mart tarihlerinde Kürt güçlerince 10 bin savaşçıyla Amed şehri kuşatılır. Şiddetli çatışmalarda ağır kayıplar veren Kürt güçleri, geri çekilmek zorunda kalır. Kemalistler Fransızların desteğiyle (Fransızların denetimindeki Suriye üzerinden demiryolu vasıtasıyla) Kürdistan’a asker yığar. Amed yenilgisinden sonra Kemalistler karşısında dağınık ve cephanesiz kalan Kürt güçleri, ele geçirdikleri yerlerden kıra/dağlara çekilerek direnişe devam ederler.

Şeyh Said, 14 Nisan 1925’te yakalanır. Amed’de İstiklal Mahkemesi’nde yargılanarak 41 arkadaşıyla birlikte idama mahkum edilir ve 28 Haziran’da idam edilir. Ayaklanmanın sonucunda birçok şehir, yüzlerce köy yakılıp yıkılır. 10 bine yakın insan hapsedilir. Binden fazla Kürt, isyana katıldıklarından dolayı idam edilir. Çatışmalarda çoğu sivil, binlerce insan yaşamını yitirir.

Türkiye’de cumhuriyetin kuruluşundan hemen sonra gerçekleşen Şeyh Said ayaklanması, tam olarak bağımsızlıkçı değildi. Osmanlı dönemindeki Şeyh Ubeydullah ayaklanması gibi dini referansları esas alan bir ayaklanmaydı. İstanbul’daki sultanı meşru halife olarak görüyordu. Özerklik taraftarıydı. İsyân, ümmetçi bir özellik taşıyordu.

Öte yandan isyana katılan pek çok Kürt aşireti ise Kürdi söylemleri, bağımsızlık özelemlerini öne çıkarıyorlardı ama isyana damgasını vuran esas olarak dini taleplerdi. Ancak bu durum, isyanın ulusal bir isyan olduğu gerçeğini değiştirmez. Üstelik bu isyanda “emperyalistlerin parmağı olduğu” iddia edilerek Kemalist hükümet tarafından azgınca bastırılmasının desteklenmesi söz konusu bile olamaz.

“İngiliz emperyalizminin, Şeyh Said hareketinde parmağı olduğunu iddia ederek Türk hükümetinin, Kürt ulusunun kendi kaderini tayin hakkını çiğnemesini, kitle katliamlarına girişmesini vs. haklı ve ilerici göstermeye çalışanlar, bir kere daha tekrarlayalım, iflah olmaz Türk şovenistleridir.... Kaldı ki söz konusu dönemde bizzat Türk hükümeti, İngiliz ve Fransız emperyalistleriyle işbirliği halindedir.” (İbrahim Kaypak-kaya, Bütün Eserleri, Nisan Yayıncılık, Ekim 2016, s. 246)

Ağrı Ayaklanmaları

Ağrı ayaklanmaları 1926 ile 1930 yılları arasında devam eden çatışmalarla uzun bir süreci kapsamıştır. Bu isyana Ağrı dağı çevresinde yaşayan Kürtlerin yanında İran topraklarında yaşayan Kürtlerin de katılımı söz konusudur. İsyân, geniş bir alana yayılmış ve yıllarca devam etmiştir. İsyân, 1926’nın Mayıs ayında Soğanlı, Kızılbaşoğlu, Sori, Cilkanlı, Bilhanlı, Cinganlı aşiretlerince baş-

latılır. Çatışmalar başlar başlamaz, İran’daki Yusuf Ağa bin kadar atlı ile İran sınırını geçerek aşiretlerin yardımına gelir. Çatışmalar geniş bir alana yayılır. Kemalistlerin silahlı güçleri, Kürt isyancılar karşısında tutunamayarak Doğu-beyazıt’a çekilir. Haziran ayında takviye alarak orduyu yeniden düzenleyen Kemalistler saldırıya geçerler. Kürt isyancılar İran’a çekilmek zorunda kalırlar.

İkinci Ağrı (Ararat) İsyanı

1928 yılında Hoybun Cemiyeti’nin de desteğiyle yeni bir Kürt isyanı başlatılır. İsyancılar Bitlis, Van ve Van gölü etrafındaki çoğu yerleşim yerlerini ele geçirir.

İhsan Nuri ve Zilan Bey’in önderliğinde başlatılan isyanla, Doğubeyazıt’ın da bulunduğu bölgeyi ordunun elinden alırlar. İsyancılar, Hoybun Cemiyeti’nin desteğiyle ele geçirdikleri ve hakimiyetleri altına aldıkları bu bölgelerde, Ağrı Cumhuriyeti’nin bağımsızlığını ilan ederler.

Bu büyük direnişe bazı Ermeni aydın ve direnişçileri de katılmış, direnişin güçlenip büyümesi için askeri ve lojistik destek sunmuşlardır. Tarihte ilk Ermeni-Kürt ittifakının bir örneği olarak bilinmektedir.

Tendürek Harekâtı

Kemalistlerin silahlı güçleri, 14-27 Eylül 1929 tarihinde Tendürek Harekâtıyla İran’dan gelmeye çalışan Şeyh Abdullah komutasındaki güçlerin isyanı katılmasını engellerler. Ve isyanı bastırmak için de Haziran ayında on bin askerle Ağrı Dağı’nı kuşatırlar.

Bu dönemde isyana destek olarak diğer Kürt güçleri de -Barzani, 500 kişilik bir güçle Musul’dan, Haco Ağa Suriye’den Simko da İran’dan- 1930 yılında Hoybun’a yardıma gelirler.

Zilan Katliamı

Haziran ile Temmuz 1930 tarihleri arasında Van ile Ağrı arasında Zilan Harekâtı başlatılır. Bu harekatla dışarıdan gelen isyancı güçler bastırılır. 1930 yılının Temmuz ayında, Ağrı Dağı isyanları sırasında TC devletinin 9. Kolorusu tarafından 3. Ağrı Harekâtı başlatılmadan hemen önce Van ilinin Erciş ilçesinde yer alan Zilan Deresi’ne sığınan Kürt sivillere yönelik bir katliam gerçekleştirilir.

“Genel kaniya göre Zilan’da öldürülen insan sayısı ‘on beş binden fazla’dır. Aynı yıl Hoybun’un katliam hala devam ederken yayınladığı altıncı broşürde (tahmini Eylül ayında ya-

yınlandı) Zilan muhitinde şimdiye kadar toplam 220 köyün yakılıp yıkıldığı, dört bin beş yüz civarında kadın, çocuk ve yaşlının katledildiği, aynı şekilde yüz kadar aydın, ekabir ve önde gelen şahsiyetin de ağızları dikilen çuvallara konularak diri diri Van Gölü’ne atıldığı yazılıyordu.” (Sedat Ulugana, Bir Katliamın Anatomisi: 1930 Zilan, Bianet, 25 Temmuz 2024)

Üçüncü Ağrı Harekâtı

Ağrı Dağı’na yönelik büyük bir harekât için TC devleti İran’la anlaşarak Küçük Ağrı Dağı’nın arkasına kadar askeri birliklerini ilerleterek Ağrı Dağı’nı kuşatır.

7 Eylül 1930’da saldırı başlatılır. Kürt isyancı güçler, büyük kayıplar alırlar. İsyanın önderliği katledilir. Sağ kalanların bir kısmı İran’a çekilir. İsyanın önderlerinden İhsan Nuri de İran’a sığınır. Teslim alınanlardan birçoğu idam edilir.

1926 yılında başlayıp 1930 yılının Eylül ayına kadar aralıklarla devam eden Ağrı isyanı kanla, katliamla bastırılmıştır.

Dersim Katliamı

Dersim katliamına yol açan olaylar, bölgenin idaresi ve kontrolünden kaynaklı olarak başlamıştır. Özellikle Osmanlı’dan bu yana baş eğmeyen Kızılbaş Alevi aşiretlerin, TC devletinin kurulmasıyla da bölgede özerklik talepleri olmuştur. Osmanlı döneminde de bölgede çok sayıda ayaklanma olmuştur. Dersim ne Osmanlı’ya ne de TC devletine baş eğmiştir. Otoriteye vergi ve asker vermemiştir. Rus işgaline karşı Dersim aşiretleri, Osmanlı hükümetiyle bir anlaşma yaparak özerklik vaadi içerisinde savunma savaşına katılırlar. Ruslar geri çekildikten sonra Osmanlı idaresi tarafından aşiretlere hediye ve madalyalar verilmiştir. Seyit Rıza ise ayrıca ödüllendirilmiştir.

Dersim’e TC devletinin saldırmasının nedenlerinden bir diğeri ise Koçgiri İsyanı’ndan kaçan bin kadar silahlı isyancının daha önceden devletle ilişkileri iyi olan Seyit Rıza’ya sığınması sonucunda hükümetle arasının açılmasıdır. Bir diğr önemli neden ise, 1915 yılındaki soykırımda çevre vilayetlerden 30 binden fazla Ermeni’nin Dersim’deki Alevi Kızılbaş aşiretlere sığınmasıdır.

Dersim katliamının yaşanmasında Dersim aşiretlerinin ve önde gelenlerinin soykırımda Ermenileri kurtarmış olmaları, Rus işgaline karşı kendilerine vadedilen özerklik ve Koçgiri isyanın etkileri olduğu gibi, TC devletinin bölgede otorite kurma ve aşiretlerin hakimiyetine son verme -Dersim’de asayışı etkili şekilde sağlama- hamlesidir. Bölgede otoriteyi sağlamlaştırmak amacıyla TBMM’de kanun çıkartılmıştır.

6 Haziran 1936’da Dersim bölgesini kapsayan ve merkezi Elazığ’da bulunan Dördüncü Umum Müfettişlik kurulmuş ve komutanlığına da Korgeneral Abdullah Alpdoğan atanmıştır. Korgeneral A.Alpdoğan, 21 Mart 1937 gecesi bir provokasyon sonucu askeri birliklerle saldırıyı başlatmıştır. İlk harekatta başarısız olan A.Alpdoğan, tekrar 50 bin kişilik bir orduyla saldırı başlatmış fakat dağları aşamamıştır. Bu nedenle aralarında M.Kemal’in manevi kızı Sabiha Gökçen’in de yer aldığı 3 uçak filosunun (15 uçak) havadan saldırısıyla direniş mevzileri bombalanmıştır.

13 Eylül 1937’de “anlaşmaya” çağrılan Seyit Rıza ve yanındakiler tutuklanmıştır. Seyit Rıza ve önde gelen aşiret liderleri, 18 Kasım 1937’de idam edilmiştir.

20 Ocak-7 Ağustos 1938’de İkinci Dersim Harekatı başlatılmıştır. 10-17 Ağustos’ta Üçüncü Dersim Harekatı ve 6 Eylül’de başlayan “temizlik harekatı”yla 17 gün boyunca katliam yapılmıştır. Köyler yakılıp yıkılmıştır.

Katliamda on binlerce insan katledilmiştir. Sağ kalabilenler de sürgüne gönderilmişlerdir. Dersim insansızlaştırılmıştır. Sürgüne yollanan kadın ve çocuklar zorla Türkleştirilmiştir.

Dersim, bir isyanının bastırılmasından ziyade Kızılbaş Alevi Kürtlerin soykırıma uğratarak bölgenin boşaltılması olarak hayata geçirilmiştir.

Sonuç olarak;

“Kemalist diktatörlük, azınlık milliyetlerin, özellikle Kürt milletinin bütün haklarını gaspetti. Onları zorla Türkleştirmeye girişti. Dillerini yasakladı. Zaman zaman başgösteren Kürt milli hareketini, bazı Kürt feodalleriyle de el ele vererek insafsızca ezdi, peşinden kitle katliamlarına girişti, kadın erkek, çoluk çocuk, genç ihtiyar, binlerce insanı katletti, ‘askeri yasak bölge’ ilanlarıyla, ‘örfi idare’ zorbalıklarıyla Kürt halkı için hayatı çekilmez hale getirdi.” (İbrahim Kaypakkaya, age, s. 371)

Yukarıda Kürtlerin feodal dönemdeki dağınıklığı ve üzerlerindeki baskı, katliam ve sürgünlerden dolayı bir ulus devlet kuramadığını belirttik. Bunu gerçekleştirmeyen Kürtlerin bugün neden bir ulus sayıldıklarını biz Stalin’in şu tarihi belirlemesiyle açıklayabiliriz. Stalin ulus devletlerini kuramayan uluslar için şu belirlemeyi yapmaktadır:

“Devletlerin bu özel kuruluş biçimi, ancak henüz tasfiye edilmemiş feodalizm koşullarında, belli belirsiz gelişmiş bir

kapitalizm koşullarında, geri plana itilmiş bulunan milliyetler, uluslar biçiminde kurulmak üzere, henüz iktisadi bakımdan sağlamlaşmaya vakit bulamadıkları zaman görülebildi.” (J.Stalin, age, s. 20)

Böylelikle J.Stalin, ulus devlet dışında kalmış diğer ulusların artık kapitalizm şartlarında ulus devletlerini kuramamış olsalar da, bir ulus kategorisi içine alındıklarına açıklık getirmektedir.

Öte yandan J.Stalin, bu ulusların neden kendi ulus devletlerini kuramadıklarını da şu ifadelerle özetlemektedir:

“Ama kendilerine özgü bir yaşamın bilincine varmaya başlamış bulunan ezilmiş uluslar, henüz bağımsız ulusal devletler biçiminde örgütlenmezler: yolları üzerinde, egemen ulusların, artık uzun zamandan beri devletin başına geçmiş bulunan yönetici katmanlarının sert direnci ile karşılaşırılar. - Artık çok geç!...” (J.Stalin, age, s. 21)

IV. Partiya Karkerên Kurdistanê (PKK) Ortaya Çıkaran Tarihsel Koşullar

PKK hareketini ortaya çıkaran tarihsel koşulları kısaca özetlemeye çalışacağız. Bunu yaparken, mümkün olduğu kadar geniş bir çerçevede Kürt ulusal hareketinin (KUH) kendi değerlendirmelerine de yer vereceğiz. Bu değerlendirmeler aynı zamanda gelinen aşamada KUH cephesinde yaşanan değişim ve geçmişin inkarı konusunda bize bir fikir verecektir.

En başta ifade etmemiz gerekir ki, Kürt ulusal sorunu derken, ezilen bir ulusun, kendisini ezen bir ulusa karşı haklı ve meşru bir zeminde geliştirdiği bir mücadeleden söz ediyoruz. Ve bu tarihsel süreç, yüz yılları aşan bir mücadele dönemini kapsamaktadır.

Son yüz yılda tekçilik üzerine inşa edilen cumhuriyet tarihi, başta Kürtler olmak üzere, diğer azınlıklarla yürütülen bir mücadele tarihidir. PKK öncesi dönemde de bir bütün olarak Kürt coğrafyasını kapsamasa da belli aralıklarla, 1938 Dersim Katliamı’na kadar gelişen Kürt isyanları vardır. Dersim katliamından sonra uzun bir dönem Türkiye Kürdistanı’nda yaşanan sessiz bir süreçten söz etmek mümkündür. Ama sistemin, Kürtlere karşı sistemleştirdiği imha ve inkâr politikalarından dolayı, ezen ve ezilen ulus çelişkisi nesnel olarak var olmaya devam etti. Ve 1960’lı yıllardan sonra dünyada esen devrimci

dalganın da etkisiyle bu çelişki yeniden mücadele sahasında somut bir olguya dönüştü. Çünkü, her çelişki, mücadeleyi-çatışmayı içerir. Mücadelenin boyutunu nesnel koşulların açığa çıkarmış olduğu imkanlar ve çatışan güçlerin, güç dengeleri gibi faktörler belirler. Burada asıl vurgulamaya çalıştığımız şey, hiçbir şeyin kendiliğinden var olmadığı gerçeğidir. Her şey, nesnel bir zemin üzerinde yükselir. Kürt ulusal sorunu da Türk devletinin imha ve inkârcı politikalarının ürünüdür. Dolayısıyla, bu mücadele, bir özgürleşme sorunudur. Ve Kürt ulusu, özgür-eşit bir yaşam inşa edene kadar bu çelişki ve çatışma hali şu veya bu şekilde devam edecektir.

Sorunun daha iyi anlaşılması açısından PKK’nin kendi tarihi sürecine dair yapmış olduğu bazı değerlendirmelere kulak verelim.

“Şüphesiz PKK hareketinin doğuşuna olanak sunan maddi ortam vardır. Bu Kemalist Türkiye Cumhuriyeti’nin sınır tanımayan çapul kapitalizminin yarattığı ortamdır. Sömürgeci kapitalizmin en hoyratça, en sınır tanımaz bir biçimde parçaladığı bir orta çağ toplumsal yapısından parça halinde fırlayan bazı ögelerin, kapitalizmin savruntuları biçiminde de olsa, kendini tanıma çabasıyla ve yine böyle bir kapitalizmin zayıflıklarının en çok ortaya çıktığı 1970’ler döneminin gençlik hareketiyle her zaman ilerici bilince kavuşan bu aydın hareketiyle devrimci gelişmelerin yakın bağı vardır. Bu iki etken akılcıca birleştirildiğinde Kürdistan halkının umut kıvılcımlarının yeni kurtuluş yoluna girme anlamına gelen bir dönem açılmış oluyor. PKK tarihinde 1970-75 dönemi böyle bir yeni yol tartışmasının yapıldığı bir dönemdir.

Bu dönemde, gireceğimiz yol nedir, kurtuluş hangi yolda mümkündür soruları sorulmuş ve cevapları da verilmiştir. 1975’e gelindiğinde sorunun cevabı olarak, sosyalizmin rehberliğinde ulusal kurtuluş yolu kesinlikle belirlenmiş ve sahiplerini de bulmuştur. 1975-80 döneminde sınırlı bir aydınlanma içinde cevabını bulan bu soru, daha yaygın bir çevreye gidilerek bir halka dayatılmıştır.

Halka şu sorulmuştur: ‘siz doğruluğuna karar verilen bu yolda yürümeye var mısınız, bunun için ilk adım atacak mısınız?’ Ve gerek PKK’nin resmi ilanı ve gerekse girilen yaygın eylemsel dönemi, 1976-77-78-79 yılları halkımızın, ‘Evet, bu doğru yola girmeye niyetliyiz’ biçimindeki bir cevabıyla karşılık

bulmuştur. Bu cevap sadece sözle değil, yaygın bir eylemlilikle hayat bulmuştur. O halde, halkımızın tarihinde bu ölüm sessizliğinde ilk kalkış, canlanma, kendine gelme, kendi benliğine yönelme, çok cüzi de olsa bir niyetleniş hareketidir.” (A.Öcalan, Seçme Yazılar, Cilt III, Weşanên Serxwebûn, 1986, s. 47-48)

Hiç kuşkusuz 1960 yılların sonlarına doğru dünyada esen devrimci dalga, Türkiye ve Türkiye Kürdistanı’nı da etkilemiştir. Dolayısıyla T.Kürdistanı’nda, ulusal eksende örgütlenen ve mücadele eden tüm hareketler, hem dünyada hem de Türkiye’de gelişen devrimci dalgadan etkilenmişlerdir. Bu anlamıyla bu hareketler, ağırlıklı olarak o dönemde Irak Kürdistanı’nda var olan ilkel aşiretçi yapıları aşmayan Kürt-feodal örgütlerden değil, daha çok Türkiye devrimci hareketinden etkilenerek, onlarla birlikte mücadele etme pratiklerine yönelmişlerdir.

Keza başta T“K”P olmak üzere, birçok çevrenin Kürt ulusal sorununa yaklaşımda izlemiş olduğu sosyal şöven tutuma rağmen, Kürt hareketleri, yurtsever güçler “batı”daki devrimci gelişmelere karşı kayıtsız bir tutum içine girmemişlerdir. Bilakis her zaman karşılıklı bir etkilenme ve nesnel koşulların da dayattığı bir mücadele birlikteliği olmuştur.

Bu olumlulukların yanında ciddi olumsuzluklar da yaşanmıştır. Kürdistan coğrafyasının dört parçaya bölünmesi sonucunda, her parçadaki gelişme kaçınılmaz olarak diğer parçaları da etkilemektedir. Bu nesnel olgu, aynı zamanda bölgedeki diğer gelişmeler için de belli oranda geçerliliğini korumaktadır.

Bu gerçek durumu, ulusal hareketin şu değerlendirmelerinde de görmekteyiz:

“İşte PKK hareketinin tarihin gündemine girişi bu yıllara denk gelir. PKK hareketinin tarihi rolünü oynaması bir ulusa, bir halka karşı ve Türkiye halkına karşı, giderek de Orta Doğu halklarına yönelik tarihi rolünü oynar hale gelmesi, bu süreç içinde ortaya çıkar.

Ve PKK çok acılı, baskılı bir süreç içinde, ender görülebilecek bir gelişmenin içinde bulur kendini. Bugün bu yakın tarihe baktığımızda şunu çok iyi görüyoruz ki, PKK hareketinin geleneğinde, bir yandan Kürdistan halkının yüz yıllardan beri biriken ve sönmeyen kini, öfkesi, acısı yer alırken, diğer yandan Türk halkının yüz yıllardan beri yaşadığı ve karşılıklı verdiği sömürü ve baskı düzenine karşı bu en son çıkışının mücadelecî mirası yer almaktadır.” (A.Öcalan, Seçme Yazılar, Cilt III, Weşanên Serxwebûn, 1986, s. 46)

Tüm bu iç ve dış faktörler, ulusal hareketin kuruluş sürecinde dar anlamda “ulusal” bir zeminde konaklanmasını önemli oranda engellemiştir. Her fırsatta altı çizilen anti-emperyalist, anti-feodal mücadelenin yanı sıra, temel teorik görüşlerini, pratik hattını “Kürdistan’ın bağımsızlığı” üzerine inşa etmesi ve bunu yaparken diğer ülkelerin demokratik ve sosyalist devrim deneylerinden yararlanma çabası, böyle bir sonuca varmamızı sağlamaktadır.

V. PKK’nin Temel Teorik Görüşlerinin Şekillenmesinde Sosyalist Etkinin Rolü

1970’li yıllardan sonra Türkiye Kürdistanı’nda “Bağımsız Kürdistan” perspektifiyle örgütlenen hareketlerin esası kendini sosyalist olarak tanımlıyordu. Yine uluslararası planda Marksizm Leninizm Maoizm (MLM) ile modern revizyonizm arasında süren mücadele ve köklü ayrışmada, PKK de dahil bu hareketler ağırlıklı olarak modern revizyonizme yakın bir noktada konumlanmışlardı. PKK önder kadroları, Rusya’da iktidarı ele geçiren sosyalist maskeli bürokrat burjuvalara kimi eleştiriler yöneltmelerine rağmen, SSCB’yi hala sosyalist olarak görüyorlardı. Bu ülkenin bölgesel düzeyde, Kürt ulusal sorununa yaklaşımını, uluslararası planda sosyalistlerin Kürt sorunu karşısındaki tutumu olarak değerlendiriyorlardı.

Nitekim, sosyalist maskeli bürokratik burjuva diktatörlükleri yıkıldıktan sonra, başta PKK olmak üzere modern revizyonizmin etkisinde kalan bu hareketlerin çoğu, hatalı değerlendirmeleri karşısında öz eleştirel bir tutum takınma yerine, bu sosyalist maskeli bürokrat burjuvaların yıllarca enternasyonal proletarya ve ezilen dünya halklarına karşı işlemiş olduğu suçlardan hareketle, bilimsel sosyalizme dönük eleştiriler getirmeye başladılar. Bugün ideolojik anlamda esas olarak burjuva cephaneliğinde piyasaya sürülen, “Stalinizm”, “reel sosyalizm”, “demokratik sosyalizm” vb. tüm tanımlama ve kavramlar bu yanlış ve yetersiz kavrayış üzerinde yükselmektedir.

Elbette ki bu gerçeklere işaret ederken, sosyalist uygulamalarda yanlışların olmadığını-olmayacağını iddia etmiyoruz. Buradaki esas itirazımız, sosyalist sistemde süren sınıf mücadelesinde, yeniden sosyalist maskeli burjuvaların iktidarı ele geçirmesinden hareketle, bir bütün olarak bilimsel sosyalizm ve komünizme dönük burjuva cephaneliğinde ödünç alınan silahlarla karşı saldırıya geçilmesinedir. Sosyalizmi, kendi dar “ulusal” ufuklarına uyarlama çabalarıdır. Kapitalist-emperyalist sistemle “barış” içinde birarada yaşamayı öngören “sosyalist” anlayışdır. Dahası sanki sosyalizm gerçek demokrasiyle bağdaşmıyormuş, başta işçi sınıfı olmak üzere, ezilenler için özgürlükçü bir

sistem niteliğinden uzakmış gibi, onun önüne bir de “demokratik” bir kavram konulmaya ihtiyaç duyulmasıdır. Üstelik devrimci mirasa ve sosyalizme dönük tüm bu saldırılar, bugün yer küremizi yaşanamaz hale getirecek kadar tahrip eden, yoksullaştıran kapitalist-emperyalist barbarlığın hâkim olduğu bir dönemde yapılmaktadır.

A.Öcalan’ın son çağrısı içinde yer alan şu değerlendirmeler sosyalist maskeli bürokrat burjuvaların ideolojik olarak PKK üzerindeki etkisini de somut olarak ortaya koymaktadır:

“Özgürlük çözümü başarıldı mı? Hayır. Kürt varlığı kanıtlandı, ideolojik, örgütsel bilince kavuştu, fakat özgürleşme adımı tıkanma yaşandı. Tıkanmanın gerisinde reel sosyalist ideoloji ve etkileri vardır. Sosyalizm 20. yüzyılda dünyanın pek çok yerinde devlet iktidarını ele geçirdi, dünyanın üçte birine hakim hale geldi. Ama ayakta kalamadı, çöktü. Bu bize de kriz olarak yansıdı. Reel sosyalizm çöktü biz ayakta kaldık ama büyük bir bunalımda yaşadık.

Reel sosyalizm teorik açmazlarını aşamadığı ve özgürlükçü sosyalizmini geliştirmediği için çöktü, ideolojik bunalımdan çıkmak zordur. Dayandığımız ideolojik argümantasyon çökmüştür. Hangi kavramsal çerçeveye, hangi sosyolojik analize dayanacaksınız? Reel sosyalizm çökmüş, geriye pek bir şey kalmamış, el yordamıyla sosyalizme inancı sürdürürken ‘sosyalizmde ısrar insan olmakta ısrardır’ gibi bir değerlendirmem olmuştu. Sosyalizme inancımı, bağlılığımı korudum ve bunu bir bilince dönüştürme mücadelesine girdim. Zor, bunalımlı yıllardı...” (A.Öcalan, “Perspektif”, Serxwebûn, sayı 521)

Elbette ki çöken sosyalizm değildi, çöken sosyalist maskeli bürokrat burjuva diktatörlükleriydi. MLM, bir bilimdir. Proletaryanın dünya görüşüdür. Onu modern revizyonizmle ilişkilendirmek, revizyonistlerin anti-komünist burjuva ideolojisiyle uzlaştırmak kabul edilemez.

Yeniden ana konumuza dönecek olursak, PKK, kuruluş sürecinde sosyalizmden etkilenen bir harekettir. Ve temel teorik görüşleri, ulusal devrimci bir çizgi üzerinde şekillenmiştir. Kuruluş sürecinde kimi Kürt feodallerine karşı yürütmüş olduğu mücadelenin yanı sıra, belirlemiş olduğu amaç ve hedefleri noktasında kararlı bir çizgide yürümesi vb. tüm pratikler bu gerçekliğin doğruluğuna işaret eder.

Ama tüm bunlara rağmen Kürt ulusal hareketinin ana çizgisine damgasını vuran, sosyalist bakış açısı değil, ezilen Kürt ulus milliyetçiliğidir. Başta da ifade ettiğimiz gibi, PKK sosyalizmi, Kürt ulusal mücadelesine uyarlamaya çalışmıştır. Bunu yaparken, dünyadaki demokratik ve sosyalist devrim deneyimlerini de göz ardı etmemiştir. Tüm bu gerçekleri, PKK’nin kuruluş sürecinde yapmış olduğu şu değerlendirmelerde de görmekteyiz:

“Tarihte sürekli gelişen ve güçlenen, günümüzde, kapitalist Türk sömürgeciliği biçiminde somutlaşan milli baskı, Kürdistan devriminin ilk aşamasının milli yönde gelişeceğini ortaya çıkarır. Milli baskı çözümlenmeden, ülkenin hiçbir sorunu çözümlenemez. Ülkemizdeki baş çelişki milli nitelikte olup, diğer tüm çelişkilerin çözümlenmesi, bu çelişkinin çözümlenmesine bağlıdır... Milli çelişkiye bağlı olarak ve onunla birlikte çözümlenecek bir çelişkide, halkla feodal-kompradorlar arasındaki çelişkidir...”

Kürdistan’ın tarihi somut koşulları nedeniyle, milli ve feodal baskılar o kadar iç içe geçmiştir ki, bunları birbirinden ayırmak ve aralarına mesafe koymak mümkün değildir... Bu nedenle Kürdistan Devrimi’nin milli ve demokratik yanları arasına mesafe koymak, milli ve demokratik yanların çözümünü farklı dönemlere ayırmak yanlıştır. Ulusal ve sınıfsal baskının iç içe geçmesi devrimde, ulusal ve sınıfsal baskılara karşı mücadeleyi de bir bütün olarak görmeye sevk eder... Bu özellikleriyle Kürdistan Devrimi, bir milli demokratik devrimdir... Milli demokratik devrimden sonra, kesintisiz olarak sosyalist devrime geçilir... Kürdistan Devrimi, en ön planda Türk sömürgeciliğini hedef alır... Emperyalizm ve faşizme karşı mücadelenin tek doğru yolu ikisinden de güç alan ve ikisinin de çıkarlarını kendisinde birleştiren Türk sömürgeciliğine karşı mücadeleden geçer.

Kürdistan Devriminin özelliklerinden ve hedeflerinden kaynaklanan Kürdistan Devriminin görevleri, Bağımsız ve Demokratik bir Kürdistan yaratmayı öngörür. Bağımsız bir Kürdistan yaratmak... Kültürel ve siyasal sömürgeciliği ve askeri işgali ortadan kaldırmakla mümkündür... Demokratik bir Kürdistan yaratmak ise, Kürdistan’ın toplumsal yapısı üzerindeki ağır feodal komprador baskıların ortadan kalkmasına bağlıdır.

Birbirine bağlı olan bu iki alandaki baskı ve sömürüye karşı görevlerimizi yerine getirmek, ancak bilimsel sosyalizmin rehberliğinde bir ulusal kurtuluş cephesi ve bu cepheye bağlı savaşılan güçlü bir halk ordusunun örgütlenmesiyle mümkündür. Parti, cephe ve ordu örgütlenmelerinin içerik kazanması ve gelişmesi içinde, işçilerin, köylülerin, esnafın, gençliğin ve kadınların kitle örgütlerinin yaratılması gerekir.” (Aktaran İbrahim Cihan, Kürdistan Devriminin Yolu-Manifesto, s. 234’ten 238’e kadar.)

Yukarıdaki değerlendirmelerden de çok rahatlıkla görüleceği gibi, PKK’nin temel teorik görüşlerinin oluşmasında Çin devriminin pratik deneyimlerinden öğrenme ve etkilenme gerçeği vardır. Özellikle Başkan Mao’nun Milli ve Demokratik Devrim arasındaki ilişkiye dair yapmış olduğu analizler, demokratik devrimden sosyalizme geçiş, devrimci zor, parti, ordu ve cephenin inşası vb. birçok konuda Çin devriminin genel tarihi konusunda bilgi sahibi olan herkes bu etkilemenin düzeyini çok rahatlıkla görecektir. Bu, oldukça anlaşılır bir durumdur.

Çünkü, yarı-sömürge, yarı-feodal bir iktisadi yapıya sahip olan Çin’e dair Mao’nun ortaya koymuş olduğu bu genel tezler, aynı zamanda evrensel bir niteliğe sahiptir. Dolayısıyla iktisadi ve siyasi olarak bu yapıya sahip olan veya benzerlikler taşıyan ülkelerde yürütülen sosyal ve ulusal kurtuluş savaşlarından devrimci ve komünist güçlerin bu tarihi tecrübelerden öğrenmeleri çok normaldir. Burada asıl sorun, dogmatizme düşmeden bu öğrenme eylemini yaratıcı bir pratiğe dönüştürmektir.

Hiç kuşkusuz enternasyonal proleter nitelikten yoksun, ulusal-ulusal devrimci hareketlerin bu öğrenme eylemindeki sınırı, ulusal bakış açısıyla sınırlıdır. Bu durumu, proleter enternasyonalist bakış açısını, dar “ulusalcı” burjuva milliyetçi bir anlayışa uyarılama çabası olarak da tarif edebiliriz.

Bu genel değerlendirmeleri yaparken, dış koşulların etkisini göz ardı etmeden, PKK hareketinin şu ayırt edici ve devrimci yaklaşımlarını da net olarak ortaya koymamız gerekir.

Birincisi, PKK hareketi, faşist Türk devletine karşı savaşta devrimci zoru, baştan itibaren ilke edinmiştir. 1984 yılında başlatmış olduğu gerilla savaşı da bu anlayışın sonucudur. Gerilla savaşını yaratıcı bir tarzda Kürt coğrafyasına uygulayan PKK’nin bu kararlı duruşu, yalnız Türkiye Kürdistanı’nda değil, bir bütün olarak Kürt coğrafyasında ulusal bilincin gelişmesine yol açmıştır.

İkincisi, PKK’nin bu kararlı mücadelesi, Kürt kadınının özgürleşmesinin de yolunu açmıştır. Orta Doğu gibi, burjuva-feodal anlayışların yaşamın her

alanına nüfuz ettiği bir coğrafyada, bu devrimci dönüşümün rolü asla küçümsemez. Yine tüm bu devrimci dönüşümlerde sosyalist etkinin rolünün de görülmesi gerekir.

Üçüncüsü, PKK kuruluşundan itibaren esas olarak yoksul Kürt köylüsüne, gençliğine yani Kürt ulusunun en yoksul ve emekçi kesimlerine dayanmıştır. Bu duruş, ulusal hareketi birçok alanda feodal güçlerle çetin bir mücadeleye yöneltmiştir. Mücadele geliştikçe ve hareket kitlesel bir boyut kazandıkça, Kürt burjuvaları ve orta sınıflar, pratik sahada daha görünür ve söz sahibi olmaya başlamışlardır. İdeolojik-siyasal olarak sınıfsal değil, ulusal bir eksende konumlanan bir harekette bu değişimlerin yaşanması şaşırtıcı değildir. Şaşırtıcı olmayan diğer bir gerçek ise, bu değişimlerin ulusal hareketlerin amaç ve hedeflerinde yaratacağı sapmalardır.

VI. PKK'nin Kuruluşuyla İlan Ettiği Program, Ulusal Devrimci Bir Programdır

PKK; Türkiye’de devrimci, Marksist görüşlerin hızla yayıldığı ve geliştiği bir dönemde belli ölçüde onun etkisinde kalmış, sosyal bileşimiyle Kürt öğrenci-aydınlar, yarı proleter ve köylüler tarafından, küçük burjuva milliyetçisi devrimci bir örgüt olarak kuruldu.

PKK, 1978’de kuruluşunu ilan etmesinin ardından görüşlerini dile getirdikleri “Kürdistan Devriminin Yolu” stratejisiyle ulusal devrimci bir çizgidedir. Okuyucunun PKK’nin ilk dönem mücadele yıllarındaki görüşleri ve 27 Şubat 2025 tarihinde Abdullah Öcalan’ın “Demokratik Toplum” çağrısında dile getirdiği görüşleri arasındaki farkı görmesi açısından 1978 yılında söylediklerine bakmakta fayda vardır.

PKK, 1978’de şunları söylüyordu:

“Serbest rekabet kapitalizminin hakim olduğu dönemde ortaya çıkan başka önemli olgu da, işçi sınıfı hareketinin gelişmesi ve bilimsel bir öğretiye kavuşmasıdır. K.Marks ve F.Engels tarafından sistemli bir dünya görüşü haline getirilen bilimsel sosyalizm, insanlık kültürünün o güne kadar geliştirilen olumlu yanların en üst düzeyde bir sentezidir... Sosyalizmin kaçınılmazlığını ispatlayan bu öğreti, işçi sınıfı ve dünya halklarının kurtuluş yolunda güçlü eylem kılavuzudur...”
(A.Öcalan, Kürdistan’da Devrimin Yolu-Manifesto, Weşanen Serxwebun 24, Beşinci Baskı; Haziran 1993, s. 44 ve 45)

A.Öcalan Manifesto’da, Ekim devriminin uluslararası önemini, çağımızın özelliğini Stalin yoldaştan aktarır ve ona katıldığını belirterek şöyle der:

“Çağımızın başlıca özellikleri olan bu gelişmelerde, Ekim devriminin etkisi dünya devriminin tamamlanmasına kadar süreklidir.” (PKK Programı, s. 4. ve 5’ten aktaran A.Öcalan, agy, s. 47)

Yine A.Öcalan Manifesto’da; *“Ekim Devrimi’nin uluslararası önemi şöyle sıralanabilir: Birincisi, yeni bir çağ, proletarya devrimleri çağını açmasıdır”* değerlendirmesinde bulunmakta ve bir “çağ tespiti” yapmaktadır. (agy, s. 46-47)

Devamında Manifesto’da; *“Çağımızın tek tutarlı devrimci akımı olan bilsel sosyalizm”* ifadelerini kullanmaktadır. (agy, s. 59)

A.Öcalan’ın geline aşamada bugün Kürt ulusal sorununa “çözüm” olarak ilan ettiği “demokratik siyaset”e yaklaşımını ve T.Kürdistanı açısından değerlendirmesini şu ifadeler açıklamaktadır:

“Bütün bu söylenenler Kürdistan için yüz kat daha doğrudur. Bu gerçeklere rağmen, halkımızı birbirine kırdıran, feodal komprador baskısını sürekli artıran, eli kanlı despotizmini ‘demokrasi’ diye yutturmak isteyen Türk burjuvazisinin siyasal sömürgeciliği altında ve içinde, parlamentoya ister ‘partili’, ister ‘partisiz’, ‘milli’ adaylar yollamak için yapılan mücadeleye ‘demokratik mücadele’ diyebilenler ve de kendilerini ‘demokrat’, ‘yurtsever’ hatta ‘sosyalist’ diye tanıtanlar bu kutsal sıfatlara layık olmak bir yana -tekrar söylüyoruz- olsa olsa Türk sömürgeciliğinin çanak yalayıcıları olabilirler. Siyasal sömürgeciliğe karşı yönelmedikçe ve sömürgeciliğin her biçimini yok etmeyi amaçlamadıkça, Kürdistan’da ister dernek ister parti düzeyinde olsun, ister gizli ister açık yapılsın, bu tip mücadelelerin hiç birisi demokratik değildir.

Bir halkı yok etmek temelinde gelişen bir yönetimin çarkları arasında, meslek örgütlerinde bile olsa, demokratik mücadele mümkün değildir. Tabi feodal kompradorların en irilerinin TBMM’ne girmelerine demokratik demiyorsak; yine tabi eğer mayasında burjuva demokrasisinin zerresini taşımayan Türkiye Cumhuriyeti’ne demokratik demiyorsak; bu böyledir.”(age, s. 113)

Ve yine

“... Bu sömürgeciliğe, dışta emperyalistler, içte de feodal-kompradorlar destek vermektedirler. Birbirlerine çok sıkı ekonomik bağlarla bağlı olan bu güç, Kürdistan devriminin hedeflerini teşkil ederler. Başta Türk sömürgeciliği olmak üzere, onunla birlikte iç ve dış destekçilerine karşı gelişmeyen bir hareket, Kürdistan’da devrimcilik sıfatı taşıyamaz...” (age, s. 121)

A.Öcalan, demokratik bir siyasetin varlık zemini olarak; “demokratik bir Kürdistan yaratmak ise Kürdistan’ın toplumsal yapısı üzerindeki ağır feodal komprador baskının ortadan kalmasına bağlıdır...” ifadelerini kullanmaktadır. (age, s. 121)

PKK’nin kuruluş manifestosunda ifade ettiği şu görüşlerde “barış içinde birlikte yaşama” çizgisine gönderme yapılması dikkat çekicidir:

“...Ama revizyonistler ve reformistler hariç. Onlar, yeni bir yol, ‘barış içinde toplumsal ilerleme’ ve burjuvazinin gerici zoruyla anlaşarak yeni bir dünya yaratabileceklerini iddia etmektedirler. İddia edebilirler, ancak onların yaratacakları dünya, burjuvazinin çoktan miadını dolduran yoz dünyasıdır. Yine onlar, tekellerle savaşmadan sömürgecilikle dışı dışı bir mücadele vermeden, parça parça parlamenter, bakan, müsteşar, genel müdür, general sayısını artırarak- iktidarı burjuvaziden alabileceklerini söylemektedirler. Alabilirler, ama bir şartla; kendileri de burjuvazinin uşakları olmak, burjuvazinin hizmetkarlığını yapmakla...” (age, s. 124)

Manifestoda reformlara yaklaşım ise şu ifadelerle değerlendirilmektedir:

“Emperyalist dönemde reformların belirgin özelliği, halkların tam bağımsızlık yolundan alıkonulmasında bir araç rolünü oynamasıdır. Ulusal kurtuluş hareketleri tam bağımsızlığa yönelirken, emperyalizm ve sömürgecilerin, işbirlikçilerini alttan alta harekete geçirebildikleri, bazı reformları danışıklı dönüşle piyasaya sürerek kitleleri pasifize etmeye çalıştıkları, pratiğin günümüzde yüzlerce defa ispatladığı bir gerçektir.

Örneğin Filistin ve Rodezya’da durum böyledir. Ama devrimcilerin reformları ellerinin tersi ile ittikleri de bir gerçektir. Ulusal kurtuluş hareketinde bağımsızlık olgusu dışındaki tüm eğilimler reformisttir. Her reformist eğilim de özünde emperyalizme, sömürgeciliğe ve yerli gericiliğe maddi bağlarla bağlı olanların eğilimidir.”(age, s. 61-62)

Manifesto, TC devletini şu ifadelerle değerlendirmektedir:

“Doğuşundan günümüze kadar emperyalizme bağımlı olarak gelişen Türk kapitalizminin bugünkü siyasi biçimlenişi, işbirlikçi tekelci burjuvazi, bürokrat burjuvazi ve büyük toprak sahiplerinin sanayi ve mali alanda en irilerinin -güçleri oranında- ittifakında oluşan burjuva parlamentoculuğuna bir maske yapmak ‘liberal’ faşist karmalı hükümetler kullanan oligarşik devlettir.”(age, s. 81)

Son olarak A.Öcalan’ın günümüzde Kürt ulusal sorununun “çözümü”nde reddettiği, çözüm yollarına dair ifadeleri ve gerçek çözüm için ileri sürdüğü görüşleri şu şekildedir:

“Bu konuda, gerek ezen ulus ‘devrimcilerinden’ gerekse onlarla farklı nüanslardan ama aynı telden çalan ezilen ulus ‘devrimcilerinden’ gelen, ulusal mesele konusundaki ‘bölgesel özerklik, ‘federal birlik’, ‘dil ve kültür özerkliği’ biçimindeki çözüm yolları gericidir ve günümüzde UKKTH’nin biricik doğru yorum tarzı olan ‘bağımsız devlet’ tezine aykırıdır. Bağımsız devlet, günün şartlarında tek doğru, doğru olduğu için de devrimci bir tez olup, diğer tezler ve çözüm yolları devlet sınırlarına dokunamadığı için reformist, reformist olduğu için de gericidir.”(age, s. 128)

VII. PKK’nin Kürt Ulusunda Gerçekleştirdiği Dönüşümler

A) Ulusal Bilinçte Dönüşüm

Kabul etmek gerekir ki, PKK yok sayılan, varlığı inkar edilen, her fırsatta imha saldırılarına maruz kalan, örgütsüz ve iradesi kırılmış bir halkın yeniden ayağa kalkmasını sağladı.

Katliam, kırım, sürgün ve yoğun Türkleştirme saldırıları sonucu, bırakalım Kürtlerin bir ulus olduğunu, varlığının bile silinmeye çalışıldığı bir gerçekliği alt üst etti. En kaba deyişle “*Ben Kürdüm ama Türk’üm*” diyen bir halkın ulusal uyanışını, bilinçlenip ayağa kalkışını ifade etti.

Bırakalım Kürtlerin onurla ve büyük bir heyecanla kimliklerini haykırmalarını, Kürt olmayan bazı kesimlerin bile Kürt olduğunu iddia eder hale geldiği bir gerçeklik yaratıldı. Kürtler önemli oranda örgütlü bir ulusal kimlik kazandı. Yaşamın ve mücadelenin her alanında bir temsiliyet bir irade ve söz sahibi oldular. Görünmezlikten her alanda görünür, canlı, direngen bir yaşam ve mücadele rengi yarattılar. Kürt dili ve kültürü, sanat ve edebiyatı, sinema ve tiyatrosunu dünyaya tanıttılar. Sayısız önemli değerler, eserler yaratıp her kesimin ilgi ve dikkatini üzerlerine çektiler.

Sadece Türkiye Kürdistanı’nda değil özellikle Rojava’da sayısız akademi, eğitim ve kültür merkezi açtılar. Kültürel dönüşümün öncüsü oldular. Başta Kürt toplumu olmak üzere Arap-Çerkez-Türkmen-Süryani-Ermeni-Asuri-Ezidi halkların birlikte-özgürce yaşama, çalışma ve eğitim olanaklarını yarattılar. Kürtlerin her alanda yaratmış olduğu devrimci demokratik sistem, Rojava’da yaşayan her kesim için örnek teşkil etti.

Kürtler dışında Rojava’da yaşayan diğer halklar önemli devrimci değişimler yaşadı. Rojava’yı ortak savunma, koruma bilinci ile örgütlenmeler yaratıldı. Kürt hareketi sayesinde Araplar, Süryaniler, Ermeniler, Asuriler kendi askeri örgütlenmeleri ve meclislerini örgütledi. Toplumsal örgütlenmelerini yarattılar.

Rojava’da yaratılan kazanım ve değişimler sadece bölge halkı üzerinde değil başta Batı Avrupa gençliği ve kadınlar üzerinde olmak üzere önemli bir devrimci etki yarattı.

Enternasyonal dayanışma, sahiplenme ve mücadele bilinci ve eğilimini yeniden maddi bir güce kavuşturdu. Sadece Kürt halkına değil başta bölge halklarına, Türkiyeli ve enternasyonal devrimcilere geniş olanaklar sunuldu.

B) Kadınların Ulusal Mücadeleye Katılımı

Eve hapsedilen, hakları ve özgürlükleri yok sayılan, kimliği, sözü ve eylemi olmayan, görünmeyen Kürt kadınlar, Kürt ulusal mücadelesiyle bu gerçekliği yıkip, özgür, bilinçli bir Kürt kadın kimliği yarattılar. Her alanda çeşitli kadın örgütlenmeleri yaratıp, hakkını arayan, mücadele eden bir Kürt kadın gerçekliği ortaya çıktı. Sadece Kürt kadınlarını değil ezilen tüm kadınlar üzerinde saygın, kabul edilir, örnek alınacak bir kadın kimliği ve örgütlenmeleri

yaratıldı. Askeri-toplumsal-siyasal-kültürel alanda Kürt kadın örgütlenmeleri yaratıldığı gibi her alanda temsil gücü yüksek kadın öncüler de ortaya çıkarıldı.

PKK’nin bu yaklaşımı, sadece Orta Doğu halkları üzerinde değil enternasyonal alanda da özgürlük arayan kadınlar üzerinde etkili oldu. Birçok enternasyonalist kadın örgütlenmesi, Kürt kadın hareketinden etkilendi. Bulundukları alanlarda öz örgütlenmelerini yaratma adımlarını attılar.

Kürt kadını, tarihinde hiç olmadığı kadar ulusal devrimci bilinç temelinde uyandı. Uyuyan, kimliği yok sayılan, toplum ve aile içinde yeri, sözü ve iradesi olmayan, her türlü feodal-dinsel-erkek baskısı altında nefes almakta zorlanan Kürt kadını, Kürt ulusal özgürlük hareketiyle birlikte bir uyanışın sahibi ve öznesi oldu.

Öncelikle gerilla alanında örgütlenip askeri çalışmalarda yer almaya başlayan Kürt kadını, erkek egemen ideoloji altında oldukça baskılanıp geride tutulmaya ve geri cephelerde görevlendirilmeye çalışıldı. Kürt kadını, gerilla içinde örgütlüydü ancak yeri, sözü, iradesi zayıf, geri plandaydı.

Ancak kadınlar hem gerilla içinde omuz omuza savaştığı yoldaşlarına karşı hem de geleneksel-feodal-gerici ideolojiye ve zihniyete karşı büyük bir mücadele yürütüp sayısız direnişler ortaya koyarak aktif bir özne olmaya başladı ve öz kadın savunma askeri örgütlenmesini yarattı.

Kürt kadınının ilk örgütlenmesi gelişimi ve özneleşerek komutanlaşması, askeri çalışma içinde oldu. Askeri alanda ortaya konulan gelişim ve başarı sonucunda toplumsal alanda da yönetsel-kültürel-basın alanlarında benzer bir gelişim çizgisini geliştirip büyüttü. “Jin Jiyan Azadi” şiarı, Kürt kadın realitesinin gelişim dinamizmi oldu.

Kürt kadınının fedai tarzda gelişimi, onu askeri-siyasi-toplumsal-kültürel-sanatsal-basın-yayın-yönetsel alanlarda tartışmasız öncü ve önder haline getirdi. Yukarda da altını çizdiğimiz gibi elbette bu gelişim, hiç kolay olmadı.

VIII. PKK’nin “Ateşkes Süreçleri”nde Kazanımları ve Kaybettikleri

Kürt ulusal özgürlük mücadelesi, kendi gelişimini Türkiye işçi sınıfı ve halkıyla birlikte örgütlemekte eksik ve yetersiz kaldı. Temel hak ve özgürlüklerini, Türkiye’nin demokratik mücadelesiyle daha güçlü birleştirip örgütleyebilseydi, haklı ve meşru mücadelesi, “batı”da karşılık bulsaydı, tıkanma ve “ateşkes-barış” görüşmelerine, bu denli sık başvuramaz ve beklediği sonuçları daha hızlı elde edebilirdi.

Kürt ulusal özgürlük hareketinin ikinci bir tıkanma nedeni gerilla savaşında düştüğü tekrar ve bu savaşı “batı”ya taşıyamamasıdır. Düşülen her tekrarı, duraklamanın ve süreç içinde gerilemenin adımları olarak okumak gerekir.

Türk ordusunun, tekniğe ve tekniğin kullanımına verdiği ağırlık ve geçici de olsa elde ettiği üstünlük, alan hakimiyetini kazanma sonucu gerillanın serbest hareket alanını daraltarak düşmana darbeler vurma inisiyatifi ve üstünlüğünü kaybetmeye başladığı görülmelidir. Son yıllarda, İnsansız Hava Araçlarını geniş bir alanda, etkili kullanması sonucu yaşanan gerilla kayıplarını, ciddi bir tıkanma nedeni olarak okumak gerekir. Gerilla, Medya Savunma Alanları’nda alanı derinliğine ve genişliğine kullanarak hakimiyeti düşmana kaptırmadı. Ancak aynı başarıyı T.Kürdistanı’nda gösteremedi.

PKK’nin T.Kürdistanı’nda gerilla inisiyatifi ve üstünlüğünün aşınması ve düşmandan aldığı darbeler sonucu moral üstünlüğü ve kitle desteğini adım adım kaybetmeye başlamasını, tıkanmanın bir diğer nedeni olarak okumak gerekir. Düşman, alan ve arazi hakimiyetini artırarak gerillaya vurduğu darbeler sonucu, moral üstünlüğü elde etti. PKK, ateşkes ilan ettiği ve güçlerini geri çektiği yıllarda ve süreçlerde, Türk devleti savaş alanlarına daha fazla hakim olmaya başladı.

Türkiye devrimci hareketinin de ulusal sorunu doğru bir şekilde değerlendirememesi ya da doğru değerlendirmelerini sahaya tatbik edememesi, yanısıra şovenizmin etkileri, hareketin güçsüzlüğü ve dağınıklığı gibi nedenlerle Kürt ulusal özgürlük hareketine yeterli ve gerekli desteği vermemesi, özellikle Orta ve Batı Karadeniz’de devrimci savaşın tutunamaması, toplamda ise savaşı belli ölçüce olsa da “Batı”ya taşıyamaması bu tıkanmanın nedenleri arasında sıralanmalıdır.

a) PKK’de İlk Kırılma

1990 yılların başında modern revizyonist iktidarın iflası ve SSCB’nin yıkılması, dünyada düzen içi tasfiyeci “elveda proletarya” rüzgarının esmesine yol açtı. Artık devrimler döneminin kapandığı, sözde “demokrasi” sürecinin başladığı yönünde ters bir rüzgar esmeye başladı. “Sınıflar mücadelesinin bitişi”, “tarihin sonunun geldiği” propaganda edildi.

Sosyalizmden geriye dönüş ve uzun süredir sosyalizmi bir maske olarak kullanan ülkelerin birer birer yıkımı sonucu, sosyalizme olan inanç ve devrime duyulan umutta kırılma-güvensizlik ortaya çıktı ve ciddi bir sarsılma yaşandı. Dünyada esen bu düzen içi liberal rüzgar, Latin Amerika’da birçok gerilla örgütünü silahlı mücadele zemininden kopartarak düzen içi parlamenter zemine itti.

Kürt ulusal özgürlük hareketi de esen bu sosyalizm ve devrim karşıtı rüz-gardan etkilendi. Sadece “reel sosyalizm” dediği MLM’nin devrimci teori-sinden değil aynı zamanda MLM’nin simgelerinden de uzaklaşma adımları attı. Örneğin PKK bayrağındaki orak-çekici çıkarıp yerine sarı bir yıldızla simgeleşen Kürt ulusal renklerini kullanmaya başladı.

Böylelikle PKK, Marksizm Leninizm’le arasına sadece teorik değil bi-çimsel bir mesafe de koydu. PKK, bu adımlarına bağlı olarak ve siyasal çö-züm arayışı ile “bir muhatap bulmak” için çaba içine girdi. Ve 1993 yılından bugüne dek bu çizgiden geri adım atılmadı. Silahlı kurtuluş fikrinden siyasal çözüm fikrine evrilen PKK, bu çizgisini günümüze dek taşıdı. Bu konuda, bu anlamıyla kendi içinde “tutarlı bir ‘çizgi’” izledi.

Türk devleti ise -kendinden beklendiği gibi- tüm ateşkes ve barış süreçle-rine hile ile yaklaştı. Orta Doğu’daki ve dünyadaki gelişmeler, Türk devletinin Kürt ulusal sorununa yaklaşımdaki taktik ve stratejik yönelimini belirlemede tayin edici bir yerde durdu.

b) 1993 Ateşkesi

Irak Kürdistanı Bölgesel Yönetimi, Türk devletinin yönlendirmesi ve hi-mayesinde birçok kez PKK güçlerine saldırdı. “Kardeş kavgası” olarak da adlandırılan bu saldırılarda, PKK ağır kayıplar aldı. 1992 yılında TC dev-leti, T.Özal Hükümeti aracılığıyla, Irak Kürdistanı’nda hakim olan KDP ve YNK’yı ikna ederek, PKK’ye yönelik saldırılar başlattı. Yaklaşık bir buçuk ay süren saldırıda karşılıklı kayıplar alındı. Ancak Türk devleti, KDP ve YNK’dan umduğunu bulamadı.

Gerillanın direnişi karşısında etkisiz kaldı. PKK, taktik bir geri çekilmey-le güçlerini Zelé ve Türkiye sınırına doğru çekti.

T.Özal Hükümeti, başarısız çıktığı bu savaş nedeniyle başka bir politikayı gündemleştirdi. YNK Başkanı Celal Talabani’yi de devreye sokarak, PKK’nin ateşkes ilan etmesi için A.Öcalan’ı ikna etmesini istedi. Bu görüşmeler sonuç verdi ve nihayetinde A.Öcalan, 19 Mart 1993’ta YNK lideri Celal Talaba-ni’nin de hazır bulunduğu Bekaa’da bir basın toplantısıyla, PKK tarihinin ilk ateşkesini Türkiye ve dünya kamuoyuna açıklamış oldu.

T.Özal, “*Kürtlere bazı haklarının tanınacağını ancak önce silahların susması gerektiğini*” belirtmesine rağmen hiçbir adım atmadı. Buna karşılık PKK, bir kez daha “iyi niyetini” göstererek 15 Nisan 1993’ta Bekaa’daki ba-sın toplantısında tek taraflı ateşkesi bir ay daha uzattığını duyurdu. Süreç iler-lemedi ve kısa süre sonra ateşkes kendiliğinden son buldu.

PKK ve kısmen de Türkiye kamuoyunda T.Özal’ın, PKK ile ateşkes yaptığı ve “terörle uzlaştığı” için öldürüldüğü iddiası hala tartışılmaktadır. T.Özal’ın ölümüyle Türkiye’deki dengeler kısmen değişti. Tansu Çiller ve ekibi çok daha karanlık yılların başlayacağı bir sürecin figüranları oldu.

PKK, sadece Türk devletiyle masaya oturmadi. Bölgesel güçlerle de dönem dönem masaya oturarak karşılıklı ateşkes ilan edildi. Türk devleti, PKK’nin Irak Kürdistanı’nda konumlanmasını hiçbir zaman kabul etmedi. Irak Kürdistanı, Türk devleti açısından eylemlerin planlandığı, PKK’nin güçlendiği ve Kürtler içinde kök saldıgı bir yer olarak görüldü.

Bu nedenle, ABD ve İngiltere’yi ikna ederek KDP ve YNK üzerinden yeni bir saldırı başlatma hazırlığı içindeyken PKK, 26 Ağustos 1995’te Türk devletinin saldırı hazırlığını boşa çıkarttı. KDP ile bir savaş içinde olan PKK, devam eden savaşı bir ateşkesle sona erdirdi. Ateşkesi, Türk devletine karşı da ilan eden PKK’nin bu çabası da boşa çıktı. 6 Mayıs 1996’da Tansu Çiller emrindeki kontra güçlerin, A.Öcalan’a Suriye’de yaptıkları suikast girişimiyle tek taraflı ateşkes de sona ermiş oldu.

1998’de Necmettin Erbakan başbakandı. N.Erbakan da PKK’nin tek taraflı bir ateşkes ilan etmesi için girişimlerde bulundu. Kendi hükümetinin “istikrarı”nın yolunun Kürtlerin savaştan vazgeçmesi ve düzen içine çekilmesinden geçtiğini biliyordu. Bu amaçla; *“Ateşkes sürecinin geliştirilmesi için bir mekanizmanın yaratılması, Kürt ve Türk kamuoyunun barışa hazırlanması gerektiği önerisi, Türkiye tarafından dolaylı olarak PKK’ye iletilmişti.”* PKK, N.Erbakan hükümetinin aktardığı yol haritasına bağlı kalarak 1 Eylül 1998’de tek taraflı bir ateşkes ilan etti. Ancak bu ateşkesin akıbeti de diğerlerinden farklı olmadı.

c) PKK’deki İkinci Kırılma

PKK lideri A.Öcalan’ın Suriye’de olması, Türk devletini sürekli rahatsız ve tedirgin etti. PKK eylemlerinin, Suriye’den planlandığını öne süren Türk devleti, Orta Doğu’da değişen dengeleri ve lehine doğan fırsatı kullanarak, Suriye’ye savaş açabileceği tehdidinde bulundu. ABD ve diğer Batılı emperyalist güçlerin baskısı ile A.Öcalan’ın Suriye’den sınır dışı edilmesini istediler. A.Öcalan, 9 Ekim 1998’de Suriye’den ayrılmak zorunda kaldı. Yüzünü dağlara değil, “diplomatik görüşmeler” için Batı Avrupa’ya çeviren A.Öcalan, İtalya ve Yunanistan’da kalma şartlarının olmadığı gerekçesiyle Kenya’ya götürüldü ve 15 Şubat 1999’da Kenya’dan kaçırılarak Türkiye’ye teslim edildi. A.Öcalan’ın bir komplo sonucunda TC’ye teslim edilmesinde ABD istihbaratı CIA ve İsrail istihbaratı MOSSAD’ın rolü olduğu ileri sürüldü.

A.Öcalan’ın Türkiye’ye teslim edilmesinden sonra 6. Kongresi’ni yapan PKK, tek taraflı ilan ettiği ateşkese son verdiğini ve Türk devletine karşı topyekûn bir savaş açtığını ilan etti. PKK, bu kongre sonrası silahlı mücadelede kayda değer bir ilerleme kaydetti. Ülkede ve ülke dışında kitlesel eylemler ve gerilla saldırıları ile Türk devletine büyük darbeler indirdi.

A.Öcalan’ın esir alındığı dönemde TC’de DSP, ANAP ve MHP koalisyon hükümeti iş başındaydı. A.Öcalan’ın TC’ye teslim edilmesinde ABD emperyalizmin belirleyici rol oynadığı, dönemin Başbakanı Bülent Ecevit’in; *“ABD’nin Apo’yu bize niye teslim ettiğini anlamış değiliz”* sözünden de anlaşılabilir. Sonradan ABD, Türk devletine A.Öcalan’ın “idam edilmemesi” şartıyla teslim ettiğini kamuoyuna servis etti.

A.Öcalan, İmralı Hapishanesi’nde tutsaklık koşullarında, 1 Eylül 1999 tarihinde “barış sağlamak” umuduyla dördüncü kez ateşkes ilan etti. A.Öcalan, ateşkes çağrısıyla birlikte gerillanın da ülke sınırları dışına çıkması çağrısında bulundu. PKK, bunun kapsamını biraz daha genişleterek 20 kişilik gerilla grubunun Türkiye’ye gelerek silahlarını bırakması ve teslim olmasını sağladı. Koalisyon hükümeti “böyle kaldığı sürece saldırı yapmayacağını” açıklayarak kamuoyu oluşturma ve PKK’yi stratejik olarak bitirme planı yaptı.

Bu tek taraflı ateşkeslerle aşağıda genişçe yer vereceğimiz 10 Nisan 2002’de PKK’nin kendini feshetme kararı, 2004’te ateşkesin iptali ve 2010’daki “Kürt açılımı” sürecine ve bugüne kadar gelindi.

d) “Demokratik Toplum” Çağrısı Yeni Değil

A.Öcalan’ın 27 Şubat 2025 tarihinde yazılı olarak yaptığı “Barış ve Demokratik Toplum Çağrısı”nda dile getirdiği görüşler, ilk kez dile getirdiği görüşler değildir. A.Öcalan, 27 Şubat 2025 yaptığı çağrıda dile getirdikleri tüm görüşlerin, 1999 yılından 2025 yılına kadar sistemli olarak savunduğu ve sentezlediği görüşlerinin -kimi nüanslarla- bir özeti niteliğinde olduğu ifade edilebilir.

Nitekim PKK, 7. Olağanüstü Kongresi’nde de TC devletiyle, “Demokratik Barış Projesi” adını verdiği bir yönelimle, barış çağrısı yapmış, TC ile diyalog arayışlarını sürdürmüştür. PKK’nin barış arayışına ve uzlaşma çizgisine dair şu ifadeler yeterlidir:

“Nitekim PKK 7. Olağanüstü Kongresinde karar altına alınan ‘Demokratik Barış Projesi’ gereği çeşitli tarihlerde barış çağrıları ve diyalog arayışını sürdürdü, projeler sundu.

Bu projeler; 20 Ocak 2000’de Barış Projesi, 4 Kasım 2000’de Demokrasi ve Barış için Acil Eylem Planı, 19 Haziran 2001’de yeni bir savaşın gündemleşmemesi ve çözüm sürecinin gelişmesi için acil talepler bildirisi, 22 Kasım 2002’de Acil Çözüm Bildirgesi ve 2000’in başında ve 2002’nin sonunda olmak üzere iki defa Cumhurbaşkanı, Meclis Başkanı, Başbakan, Genel Kurmay Başkanı ve tüm siyasal partilere Kürt sorununun çözümü konusunda düşünceleri ortaya koyan mektuplar gönderdi.” (Amed Dicle, PKK’nin Barış Diyalektiği, Demokratik Modernite, 10 Haziran 2013, demokratik-modernite.org)

Dolayısıyla PKK, ilk kez barış ve uzlaşma çağrısı yapmamaktadır. Farklı olan, TC devletinin, özellikle Orta Doğu’da yaşanan gelişmeler nedeniyle, A.Öcalan’ın çağrısına yanıt vermesi, kendi çıkarları doğrultusunda bir süreç işletmiş olmasıdır.

Öte yandan tıpkı barış ve uzlaşma çabalarında olduğu gibi PKK ilk kez kendini feshetmemiştir. Daha önce de PKK’nin kendini feshettiğini, başka örgütlenmelere gittiğini ifade etmek gerekir.

e) PKK’nin Kendini Feshetme Süreçleri

3 Kasım 2002 tarihinde Türkiye’de yapılan erken genel seçimde AKP, halkın 57. Ecevit Hükümeti’nin ekonomik krize, yasaklara, yolsuzluklara karşı tepkisi nedeniyle oyların önemli bir kısmını -Kürt oylarını da- alarak hükümet kurma hakkını elde etti.

Oyların yüzde 34.3’ünü alarak, 363 milletvekilliği kazanmasıyla tek başına hükümet kurma hakkını elde etti. “3Y” olarak bilinen ve AKP’nin seçim vaatleri içinde yer alan “Yasaklara, Yolsuzluklara ve Yoksulluğa” son verme propagandası içinde, Kürt sorununun “demokratik yollardan” çözüme kavuşturulacağı algısı da yaratıldı. AKP, bu algıyla, Kürt oylarını da alarak en az üç genel seçim kazandı.

AKP’nin hükümete gelmesinin hemen öncesinde A.Öcalan’ın 2002 yılında yaptığı çağrıyla PKK, 4-10 Nisan 2002’de 8. Kongresi’nde kendisini feshederek yerine 2 Nisan 2003 tarihinde Kongreya Azadî û Demokrasiya Kurdistanê-Kürdistan Demokratik Özgürlük Kongresi’ni (KADEK) kurduğunu ilan etti. (Cihan Bilgin, “Tarihin seyrini değiştiren 45 yıllık mücadele”, ANHA, 27 Kasım 2023, hawarnews.com/tr)

KADEK, daha barışçıl bir mücadele yürüterek Kürt ulusal sorununun çözüme kavuşacağını kendi programına aldı. KADEK, 2003 yılında kabul ettiği bu barışçıl yolu, “üç aşamalı bir yol haritası” olarak belirledi. Bu yol haritasının birinci aşamasını, tek taraflı ateşkesi çift taraflı ateşkese dönüştürmek; ikinci aşamasını, Kürtlerin resmi olarak tanınması ve üçüncü aşamasını ise A.Öcalan’ın özgürlüğüne kavuşturulması olarak belirlendi. KADEK’in ilan ettiği bu üç aşamalı “barış” planı, hayata geçmedi.

PKK’nin 8. Kongresi’nde kendini feshetmesi ve KADEK’i kurması şu değerlendirmelerle gerekçelendirilmektedir:

“KADEK oluşumu, Apocu hareketin gelişim tarihinde yeni bir kimlik oluşturma, yeniden adlandırmayı ifade ediyor. Bu sadece bir isim değişikliği de değildi, gerçekten PKK adıyla Kürdistan’da yürütülen mücadelenin ortaya çıkardığı büyük gelişmeler üzerinde yine uluslararası ve bölge düzeyinde yeniden bir örgütlenmeyi ifade ediyordu.

KADEK her bakımdan PKK’den farklı değişiklikler arzeden yeni bir örgütlenme oldu. Tabii her şey değışmedi, birçok bakımdan hareketin özü korundu, geliştirildi, derinleştirildi, ama birçok yönüyle PKK ile kıyaslanmayacak yeni yaklaşımlar ortaya çıkarıldı.

(...)

KADEK tarafından, tıkanmış olan birçok düşünce bırakıldı, yeni düşünce sistemi geliştirildi, yani ciddi bir ideolojik yenilenme ortaya çıkartıldı. KADEK yeni bir programı ifade ediyor. PKK, Kuzey Kürdistan için oluşmuş bir programa sahipti. Türkiye’yi ve Kürdistan’ın diğer parçalarını stratejik müttefik olarak görüyordu; KADEK ise Ortadoğu demokratik devrimini ve değışimini öngörüyor. Ortadoğu’da demokratik değışimi, özgürlüksel gelişmeyi esas alıyor.

Bu anlamda Kürdistan’da değışimin, gelişimin, Kürt sorununun demokratik çözümünün yolu olarak Ortadoğu’nun demokratik değışimini ve demokratik birlik içerisinde olmasını öngördü. Bunu gerçekleştirmek üzere bir siyasi programa ulaştı. Stratejik değışimi geliştirdi, güçler dengesinde, ilişkisinde, öncülükte, ittifaklarda değışiklik yarattı. Temel mücadele biçiminde değışimi öngörüyor.

PKK silahlı mücadele çizgisi üzerinde oluşan bir örgütken, KADEK demokratik serhildan üzerinde oluşan, demokratik siyasal mücadele üzerinde şekillenen bir mücadele oluyor. Temel mücadele biçimini bu bakımdan değiştirdi. Örgüt yapılanması da değişiyor.

Birçok örgüt yeni stratejiyi hayata geçirecek şekilde değişik alanlarda, alanların koşullarına göre örgütleniyor.” (PKK 8. Kongresi, Aralık 2022, Serxwebun, s. 4)

PKK, 1999’dan sonra geliştirdiği “barış” stratejine uygun araçları devreye sokarken, başvurduğu taktiklerden biri de çeşitli örgütler kurarak süreci devam ettirmesi oldu.

Ancak burada sorunu, örgüt feshedip yenisini kurmak değil, devletin soruna yaklaşımı ve Kürt sorununu “çözmek” istememesindeki yaklaşımda aramak gerekir.

Türk devleti, PKK’nin “barış” çağrısını bir zayıflık olarak görerek saldırılarını artırdı. KADEK, bu nedenle yol haritasına “eğer Türk devleti bu yol haritasını kabul etmezse savaş gelişir” uyarısını ekledi. PKK’nin bu öngörüsü gerçekleşti ve Türk devleti saldırılarına hız verdi. Nihayetinde “*Halk Savunma Güçleri (HPG) 1 Haziran 2004’te toplanarak, tek taraflı ateşkesi bitirdiğini ve misilleme hakkını kullanacağını ilan etti. Ve Böylece 1 Eylül 1999’daki ateşkes, fiilen ortadan kalktı.*” (Gülistan Cihan, Ateşkes süreçleri ve sonuçları-VIII, Behdinan, 3 Nisan 2025, anf-news.com)

PKK, KADEK’in kurulmasından sonra fazla ilerlemeyince, sorunu örgüt isimlerinde görmüş olacak ki, yeni bir “barış” hamlesi olarak bu sefer Koma Komalên Kurdistan (KKK), yapılanmasını devre soktu:

“Koma Komalên Kurdistan (KKK), 10 maddeden oluşan yeni bir barış projesi sundu. KKK, en makul ve çözüme yakın olarak ifadelendirdikleri 6 madde ile ateşkes kararının gerekçelerini de ortaya koydu.” (Gülistan Cihan, Ateşkes süreçleri ve sonuçları-VIII, Behdinan, 3 Nisan 2025, anf-news.com)

KKK’nın temel çıkışı karşılıklı ateşkes, örgütlenme önündeki engellerin kaldırılması ve A.Öcalan üzerindeki tecridin kaldırılmasını içeren talepler ileri sürdü. KADEK, adını 2004 yılında Kürdistan Halk Kongresi (KONG-RA-GEL) olarak değiştirdiğini ilan etti. Buna bağlı olarak da 2005 yılında Koma Civakên Kurdistanê’yi (KCK: Kürdistan Topluluklar Birliği) kurdu.

PKK, II. Olağanüstü Kongresi olarak da bilinen bu kongrede bu süreç şöyle anlatılmaktadır:

“Başkan Apo’nun talimatı ve perspektifleri temelinde kapsamlı bir hazırlık tartışmasının ardından II. Olağanüstü KONGRA GEL Genel Kurul Toplantısı 16-26 Mayıs tarihleri arasında 278 Delege ve 200’e yakın dinleyicinin katılımıyla, Avrupa ve Medya Savunma Alanı’nda paralel sürdürülen toplantılar biçiminde gerçekleştirildi. (...)

Halkta ve kadro yapımızda ciddi endişe ve tartışmalara yol açan bu sorunların kendisine yansımalarıyla birlikte Önderlik, soruna müdahalede bulunmuş; sağ teslimiyetçi ve sol intihar çizgisi olarak tanımladığı taraflaşmada yeralan arkadaşlara birlik çağrısı yapmış, oluşturulan PKK’yi Yeniden İnşa Komitesi’ni sürece müdahale etmek ve toparlanmayı sağlamakla görevlendirmiştir. (...)

Yeni stratejimizin temel taktiği demokratik serhildan olarak belirlenmiş, serhildanın geliştirilmesine ilişkin birçok toplantı ve konferansta karar alınmış olmasına rağmen, bunun pratikleşmesi çok zayıf kalmış, örgütlülüğü yaratılamamıştır.

Yeni paradigmanın öngördüğü devlet olmayan demokrasi, halkın örgütlü ve eylemli duruşunun ifadesidir. Demokratikleşme halkın hak arama bilinci, bunun için örgütlenmesi ve eyleme geçmesidir.

Eylemlerin böyle bir rolü olmasına rağmen bunun örgütlülüğü yaratılamamıştır. Serhildana dönük yetersiz ve dar yaklaşımlar örgütü ve halkı temel taktikten ve mücadeleden yoksun bırakmıştır. Belli günlerle sınırlı eylem kalkınmalar ve gençliğin geliştirdiği gece eylemliliklerinin dışında ciddi bir eylem geliştirilememiş; geliştirilen kimi eylemlilikler ise süreklileştirilememiş, eylem zenginliğine ulaşılamamıştır.

Bunun temelinde halkın ulusal demokratik taleplerinin yanı sıra, sosyal ve ekonomik sorunlarına dönük eğitim, örgütlenme ve çözüm arayışına yönelik bir çalışmanın olmaması ve savaşı kazanılmış kitlelerle sınırlı kalınması, eylemlerin hem nicelik hem nitelikçe zayıf kalmasını beraberinde getirmiştir.

Böylece son yıllarda kitlesel eylemlilik kampanyalar biçiminde geliştirilmiş, bunlarla belli bir canlılık ve kitle hareketlenmesi yaratılsa da demokratik çözümü yaratmada yetersiz kalınmıştır.” (II. Olağanüstü KONGRA-GEL Kongresi, 4 Haziran 2004, Serxwebun, s. 6-7)

PKK, 2. Olağanüstü Kongra-Gel Kongresi’nden, 13 Nisan 2009 yılında ateşkes ilan ettiği süreye kadar 100’ün üzerinde silahlı eylem gerçekleştirerek Türk devletine büyük darbeler vurdu. Türk devleti o güne kadar “bitirdik, üç beş eylemci kaldı” diyerek propaganda yaparken, PKK, eylem üzerine eylem yaparak bu propagandayı tersine çevirdi. Kitlelerin büyük bir destek verdiği ulusal mücadelede, gelişen gerilla ve halk eylemleri dalgası, bir kez daha A.Öcalan’ın ateşkes çağrısıyla kırıldı.

Bu ateşkes sürecinin kırılma noktası, devletin hiçbir adım atmamasına rağmen A.Öcalan’ın ateşte ısrar etmesi oldu. A.Öcalan, devlete güvence olarak “üç barış grubu”nun silahlarıyla gelip teslim olmasını sağladı. Batı Avrupa’dan gelen “barış grubu”, TC devleti tarafından engellendi. Kandil ve Maxmûr’dan gelen 34 kişilik “barış grubu”na davalar açıldı, bazıları tutuklandı. Gruptan bazıları ise Türkiye’de kalma şartlarının olmadığını görerek Kandil ve Maxmûr’a geri gitti.

A.Öcalan, ateşkes stratejisinden hiçbir zaman vazgeçmedi. Israrlı oldu ve her fırsatta bunu yineledi. Örgüt iradesinin bu ateşkeslere nasıl yaklaştığı, halkın genel yaklaşımının dikkate alınıp alınmadığı dönem dönem tartışma konusu olsa da A.Öcalan’ın verdiği kararlar, “önderliğin iradesi” olarak kabul görerek hayata geçirildi.

A.Öcalan, devletin yaklaşımlarındaki oyalamacı tavrı görmüş olacak ki, 31 Mayıs 2010’da artık “devreden çıktığını” açıkladı. “AKP’nin kendilerini oyaladığını, tüm girişimlere karşılık vermediğini ileri sürerek” artık “sorumluluk” almayacağını açıkladı.

“KCK, 1 Haziran 2010’da yaptığı açıklamada Önderliklerinin ve kendilerinin barış ve demokratik bir çözüm için attıkları bütün adımların, AKP tarafından boşa çıkarıldığını, bunun için de 13 Nisan 2009’da tek taraflı olarak ilan ettikleri eylemsizlik kararını sonlandırdıklarını duyurdu. Böylelikle güçlerini aktif savunma pozisyonuna geçirdiklerini ilan etti.” (Gülistan Cihan, Ateşkes süreçleri ve sonuçları-VIII, Behdinan, 3 Nisan 2025, anf-news.com)

Ateşkesin sona ermesiyle gerilla yeniden saldırıya geçti. Büyük çatışmalar yaşandı. Türk devleti, adeta şaşkınlık içinde savaşı sürdürmeye çalıştı. Ateşkes süreçlerini, PKK’nin zayıflığı ve bitmişliği tezi üzerinden değerlendirmesi, faşizmin zayıf halkasıydı. PKK, ateşkes ilan ettiği süreçleri bir toparlanma ve çeşitli alanlara daha güçlü bir konumlanma olarak değerlendirdi. PKK’nin taktik yanlışlığı ise devlete fazlaca güvenmesiydi. Savaşan gücün tekrar tekrar tek taraflı bir “ateşkes” ilan etmesinin anlamsızlığını fazla önemsemedi. Bugün de olduğu gibi, bu yanlışlığı “savaşa da barışa da hazırız” diyerek açıklamaya çalışa da bunun böyle olmadığı birçok kez anlaşıldı.

Bu yanlış, 2010’da ilan edilen sekizinci ateşkes döneminde yeniden yaşandı. Bir yanda gerillanın Türk devletine vurduğu darbelerle şaşkına dönen Türk devleti gerçeği varken, tam da böylesi süreçte bazı STÖ’ler, BDP ve DTK’nın çağırısı üzerine PKK, 40 günlük ateşkes ilan ettiğini duyurdu. Ateşkes A.Öcalan’ın karar verdiği biliniyor. KCK, bu ateşkesi şöyle açıkladı:

“Önderliğimiz duruşunun barış çizgisinde olduğunu, çözüm için samimi ve ciddi bir yaklaşımın gelişmesi halinde devreye girip rolünü oynayabileceğini kamuoyuna duyurmuştu. Diyalog ortamının bir sonucu olarak Önder Apo, bir kez daha çatışma sürecinin geri dönülemez bir noktaya varmadan taraflara çağrıda bulunmuştur. Bu amaçla hareketimizin yönetimine bir mesaj göndermiştir.” (Gülstan Cihan, Ateşkes süreçleri ve sonuçları-VIII, Behdınan, 3 Nisan 2025, annews.com)

Bu çağrıya uyan KCK, tek taraflı ateşkes ilan etmiş ancak beklediğini bulamamıştır.

AKP, 2010’da anayasa değişikliğini içeren bazı maddelerin değiştirilmesi için referanduma başvurdu ve “yetmez ama evet” diyenlerin de desteğiyle referandumu kazandı. Ardından 2011 yılında yerel seçimlerde kazandığı başarıyla iktidarını sağlamlaştırarak saldırılarını artırdı. İktidar, Kürt ulusal mücadelesini devre dışı bırakmak için A.Öcalan’la görüşmelere başladı. Devletle A.Öcalan arasında başlayan görüşmeler sonuç vermiş ve A.Öcalan bir kez daha ateşkes ilan edilmesi için 2013 Newroz’una bir mesaj göndererek 2015 yılına kadar sürecek süreci başlatmıştır.

Bu süreçte PKK ile TC arasında Norveç’in başkenti Oslo’da süren görüşmeler kamuoyuna yansıtılmadan devam etti. Türk devleti, bu görüşmelerde

samimi olmadığını sadece zaman kazanmak için görüşmeleri devam ettirdiğini Dolmabahçe’de kurulan “barış masasını” devirerek göstermiştir.

AKP, 30 Ekim 2014’te gerçekleştirdiği MGK toplantısında, “topyekûn çökertme planı” uygulama kararı aldı. Bu kararın alınmasında Rojava’da gerçekleştirilen devrimin etkisi büyüktür. DAİŞ’le işbirliği içinde Rojava devrimini ezeceğini planlayan AKP iktidarı, “barış ve ateşkes” sürecini böylece bitirerek saldırıya geçti.

“Erdoğan, 2015’teki Newroz’dan sonra ‘Ne Dolmabahçe Mutabakatı ne İmralı görüşmeleri, hiçbir şey yoktur’ diyerek savaş sinyallerini vermişti. 7 Haziran seçimi öncesi Çukurova, Amed ve Karadeniz’de HDP mitinglerine, binalarına ve kortejlerine saldırılar oldu. 20 Temmuz’da Suroç Katliamı yaşandı. Bu katliamların sorumlusu ise AKP idi. Bakur’da seçimlerin kazanılması ve Rojava’da DAİŞ’in yenilmesi Türk devletini harekete geçirdi. Böylece 24 Temmuz 2015’te diyalog sürecini bitiren AKP hükümeti, savaş başlattı. Daha sonra PKK, 10 Ekim 2015’te, 1 Kasım seçimleri rahat ve güvenli bir ortamda gerçekleştirilsin diye eylemsizlik kararı aldı, ancak Türk devleti bu eylemsizlik sürecine de saldırılarla yanıt verdi.” (Gülstan Cihan, Ateşkes süreçleri ve sonuçları-VIII, Behdinan, 3 Nisan 2025, anf-news.com)

PKK’nin 1993’ten bu yana ortaya koyduğu hiçbir “barış” hamlesi, başarıya ulaşmadı. Kürt ulusal hareketinin gerilla mücadelesi, kitle hareketleri, ayaklanma ve sivil itaatsizlik eylemleri geliştikçe ateşkes süreçleri hep bir dalga kıran görevi görmüştür.

Türk devleti tüm ateşkes sürelerini kendi açığını, yetmezliğini gidermenin aracı olarak kullanmıştır. Her döneminde Kürtlerin oyunu almak için çeşitli manevralara başvuran AKP iktidarının seçimleri kazandıkça yaptığı ilk iş, Kürtlere saldırmak olmuştur. Ayrıca seçilmiş belediye başkanlarını görevden alarak, demokratik alanda operasyonlar yaparak binlerce insanı gözaltına almış, tutuklamıştır.

f) Kırılmanın Diğer Adımı: İmralı Mahkemesi

31 Mayıs 1999’da İmralı’da başlayan ve “asrın davası” olarak propaganda edilen A.Öcalan’ın yargılanmasını, dünya kamuoyu büyük bir merakla beklemişti. Bu davanın, son yüzyılın en büyük politik davalarından biri ol-

duğu doğrudur. İmralı duruşmasının, Kürt ulusu açısından daha da büyük bir önemi vardır. Çünkü “29. Kürt İsyanı”nın bu davayla birlikte nasıl bir seyir izleyeceğinin ipuçları ortaya çıkacaktı.

A.Öcalan’ın mahkeme sürecindeki tavrı ve açıklamaları, onun daha sonradan savunacağı, çeşitli dönemlerde kamuoyuna yönelik yaptığı açıklamalarla ve hatta 27 Şubat 2025 tarihinde yaptığı çağrıyla örtüşecektir. Bu açıdan A.Öcalan, kendi cephesinden tutarlı bir çizgi izlemiş, TC devletiyle “müzakereler” ve “barış” koşullarını zorlamıştır. A.Öcalan savunmasında, TC devletinin Kürt sorununu “çözmesi”yle bölgesinde lider ülke olacağını savunmuştur. Bu amaçla, TC’ye iç barışın sağlanması önerisi götürmüştür. Şu ifadeler A.Öcalan’ın İmralı Davası’ndaki savunmalarında geçmektedir:

“Cumhuriyet tarihinin bu en zor sorunu çözümlendiğinde, Türkiye’nin iç barışında aldığı güçle bölgede lider bir ülke olarak hamle gücüne kavuşacağı kesindir. Ortadoğu’da liderlik dönemi Orta Asya’dan Balkanlar ve Kafkaslar’a kadar etkili olma anlamına gelecektir. Demokratik sistemin çözüm gücü, başta barış olmak üzere, birçok çelişki ve sorun olan bu bölgelere haklı bir müdahale ve desteğin verilmesi ve istenmesine de yol açacaktır. Bu, aynı zamanda gelişmiş ekonomi ve kültürel gelişmenin de taşıyılarak zenginleşmeye yol açacaktır. Türkiye iki binli yıllara bu perspektifle girmektedir. Kürt sorunu ayak bağı idi.” (Abdullah Öcalan, 1999 Savunması’ndan Aktaran Sibel Özbudun-Temel Demirel, “Yeni”-Olmayan- “Paradigma”nın Soru(N)ları)

İmralı duruşmaları sadece Kürtler ve devrimci kamuoyu açısından değil, faşist TC devleti açısından da önemliydi. Her şeyden önce TC, yıllardır beklediği bir anı yakalamış ve kendince “isyanın ele başını” ele geçirmişti. Şeyh Sait ve Seyit Rıza önderliğindeki Kürt isyanlarında olduğu gibi A.Öcalan şahsında da bir Kürt isyanının bitirilmesi hedefleniyordu.

TC sadece bununla da yetinmek istemiyordu. Yıllardır her yönüyle ipliği pazara çıkan işkence, katliam ve kayıplarla gündemden düşmeyen bir ülke olarak, bu imajını İmralı yargılamasıyla temizlemeyi planlanmıştı. Mahkemenin gayet “demokratik” olacağı izlenimiyle, A.Öcalan’ın “tüm isteklerinin yerine getirildiği, her gün doktor kontrolünden geçtiği” hatta “yemeklerine bile dikkat edildiği” propagandasıyla dünya kamuoyunu aldatmak isteyen TC, bunu hiçbir zaman başaramadı.

TC, İmralı davasıyla esas olarak “güçlü” olduğunun, “kendisiyle baş etmenin mümkün olmadığı”nın ve” yıkılamayacağı”nın mesajını kitlelere vermek istemişti. Bunun için de İmralı’da güç gösterisi yapmıştı.

A.Öcalan “Uzlaşma” Yolunu Seçti

A.Öcalan duruşmalarda, Kürt yurtsever kamuoyu ve devrimci ve demokrat çevreler tarafından beklenen politik tavrı ortaya koymadı ve İmralı davasında TC devletiyle uzlaşmacı bir tavır takınarak, 1990’larda dile getirdiği görüşlerini tekrar etti. TC devletine karşı bu uzlaşmacı tavrına yönelik eleştirileri ise “kaba direnişçilik” olarak değerlendirdi. İmralı mahkemesine sunduğu savunma metninden hareketle kitaplaştırılan, “Bir Halkı Savunmak” metninde tavrını şu ifadelerle tanımlıyordu; “*Kaba bir direnişçilik kadar, alçakça kendini koyuveriş bizzat direndiğim tavırlar oldu.*” (A.Öcalan, Bir Halkı Savunmak, Çetin Yayınları, 2004, s. 7) A.Öcalan bu sözlerle “kaba bir direnişçilik” olarak tanımlandığı faşizme karşı direnme tavrını mahkum ederken, bu tavrın gerekçesi olarak böyle bir tarzın (kaba direnişçiliğin) katledilmekle sonuçlanacağını, bunun ise “Türk-Kürt ilişkilerine” bir katkısı olmayacağını savunmaktadır:

“Tam bu noktada benim teslim edilmemle kaba bir direnişçilik temelinde ölümüm sonrasında, Türk-Kürt ilişkilerinin toptan yıkılış sürecine girilmesi beklenmişti. Kürt hareketinin tüm ipleri bir elde toplanacaktı.” (A.Öcalan, age, s. 495)

Sorun artık Abdullah Öcalan tavrı olmaktan çıkmış ve genel olarak PKK sorunu haline gelmişti. PKK ise başından itibaren A.Öcalan’ın söylediklerini desteklemiş ve altını doldurmuştur. Eğer A.Öcalan’ın tavrı desteklenmemiş olsaydı, gelişmeyi ve ortaya konan tavrı sadece A.Öcalan’ın tavrı olarak değerlendirmek doğru olurdu. Ancak sorun bu çerçeveden çıkmış ve PKK’nin tavrı haline bürünmüştü.

Nitekim PKK Başkanlık Konseyi 11 Haziran 1999’da yaptığı açıklamada;

“Genel Başkan A.Öcalan yoldaş, İmralı mahkemesinde Türkiye için oldukça kapsamlı bir Demokratik Cumhuriyet projesi sunmuş, bu temelde Kürt toplumunun özgürleştirilmesinin ve Kürt sorununun çözümünün doğru yolunu göstermiştir. Demokratik Cumhuriyet ve Kürt sorununun barış ve kardeşlik temelinde çözümü, Türkiye’nin yaşadığı gelişmeleri karşılayacak, toplumsal barışı ve halkların kardeşliğini yaratacak, 21.

yüzyıla Türkiye'nin ve Kürtlerin güçlü bir birlik içinde girişimini sağlayacak yegane yoldur. Bu çözüm Türk ve Kürt halklarının çıkarına olduğu gibi, savaş rantından çıkar sağlayanlar dışında, bölgede ve dünyada da herkesin çıkarınadır...” ifadelerini kullanacaktı. (Özgür Politika, 11 Haziran 1999)

A.Öcalan'ın “Özür Dilemesi” Hataydı

Devrimci kamuoyunu bir anda şok eden ilk tavır, A.Öcalan'ın “şehit aileleri”nden özür dilemesi olmuştu. Bu aynı zamanda politik uzlaşmanın en önemli adımıydı. Özür dilemesi gereken devlet iken, A.Öcalan'ın asker ailelerinden özür dilemesi PKK'nın yaptıklarının “yanlışı” anlamı taşıyordu. Birçok kesim ve PKK, “bu tavırda politik taktik vardı” demiş ancak bunun böyle olmadığı, sonraki ateşkes dönemlerinde fazlasıyla anlaşılmıştı.

100 yıldır yapmadığı kalmayan, Kürtleri en küçük bir hak aramada dahi ezen, katleden, sürgüne gönderen ve son 50 yıldır da görülmemiş bir vahşetle Kürt ulusunu yok etmek isteyen, binlerce Kürdü dağda, sokakta, evinde katleden, iş insanından, aydınına kadar ölüm listeleri çıkaran TC'nin yaptıklarının hesabının sorulması gerekirken ve TC'nin Kürt ulusundan özür dilemesi gerekirken; A.Öcalan'ın “şehit aileleri”nden özür dilemesi, TC'ye rahat bir nefes aldırılmıştı. Ve bu tavır, faşist ve gerici çevrelerde Türk milliyetçiliğinin körüklenmesine, MHP'li faşistlerin hareket sahalarını daha da genişlemesine zemin hazırlamıştı.

İmralı duruşmaları sırasında TC'ye nefes aldırın bir başka tavır da A.Öcalan'ın işkence görmediğine ilişkin açıklamasıydı. Ancak bir komployla Türkiye'ye getirilen A.Öcalan'ın gözlerinin bağlanması, iğneyle bayıltılmasının yanında tecrit edilmesi birer işkence yöntemi idi.

A.Öcalan, “Çözüm”ü Emperyalistlerde Aradı

Kürt sorununda PKK'nın batılı ve özellikle ABD emperyalizminin devreye girmesini istediği öteden beri biliniyordu. A.Öcalan'ın Türkiye'ye teslim edilmesinden önceki süreçte, 1993'teki ateşkes öncesi ve sonrasında çeşitli ülke başkanlarına yazdığı mektuplarda dile getirdiği görüşlerinde, bu ülkelerin Türkiye üzerinde baskı oluşturarak bir “çözüm” yolunun bulunmasını istiyordu. Nitekim aynı görüşleri bir kez daha kamuoyuna duyurarak “çözüm”de emperyalistlerin rol alması gerektiğini duruşmada dile getirdi. İmralı'daki ilk duruşmada kendisine düzenlenen komplotan bahsederken ABD'den söz etmemesi ve batı emperyalizmine değinmemesi politik bir mesaj içeriyordu. Halbuki komplonun başını ABD'nin çektiğini artık bilmeyen yoktu. Buna

rağmen A.Öcalan, “uzlaşma” önerisinin hayata geçmesi için başta ABD olmak üzere batı emperyalistlerinde “çözüm” aradı.

A.Öcalan’ın bu tavrı, PKK Başkanlık Konseyi tarafından da onaylanarak PKK’nin resmi görüşü haline getirildi. PKK Başkanlık Konseyi yaptığı açıklamada “*özellikle başta ABD olmak üzere Türkiye üzerindeki etkili olabilecek tüm güçleri bu kritik süreçte etkinliklerini kullanmaya çağırıyoruz*” diyerek, emperyalistlere “rol”lerini oynamaları çağrısında bulunuldu. (Özgür Politika, 11 Haziran 1999)

A.Öcalan, Kemalizm’i Kutsadı

Duruşmalarda A.Öcalan, TC devletiyle uzlaşma çabasının ürünü olarak, faşizmin kurucu ideolojisi Kemalizm’e yönelik cepheden bir tavır içinde olmamıştır. Hatta savunmalarında, “*Atatürk milliyetçiliğine inanıyorum*” ifadelerini kullanmış ve böylelikle yıllardır PKK’nin, Türkiye devrimci hareketinin Kemalizm’den etkilendiği, Kemalizm’e karşı duruşun önemli ve belirleyici olduğunu savunusunu deyim yerindeyse “boşa” düşürmüştür.

A.Öcalan’ın TV’lerdeki konuşmalarında ve hatta İmralı savunmalarında formüle ettiği görüşlerinin esasında “Milli Mücadele” dönemi, “Misak-ı Milli” ve Kemalist süreç olumlanmamış ve olumsuz bir eleştiri getirilmekten özenle kaçınılmıştır.

A.Öcalan’ın İmralı davasında “Atatürk milliyetçiliğini” kabul etmesi, politik uzlaşmanın en uçtaki ifadesiydi.

A.Öcalan, Ulus Devleti Reddetti

A.Öcalan İmralı duruşmalarında “ulus devlet kurulmasından vazgeçtiğini”, bunun yerine Türkiye’nin “dil özgürlüğü, kültür özgürlüğü”nden birçok şey kazanacağını dile getirdi. “Bir Halkı Savunmak” isimli çalışmasında; “*devletsiz bir topluma dayanan siyasi paradigma*” olarak tanımladığı demokratik konfederalizm çizgisini ileri sürdü. Bu kitapta bu çizgisini şu ifadelerle formüle ediyordu:

“Dolayısıyla devlet odaklı olmayan, ama kör kaosu da asla uzun süreli yaşam olarak kabul etmeyen gerçekçi bir ‘demokratik ve barışçıl yöntemlerle’ çözüm tarzı hayatidir.... İmralı yargılanma sürecini çok elverişsiz koşullarda da olsa bir demokratik barış arayışı ve çağrısı olarak değerlendirmemi doğru buluyorum. Bu aşamanın niteliksel bir dönüşüm değeri vardı. Hiyerarşik ve devletçi toplum arayışlarını ilkesel olarak terk etme gereğinin hem bilinç hem de çabada yoğunlaştığı bir süreçti.”

Gelinen aşamada 27 Şubat 2025 tarihinde kamuoyuna deklare ettiği görüşlerinde, mahkemede savunduğu “dil özgürlüğü, kültür özgürlüğü”nden de vazgeçtiği anlaşılmaktadır. 27 Şubat çağrısında ifade ettiği, “*kültüralist çözümler; tarihsel toplum sosyolojisine cevap olamamaktadır*” yaklaşımında da görüleceği üzere, TC devletiyle “uzlaşma” ve “barış” çizgisinde, bir taviz daha verilmiştir.

IX. Kürt Ulusal Sorununda “Yeni Süreç”

“Yeni süreç” derken, altını çizmeye çalıştığımız çerçeve; faşist MHP lideri Devlet Bahçeli’nin girişimiyle başlayan, A.Öcalan’ın 27 Şubat çağrısıyla süren, PKK’nin kendisini feshetmesi ve silahlı mücadeleye son vermesini içeren dönemdir.

Kuşkusuz bu dönemi ne daha önce yaşanan süreçlerden ne de gerçek manada ulusal sorunların çözümünü içeren teorik perspektiften-tarihi tecrübeden soyutlayarak ele alabiliriz. Bilakis güncel tüm gelişmeleri, bilimsel bir yöntemle tarihi bir perspektif ışığından ele almaya çalışacağız.

Güncel bağlamda Kürt sorunu derken, bir bütün olarak Orta Doğu’yu içine alan, emperyalistlerin Orta Doğu’ya ilişkin politikalarda kendine yer bulan kapsamlı bir sorundan söz ediyoruz. Bu kapsamlı sorunun yaratıcıları, emperyalistler ve bölgedeki kimi gerici-faşist devletlerdir. Kürdistan coğrafyasını dört parçaya bölen, Kürt ulusuna karşı imha ve inkâr politikalarını sürdüren bu faşist devletler, bırakalım Kürt ulusunun “Özgürce Ayrılma Hakkı”na saygı göstermeyi, Kürtlerin en “sıradan” demokratik istemini, bu uğurda yürütülen mücadeleyi “bölücü-yıkıcı” faaliyet olarak görmekte ve propaganda etmektedirler. Kürt ulusunun, bir ulus olmaktan kaynaklı herhangi bir hak talebine (bağımsızlık, idari özerklik, kültürel özerklik, ademi merkeziyetçilik, ana dil vb.) karşı hemen tekçilik silahına sarılmaları, bu ırkçı-şoven anlayışın ürünüdür.

Gelinen aşamada faşist Türk devleti sadece T.Kürdistanı sınırları içinde değil, Orta Doğu’da bütün Kürdistan coğrafyası içinde, Kürt ulusunun herhangi bir kazanım elde etmesi, şu veya bu ölçüde bir statü kazanması karşısında faşist bir saldırganlık içindedir. Kuzey Doğu Suriye Özerk Bölgesel Yönetimi’ne yönelik başta askeri müdahale olmak üzere yönelen tehditler, bu gerçeğin somut ifadesidir. Bu nedenle Kürt ulusal sorunu derken sadece T.Kürdistanı değil bir bütün Orta Doğu ve Kürdistan coğrafyasına yayılan bir sorundan bahsetmek doğrudur.

Ancak biz burada, Kürt ulusal sorununda “yeni süreç” denilen dönemi değerlendirirken, daha çok Türk devletinin politikaları üzerinde duracağız. Bu sorgulamayı yaparken, Kürt ulusal hareketinin, “çözüm” adı altında formüle ettiği bazı görüşleri ve MLM güçlerin ortaya koymuş olduğu bakış açılarını eleştiren anlayışlar üzerinde belli yönleriyle duracağız.

Öncelikle PKK lideri A.Öcalan’ın çağrısıyla başlayan “yeni sürecin” gerçekte A.Öcalan’ın önceki açıklamalarından bağımsız olmadığının altı çizilmelidir. A.Öcalan, 27 Şubat 2025 tarihinde ifade ettiği “demokratik uzlaşma” çizgisini çok erken bir tarihte, İmralı duruşmalarında ifade etmekte ve “devletle demokratik bütünleşme”yi önermekte ve “PKK’nin savaş olanaklarının Türkiye’nin hizmetine gireceği”nden bahsetmektedir:

“PKK’nin askerî sorun olmaktan çıkması, Kürt sorununun siyasî çözümünün yolunu açacak ve beraberinde siyasî sorun olmaktan çıkması anlamına da gelecektir. Devletin bütünlüğünü birliğini zorlamaktan, ona güç verme sürecine girilecektir. Devletle demokratik bütünleşme yolu açıldıkça devlete karşıt konum aşılacaktır.”

(...)

“Türkiye burada büyük tehlikelerden korunma kadar, tersine yani güç kaynağına dönüştürme şansına sahip olmaktadır. İçte ve dışta PKK’nin askerî savaş olanakları çözümle birlikte Türkiye’nin hizmetine girecektir...” (Abdullah Öcalan, Esasa İlişkin Savunma, Aktaran Garbis Altınoğlu ile Röportaj, Yakın Doğu Yazıları, yakindoguyazilari.com)

A.Öcalan’ın 27 Şubat 2025 tarihli çağrısında ifade ettiği “Türk-Kürt ittifakı” önerisi de yeni bir öneri değildir. Nitekim A.Öcalan, İmralı duruşmasından sonra yayınlanan “Özgür Birlik İçin Demokratik İttifak” başlıklı makalesinde “Türk-Kürt birlikteliği”ni nasıl kavradığını açıklıkla ifade etmektedir:

“Bu ülkede Kürtler ve Türkler tarihi birlikte yaptılar. Kurulan bütün imparatorluklarda ortak pay sahibidirler. Mevcut devlet de, birlikte inşa edilmiştir. Tarihe bakıldığında şu husus mutlaka görülmelidir: Kürtler özgürlüğü, Türklerle beraberlikte aramışlardır. Bu neden böyle olmuştur? Coğrafyadaki yerleşime bir bakalım: Kürtlere en yakın olanlar Türklerdir. Oysa Araplar, Ermeniler ve diğer komşu halklarla böyle bir

ilişki yoktur. Kürtlerle Türkler bir arada yaşamışlardır. Bunun çarpıcı örnekleri vardır. Malazgirt’te böyle olmuştur. Alparslan’ın ordusunun içinde sayısı 10,000’i bulan Kürt savaşı vardır. Cumhuriyet’in kuruluş süreci de böyledir; M.Kemal bu süreçte Kürtler’in desteğini almıştır.”(age)

Yine A.Öcalan, 27 Şubat 2025 çağrısında “çözüm” olarak önerdiği “demokratik toplum” talebini de çok erken bir tarihte ifade etmekte ve TC devletine “demokratik çözüm” önermektedir:

“Ben kendi modelime ‘Büyük Demokratik Çözüm’ diyorum. ABD ve AB’yi aşarak yükselme modeli diyorum. Türkiye aydınlarına şu çağrıyı yapmak istiyorum: 1071’de Alparslan Silvan’da Kürtlerle ilişkiyi nasıl düzenlediyse, 1516’da Yavuz-egemen temelde de olsa- nasıl Kürtlerle ilişki düzenlemişse, 1920’lerde Mustafa Kemal Kürtlerle nasıl ilişki düzenlemişse; günümüz için de Türk aydınları, Kürtlerle ilişkiyi bunlar gibi düşünmelidir. Başbakana da bir çağrı yapıyorum... Allah’ına ve peygamberine bağlıysan Kürt kardeşlerine doğru yaklaş diyorum. Genelkurmay’a da çağrı yapıyorum. Soruşturmada bir temsilcileri ‘sorunun çözümünü ABD, Avrupa’ya bırakmayalım, kendi aramızda halledelim’ demişti. Doğrudur. Ben de diyorum ki kendi aramızda halledelim. Genelkurmay’ı da buna çağırıyorum.”(age)

Özetle A.Öcalan’ın çağrısıyla gündeme gelen bu yeni “süreç”te, esas olarak A.Öcalan’ın çizgisinde kimi geri adımları da barındıran nüanslar dışında bir devamlılık söz konusu olduğu ifade edilmelidir. A.Öcalan çağrısıyla gündeme gelen “süreç”te ifade edilenler gerçekte en azından onun geçmiş süreciyle uyumludur.

A-1 27 Şubat Çağrısı

A.Öcalan’ın çağrısında bazı bölümleri aşağıya aktarmak istiyoruz:

“Şu anda APO gerçeği hem bir süre durum olarak hem de an olarak tarihe damgasını vurmuş ve öyle gidiyor. Ve geldik PKK’deki açmaza ve buna bir çözüm bulmaya; yani bu fesih meselesine. Şu an hala her an yaşadığım durum.... Evet

burada bir anın tekrarı var, yaratım değeri fazla yok, bir sıçrama yapmak gerekiyor. Bir eşik atlamak gerekiyor. Tuhaftır; bizim tarafımızda değil, bizzat benimle amansız ve her an idamım için her şeyi yapan bir Türk, dönemin Türk duyarlılığının partileşmiş hatta proto parti devletin en yetkili sesi ve eli olarak Devlet Bahçeli açtı bu yeni dönemi. Yani bizimle amansız savaş önderi olarak Bahçeli DEM heyetine bunu bizzat söylüyor. ‘Ben bütün ömrümü buna adamıştım, ama şimdi yeni bir dönem başlatmak istiyorum.’ Bu da bana göre, bu barış ve demokratik toplum çözümüne açık bir çağrı ifadesidir. Hem bir barış çağrısı hem tutarlı hem de demokratik çözüm içeriği olan bir barış çağrısı. Gelişmeler biraz bunu da gösteriyor. Ve buradan çıkartacağımız tek sonuç ancak savaşımlar barışabilir. Yani ikincil, üçüncü güçler değil de, ara güçler, müttefikler değil de bizzat savaşın sorumluluğunu taşıyanlar ancak barışın sorumluluğunu üstlenebilirler.... Dolayısıyla gerçekçi, bu savaşı devlet yürütüyor. Devlet bu savaşı bir barış denemesi olarak yeni bir başlangıca dönüştürme gereği duyuyorum. Bu seslendirildi son altı ayda...” (A.Öcalan, “Perspektif”, Serxwebûn Gazetesi, sayı 521)

“...Nedir bu savaş ve ayrılıkçı çatışma sürecinden barış ve demokratik bütünleşme, Türkiye Cumhuriyeti’yle özellikle. Diğer devletlerle ise Irak, İran, Suriye devletleri için de benzer süreçler devreye girecektir. Türkiye’nin inisiyatifinde olması da bana göre hem aklın gereği hem de gerçekliğin ifadesi oluyor.”(age)

Her şeyden önce, faşist TC devletinde iktidar ortağı MHP Genel Başkanı Devlet Bahçeli’nin mecliste DEM vekillerine uzattığı kanlı el “savaşanlar” arasında “barışı” inşa etmek için uzanan bir el değildir. Bu kanlı elin, devletin eli olduğu ve “Terörsüz Türkiye” karanlık planlarıyla piyasaya sürüldüğü gelenen aşamada daha net olarak ortaya çıkmıştır.

Çünkü hala Kürt ulusunun haklı ve meşru mücadelesi bir “terör” faaliyetleri olarak görülmektedir. Gerçek manada barış isteyen önce bu inkarcı dili kullanmaktan vazgeçerek Kürt ulusunun varlığına, ulusal demokratik haklarına saygı gösterir. Keza ulusların Özgürce Ayrılma Hakkı’na saygı göstermeyen, ırkçı-şoven bir anlayışın “barış” istemi her türlü samimiyetten

uzak, sömürücü egemen sınıfların iktidarlarının selameti için kurulan yeni bir tuzaktır.

Yine A.Öcalan’ın açıklamalarından anlaşılıyor ki, Meclis’te uzatılan el, tarafların uzun bir dönemdir kendi aralarında yürüttükleri görüşmelerin bir sonucudur. Bu görüşmelerde taraflar arasında sağlanan bir hemfikirliğin de olduğu görülüyor. Görülen diğer bir şey ise henüz kamuoyunun içeriğini tam olarak bilmediği bu projenin adım adım pratiğe uygulanması gerçeğidir. PKK’nin fesih kararı, bir grup gerillanın silahlarını yakması, İmralı ile görüşme trafiğinin hızlanması, Meclis’te bir komisyonun kurulmasıyla bu süreç, burjuva muhalefetin diğer kesimleri de sürece ortak edilerek sonuçlandırılmak isteniyor.

Nasıl Bir Barış?

Birincisi; Kürt ulusal hareketinin uğruna nice bedeller verdiği 50 yıllık bir mücadele sonucunda, hiçbir talep ileri sürülmeden bir “süreç” yürütülmektedir. A.Öcalan’ın, 27 Şubat 2025 tarihindeki çağrısında “PKK’yi feshedin” ve 9 Temmuz 2025’te yayınlanan görüntülü mesajında “silahları bırakın” çağrısında dile getirdiklerinin hedef ve kapsamı bir ve aynıdır. Burada sorulması gereken ilk soru, 1984’ten bu yana süregelen mücadelede, Kürt ulusal hareketini çatışmaya zorlayan zemin, amaç ve hedefler nerede kaldı ve ne değişti sorusudur?

Cevap olarak, 27 Şubat çağrısında şöyle denilmektedir; *“Ülkede kimlik inkarının çözülüşü, ifade özgürlüğünde sağlanan gelişmeler, PKK’nin anlam yoksunluğuna ve aşırı tekrara yol açmıştır. Dolayısıyla ömrünü benzerleri gibi tamamlamış ve feshini gerekli kılmıştır”* (A.Öcalan, “Barış ve Demokratik Toplum Çağrısı”, 27 Şubat 2025) Diğer bir ifadeyle A.Öcalan, PKK’nin feshedilmesi için “kimlik inkarının çözülüşü” ve “ülkede ifade özgürlüğünde sağlanan gelişmeleri” yeterli görmektedir. Elbette bu yeterliliğin, Kürt ulusal sorununun çözümü anlamına gelmediği açıktır. Dahası bahsi geçen konularda yaşanan gelişmelerin düzeyi de ortadadır!

İkinci soru “kimlerle ve nasıl bir barış?”tır. Barış, kavramının olduğu yerde mücadele ve savaş halinde iki taraf, iki karşıt güç, iki cephe, iki kutup vardır. Geline aşamada ortaya çıkan bazı olgulardan hareketle ya bir tarafın diğerine boyun eğmesi ya da anlaşma üzerinde bir “barış” olması gerekirken, A.Öcalan’ın yaptığı çağrılarda bunların hiçbiri bulunmamaktadır.

Başta ABD emperyalizmi olmak üzere batı emperyalizminin Türkiye’deki çıkarları tarafından örgütlenen, “komünizm tehlikesine karşı konumlanan”, MİT’in/kontrgerillanın yönettiği partinin lideri olan D.Bahçeli, 9 Şubat 2025 tarihindeki konuşmasında:

“Küresel sömürgeciliğin kanlı ve karanlık kumanda odası olan emperyalizmin korkunç Gazze projesinden sonra nerede duracağı, hangi ülkelere bulaşacağı, Türkiye’nin bu barbarlık mimarisinde nereye kadar ve hangi ölçülerde hedef olacağı çok sıkıntılı ve sorunlu bir muammadır. (...) Terörsüz Türkiye’nin doğum sancıları olsa da, karşımızdaki tehdidin büyüklüğü dikkate alındığında herkes, her kesim, siyasetin her rengi büyük ve güçlü Türkiye ülküsünde kenetlenmelidir. Gazze’yi önce bombalayıp sonra üzerine oturmayı gündemi-ne alan küresel ahlaksızlığın yarınlarda Türkiye’de de aynı oyunu sahnelemeye kalkışması yabana atılacak bir ihtimal değildir” ifadelerini kullanmaktadır. (Duygu Yener, Betül Bilsel, “MHP Genel Başkanı Bahçeli’den partisinin 56. kuruluş yıl dönümüne ilişkin açıklama”, Anadolu Ajansı, 9 Şubat 2025, www.aa.com.tr)

Faşist MHP’nin lideri, açıkça emperyalistlerin Orta Doğu’da yeni yönelimlerinin TC devletini de etkileyebileceği gerçeğinden hareketle bir “ön alma” çabası içindedir. Bu yaklaşımda “kardeş Kürt ulusunun” haklarının kabulünden ziyade TC devletinin olası tehlikeler karşısında “beka sorunu”ndan hareket edilmektedir. Bunun nedeni elbette başta ABD olmak üzere batı emperyalizminin doğrudan hizmetinde olan bir parti olarak, “emperyalizm gerçeği”ni en iyi bilen partilerden biri olan faşist MHP’nin rolünü oynamasıdır.

Abdullah Öcalan’ın 27 Şubat ve 9 Temmuz çağrıları, uzun süredir devletle görüşmelerin bir sonucu olarak ve tarafların karşılıklı olarak uzlaştıktan sonra gelmesinin tesadüfı olmadığı açıktır. Sonuçta belirleyici olan kimin, kimin çizgisine geldiği veya yaklaştığı meselesidir! Ve yine önemli olan bunca deneyimden sonra TC devletinin, “herhangi bir pazarlık olmadan” adım atıp atmayacağıdır!

Kürt ulusal sorununun çıkış noktası neydi? Egemen ulusun Kürtleri bir ulus olarak kabul etmeyişi, ulusal varlığını inkar etmesi, ulusun hak ve özgürlüklerini tanımaması, acımasız bir ulusal baskı, zulüm, soykırım uygulaması, sistemli asimilasyon politikasına başvurmasına karşı, Kürt ulusunun başkaldırması, mücadele yürüterek ulusal kurtuluşunu ve ulusal bağımsızlığını kazanma savaşıydı.

TC devleti, geçmişten günümüze Kürt katliamları konusunda bile adeta “ortaya” konuşarak “hata olmuştur”, “yanlış yapılmıştır”, “olmamalıydı”, ders çıkarmalıyız” vb. ifadelerle bile Kürt ulusundan bir özür dilememektedir.

Hala toplu katliamlarda öldürülenlerin ve ulusal hareketin katledilen önderlerinin mezar yerini bile açıklamamaktadır. Hala “tek dil, tek millet, tek devlet, tek vatan, tek bayrak” gibi ırkçı söylemlerden en ufak bir şekilde vazgeçmiş değildir. “Türkiye’de yaşayan herkes Türk’tür”, “Türkiye Türklerindir”, “Bir Türk dünyaya bedeldir”, “Ne mutlu Türküm diyene”, “bir Türk nerede varsa sınır orada çizilir” vb. ırkçı söylemlerden bir milim geri durmamaktadır.

A.Öcalan’ın “çağrı”sının ardından, 1 Mart 2025 günü Dolmabahçe Ofisi’nde “Asker aileleri, gazileriyle iftar programında”ki konuşmasında R.T.Erdoğan;

“Uzattığımız elin havada bırakılması veya ısırılması halinde de demir yumruğumuzu daima hazır tutuyoruz” demek ve “Şayet verilen sözler tutulmaz, sürekli oyalama, göz boyama, isim değiştirip bildiğini okuma gibi şark kurnazlıklarına evrilmeye çalışılırsa günah bizden gider. Halen devam eden operasyonlarımızı gerekiyorsa taş üstünde taş, omuz üstünde baş bırakmadan son teröristi bertaraf edene kadar sürdürürüz” ifadelerini kullanmıştır. (“Öcalan’ın PKK’ya çağrısı | Cumhurbaşkanı Erdoğan: Verilen sözler tutulmazsa günah bizden gider”, 1 Mart 2025, www.ntv.com.tr)

R.T.Erdoğan’ın bu tehditlerinin hemen ardından Türk savaş jetleri, defalarca Kandil’i bombalamıştır. Gerilla alanlarına yönelik kimyasal silahların da kullanıldığı saldırılar sürdürülmüştür. Yakın zamanda yapılan saldırılarda 30’a yakın insan hayatını kaybetmiştir. Açıktır ki, sorunun çözümü üzerine ortada en ufak bir şey dahi yoktur, karşılıklı ne gibi tavizler üzerine anlaşıldığına ilişkin bir veri de görünmemektedir. Olan şey, bugüne kadarki ulusal soruna ilişkin bütün argümanlarından tek taraflı olarak vazgeçme, PKK’yi tasfiye etme ve silahları bırakmadır.

Doğru ya da yanlış görebiliriz, bir örgüt şu ya da bu gerekçeyle silahlı mücadeleden vazgeçebilir. Bunun yerine yasal sınırlar içinde demokratik mücadele biçimlerini savunabilir. Bu strateji değişikliği anlaşılabilir. Ancak “Terörsüz Türkiye” anlayışına eşlik ederek “devlet ve toplumla bütünleşmeyi” önüne görev koymak, “devlet’e karşı silahlı mücadele yürütmenin yanlış olduğunu ilan etmek önemli ve tarihi bir kırılmaya işaret etmektedir.

TC, kuruluşundan itibaren emperyalizme bağlı olup, büyük sermaye sınıfının egemenliğinde, tepeden tırnağa anti-demokratik, faşist bir diktatörlük olduğu için Kürt ulusuna ulusal baskı uyguluyor. Bu devlet yıkılmadığı müddetçe de bu niteliği özünde/temelde değişmeyecektir.

Bu süreç boyunca ancak Türk ve Kürt uluslarından çeşitli milliyet ve inançlardan işçi sınıfı ve emekçilerin toplumsal halk muhalefetine mücadelesi sonucu kısmi hak ve özgürlükler kazanılabilir. Örgütlü güçle bu hakların bile korunamadığı durumda, TC devletinden kendiliğinden bir demokrasi beklemek hayaldir.

A.Öcalan’ın “Çağrı”sında Kürt ulusu ve temel haklarından dahi bahsedilmemektedir. “Çağrı”nın hiçbir yerinde Kürt ulusunun ulusal haklarının tanınması yani ulusların kendi geleceğini özgürce belirleme hakkı olmadığı gibi Kürtlerin bir ulus olduğu ve ulus olarak kabul edilmesinin vurgusu bile bulunmamaktadır.

“Kürt-Türk İlişkileri”

Kürt ulusal uyanışının başlamasıyla birlikte TC devleti, “Kürt ulusu diye bir şey yok” söylemini daha çok dillendirmeye başlamıştı. “*Türk’ün dağlarda yaşayanlarına Kürt denilir, dağda yaşayanlar kışın karda yürürken kart-kurt diye sesler çıkardıkları için onlara Kürt denilmiştir. Oysa hepimiz Türk’üz!*” vb.

Türk hakim sınıfları, “bin yıllık kardeşlik” edebiyatını bunun için yapıyorlardı. Amaç Kürt ulusunun bir ulus olarak varlığının inkar edilmesiydi. Başta “devlet kurma” olmak üzere ezen ulusun imtiyazlarının korunması, ezilen ulusun varlığı dahil olmak üzere, bir ulus olmaktan kaynaklı kolektif haklarının yok sayılması ve reddedilmesiydi.

A.Öcalan 27 Şubat çağrısında, “*Kürt-Türk ilişkileri; 1000 yılı aşan tarihler boyunca ... varlıklarını sürdürmek ve hegemonik güçlere karşı ayakta kalmak için gönüllülük yönü ağır basan, hep bir ittifak içinde kalmayı zorunlu görmüşlerdir*” ifadelerini kullanmaktadır.(age)

Birincisi, “1000 yılı aşan tarih” denildiğine göre farklı toplumsal yapı ve süreçler arasındaki farklar görülmemekte, hepsi bir sepete konulmaktadır. İkincisi, uluslaşma süreci sonrası, ulusların birbirleriyle ilişkileriyle ulusların henüz ortaya çıkmadığı kapitalizm öncesi dönemin ezen ve ezilen sınıflar ve halklar arasındaki ilişkilerin durumu birbirine karıştırılmaktadır. Üçüncüsü, sorun uluslar ve topluluklar olarak ifade edilmesi, sınıfsal olgu ve kavramlarla ifade edilmemesi, bulanıklaştırmaya neden olmaktadır. Meselelere “sınıflar dışı” veya “sınıflar üstü” bakmaktan ileri gelen bir yaklaşımla, sınıfsal yaklaşım ve çözüm de doğru konulmamış olmaktadır. Dördüncüsü, “Kürt-Türk ilişkileri” diye kastedilen süreçle, son yüz yılı aşkın zaman dilimi içinde her iki ulus arasındaki ilişki kastedilmektedir. Fakat burada gözden kaçan husus, bu ilişkide birinin hakim ve ezen ulus; diğerinin ise ezilen ulus olduğudur. Dolayısıyla aynı durumda değildirlir. Ezen ulusun hakim sınıfları, ezilen ulusun tüm katmanlarına

sistemli bir ulusal baskı, katliam, soykırım ve sistemli bir asimilasyon uygulamaktadır; ezilen ulusun ulusal hakları gasp edilmiş durumdadır ve sistemli olarak çok yönlü ulusal baskı altında acımasız bir zulüm görmektedir.

Mevcut koşullarda, hak ve özgürlükler hiçbir zaman eşit olmamıştır. Gönüllü bir ittifak yoktur; zorla ve zulümle haklarından mahrum bırakılarak sindirilme vardır. Ayrıca, Kürt ulusu bir bütün olarak ulusal zulüm görse de, bu zulmün en ağırını Kürt ulusunun işçi ve emekçi halkı yaşamaktadır. Ulusal baskıya bir de sınıfsal baskı eklenmektedir. Beşincisi, A.Öcalan 27 Şubat çağrısında, *“Kürt-Türk ilişkileri; 1000 yılı aşan tarihler boyunca Türkler ve Kürtler, varlıklarını sürdürmek ve hegemonik güçlere karşı ayakta kalmak için gönüllülük yönü ağır basan, hep bir ittifak içinde kalmayı zorunlu görmüşlerdir”* değerlendirmesinde bulunmaktadır.(agy)

Bu, doğru bir değerlendirme değildir. Burada A.Öcalan’ın *“hegemonik güçler”* dediği, Osmanlı-Doğu Roma, Osmanlı-Safevi, Osmanlı-Rus ilişkileri vb. ve tarihsel olarak Osmanlı Devleti’nin, Balkan ve Avrupa ülkelerine ve Kuzey Afrika’ya doğru yayılmacı, işgalci, talan ve ilhak savaşları ve aynı amaçla girdiği ve yenilgi aldığı I. Emperyalist Paylaşım Savaşı vb. vardır. Bu savaşlar genellikle savunma amaçlı değil yayılmacı ve saldırı amaçlıdır. Haksız savaşlardır. Dolayısıyla bu ittifak ilişkileri, Türk ve Kürt halklarının *“varlıklarını sürdürmek”* için değil, padişahların, sultanların askeri-feodal-emperyal çıkarları, yağma, çapul ve ganimet için zorla savaş cephelerine sürülmeleri, son derece ağır ve çeşitli vergilerle yoksul halkın yaşamı çekilmez hale getirilmesidir. Bu nedenle ortada *“gönüllülük yönü ağır basan”* bir ittifaktan söz etmek mümkün değildir.

Kaldı ki, yukarıda ifade ettiğimiz gibi uluslaşma, kapitalizmin gelişimiyle söz konusu olmuştur. *“1000 yılı aşan tarihler boyunca”* Kürt ve Türk uluslarından bahsetmek, ulus denilen kavramın ortaya çıkışı itibarıyla yanlıştır. İngiliz, sonraları Fransız kapitalizmi, 1700’lerin sonları ve özellikle 1800’lerin ortalarına doğru Osmanlı Devleti’yle ilişkiler geliştirdi, pazarlarına girdi, 1800’lerin sonlarına doğru Alman emperyalizmi hakim bir güç olarak Osmanlı İmparatorluğu’nu kendisine bağımlı kıldı. Osmanlı İmparatorluğu, I. Emperyalist Paylaşım Savaşı’nda Alman emperyalizmi safında savaşa girdi ve yenilip yıkıldı. Osmanlı’nın parçalanması, tam sömürge haline gelmesi tehlikesine karşı, İttihat ve Terakki Partisi’nin geride kalan kadrolarının önderlik ettiği Türk hakim sınıflarının temsilcileri, yarı sömürge koşullarda emperyalistlerle anlaşarak, iktidarı ele geçirdiler ve Kemalist, ırkçı, şoven, faşist bir diktatörlük kurdular.

Dolayısıyla Türkler ve Kürtler; *“varlıklarını sürdürmek ve hegemonik güçlere karşı ayakta kalmak için gönüllülük yönü ağır basan, hep bir ittifak*

içinde kalmayı zorunlu görmüş” olduklarından değil, TC devleti; Türk ezen ulusuna dayalı bir ulusal devlet kurarak, Kürt ulusunu ezilen bağımlı bir ulus haline getirerek, baskıyla, zorla kanla bastırıp, gerici, faşist terör estirerek kanlı diktatörlüğünü sürdürmüştür. Dönemin “hegemonik” denilen emperyalistler, Osmanlı ve TC devletiyle bu anlamıyla bir sorun yaşamıyorlardı ki, dış güçler “bu ittifakı parçalamayı esas” iş edinsinler! Yaklaşım, gerçekçi olmadığı gibi, emperyalizmin niteliğini kavramamaktır. Hatta denilebilir ki ve denmelidir ki, dönemin emperyalist güçleri, TC devleti başta olmak üzere bölgesel gerici güçlerle bu minvalde bir “sorun” yaşamadıkları, diğer bir ifadeyle bu gerici güçlerle tam olarak anlaştıkları/çıkarları garanti alındığı için, Lozan’da olduğu gibi Kürdistan’ın dört parçaya bölünmesini kabul etmişlerdir.

A.Öcalan 27 Şubat çağrısında,

“Kapitalist modernitenin son 200 yılı, bu ittifakı parçalamayı esas gaye edinmiştir. Etkilenen güçler, sınıf temelleriyle birlikte buna hizmeti esas bellemişlerdir” değerlendirmesinde bulunmaktadır.(agy)

Bu anlayışın birinci anlamı üzerine duralım: A.Öcalan, bu yaklaşımıyla aslında genel olarak “uluslara, ulusal azınlıklara ve halka baskı, zulüm, soykırım ve asimile yoktu, olmamıştı” demektedir. Demektedir çünkü A.Öcalan’a göre Kürtler ve Türkler yukarıda da ifade ettiği “*gönüllülük yönü ağır basan, hep bir ittifak içinde kalmayı zorunlu görmüşlerdir*” anlayışına sahiptir. Bu yaklaşım, “Kürtler ve Türklerin aralarında bir sorun yoktu” olarak algılansa da cümle kendi içinde çelişmektedir. “İttifak”lar taktik veya stratejik olabilir; kısa, orta ve uzun vadeli de olabilir; birbirlerinden farklı olan güçler, sınıflar, kesimler, örgütler, partiler, devletler, birbirinin varlık ve bağımsız iradesini tanıyanlar arasında, belli talepler, belli amaç ve hedefler üzerine biraraya gelen güçler arasında olur. İki taraf, üzerinde “ittifak” yaptığı talepler veya hedefleri kazanma veya başarılı olması halinde sona eren bilinçli, gönüllü, kendi iradesine sahip, bağımsız birlikteliklerdir. Ayrıca “*gönüllülük yönü ağır basan, hep bir ittifak içinde kalmayı zorunlu görmüşler*”se onlarca Kürt ulusal başkaldırılarının yaşanmış olmasını nasıl değerlendirmek gerekir?

A.Öcalan, cümlesinin devamında “*ittifak içinde kalmayı zorunlu görmüşlerdir*” demektedir. Bu ifadeden ya iradeleri kırılarak baskı altına alınmış ya da sınıf çıkarları gereği tabi olmayı “zorunlu görmüşlerdir” sonucu çıkar. Belki de A.Öcalan “gönüllülük” ile “zorunlu”luk arasında kaldığı için ikisini birlikte kullanma yoluna başvurmuştur.

“Dış Güçler”

A.Öcalan’ın 27 Şubat çağrısında, ulus vurgusu bulunmamaktadır. Ulus ve ulusal sorunu çağrıştırmamak için de bütün sınıfları aynı kefeye koyan, sınıflar dışı/sınıflar üstü bir ifade olan “Türkler ve Kürtler” kavramını kullanılmaktadır. Bunun nedeni A.Öcalan’ın “yeni paradigması”nda ulus gerçekliğinin reddedilmesidir. A.Öcalan’ın sınıfsal farkları ve ulusal çelişkiyi örtbas ederek kullandığı haliyle değinirsek, “Türkler ve Kürtler” arasında “gönüllü” bir “ittifak” varmış ama “kapitalist modernite ... son 200 yıl(da) bu ittifakı parçalamayı esas gaye edinmiştir”, yani bir devlet söylemi olan “dış mihraklar”ın “kışkırtması” vardır ve oyuna getirilmişlerdir!

Bu söylemin birinci anlamı; “Kürtler ve Türkler” arasında sorun yoktu; sorunu “dış güçler” yarattı ve kışkırttı şeklindedir. A.Öcalan, bu söylemiyle, Kürt ulusunun varlığını yok saymakta ve dahası Türk hakim sınıflarının ulusal baskı siyasetini inkar etmektedir. Sorun, ezen ulusun hakim sınıflarının ulusal baskı, zulüm, soykırım, asimilasyon, faşist terör estirerek boyun eğdirme ve yok etmesi değil de “dış güçler” olarak tanımlanan “kapitalist modernite” olarak formüle edilmektedir.

Elbette “dış güçler” denilen kapitalizm ve çağımızda emperyalizm, Türk hakim sınıflarının arkasında olduğu için onlar da suç ortaklarıdır. Emperyalizmin ortaya çıkışıyla birlikte burjuva demokrasisi bir kenara atılmış ve yerini içte ve dışta siyasal gerici almıştır. Emperyalizm, doğal olarak girdiği ülkelere demokrasi ve demokratik hak ve özgürlükleri götürecektir. Ekonomik ve siyasi bağımlılığı, sömürü ve talanı, bir nevi köleleştirmeyi götürecektir. Bu, dış etkidir. Diğer yandan Kürt ulusuna ulusal baskıyı fiilen uygulayan, siyasal iktidarı elinde bulunduran Türk hakim sınıflarıdır. Devletin ırkçı, şoven, faşist devlet politikasıdır. Bunun unutulması ve çarpıtılması vahim bir durumdur.

A.Öcalan serbest bir yorumlamayla aslında “Türkiye Cumhuriyeti’yle sorunumuz yok, sorun ‘Cumhuriyetin tek tipçi yorumlanma’!sına girenlerin zemin sunma ve yaklaşımlarından geliyor. Bu da antipati geliştiriyor, kışkırtıcı oluyor. Güvensizlikler doğuruyor. ‘Kürt-Türk ilişkileri’ni ve ‘tarihsel ilişkileri bozuyor’, ‘bu ittifakı parçalamayı esas gaye edinenler’ de bundan yararlanıyor” demektedir. Gerçeğin tam ifadesiyle A.Öcalan; Türkiye’de ezilen bağımlı Kürt ulusunu, ezen ulusun hakimiyetine ve ezen ulusun devletin güdümüne sokmayı ve onunla bütünleşmeyi “esas görev” olarak öneriyor! Öte yandan A.Öcalan’ın çağrısında “*inançları da*” ifadesi ayrıksı durmaktadır. Bu ifadenin, şimdilik açık söylenmeyen ama altyapı ve kulak dolgunluğu oluşturma amaçlı olduğu düşünülebilir. “*İnançları da göz ardı etmeden*” denilirken farklı “inanç”taki kesimleri kastetmektedir ve bu, rastgele/öylesine söylenen bir cümle değildir.

A.Öcalan 27 Şubat çağrısında, “...PKK'nin; güç ve taban bulması, demokratik siyaset kanallarının kapalı olmasından kaynaklanmıştır” tespitini yapıyor.(age) Böylelikle A.Öcalan, “TC devleti tarafından ‘demokratik siyaset kanalları’ açılırsa biz de bütün güçlerimizle bundan böyle o sınır içinde hareket ederiz” taahhüdünde bulunmaktadır. Bir başka anlatımla, yasal olarak kendini ifade etme olanaklarının olmamasından dolayı “PKK ... güç ve taban bulmuş”tu diyor. Elbette bunun da etkileri vardır. Ancak sorunun esası elbette bu değildir. PKK'yi ortaya çıkaran olgu ya da zemin, çözülmemiş Kürt ulusal sorunudur. Kürtlerin bir ulus olarak görülmemesi, Kürt ulusunun Özgürce Ayrılma Hakkı'nın yani ayrılıp ayrı devlet kurma hakkının gasp edilmesi, “demokrasi”nin gereği olarak bu hak ve özgürlüklerin tanınmamasıdır. Hakim ulusun, ezilen ulusu sistemli olarak ulusal baskıya, şiddete, katliamlara, soykırıma ve asimilasyona tabi tutmasıdır. Hakim ulusun bir bütün olarak ulus üzerindeki acımasız ulusal baskısı, ezilen ulusun emekçilerini Kürt ulusal kurtuluş mücadelesine çekmiştir.

“Özgürce Ayrılma Hakkı”

A.Öcalan 27 Şubat çağrısında; Kürtlerin bir ulus olduğunu, bu gerçeğin inkar edildiğini, haklarının tanınmadığını, Türk devletinin yanısıra emperyalistlerin de bunda payı olduğunu, buna karşı ulusal kurtuluş mücadelesinin ortaya çıktığını savunmuyor. Kürtlerin bir ulus olduğunu, ulusal baskıya son verilmesi gerektiğini, Kürt ulusunun ayrılıp ayrı devlet kurma hakkını savunmuyor. İşte sorun tam da buradan kaynaklanıyor.

Dahası, PKK'nin dönemin koşullarının etkisi altında kaldığını, TC devletinin “Cumhuriyetin tek tipçi yorumlarıyla birleş”ince bir tepki olarak ortaya çıktıklarını ve “aşırı milliyetçi savruluş” a girdiklerini, bunun sonucu ulusal kurtuluş mücadelesi yürüttüklerini ifade ediyor. Aslında “aşırı milliyetçi savruluş”-tu diyerek, kendi önderlik ettiği Kürt ulusal kurtuluş mücadelesini “mahkum” ediyor. Bu reddiyesini haklı çıkarmak için ise “aşırı milliyetçi savruluşunun zorunlu sonucu olan; ayrı ulus devlet, federasyon, idari özerklik ve kültürel çözümler, tarihsel toplumsal sosyolojisine cevap olmamaktadır” diyor.(age)

Yani açıkça ulusların Özgürce Ayrılma Hakkı'nı (ÖAH) kullanma iradesi ve pratiğini, “aşırı milliyetçi savruluş” olarak tanımlıyor. Ezilen veya sömürge ulusların ÖAH talebi ve pratiğini “aşırı milliyetçi savruluş” olarak “mahkum” etmek, bu hakkı kayıtsız şartsız savunmamak ve bundan vazgeçmek, ulusal soruna egemen ulusların ve emperyalist güçlerin egemen ulus milliyetçi, ırkçı, şovenist cephesinden bakmak anlamına gelir. Oysa bu, egemen ulus kibri ve kurnazlığıyla, ezilen ulusları “aşırı milliyetçilik” yapıyorsunuz baskısı yap-

rak, siyasi ve psikolojik baskıyla ezerek, ezilen ulusların durumlarını kabullenir hale getirmeye hizmet eder ve kabul edilebilir değildir.

Komünistler genel olarak ulusalcı (milliyetçi) bakış açısıyla hareket etmezler. Proleter sınıf bakış açısıyla hareket ederler. Kapitalizmin, emperyalizmin egemen olduğu dünyada ulusal baskıya karşı çıkarlar. Ulusal baskı altında olan ulusların (milletlerin) kendi geleceklerini belirleme hakkını savunurlar. Bu durumdaki ulusların kendi geleceklerini belirleme hakkını savunmayı “aşırı milliyetçilik” olarak görmezler ve karşı dururlar. Ezilen ve sömürge ulusların bağımsızlığını, ulusal devletlerini kurma hakkının ulusların en doğal haklarından biri olduğunu savunurlar. Genelde olduğu gibi, sosyalizm koşullarında da milliyetçi/ulusalcı yaklaşımlara karşı gelir ve kararlılıkla ideolojik mücadele yürütürler.

Kapitalist, emperyalist sistemin egemen olduğu günümüzde, egemen ulus ve emperyalist güçlerin baskısı altında olup, ulusal haklarından yoksun bırakılan özgürce ayrılma hakkını savunmak ve desteklemek, “milliyetçilik”/“ulusalcılık” değildir. Tersine tutarlı demokrasinin gereği olan bu hakka “aşırı milliyetçilik” olur vb. diye karşı çıkmak, egemen ulusun bakış açısıyla bakmaktır; onun çıkarları ekseninden bakmak, ezilen ve ulusal haklarından mahrum olan ulusların üzerindeki egemen ulusların ulusal baskısını normal görmek, onu savunmak ve bir nevi suç ortağı durumuna gelmektir.

A.Öcalan, 27 Şubat çağrısında; “ayrı ulus devlet” de, “federasyon” da, özerklik ve “idari özerklik” de olmaz; “kültürel çözümler” vb. bütün bunlar “*tarihsel toplumsal sosyolojisine cevap olmamaktadır*” değerlendirmesinde bulunmaktadır.(age) Bir kişinin, konumu ne olursa olsun, bir ulusun geleceğine dair böylesi kesin hükümler ifade etmesi ve herhangi bir çözümü reddetmesinin yanlışlığı bir yana; elbette emperyalizm ve proleter devrimler çağında ulusal sorunların nasıl çözüme bağlanacağına dair oldukça zengin bir pratik deneyim söz konudur.

PKK, Kürt ulusal mücadelesini esas alarak ortaya çıkmıştır. Programında Kürt ulusal kurtuluşunu sağlayarak, ulusal devlet kurmayı hedeflemektedir. Federasyon veya Özerklik/Otonomi savunmuyordu. Bunlar, burjuva devlet sisteminin ilerici olduğu emperyalizm öncesi kapitalist ülkelerde, burjuva demokrasinin olduğu tarihsel koşullarda olabilirdi. Emperyalizmin ortaya çıkışıyla birlikte burjuva demokrasisi tarihe karıştı. Emperyalizm ise siyasal gericiliktir ve burjuva demokrasisine dahi tahammülü yoktur.

Çok uluslu ülkelerde ezilen uluslar ancak proleter sınıf hareketi önderliğindeki demokratik halk devrimi ve sosyalist bir devrimle kurtulur. Devrimin ardından ezilen ve sömürge uluslar, Özgürce Ayrılma Hakkını kullanır. Bu

hakkı, ayrılık yönünde de birlikte kalma yönünde de kullanabilirler. Ayrılıp ayrı devlet kurmak istemeyen uluslar, Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği’nde olduğu gibi eşit hak ve özgürlüklerle birlikte bölgesel özerklik/federasyon biçiminde kalabilirler. Bunlar, ulusal baskının olmadığı koşullarda, ortak iradeyle hak ve özgürlüklerin olduğu demokratik halk iktidarı ve sosyalizm koşullarında olanaklıdır.

Emperyalizm öncesi bazı ülkelerde kazanılmış hak olarak federasyon veya özerk olarak birarada yaşayan ülkeler olmuştur. Emperyalizm çağından sonra burjuva diktatörlükleri yıkılmadan ezilen uluslar, sömürgeler ve ulusal azınlıklara federasyon, özerklik vermezler, buna tahammül edemezler. Ancak çıkarlarına uygun düştüğü yerlerde, kendilerinin güdümünde olan ve iradeleri olmayan yerler oluşturabilirler.

Çağımızda, kapitalizm, emperyalizm, ulusal sorunu köklü bir şekilde çözemez. Hindistan, Pakistan, İran, Türkiye, Irak, Suriye vb. çok uluslu ülkeler ortadadır. SSCB’de sosyalizmden geriye dönüşten, modern revizyonist iktidarların yıkılmasından ve özellikle açıktan klasik kapitalizme evrilmesinden sonra, ulusal sorunların nasıl bir sürece evrildiği, bir dönem birarada yaşayan ulusların birbirlerine düşman edildikleri ve savaştıkları da bilinmektedir.

1917 Ekim Devrimi sonrası, Rusya’da 33’ü ulus, diğerleri ulusal azınlık olan 64 milliyetten oluşan ulusal sorun, sorunsuz ve çatışmasız bir şekilde çözüldü. Emperyalistler, Rus ve diğer ulus ve milliyetlerin birarada yaşamaması için çok uğraştı. Ancak bu birlikteliği hiçbir zaman bozamadı. Keza Yugoslavya, Çekoslovakya, Romanya ve diğer Doğu Avrupa ülkelerinde, Çin’deki özerk bölgeler vb. sosyalizm ve halk demokrasileri boyunca sorunun çözümü ve kardeşçe yaşam deneyimleri olarak bugün de üzerinde yükseleceğimiz bir noktada duruyor. Tüm ülkeler açıktan klasik kapitalizme evrildikten sonra emperyalistlerin doğrudan müdahalesi ve kışkırtması sonucu birçok yerde birbirleriyle nasıl çatıştırıldıklarının örnekleri de ortadadır.

A.Öcalan, bu farklı tarihsel süreçleri ve farklı ideolojik, politik sistemlerin temelden farklı çizgilerini, anlayışlarını, yaklaşımlarını, aynı sepete koyarak bir tarih çarpıtcılığı da yapıyor. Hem genel hem de özel olarak Kürt ulusu ve halkına siyasal körlük ve umutsuzluk aşılایarak, egemen sınıfların bakış açısına çekiyor. Oysa zaten genel olarak emperyalizm, özgülde Türk egemen ulusunun egemenlerinin bakış açısı bu sorunun kaynağıdır. Kaynağı olduğu için sorunun çözümüne de engel olmuşlardır ve olmaya devam etmektedirler. Çünkü, emperyalizm çağıyla birlikte burjuvazi tarihsel ilerici rolünü yitirmiştir. Siyasal gericilik ve militarizmle karakterize olan burjuvazi, ulusal sorunları demokratik bir şekilde çözmeyecektir. Ancak proletarya önderliğindeki toplumsal, siyasal devrimle bu sorun köklü çözülebilecektir.

Hangi Demokrasi?

Kürt ulusal hareketi, kuruluşunda devrimci bir çizgide duruyordu. Çıkışı, ulusal devrimci bir çizgiydi. 1990’lardaki değişim PKK’yi de etkiledi. 1993’ten itibaren ise çizgi, stratejik değişim sürecine girdi. A.Öcalan esir alındıktan sonra bugünkü çizgisini “İmralı Savunması”nda ana hattıyla ortaya koydu. Bu çizgi, yıllar içinde daha da geliştirilerek bugünlere gelindi. A.Öcalan 27 Şubat çağrısında; *“Kimliklere saygı, kendilerini özgürce ifade edip, demokratik anlamda örgütlenmeleri, her kesimin kendilerine esas aldıkları sosyo-ekonomik ve siyasal yapılanmaları ancak demokratik toplum ve siyasal alanın mevcudiyetiyle mümkündür”* değerlendirmesinde bulunuyor.(agy)

A.Öcalan’ın bu değerlendirmesi de tıpkı diğer değerlendirmelerinde olduğu gibi “yeni” değildir. Onun, TC devleti ile “uzlaşma” ve “barış” çizgisinin somut ürünüdür. “Demokrasi” ve “demokratik toplum” sınıflar üstü kavramlar değildir. Burjuvazi ve liberaller, bu kavramları sınıflar üstüymüş gibi kullanır. Egemen sınıflar ve onların etkisi altında olanlar, bu kavramların sınıf niteliğini gizler. Bu kavramların geçtiği yerde bir Marksist/sosyalist devrimci, sınıf bilinçli her işçi, “hangi sınıfın demokrasisi ve kimin için demokrasi” diye sorar? Sosyalizm ve DHD’de, demokrasi emekçiler, uluslar ve azınlıklık milliyet ve inançlar için vardır. “Herkes için demokrasi” olmamıştır ve hiçbir zaman da olmayacaktır. Bu bir burjuva palavrasıdır. İşçi ve emekçi halkı yanıltma, zihinlerini köreltme, uyuşturma, alıklaştırma, ham hayallerle uyutma amaçlıdır.

İşçi sınıfı ve halk için “demokratik toplum”, DHD ve sosyalizme geçtikten sonra gerçekleştirilir. Sosyalist ülkelerdeki deneyim ortadadır. Kapitalizmin serbest rekabet çağında Batı Avrupa ve Amerika’da burjuva demokrasisi vardı. Lenin’in dediği gibi emperyalizm çağıyla birlikte burjuvazi bütün ilerici rolünü yitirmiştir ve tamamen gericileşmiştir. Emperyalizm çürümüş kapitalizmdir, her türlü ilerici rolünü yitirmiş siyasal gericiliktir. Girdiği ülkelere demokrasiyi değil, siyasal gericiliğe götürür. Dolayısıyla emperyalist merkezlerde, emperyalizme bağlı, sömürge ve yarı-sömürge ülkelerde aralarında belli farklar da olsa, kimi ülkelerde belli demokratik hak ve özgürlüklerin kısıntıları olsa da “demokratik toplum” durumunda değildirler. Burjuva diktatörlüğüyle, siyasal gericilikle ve faşist diktatörlükle yönetilmektedirler.

A.Öcalan, 27 Şubat çağrısında, kurucu önderi olduğu partiye *“varlığı zorla sona erdirilmemiş her çağdaş cemiyet ve partinin gönüllü olarak yapacağı gibi devlet ve toplumla bütünleşme için kongrenizi toplayın ve karar alın; tüm gruplar silah bırakmalı ve PKK kendini feshetmelidir”* talimatını vermiştir.(age)

O, “varlığı zorla sona erdirilmemiş” cümlesi kurulduğuna göre PKK’nin devlet tarafından zorla ortadan kaldırılamadığını kastediyor olmalıdır. Bu doğrudur! Ama mantığı, hareket noktası ve varmak istediği/vardığı sonuç tamamen yanlıştır.

A.Öcalan’ın “toplumla bütünleşme” önerisi gerçekçi değildir. Gerçekçi değildir çünkü bütünleşme çağrısı yapılan şey “demokratik” değildir.

Sorun Çözüldü Mü?

Türkiye koşullarında “demokratik toplum” varsayımı, sınıflı toplum gerçeği, TC devletinin üzerinde yükseldiği zemin ve faşizm gerçekliği dikkate alındığında gerçekçi değildir. Zira, Abdullah Öcalan’ın 9 Temmuz’da yayınladığı görüntülü mesajında dile getirdiği; “*Varlık inkarına dayalı ve ayrı devlet amaçlı PKK hareketi ve dayandığı ulusal kurtuluş savaş stratejisine son verilmiştir. Varlık tanınmış, dolayısıyla ana amaç gerçekleşmiştir*” değerlendirmesi de gerçeği ifade etmemektedir. (“Abdullah Öcalan’dan 26 yıl sonra görüntülü çağrı”, 9 Temmuz 2025, bianet.org)

Kürt ulusal sorunu çözüme kavuşmamış ve sorun halen devam etmektedir. Bu anlamda şu gerçekleri bir kez daha vurgulamak gerekir: Türkiye’nin tarihsel gerçeği olarak; Kürt ulusal sorunu başta olmak üzere, ezilen milliyetler ve ezilen inançlar üzerindeki ulusal ve inançsal baskının ancak ve ancak demokratik halk iktidarı ve sosyalizm koşullarında çözüme kavuşturulabileceği gerçekliğini hiçbir güç inkar edemez. Evet, ulusal demokratik talepler uğruna mücadele yadsınamaz. Çünkü, bir ulusun, ulusal demokratik taleplerini savunmamak, asla ve asla devrimci bir tutum değildir. Bunları savunup sahiplenirken, Kürt ulusal mücadelesini sadece kendini feshettiğini ve silahlı mücadeleyi sonlandırıdığını ilan eden PKK ile sınırlı görmek de yanlıştır. Kürt ulusal hareketinin silahlı mücadeleye son vermesinin kitleler ve devrimci kamuoyunda olumsuz etkilerinin olacağını da öngörmek gerekir. Kitlelerde silahlı mücadeleye olan güvensizlik, Kürt ulusal hareketi şahsında bir süre de olsa kendisini gösterebilir. Bu, bir kısım devrimci hareketi de olumsuz olarak etkileyecek ve geriye düşmeler olacaktır.

Burjuvaziyle barış içinde yaşanmaz. TC’nin 100 yıllık tarihi buna fazlasıyla tanıktır.

“Şunu da belirtelim: Türkiye’de burjuva demokrasisinin, sınırlı da olsa, bazı kırıntılarının tadıldığı üç kısa dönem olmuştur. Birincisi, Kurtuluş Savaşının hemen ertesinde, TKP’nin henüz serbest olduğu kısacık dönem. İkincisi, İkinci

Dünya Savaşı'nın sonunda, TSEKP ve benzeri partilerin, sendikal örgütlenmenin serbest bırakıldığı kısıcık dönem. Üçüncüsü de, 27 Mayıs darbesinden sonra gelen kısıcık dönem.” (İbrahim Kaypakkaya, age, s. 401)

Türkiye koşullarında bütün bu kısıntıların yaşanmasının nedeni kitlelerin mücadelesidir. Hakim sınıflar, koşullar gereği zorda kaldıkları için kısmi de olsa kimi demokratik açılımlar gerçekleştirmişler ama ilk fırsatta da bu kısıntıları geri almak için harekete geçmişlerdir.

Gelinen aşamada AKP iktidarları döneminde Türkiye’de “demokrasi”nin durumu ortadadır. Dahası AKP iktidarının, PKK’nin kendini tasfiyesi ve silahlı mücadeleye son vermesi karşısındaki tutumu da “demokratik adımlar” atmak değil, tam tersine faşist baskı ve saldırıları artırma yönündedir. R.T.Erdoğan, 12 Temmuz tarihinde AKP 32. İstişare ve Değerlendirme Toplantısı’nda yaptığı konuşmada, silahların bırakılmasına karşılık, yasal ne gibi değişikliklerin olacağı, tutsakların bırakılıp bırakılmayacağı, sürgün edilenlerin yerlerine dönüp dönmeyeceği, zarara uğrayanların zararlarının karşılanıp karşılanmayacağı ve “demokratik uygulamaların” neler olacağına ilişkin tek bir kelime etmemiştir. Bunun yanı sıra “çözüm” için “ümmet birliği”nden dem vurarak geleceğin “İslam devleti”nden bol bol söz ettiği konuşmasında, Kürtleri tehdit etmekten de geri durmamıştır. “Ya sürece dediğimiz gibi uyarınız ya da sizi ezeriz” diyerek nasıl bir demokrasi vaat ettiğini göstermiştir. (Konuşma metni için bakınız: “Başkan Erdoğan’dan tarihi mesajlar: Büyük ve güçlü Türkiye’nin kapıları aralandı”, 12 Temmuz 2025, www.sabah.com.tr)

Abdullah Öcalan da bu sürecin açık ve net yürümediğini, devletin bir garanti vermediğini şöyle açıklamaktadır:

“Sürecin geneli olarak silahların gönüllüce bırakılması ve TBMM’de yetkili ve kanunla kurulması düşünülen kapsamlı komisyon çalışması önemlidir. Kısır mantıklı, önce sen-ben kısırlığına düşmeden adımların atılmasında dikkat ve hassasiyetin gösterilmesi şarttır. Atılan adımların boşa çıkmayacağını biliyorum. Samimiyeti görüyor ve güveniyorum.” (Öcalan’dan süreci ilerletme ve silah bırakma çağrısı: “Silahın değil, siyasetin ve toplumsal barışın gücüne inanıyorum”, 9 Temmuz 2025, www.numedya24.com)

Görülen o ki, A.Öcalan’ın elinde sadece “samimiyete güvenme” vardır!

B-1 “Yeni Perspektif”

Tarih İnkarcılığı

A.Öcalan’ın 25 Nisan 2025 tarihinde kaleme aldığı “Perspektif”inin ulusal soruna ilişkin ana fikrini;

“Çalışmamıza şöyle bir başlık atmak istiyorum: ‘Kürt varlığında ve sorunsallığında bir dönemin sonu, yeni dönemin eşiğinde olmak’ olarak ifade etmektedir. (A.Öcalan, “Perspektif”, Serxwebûn Gazetesi, sayı 52)

A.Öcalan’ın bu mektubu, PKK 12. Olağanüstü Kongresi’nde değerlendirilmiş ve kabul edilmiştir. PKK’nin feshi de buna uygun olarak gerçekleştirilmiştir. A.Öcalan’ın bu “yeni yol” haritası çok yönlü değerlendirmeyi hak ediyor. Ana fikir olarak A.Öcalan, “PKK’yi Kürt varlığını kanıtlama ve özgürlüğün kapısını aralama hareketi...”(age) olarak değerlendirse de, PKK sadece “Kürt varlığını kanıtlama” hareketi olarak tarih sahnesine çıkmamıştır. Nitekim PKK’nin böyle bir hareket olmadığı 50 yıllık mücadeleyle kanıtlanmıştır. Bunu en iyi bilen de A.Öcalan’ın kendisidir. PKK, “bağımsız Kürdistan” hedefiyle kurulan ulusal bir hareket olarak, önemli mesafe katetmiş, ulusal uyanışı sağlayarak Kürt köylü ve emekçilerini örgütlemiştir.

Dolayısıyla A.Öcalan’ın bu değerlendirmesi, PKK’nin ortaya çıkışına dair yanlış bir bilgi içermekte ve dahası PKK’nin yarım asırlık mücadelesinin gerekçesini hatalı değerlendirmektedir. PKK’nin ortaya çıkışının nedeni, Kürt ulusunun inkar, imha ve asimilasyona maruz kalmasıdır. PKK yıllardır, “Kürtlerin varlığını kanıtlamak” için değil başta Özgürce Ayrılma Hakkı olmak üzere ezilen ulusun en temel demokratik haklarının kazanımı için mücadele etmiştir.

A.Öcalan “Perspektif”inde; *“PKK reel sosyalist mücadele perspektifine göre örgütlenmişti. Programı, stratejisi, taktiği vb. reel sosyalist ilkeler üzerinden şekillenmişti”* değerlendirmesinde bulunmaktadır.(age)

Kürt ulusal hareketi olarak ortaya çıkan PKK, bu perspektifle örgütlenmedi. PKK’nin ilk çıkış döneminde, Marksizm Leninizm’e ve sosyalizme gönderme yapan söylemleri olmasına ve bu anlamıyla sosyalizmden etkilenmesine karşın sosyalist bir hareket olarak var olmadı. Bir sınıf hareketi değil, ulusal bir hareket olarak, Kürt ulusunun ayrılıp kendi devletini kurma perspektifiyle ortaya çıktı. Her ne kadar A.Öcalan tüm geçmişi bir yana bırakarak, bu direnişi anlamsızlaştırsa da, yine de A.Öcalan’ın ifadesiyle:

“PKK bu inkarı büyük bir direnişle boşa çıkardı; Kürt kimliği gerçekliğini tarihsel- toplumsal bakımdan açığa çıkardı ve dost düşmana kabul ettirdi.”(age)

A.Öcalan’ın Şubat 2025 tarihinden bu yana sosyalizm vurgusunu öne çıkartması; “PKK reel sosyalist mücadele perspektifine göre örgütlenmişti. Programı, stratejisi, taktığı vb. reel sosyalist ilkeler üzerinden şekillenmişti”, “Sosyalist ideoloji üzerine yoğunlaşmamızın ve onu demokratize etme girişimimizin nedeni budur” vb. ifadelerini kullanması da önemlidir.(age)

A.Öcalan’ın sosyalizmi sık sık dile getirmesi önemli olmakla birlikte, onun sosyalizmi kavrayışı ve “bilimsel sosyalizm” deneyimleri arasında önemli farklılıklar vardır. Her şeyden önce A.Öcalan, sosyalizmi değil “komünü” önermektedir.

İkincisi olarak A.Öcalan, ideolojik olarak sosyalizmi, yarattığı değerleri ve sosyalizmin ulusal soruna getirdiği çözümü yanlış görmektedir. Bunu şöyle dile getirmiştir: “Marksizmi gözden geçirmeyi, bu kavram yerine gerçekleştirmeyi daha doğru buluyorum. Yani tarih bir sınıf savaşımı tarihi değil, bir devlet ve komün çatışmasından ibarettir. Marksizmin bu sınıf ayrımına dayalı çatışma teorisi reel sosyalizmin çöküşünün ana nedenidir.” (...) “Marx buna bilimsel keşif diyor; bunlar hikaye. İşçi sınıfının oluşumu, işçi sınıfının gelişimi öyle harikalar yarattı, bilim falan filan basit bir şeydir” ifadelerini kullanmaktadır.(agy)

A.Öcalan’ın bu değerlendirmeleri “yeni tezler” değildir. Ancak 1990’larda “tarihin sonu, elveda proletarya” diyenlerin dönüp kendi tezlerini yanlış gördükleri bir yerde, A.Öcalan’ın bu tezleri yeniden ısıtarak dile getirmesi dikkat çekicidir. A.Öcalan, “Sınıf kavramı yerine komünü yerleştirmek çok daha çarpıcı, çok daha bilimsel”

(...)

“Buna Marxizmin en köklü revizyonu diyoruz. Marxizmin sınıf kavramı yerine komünü geçiriyoruz” demektedir.(age)

A.Öcalan bu ifadeleriyle “yeni” bir şey keşfettiğini söylese de bir şeyi bilecek yok sayıyor. Her ideoloji, bir sınıfın damgasını taşır. Tarih, sınıf mücadeleleri tarihidir. Komün de Paris Ayaklanması’yla ortaya çıkan işçi sınıfının hedeflediği proletarya diktatörlüğünün özgül bir biçimi olarak işçi sınıfının ideolojik damgasını taşır. A.Öcalan, kendi teorisini ispatlamak için oldukça zorlanıyor. Zorlandığı yerde de tarihe mal olmuş her kavrama yeni anlamlar yükleyerek işin içinden çıkmaya çalışıyor. Bunu bütün metin boyunca görmek mümkündür. Örneğin Komün’ü tarif ederken şöyle diyor: “Aşiret de bir komünler birliğidir

aslında. Kabile bir komündür.” Feodal toplumun bir ürünü olan “aşiret” örgütlenmesini komünle eş tutacak kadar ileri giden A.Öcalan, bunu da yeterli görmemiş olacak ki, “Komünün Kürtçemize yerleşmiş kom (basit bir şekilde taş ya da çamurdan yapılan alçak, ancak bir ya da iki kişinin barındığı ev bn.) ile bağlantısını kendi dilimizden de öğrenebiliriz” diyebilmektedir.(age)

Elbette bu türden tezlerin bilimsel sosyalizmle dahası bilimle ilgisi bulunmamaktadır.

Anarşizm Savunusu

A.Öcalan’ın ulusal sorunda, sosyalizm ve sosyalizmin kazanımları konusundaki görüşleri anarşizmle harmanlanmış günümüzdeki yeni versiyonudur. Nitekim A.Öcalan bunu şöyle izah ediyor:

“Marxizmin sınıf kavramı yerine komünü geçiriyoruz. Kropotkin’in Lenin’e karşı eleştirisi doğrudur. Bakunin’in Marks’a karşı eleştirisi doğrudur. Eksiktir ama doğrudur. Marksizm’i bu konuda mutlaka bir eleştiriden geçirmek gerekir. Marx Bakunin’i anlasaydı, Lenin de Kropotkin’i anlasaydı sosyalizmin kaderi kesinlikle başka türlü gelişirdi.”(age)

A.Öcalan’ın bu görüşlerinin ideolojik kökenine inmek için anarşizmin ortaya çıkışı ve gelişimini kısaca da olsa izah etmekte fayda vardır.

Anarşizm ortaya çıktığından bu yana Marksizm Leninizm Maoizm ile çatışan burjuva bir akım olarak tartışılmaya ve taraftarlarınca taze fikirlermiş gibi sunulmaya devam ediyor. Başkalarını bir yana bırakırsak Max Stirner, Pierre Joseph Proudhon, ve Mihali Bakunin ile ideolojik bir akım olarak doğan Anarşizm, sınıf örgütlenmesini reddeden bir zeminde durmasının yanısıra; “özgürlük adına” her türlü disiplini ve otoriteyi reddetmesiyle ünlenmiştir. Kitle hareketlerini bir yana bırakarak, işçi hareketinin bir karikatürü olarak tarih sahnesinde yer alan bu akımın belirleyici olmasa da hala savunucuları bulunmaktadır.

Anarşizmin ilk görüşleri Stiner’le şekillenmiştir. Bunu Proudhon takip etmiştir. Ve denilebilir ki Anarşizmin görüşleri Proudhon’la biçimlenir. Proudhon’un en büyük takipçisi ise Bakunin’dir. Anarşizmin temel ilkelerinden biri, bireyin özgürlüğünün her şey olmasıdır. Her türlü devlet bireyin özgürlüğüne karşı olduğu için de devlet, daha çok toplumun gelişmesinin belirli bir aşamadaki bir üründür; bu, toplumun önlemekte yetersiz bulunduğu uzlaşmaz karışıklıklar biçiminde bölündüğünden, kendi kendisiyle çözülmez bir çelişki içine girdiğinin itirafıdır. Ama karşıtların, karşıtı iktisadi çıkarlara sahip sınıfların, kendilerini ve toplumu kısır bir savaşın içinde eritip bitirmemeleri için, görü-

nüşte toplumun üzerinde yer alan çatışmayı hafifletmesi “düzen” sınırları içinde tutması gereken bir güç gereksinmesi kendini kabul ettirir; işte toplumdan doğan ama onun üstünde yer alan ve gitgide ona yabancılaşan bu güç devlettir.

Komünist partisinin nihai hedefi, devleti ele geçirmek, onu yüceltmek ya da varlığını korumak değildir. Proletarya, iktidarı ele geçirdiğinde burjuva devlet aygıtını parçalayarak toplumun büyük çoğunluğunun sömürücü azınlık üzerindeki diktatörlüğü anlamına gelen proletarya diktatörlüğünü yani proleter devleti kurar. Üretim araçlarını, toplumsal üretimin ortaya çıkardığı bütün maddi değerleri burjuvazinin tekelinden çıkarıp kamulaştırır. Proleter devrim ile devlet bir sınıfın diğer sınıflar üzerinde baskı aygıtı olma özelliğini yitirmez. Ancak bu defa devlet sömürücü azınlığın değil proletaryanın önderliğinde tüm halkın sömürücü sınıflar üzerindeki egemenliğini tesis etmek için baştan aşağı yenilenen bir iktidar aygıtı haline gelmiştir.

Proletaryanın egemenliğindeki bu devlet; kölecî, feodal ya da kapitalist devlet sistemlerinde olduğu gibi bir sınıfın diğer sınıfları sömürmesi için kurulan, bir baskı aracı değil aksine var olan toplumsal sınıfları ortadan kaldırmayı hedefleyen ve bu amacına ulaştığı oranda sönmülenecek olan bir araçtır. Bir kez daha altını çizerek olursak; proletaryanın iktidarının nihai hedefi devleti tamamen ortadan kaldırmaktır.

Şüphesiz bu, uzun bir süreci kapsayacak, bu hedefe ulaşmanın ön koşulları burjuvazinin mezar kazıcısı olan proletaryanın iktidarında, proletarya diktatörlüğünde hazırlanacaktır. Zora dayalı bir devrimi içeren bu süreçte devletin sönmülenerek ortadan kalkmasını olgunlaştıracak olan ve aynı zamanda demokrasinin en yüksek biçimi olan sosyalist devlettir.

Bu noktada F.Engels’in devletin sönüp gitmesinin tarihi ön koşullarına dair belirttikleri yol göstericidir:

“Proletarya kamu iktidarını ele geçirir ve buna dayanarak, toplumsallaşmış üretim araçlarını burjuvazinin elinden alıp kamu mülkiyetine dönüştürür. Proletarya, bu eylemiyle üretim araçlarını şimdiye kadar taşıdıkları sermaye karakterinden kurtarır ve taşıdıkları toplumsal karakterin kendisini açığa çıkarması için onlara tam bir özgürlük verir.” (K.Marx-F.Engels, “Ütopik Sosyalizm ve Bilimsel Sosyalizm”, Seçme Yapıtlar, c. 3, Sol Yayınları, Aralık 1979, s.180-181)

Marks-Lenin ve diğer ustalar, sözü edilen bu burjuva anlayış sahipleriyle yürütmüş oldukları çok yönlü ve kapsamlı mücadele içinde bilimsel sosyalizmin temel teorik görüşlerini inşa ettiler. Diğer bir anlatımla bu burjuva dü-

şünüş sahiplerini iyi anlayıp, tanıdıkları için, ideolojik cephede onları tarihin çöplüğüne gömdüler. Başta Ekim devrimi olmak üzere, yirminci yüz yılda enternasyonal proletaryanın tüm kazanımları, ideolojik cephede kazanılan bu zaferin ürünüdür. “Reel sosyalizmin” çöküşü ise komünistlerin açmış olduğu yolda yürümeyen sosyalist maskeli bürokrat burjuvaların ihanetinin ürünüdür. Burada asıl mesele sorunun anlaşılıp, anlaşılammaması meselesi değil, proleter düşünüş tarzıyla, burjuva düşünüş tarzı arasında süren mücadelede burjuvazinin iktidarı yeniden ele geçirmesidir.

F.Engels “devletin nasıl ve hangi koşullarda ortadan kaldırılabileceğine” dair de şu ifadeleri kullanır:

“Devlet (...) tüm toplumun temsilcisi durumuna geldiği zaman, kendi kendini gereksiz kılar. (...) Devletin gerçekten tüm toplumun temsilcisi olarak görüldüğü ilk eylem, -üretim araçlarına toplum adına el konması- onun devlete özgü son eylemidir de. (...) Kişilerin hükümeti, yerini, şeylerin idaresine ve üretim işlemlerinin yönetimine bırakır. Devlet ‘ilga’ edilemez, söner.” (F.Engels, Anti-Dühring, Sol Yayınları, İkinci Baskı, Ankara, Mart 1977, s. 443-4)

Devletin reddini sınıf mücadelesinin çelişkilerini şiddet dışı yoldan barışçıl tezlerle birleştiren Proudhon tezini eşitlik, adalet üzerine şekillendirir. Stinger ise buna Anarşizm adı verir. Anarşizmin her savunucunun temel tezi, devletin hiçbir zaman bireyin özgürlüğünü kolaylaştırmayacağı iddiasıdır.

Stirner’in bireysel özgürlüğünün temeli, aşırı bireyciliğe bürünerek Stirnervari anarşizme dönüşür. Proudhon anarşizminde, toplumsal evrimselleşme sürecinde oluşan kapitalistlerle ücretliler arasındaki antagonizma ve sermaye değil, devleti ortadan kaldırma tezi önemli bir yer tutar. Eşitlik, adalet üzerine kurulu öğreti, evrimleşmeyi temel dayanak olarak şiddeti dışlar; reformları öne koyar. Bu akımın en büyük temsilcisi Bakunin’le en uç noktaya ulaşan anarşizm, Proudhon gibi reformları yeterli görmez. Devlet, hükümet, mülkiyet her şey yıkılmalı, yerle bir edilmelidir.

Saint Simon’un tezi ise miras hakkının kaldırılması ve tanrıtanımazlık üzerine gelişir.

İşçi sınıfı ve geniş halk yığınlarının baskı, sömürü ve kölelikten kurtuluşun temeli bireyin kurtuluşudur. Bireycilik, anarşizmin felsefi temelidir. Bir burjuva ideolojisi olarak anarşizm, toplumsal kurtuluşu bireyin kurtuluşunda görür.

Mevcut toplumu ölküselleştirerek toplumdaki çelişkileri uzlaştırma hevesi içindeki Proudhon, çelişkilerin üzerinde yükseldiği temeli yani burjuva

düzeni yıkmayı öngörmez. Bunun yerine kapitalist düzendeki kötü yanlar reformla atılmalı, iyi yanlar korunarak sistem devam etmelidir.

Sosyalizmin gerçekleşmesinin yaratıcı gücü olarak proletaryanın sınıf savaşımı, her türlü siyasal hareket bütünüyle dışlanır. Her türlü devrimci eylem, toplumsal hareket hor görülür. İşçi sınıfının siyasal mücadelesinin son amacı siyasal iktidarı ele geçirmektir. Bunun yolu devrimdir. Anarşizmde her kötülüğün kökeninde devlet olduğuna göre devleti koruyup gözetecek her şeyden, siyasetin her çeşidinden, herhangi bir seçime katılmadan tümüyle el çekmek gerekir.

İşçi sınıfı, kendi siyasal partisini kurmamalı, siyasal eylem yürütmemeli, işçi sınıfı grev yapmamalı, bunları yapmak devleti tanımak, devletle bu araçlar vasıtasıyla savaşmak demektir. Bu da “ölümsüz ilklere” aykırıdır.

Peki ne yapılmalıdır?

Bu soru “toplumsal tasfiye” günü beklenmelidir diye karşılık görür. O gün gelinceye kadar devlet kötülenip gözden düşürülmelidir. Bütün işçiler senden olunca, bütün yönetim aygıtları kapatılarak, devlet kaldırılacak ve yerine Bakunin’ci sosyalist demokrasinin ittifakı konulacaktır.

Peki A.Öcalan “Perspektif”inde ne diyor:

“Ulus devlet karakteristik olarak iktidarcıdır. İktidarın proletarya veya burjuvazinin elinde olması politik açıdan fark yaratabilir fakat ürettiği egemenlik kültürü bakımından değil. Ayrıca sınıfa karşı sınıf mücadelesi de yanlıştır. Sadece sınıfa dayalı toplumsal bölünmeyi derinleştirir. Sınıfa karşı sınıf savaşımı yerine devlete karşı komün ikilemini ikame ettik. Ulus devlet sosyalizme terstir; onu yozlaştırır. Bu nedenlerle biz ulus devlet fikrini de, hedefini de ters yüz ettik. Bunun yerine demokratik ulus dedik.” Ve “Demokratik toplum bu dönemin siyasi programıdır. Devleti hedeflemez.”(age)

Böylelikle A.Öcalan, “sınıfa karşı sınıf mücadelesini” doğru görmediğini, “devleti hedefleme”diğini açıkça ifade etmekte ve anarşizmin “yeni” bir versiyonu olarak ortaya çıkmaktadır.

Sınıf Mücadelesi

Oysa ki dün olduğu gibi, bugün de insanlık tarihi, sınıf mücadelesi tarihidir. Bu nesnel bir olgudur. Ve sınıflar var oldukça bu mücadele sürecektir. Dolayısıyla A.Öcalan’ın değerlendirmeleri bilimsel düşünüş tarzıyla bağdaşmamaktadır. Sınıf mücadelesinin-sınıf savaşımının nesnel yasaları vardır. Bu yasaları hiçe sayarak, tarihsel değişimleri ve çatışmaları, subjektif yorumlarla

açıklamaya kalkmak, gerçeklerin yerine niyetleri koymaktır. Söz konusu değerlendirmeler de benzer niteliktedir.

Öncelikle kavram kargaşasına düşmeden şu gerçeklerin altını çizmemiz gerekir. Ne sınıflar ne de sınıf mücadelesi iradi çabayla yaratılmaz. Yani MLM’ler, iradi çabalarla bu sınıfları yaratmamışlardır. Sınıflar köleci toplumdan beri var olan nesnel olgulardır. Ve

“Bugüne kadarki tüm toplum tarihi*, sınıf mücadeleleri tarihidir.” (K.Marks, F.Engels, Seçme Yapıtlar, s. 118-168, Sol Yayınları, Aralık 1976 [*Daha kesin deyişle, elde bulunan yazılı tarih. Tüm yazılı tarihten önce gelen toplumsal ön tarih, 1847’de hemen hiç bilinmiyordu. 1888 İngilizce ve 1890 Almanca baskıya Engels’in notu.]

Yine Marksizm Leninizm Maoizm’e göre devlet;

“bir sınıf egemenliği organı, bir sınıfın başka bir sınıf üzerindeki baskı organıdır.” (V.İ.Lenin, Devlet ve Devrim, Eriş Yayınları, Dördüncü Baskı, s. 15)

A.Öcalan tüm bu gerçekleri reddetmektedir. Önce söylenelere bakalım:

“Tarihsel materyalizm sınıf savaşı yerine ‘komünü’ ika-me etmeli. ... Sınıf çatışmasına dayalı tarihsel materyalizm ve sosyalizm tanımı yerine, devlet ve komün ikilemine dayalı bir tarihsel materyalizm ve sosyalizm alternatifinin daha doğru olduğuna inanıyorum. Marksizmi gözden geçirmeyi, bu kavram yerine gerçekleştirmeyi daha doğru buluyorum. Yani tarih bir sınıf savaşımı tarihi değil, bir devlet ve komün çatışmasından ibarettir. Marksizmin bu sınıf ayrımına dayalı çatışma teorisi reel sosyalizmin çöküşünün ana nedenidir.”(age)

Sosyalizmde de sınıflar vardır. “Reel sosyalizmin” yıkılışı da, sosyalist maskeli bürokratik burjuvalarla, komünistler arasında süren mücadelede burjuvaların yeniden iktidarı ele geçirmesidir. Yani ortaya çıkan sonuç, sürmekte olan sınıf mücadelesinin bir ürünüdür. Sınıfların yadsınması, sınıf savaşımı yerine, sınıf iş birliğinin savunulması, mevcut burjuva egemenlik sisteminin sürmesi demektir.

Sınıflar ve sınıf mücadelesinin yadsındığı yerde ne sosyalist olunur ne de sosyalizm mücadelesi yürütülür. 20. yüzyılda proletarya önderliğinde kazanılan Demokratik Halk Cumhuriyetleri ve sosyalist iktidarların yıkılması, enternasyonal proletaryanın tarihsel yürüyüşünde yaşanan geçici yol kazalarıdır. Ve çöken, bilimsel sosyalizm değildir. Çöken sosyalist maskeli bürokratik burjuva diktatörlükleridir. Keza, yaşanan tüm değişimlere rağmen çağımız hala emperyalizm ve proleter devrimler çağıdır. Ve işçi sınıfı da çağımızın en devrimci sınıfıdır. Başlayan savaşım -ki bu ezilen ezen savaşımıdır- günümüzde de farklı biçimde sürmeye devam etmektedir.

A.Öcalan, sınıf kavramını ve buna bağlı olarak sınıf mücadelesini reddettiği için, emperyalizm ve proleter devrimler çağını da buna uygun hale getirerek kendisince yeni bir çağ tarifi yapmaktadır. “... yeni çağın adı modernitedir” diyor.(age) Bunu gerekçelendirirken de “Biz moderniteyi Mahşerin Üç Atlısı üzerinden tanımlıyoruz: Kapitalizm, ulus devlet ve endüstriyalizm. Modernite bu çağın gerçekliğini ifade ediyor. Onun kapitalizmle özdeşleştirilmemesi gerekiyor. Modernite kapitalizm, ulus devlet ve endüstriyalizm üçlüsünden oluşur. Bu 16. yüzyıldan itibaren vücut bulan bir yapıdır. Reel sosyalizm de bu modernitenin bir ürünüdür” demektedir.(age)

Bu tezlerin bilimsel sosyalizmin teori ve pratiği dikkate alındığında, tutarlı ve bilimsel bir yönü bulunmamaktadır.

Devlet ve Ulus

A.Öcalan, K.Marks, F.Engels ve V.İ.Lenin’in devlet ve ulusal sorunda yeterli tezler geliştirmediklerini iddia etmektedir. Bu iddiasını şöyle izah etmektedir:

“Marx bu tehlikeyi sezdi ve antisini koydu. Ama geliştiremedi. 6 kitap yazacaktı. Birinin ilk cildini yazdı, onu da eksikli yazdı. Alt yapı üst yapı ve sınıf temelli bir analizle sınırlı kaldı. Baş ayak derken Hegel’in bile gerisine düştü. Engels biraz tamamlamaya çalıştı. ‘Ailenin, Özel Mülkiyetin ve Devletin Kökeni’ ‘Doğanın Diyalektiği’, ‘Tarihte Zorun rolü’ konularına eğildi ama yetmedi. Lenin, politika ve devlet analizi alanlarında tamamlamaya çalıştı o da tam başaramadı. Mao bu teoriyi sömürgelerin kurtuluş mücadelelerine uyarlamaya çalıştı, sınırlı kaldı. Bütünlüklü bir sistem analizi ve alternatif çözüm geliştirebilirdi eksik kaldı” demektedir.(age)

Kısacası A.Öcalan komünist ustaların devlet ve ulus meselelerinde “yetersiz” kaldıklarını ve bu yetersizliği kendisinin tamamladığını ileri sürmektedir.

Devlet, sınıflı toplumların bir ürünü olarak ortaya çıkmıştır. Devlete ilişkin tartışma, her zaman bir ilgi odağı olmuştur. Marksizm’in devlet anlayışı bu tartışmalarda özel bir yere sahiptir. Devlet, sınıflı toplumların doğrudan bir sonucu olarak hakim sınıfların bir zor aygıtı olarak her zaman bir sınıfın rengini taşımıştır. Köleci devlet, feodal devlet ve kapitalist devlet de, yönetim biçimleri farklı olsa da, bir sınıfın diğer sınıfları baskı altına alma ve hakimiyet biçimi olarak özü hep aynı olmuştur. Sosyalist devlet de bir sınıfın devletidir. Proletaryanın komünizme varmada zorunlu durağı olan devlet, sosyalizmde sınıfın rengini taşır.

MLM’ler, burjuva devlet ile sosyalist devlet anlayışına karşı sürekli bir saldırıyla karşı karşıya kaldılar. 1917 Şubat Devrimi sırasında Menşevikler ve Sosyalist Devrimcilerin anti-Marksist devlet teorisine karşı, Lenin’in yürüttüğü ideolojik tartışmalar biliniyor.

Bu tartışmalarda Lenin, devletin uzlaşmaz sınıf karşıtlıklarının ve bu sınıfların mücadelesi sonucu ortaya çıktığını savunurken, Menşevik ve Sosyalist Devrimciler ise devletin sınıf uzlaşmasının ürünü olduğu; tüm çatışma ve uzlaşmazlıkların üstünde tarafsız bir aygıt yaklaşımını savunuyorlardı.

Devlet ve proletarya diktatörlüğü tartışmalarında Menşevik ve Sosyalist Devrimcilerden devraldığı tartışmaları daha da ileri taşıyan Kaustky, devletin bir sınıfın egemenlik aracı olduğunu kabul etmekle birlikte, Marks’ın, burjuva devletin tüm aygıtlarıyla parçalanması görevinin proletaryanın omuzlarında olduğu gerçeğini es geçer.

A.Öcalan’ın bir diğer değerlendirmesi de “*Yine Marx’ın ulus devlete dair dişe dokunur bir analizi yok. Bu yönüyle de ciddi bir ideolojik boşluk bırakılmıştır. Hakkını teslim etmek bakımından söyleyelim. Marxda sonradan bu eksik analizin farkına vardı. Kapitali yazma sürecinde üçüncü kitap devlet üzerine olacaktı, ömrü yetmedi. Yazsa da doğru yazması zordu çünkü Marx’ta ulus devleti çözümleme perspektifi eksikti*” iddiasıdır.(age)

K.Marks ve F.Engels, demokratik ve sosyalist hareketlerin yığınları sarmalayacak biçimde kendisini ortaya koymadığı bu dönemdeki Doğu Avrupa ülkelerinin bir kısmında ortaya çıkan ulusal hareketleri, Avrupa ölçüsünde ele alıyorlardı. Örneğin V.İ.Lenin, Ryazanov’un yayınladığı Engels’e ait bir makedeki görüşleri olumlayarak şu değerlendirmede bulunmaktadır:

“Engels, Avrupa’nın büyük, bellibaşlı uluslarının siyasal bağımsızlığını ve ‘kendi kaderlerini tayin hakkı’nı (‘kendi kendini yönetmek hakkı’nı), proletaryanın tanıması gerektiği-

ni belirtmekte ve ‘milliyetçilik ilkesi’nin (özellikle Bonapartçı uygulaması anlamında), yani herhangi bir küçük ulusun büyük uluslarla aynı düzeyde tutulmasının saçmalığını belirtmektedir. ‘Ve Rusya’ya gelince’ diyor Engels, ‘ancak kıyamet günü zorla elinden alınabilecek olan geniş bir çalınmış mülk [yani ezilen uluslar] yığınının alıkoyucusu olarak belirtilebilir.’ Hem bonapartçılık ve hem çarlık, Avrupa demokrasisine karşı küçük ulus hareketlerini kendi çıkarları uğruna kullanıyorlar.” (V.İ.Lenin, Ulusların Kaderlerini Tayin Hakkı, Sol Yayınları, Nisan 1979, s.185, dipnot 36)

Bu bakış açısının bir sonucu olarak hem Polonya’daki hareket hem de Macaristan’ın ulusal kurtuluş ve demokrasi için ayaklanması desteklenmiştir. Ve bunu Avrupa sosyal demokrasisinin bir görevi sayılmıştır.

Federasyona ilke olarak karşı olan K.Marks, bu ayrılmanın sonucu federasyonun gelmesi olasılığına karşın gene de bu ayrılmayı savundu. İşçi sınıfının İngiltere’de kış uykusunda olduğu ve liberalizmin yedek kuvveti durumuna dönüştüğü koşullarda, yani özgün aşamada işçi sınıfından “umudu” kestiği için (İrlanda’yı kurtarma konusunda) İrlanda ulusal hareketinin İngiliz işçi sınıfınca desteklenmesi gerektiğini öğütlemiştir. K.Marks, dahası, bu hareketi devrimci doğrultuda hızlandırmayı ve özgürlükleriyle bağdaşan bir sonuca vardırılmayı düşünüyordu. Demek ki, ulusların kendi kaderlerini tayin isteği, her zaman ve her koşulda değil, koşula bağlı olarak ve belli dönemlerde ancak desteklenebilir. Tarihsel olarak ortaya konan bu görüşler, A.Öcalan’ın bu konudaki tezlerinin yanlışlığına yeteri kadar kanıt sunmaktadır. Ulusal sorunda bugün de K.Marks, F.Engels, V.İ.Lenin ve J.Stalin’in tezlerine yaslanmadan ulusal soruna doğru çözümler sunmak mümkün değildir.

X. Sonuç

TC devleti ile A.Öcalan arasında yürütülen “süreç” sonrasında TBMM’de “Milli Dayanışma, Kardeşlik ve Demokrasi Komisyonu” kuruldu. Bu komisyonun esas görevi, TC ile A.Öcalan arasında ortaklaşılacak projeye demokrasi maskesiyle bir resmiyet kazandırmaktır. Bu nedenle, komisyonun işleyiş biçimi, meclisin iradesi vb. konular üzerinde yürütülecek tüm tartışmalar aslında zaman kaybından ibarettir. Dahası işi komisyona havale etmek, oyalama taktiğinin bir başka biçimidir.

Yukarı da kısaca da olsa bu süreçte yaşananların altını çizmeye çalıştık. Peki görünmeyen nedir? Görünmeyen, Kürt ulusunun ulusal demokratik ta-

leplerine dair hakim sınıf sözcülerinin herhangi bir açıklamada bulunmamasıdır. Her zaman ifade ettiğimiz gibi, Kürt ulusal mücadelesi bir sonuçtur. Peki geline aşamada bölgesel bir “sorun” haline gelen ve bu sonuca yol açan nedenleri ortadan kaldırmaya dönük TC devletinin “olumlu” bir tek söylemi var mıdır? Yoktur! Sosyal pratikte hiçbir karşılığı olmayan “temenni ve dilekleri”n ise bir anlamı yoktur.

Bu anlamıyla A.Öcalan’ın “Perpektif” metninde faşist MHP lideri D.Bahçeli’yi “olumlaması” ve attığı adımı; *“Bu da bana göre, bu barış ve demokratik toplum çözümüne açık bir çağrı ifadesidir. Hem bir barış çağrısı hem tutarlı hem de demokratik çözüm içeriği olan bir barış çağrısı. Gelişmeler biraz bunu da gösteriyor”* değerlendirmelerine katılmak mümkün değildir.(age)

A.Öcalan tarafından yapılan yorumun oldukça subjektif olduğu açıktır. Başta D.Bahçeli olmak üzere, faşist devletin sözcülerinin asıl amacı, Kürt ulusuyla barışmak değildir. Amaç, Orta Doğu’daki bölgesel gelişmeler nedeniyle “bir tehlike” olarak gördükleri Kürt ulusal kazanımlarının tasfiye edilmesi, Kürt ulusal hareketinin silahsızlandırılarak düzen içine çekilmesi ve ehlileştirilmesidir.

Elbette ki A.Öcalan’ın ifadesiyle *“savaşanlar barışabilir. Bizzat savaşın sorumluluğunu taşıyanlar ancak barışın sorumluluğunu üstlenebilirler.”*(age) Bu ifade genel anlamda doğrudur. Ancak faşist terörün doludizgin sürdüğü bir coğrafya gerçekliği bütün heybetiyle karşımızda durmaktadır. Başta kanlı elini uzatan D.Bahçeli olmak üzere, iktidarı ellerinde bulunduran hâkim sınıfların sözcüleri, barışın değil, haksız savaşın zehirli dilini kullanmaya, devlet terörüyle her türlü toplumsal muhalefeti, -buna burjuva muhalefeti de dahil-denetim altına alma politikalarındaki ısrarlarını sürdürüyorlar.

Tüm bunlar, “barış” söylemlerinin havada uçtuğu bir süreçte yaşanan ve karşımızda olan nesnel olgulardır. Hal böyleyken, İmralı’da projelendirilen; *“Bu yöntem temelinde başlangıcı biraz daha boyutlandırdık ve devlet denetiminde bu toplantımızla programını hazırlıyoruz”*(age) iddialı söyleminin, pratik karşılığının ne olduğunu görmek için en azından Kürt halkının daha bir dönem beklemesi gerekir. Görünen o ki, yaşanan tüm güvensizlik ve kaygılara rağmen süreç böyle işleyecektir.

Süreçte taraf olan birçok kesim, iktidarın “yeni süreç” dediği, bu dönemde esas amacının “Kürt sorununa” çözüm bulmak olmadığı düşüncesindedir. Yapılmak istenen içte Kürtlerin desteğiyle, AKP-MHP iktidarının ömrünü uzatmak; bölgesel düzeyde ise, özellikle Kuzey Doğu Suriye Özerk Yönetimi’ni tasfiye etmek, Kürtlerin herhangi bir statü kazanımını engellemek olarak şekillenmektedir. Yaklaşan Üçüncü Emperyalist Paylaşım Savaşı öncesinde ortalığı kendileri için düzlemeye duydukları ihtiyaç çerçevesinde bunları yapmaya bir anlamda da mecburlar.

Bu anlamıyla A.Öcalan’ın “...barış ve demokratik bütünleşme, Türkiye Cumhuriyeti’yle özellikle” değerlendirmesi üzerinde ciddiyetle durmak gerekir.(age)

Öncelikle bu türden “barış” ve “çözüm” önerilerini başta A.Öcalan olmak üzere, bazı Kürt ulusal hareketi sözcülerinin yapmış olduğu değerlendirme ve açıklamalarla birlikte ele aldığımızda hem birbiriyle çelişen hem de kendi içinde ciddi problemler içeren yaklaşımlarla karşı karşıya olduğumuzu ifade edebiliriz.

A.Öcalan’ın “özellikle TC ile demokratik bütünleşme”den kastı, mevcut sisteme entegre değildir. Bu tartışma, bugün somut olarak Kuzey Doğu Suriye’de Özerk Yönetim somutunda yaşanmaktadır. Her şeyden önce bu “bütünleşme”nin nasıl olacağı sorusuna, tarafların vermiş olduğu yanıtlar ciddi farklılıklar içermektedir.

Yine Türk devleti, ABD ve diğer bazı emperyalist güçlerin, Suriye’de yönetim koltuğuna oturttukları selefi cihatçı çete örgütlenmesine özerk yönetiminin de tabi olması konusunda dayatıcı ve baskıcı bir politika izledikleri ortadadır. Bu dayatma aynı zamanda, özerk yönetimin başta askeri güçleri olmak üzere, birçok kurumun özerk yapısını dağıtmayı da hedeflemektedir. Yani Kürt halkını silahsızlandırıp baş kesen bu çeteci güçlerin insafına terk etmek istiyorlar. Tüm bu politikalar, Alevilere, Dürzi halkına dönük katliamların, katliam girişimlerinin yaşandığı bir döneme denk gelmektedir.

Tarihi tekerrür mü ediyor? Bunu bilmiyoruz. Ama şu gerçeği biliyoruz; ezilen ulusların, halkların kurtuluşları ancak kendi özgüçleriyle ve bu özgüçlere dayanarak yürütmüş oldukları bağımsız politikalarla gerçekleşir. Emperyalistlerin ve bölgenin gerici devletlerinin öncelikleri kendi bölgesel çıkarlarıdır. Ezilen ulusların, halkların mücadelesine de bu perspektifle yaklaşırlar.

Güncel bağlamda ABD emperyalizmi ve suç ortaklarının bölgesel düzeyde Kürt ulusal sorununa yaklaşımları da bu çerçevededir. Dolayısıyla emperyalizmle, bölge gericiliğiyle hesaplaşmayı, halklarla, baskı altında olan inanç gruplarıyla birleşik bir mücadele perspektifiyle bütünleşmeyi hedeflemeyen Kürt güçlerinin, gerçek manada kazanımları olmaz. Çünkü, faşist ve gerici iktidarların kendi kendine demokratlaşması ve on yıllardır inkâr ve imha politikalarıyla denetim altında tuttıkları ezilen ulus ve inanç gruplarıyla, “demokratik bir bütünleşme” içine girmeleri düşünülemez. Bu tarihsel olarak sınıf savaşımının, ezen-ezilen ulus çelişkisinin inkârı anlamına gelir.

Öte yandan A.Öcalan sadece TC’yle “demokratik bütünleşme”den bahsetmemekte, Türkiye’nin inisiyatifinde diğer devletlerde de benzer süreçlerin devreye gireceğini ileri sürmektedir:

“Diğer devletlerle ise Irak, İran, Suriye devletleri için de benzer süreçler devreye girecektir. Türkiye’nin inisiyatifinde ol-

ması da bana göre hem aklın gereği hem de gerçekliğin ifadesi oluyor.” (A.Öcalan, “Perspektif”, Serxwebûn Gazetesi, sayı 521)

“Türkiye’nin inisiyatifinde” bölgesel düzeyde Kürtlerin lehine demokrasi ve özgürlük adına olumlu temelde ciddi gelişmelerin olabileceği beklentisi içine girmek, hayali bir beklentidir. Türkiye, Irak, Suriye coğrafyalarında toplarıyla, tanklarıyla, savaş uçaklarıyla, İHA ve SİHA’larıyla Kürt halkına, savaşçılarına saldıran, saldırmaya devam eden bir devlet, Kürtlerin lehine nasıl yeni bir inisiyatif alabilir? Mevcut somut verilerden hareketle soruna yaklaştığımızda bu soruya olumlu temelde cevap vermek mümkün değildir. Elbette ki, kapalı kapılar ardında konuşulanlara dair bilgi sahibi değiliz. Dolayısıyla an itibariyle söylemlerden çok, sahada yaşananlara bakıyoruz. Burada da “inisiyatif” adına gördüğümüz şey, TC devletinin Suriye coğrafyasında Kürt kazanımlarına dönük pervasız hesaplar içinde olmasıdır.

Kimi Türk hakim sınıf sözcüleri ve kiralık kalemşörları, “*ABD, İsrail vb. kimi devletler bölgede bizi dışlamaya çalışıyor*”, “*buna karşı müdahalede bulunmalıyız*” vb. şeklinde çığırtkanlık yapıyor. Kaldı ki an itibariyle, işgalcilik ve saldırı anlamında TC zaten “inisiyatif” almış durumda. Türk devletinin Kürt coğrafyasında “inisiyatif” arttıkça, tekçilik anlayışı daha bir hortlayacaktır.

Sonuç olarak 1993’ten 27 Şubat 2025 tarihine kadar A.Öcalan ve PKK’nin ortaya koyduğu tüm görüşler, onun sınıf karakterinden ileri gelmektedir. Türkiye’de Kürt ulusu, 100 yıldır devlet tarafından ezilmekte, inkara ve asimilasyona tabi tutulmaktadır. Türkiye’de Kürt ulusu her yönüyle ezilen bağımlı bir ulus durumundadır. PKK, doğal olarak ulusal sorundan hareketle örgütlediğı Kürt ezilenlerini harekete geçirme de önemli ölçüde başarılı olmuştur. Söylen ve pratik birleştirilerek başlatılan silahlı direniş, PKK’nin güçlenmesinde, Kürtlerin onun etrafında örgütlenmesinde ve Kürt sorununun uluslararası bir boyut almasında tayin edici olmuştur.

Ancak, ulusal devrimci bir örgüt olarak sahneye çıkan PKK, bu çizgisini istikrarlı bir şekilde sürdürememiştir. 1990’larda kırılmaya başlayan devrimci çizgi, 1999 yılında belirgin bir şekilde kendisini düzen içine çeken bir konuma yüzünü çevirmiştir. Devletin saldırıları, A.Öcalan üzerindeki baskı ve tecrit, PKK’yi 2017’lerden 27 Şubat 2025 tarihine kadar yeniden ulusal devrimci bir çizgide yürütmesini sağladıysa da, 27 Şubat tarihinden sonra yeni bir çizgiye girmiş bulunuyor. Bu, PKK’nin ulusal bir hareket olarak kendi içinde taşıdığı sınıf duruşuyla bağlantılıdır.

Sonuç olarak geline aşamada Kürt ulusal sorununda ortaya çıkan tabloyu özetleyecek olursak, şunlar ifade edilebilir.

Birincisi, Kürt ulusal sorununun çözüme kavuştuğu iddiası doğru değildir.

İkincisi; “silahlı mücadelenin miadını doldurduğu” iddiası doğru değildir.

Üçüncüsü; “reel sosyalizm” adı altında sosyalizmin tarihsel tecrübesine yönelik yapılan eleştiriler, Büyük Proleter Kültür Devrimi’nin teorik ve pratik tecrübeleriyle değerlendirilmelidir. “Demokratik Sosyalizm” kavramı ideolojik olarak temelden yanlıştır. Bu kavram, sosyalizmin demokratik olmadığı temel savına dayanmaktadır. Ve demokrasiyi, sınıfsal zemininden koparan bir yaklaşım içermektedir. Oysa demokrasi meselesi, sınıfsal temelden koparılamaz. Aksi çabalar, burjuvazinin egemenliğinin sürmesi anlamına gelir. Sosyalizm ya da -komünizme geçiş döneminde- proletarya diktatörlüğü/demokratik halk diktatörlüğü, işçi sınıfı ve geniş halk kitleleri için demokrasi, sınıf düşmanlarına karşı diktatörlük demektir. Sosyalizmde “herkes” için demokrasi demek, sınıf işbirliği anlamını taşır ve mümkün de değildir. Bunun dışında her yaklaşım, sınıflı toplum gerçekliği içinde “düzen içi” ve reformist bir çizgiye işaret eder.

Dördüncüsü; Türkiye koşullarında “Demokratik Toplum” isteği, sınıflı toplum gerçeği, TC devletinin üzerinde yükseldiği zemin ve faşizm gerçekliği dikkate alındığında gerçekçi değildir. Dahası yukarıda da belirttiğimiz gibi, sınıflı toplum gerçekliğini “gözardı” ederek oluşturulan kavramlar, karşı-devrim hizmet etmenin ötesinde bir anlam taşımaz.

Beşincisi; faşizm koşullarında demokrasi için mücadele sahiplenilmeli ve bu yolla reformları Demokratik Halk Devrimi’ne tabi kılma amacını taşınmalıdır.

Altıncısı; dün olduğu gibi, bugün de Kürt, Türk ve çeşitli azınlık milliyetlerden halkımızın birliğini savunulmalıdır. Sınırlı bazı ulusal talepler uğruna, sistemle bütünleşmeyi değil, proletarya önderliğinde halk demokrasisi, bağımsızlık ve sosyalizm mücadelesi uğruna savaşmayı temel alınmalıdır.

Yedincisi; Kürt ulusal sorunu başta olmak üzere, ezilen milliyetler ve ezilen inançlar üzerindeki ulusal ve inançsal baskının ancak ve ancak Demokratik Halk İktidarı ve sosyalizm koşullarında çözüme kavuşturulabileceği gerçekliği temel alınmalıdır.

Sekizincisi; ulusal demokratik talepler uğruna mücadele yadsınmamalıdır. Bir ulusun, ulusal demokratik taleplerini savunmamak, asla ve asla devrimci bir tutum değildir.

Dokuzuncusu; Kürt ulusal mücadelesi, kendini feshettiğini ilan eden PKK ile sınırlı değildir.

Onuncusu; Olağanüstü 12. Kongresi’yle kendini fesheden PKK, ulusal devrimci bir hareket niteliğinden ulusal reformist bir çizgiye doğru güçlü bir adım atmıştır. Sürecin nasıl sonlanacağı tamamen gelişmelere bağlıdır.

On birincisi; komünistler dün olduğu gibi, bugün de Kürt ulusal sorununun siyasi bir sorun olduğu gerçeğinin savunmalı ve ezilen ulusun Özgürce Ayrılma Hakkını (Kürt ulusunun ayrı bir devlet kurma hakkını) kayıtsız şartsız savunmalıdır.

On ikincisi; bir ulusun “özgürce ayrılma hakkı”nın açıktan ve özgürce tartışılmadığı bir ortamda, dahası “çözüme” dair görüşmelerin yürütüldüğü bir süreçte Kürt ulusal sorunu doğru tarif edilip, adıyla anılmıyorsa, ortada açıktan hileli bir yaklaşım olduğuna işaret etmekte tereddüt edilmemelidir. Başta Kürt ulusal hareketine yönelik olmak üzere, bu yönlü yapıcı eleştirileri ve kaygıları dile getirmekten geri durulmamalıdır.

On Üçüncüsü; faşist diktatörlüğün burjuva anlamda dahi demokrasinin olmadığı, bırakalım ilerici-devrimci güçlere, burjuva muhalefetine dönük saldırıların her geçen gün arttığı bir politik gerçeklik içinde, Kürt ulusal sorunu gibi siyasal bir meselede özgürlükçü ve demokratik bir tutum geliştiremeyeceği konusunda net bir yaklaşıma sahip olunmalıdır ve devrimci demokratik kamuoyunun önemli bir bölümü tarafından duyulan kaygıların çözüm anahtarının Demokratik Halk Devrimi ve sosyalizm mücadelesinde olduğu savunulmalıdır.

On dördüncüsü; Türk hakim sınıflarının ve onların devletinin faşist karakteri değişmemiştir. Dahası Türkiye ve Türkiye Kürdistanı koşullarında faşizmin sadece bir devlet biçimi olmadığını aynı zamanda “bir siyaset etme biçimi” olduğunu bilinmekte ve kaostan, kandan beslenen, demokrasi ve özgürlük düşmanı bu güçlerin, güç dengeleri ciddi oranda değişmediği sürece, esas olarak faşist devlet teröründe ısrarcı oldukları ve olacakları; faşist politikalarını sürdürmeye devam edecekleri bilinmelidir.

On beşincisi ve sonuncusu; Kürt ulusal sorununun nihai çözümü proletaryanın omuzlarındadır.

Türkiye’deki zulüm düzeninden kurtulmak, yaşanan bunca acıya, baskıya, katliamlara son vermek, tüm ulusların, işçilerin eşit ve sömürsüz bir düzenin kurulmasının yolu, Türk, Kürt ve diğer azınlıkların da ortak düşmanı olan faşist diktatörlüğün yıkılmasından geçmektedir. DHD’le birlikte Kürtlerin Özgürce Ayrılma Hakkını kullanmasının tek garantisi, Kürt ve Türk uluslarından, çeşitli milliyet ve inançlardan halkın birlikte mücadelesidir. Uzlaşmacı değil, devrimci mücadeleciler tarz ezilenleri kurtuluşa götürebilir.

Kaynaklar

- K.Marx ve F.Engels, “Ütopik Sosyalizm ve Bilimsel Sosyalizm”, Seçme Yapıtlar, c. 3, Sol Yayınları, Aralık 1979
- K.Marks, F.Engels, Seçme Yapıtlar, s. 118-168, Birinci Baskı Sol Yayınları, Aralık 1976
- F.Engels, Anti-Dühring, Çeviren: Kenan Somer, Sol Yayınları, İkinci Baskı, Ankara, Mart 1977, s. 443-4
- V.İ.Lenin, Ulusların Kendi Kaderlerini Tayin Hakkı, Sekizinci Baskı, Sol Yayınları,
- V.İ.Lenin, Devlet ve Devrim, Eriş Yayınları, Dördüncü Baskı
- V.İ.Lenin, Ulusların Kaderlerini Tayin Hakkı, Sol Yayınları, Nisan 1979
- J.Stalin, Marksizm ve Ulusal Sorun ve Sömürge Sorunu, Sol Yayınları, Dördüncü Baskı
- İbrahim Kaypakkaya, Bütün Eserleri, Nisan Yayıncılık, Ekim 2016
- Sedat Ulugana, Bir Katliamın Anatomisi: 1930 Zilan, Bianet, 25 Temmuz 2024
- A.Öcalan, Seçme Yazılar, Cilt III, Weşanên Serxwebûn, 1986, s. 47-48
- A.Öcalan, “Barış ve Demokratik Toplum Çağrısı”, 27 Şubat 2025 bianet.org/haber/abdullah-ocalanin-baris-ve-demokratik-toplum-cagrisi-304959
- A.Öcalan, “Perspektif”, Serxwebûn Gazetesi, sayı 521
- İbrahim Cihan, A.Öcalan’la İmralı’ya Uzanan Yol, PKK’nin Oturduğu Eksen ve Ulusal Soruna Kısa Bir Bakış, Umut Yayıncılık, 1. Baskı, 2002
- A.Öcalan, Kürdistan’da Devrimin Yolu (Manifesto) Weşanen Serxwebun 24, Beşinci Baskı, Haziran 1993
- A.Öcalan, Bir Halkı Savunmak, Çetin Yayınları, 2004
- Amed Dicle, PKK’nin Barış Diyalektiği, Demokratik Modernite, 10 Haziran 2013, demokratikmodernite.org/pkknin-baris-diyalektigi

- Cihan Bilgin, “Tarihin seyrini değiştiren 45 yıllık mücadele”, ANHA, 27 Kasım 2023, hawarnews.com/tr/tarihin-seyrini-degistiren-45-yilik-mucadele
- Gülistan Cihan, Ateşkes süreçleri ve sonuçları-VIII, Behdinan, 3 Nisan 2025, <https://anf-news.com/guncel/ateskes-surecleri-ve-sonuclari-viii-211179>
- II. Olağanüstü KONGRA-GEL Kongresi, 4 Haziran 2004, Serxwebun, s. 6-7
- Garbis Altınoglu ile Röportaj, Yakın Doğu Yazıları, <https://yakindo-guyazilari.com/garbis-altinoglu-ile-reportaj>
- Sibel Özbudun-Temel Demirer, “Yeni” -Olmayan- “Paradigma”nın Soru(N)Ları, <https://www.habereguven.com/yeni-olmayan-paradigmanin-sorunlari-sibel-ozbudun-temel-demirer>
- Özgür Politika, 11 Haziran 1999
- Duygu Yener, Betül Bilsel, “MHP Genel Başkanı Bahçeli’den partisinin 56. kuruluş yıl dönümüne ilişkin açıklama”, Anadolu Ajansı, 9 Şubat 2025, <https://www.aa.com.tr/tr/politika/mhp-genel-baskani-bahceliden-partisinin-56-kurulus-yil-donumune-iliskin-aciklama/3476552#>
- “Öcalan’ın PKK’ya çağrısı | Cumhurbaşkanı Erdoğan: Verilen sözler tutulmazsa günah bizden gider”, 1 Mart 2025, <https://www.ntv.com.tr/turkiye/cumhurbaskani-erdogan-aciklamalarda-bulunuyor,aBvQaNR440aIbquCW9BiHQ>
- “Abdullah Öcalan’dan 26 yıl sonra görüntülü çağrı”, 9 Temmuz 2025, <https://bianet.org/haber/abdullah-ocalan-dan-26-yil-sonra-goruntulu-cagri-309288>
- “Başkan Erdoğan’dan tarihi mesajlar: Büyük ve güçlü Türkiye’nin kapıları aralandı”, 12 Temmuz 2025, <https://www.sabah.com.tr/haberplus/son-dakika-baskan-erdogandan-ak-partinin-kizilcahamam-kampinda-tarihi-aciklamalar-7385699>
- “Öcalan’dan süreci ilerletme ve silah bırakma çağrısı: ‘Silahın değil, siyasetin ve toplumsal barışın gücüne inanıyorum’”, 9 Temmuz 2025, <https://www.numedya24.com/ocalandan-sureci-ilerletme-ve-silah-birakma-cagrisi-silahin-degil-siyasetin-ve-toplumsal-barisin-gucune-inaniyorum>

A. Öcalan'ın “Perspektif”i Üzerine Notlar Kim İçin ve Ne İçin Perspektif!

PKK lideri Abdullah Öcalan'ın “Barış ve Demokratik Toplum Çağrısı”nın ardından, PKK, 5-7 Mayıs tarihlerinde gerçekleştirdiği Olağanüstü 12. Kongresi'nde fesih kararı alarak silahlı mücadeleyi sonlandırma kararı aldı. A.Öcalan, PKK'nin 12. Kongresi'ne gönderdiği iki ayrı belge hazırladı. Serxwebûn gazetesi, 521'inci sayısında A.Öcalan'ın 25 Nisan'da kaleme aldığı 21 sayfalık belgeyi yayımladı.

© AP

GENEL GİRİŞ

PKK lideri Abdullah Öcalan'ın "Barış ve Demokratik Toplum Çağrısı"nın ardından, PKK, 5-7 Mayıs tarihlerinde gerçekleştirdiği Olağanüstü 12. Kongresi'nde fesih kararı alarak silahlı mücadeleyi sonlandırma kararı aldı. A.Öcalan, PKK'nin 12. Kongresi'ne gönderdiği iki ayrı belge hazırladı. Serxwebûn gazetesi, 521'inci sayısında A.Öcalan'ın 25 Nisan'da kaleme aldığı 21 sayfalık belgeyi yayımladı.

A.Öcalan, giriş ve yedi ana başlıktan oluşan bu "Perspektif" belgesinde, kendisi ve örgütü açısından yeni dönemin teorik, politik, tarihsel ve programatik temellerini ele alıyor.

Bu makalede A.Öcalan'ın PKK'nin Olağanüstü 12. Kongresi'ne göndermiş olduğu "Perspektif" mektubuna dair bir değerlendirme yapılmaktadır.

Tarihsel Olarak İdealizm

İnsanlık tarihi, materyalist ve idealist düşüncelerin çeşitli varyasyonlarıyla doludur. İnsanlık tarihinin detaylı bir incelemesiyle, kendinden önce gelen ve çağdaşı olan filozofların düşüncelerini ele alışıyla Karl Marks, materyalizmi kuru ve ruhsuz halinden kurtarmış, diyalektiği de idealizm batağından çıkararak diyalektik materyalizmi proletaryanın hizmetine sunmuştur. Sınıfların ortaya çıkmasıyla birlikte idealizm, ezenler tarafından ezilenlere empoze edilmiş ve gerçek, her zaman manipüle edilerek, bir çeşit rıza üretimi gerçekleştirilmiştir.

Örneğin Antik Yunan döneminde yurttaşların (köleler ve kadınlar yurttaş değildi) çeşitli hakları mevcutken ve birçok kez iktidar biçimleri değişip çeşitli yasalar yapıp bozulmuşken baki kalan şey köleliğin kendisidir. Kölelik doğal olarak kabul edilmiştir. Kölelerin kendilerinin de bunu doğal kabul etmesi sağlanmıştır.

Binlerce yıl sonra üretim biçimlerinin değiştiği ve köleliğin kapitalizm koşullarında ücretli köleliğe dönüştüğü bir çağda, değişmeyen tek şeyin ise -yasaların "mülkiyetin koruması" üzerine inşa edilmesi- sebebinin elbette elle tutulur ve gözle görülür nedenleri bulunmaktadır.

Tarih her zaman bu şekilde yaşanmamıştır. Ancak tarih, niyetlerle de açıklanamaz. İnsanlığın çektiği acılara çare arayan, uğradığı haksızlıklara dur demek için ayağa kalkan, eşitlik ve özgürlük için örgütlenen, iktidarı almak için mücadele eden ve belirli bir dönem için bile olsa mülkiyet ilişkilerini tersine çeviren gelişmeler ve ileriye sıçrayışlar elbette yaşandı. Ancak bütün bunlar, her zaman aynı mantıksal düzlemde ele alınmadı. Mülk sahipleri, nasıl "kötü insanlar" oldukları için bu yasaları çıkarmadıysa köleler de "iyi insanlar" olduklarından dolayı ayaklanmadılar.

Nasıl ki, gündelik yaşamda erdem gibi bir değeri esas alan Antik Yunan polisleri kendilerinin dışında yaşayan herkesi "barbar" olarak tanımladıysa, kendilerini "barış dini" olarak tanımlayan Müslümanlar, kendi dininden olmayanlara "gavur" diyorlarsa, "iyi bir insan" olmasına rağmen dokuma işçisi Erdal, göçmenleri "tehlikeli" buluyorsa; bütün bunların egemenler tarafından empoze edilen özel mülkiyet ve onun korunması ile sıkı sıkıya bağlı bulunmaktadır.

Bir de bu bağdan kurtulma iddiasıyla tersten kurulan mantıklar söz konusu elbette. Bugün de benzeri bir süreç yaşanmaktadır.

Şimdilerde A.Öcalan tarafından "yeni" bir sosyalizm tanımlamasıyla karşılaşyoruz. Örneğin proletarya diktatörlüğünü "demokratik" olmadığı için reddeden bir sosyalizm "savunusu"yla karşı karşıyayız. Şöyle diyor A.Öcalan Perspektif metninde;

"Sosyalist ideoloji üzerine yoğunlaşmamızın ve onu demokratize etme girişimimizin nedeni budur. Aslında sosyalizme demokratik demek de tam oturmuyor. Çünkü sosyalizm zaten demokratik olmalı. Fakat reel sosyalizm devlet iktidarını ele geçirme ve devleti proleterleştirme yani proletarya diktatörlüğü yönelimli olduğu için demokratik özü zayıftır. Demokratik sosyalizm ifadesini bu nedenle kullanma ihtiyacı duyduk."

Bu ifadeler üzerine pek çok şey söylenebilir. "Sosyalizmi demokratikleştirmek" iddiasından proletarya diktatörlüğünün kimin için demokrasi, kimin için diktatörlük olduğunu önemsemeyen bir yaklaşımdan bahsediyoruz. As-

linda A.Öcalan'ın -tüm niyetlerinden bağımsız biçimde- düşünüş şekli, Bauer kardeşlerin durumuna benzemektedir.

K.Marks ve F.Engels'in ilk ortak çalışmaları olan Kutsal Aile'de, toplumsal zihniyeti değiştirmek için mücadele eden ve bu nedenle Hristiyanlığı hedef tahtasına koyan Bauer kardeşlere karşı, tarihsel/toplumsal materyalizm örneği sunulur. Buna göre din, ideolojik alanda insanları etkisi altına almasına rağmen kutsal kitapta ifade edildiği gibi gökyüzünden inmemiş, toplumsal yaşam ve ilişkilerde temellenmiştir. Dini ortadan kaldırmak için onun teorik eleştirisi ve ideolojik planda alt edilmesi yeterli değildir ancak pratik eleştiri ile, yani onu yaratan ve besleyen-kışkırtan maddi ilişkilerin değiştirilmesiyle ortadan kaldırılması gündeme gelebilir. Bauer kardeşler de toplumsal sorunların temelini zihniyette yani dinde aramakta, bu nedenle dine karşı mücadeleyi esas almaktadır.

*"Genel olarak söylemek gerekirse fikirler, hiçbir şeyi iyi bir sonuca vardırılmazlar. Fikirleri iyi bir sonuca vardır-
mak için, pratik bir gücü kullanan insanlar gerekir."* (Karl Marx-Friedrich Engels, Kutsal Aile, çev: Kenan Somer, Sol Yayınları, 2003)

Spartaküs'ten Şeyh Bedrettin'e, Thomas Münzer'den Paris Komünü'ne, Celali İsyanları'ndan Kürt Serhildanlarına, 15-16 Haziran'dan Gezi İsyanı'na kadar iktidarı hedefleyen ya da hedeflemeyen, silahlı ya da değil birçok pratik eleştiriye sahne oldu. Bunların hepsi, şüphesiz, yüzde yüz aynı biçimiyle ele alınamaz. Kürt serhildanlarının dahi kendi içinde her biri ayrı bir inceleme konusudur. Bunları aynı kılan şey, yenilgiye uğramış olmaları da değildir elbette. Nitekim bazıları belirli zaman dilimleri içinde ve bölgelerde iktidarı dahi ele geçirmeyi başardılar. Kimisi ekonomik temelli, kimisi demokratik temelli, kimisi ise kimlik ve dini temelli olan bu kalkışmalar incelendiğinde gerek tarihsel süreçleri gerekse de yükseldikleri temelin doğru inşa edilmemesi gibi sebeplerle -nietlerinden bağımsız olarak- üzerlerine idealizmin kesif kokusunun sindiği görülecektir.

Tarihin belirli bir aşamasından itibaren ise idealizmin kitlelere daha bilinçli ve daha örgütlü şekilde empoze edildiğini görürüz. Özellikle Sovyet ve Çin devrimlerinin ardından ve Hitler faşizminin alt edilmesiyle birlikte Bulgaristan'da, Arnavutluk'ta, Vietnam'da, Romanya'da, Küba'da, Laos'ta, Şili'de, Burkina Faso'da, Kamboçya'da ve daha birçok yerde ardı ardına yaşanan ulusal kurtuluş mücadeleleri ve devrimlerle birlikte başlayan bir süreçtir bu.

Sosyalizmden Geriye Dönüşler ve Tarihin Sonu

Ulusal hareketlerin farklı muhtevaları bulunur. Bunları ileride yeniden ele alacağız. Ancak Lenin'in "emperyalizm ve proleter devrimler çağı" söyleminin sağlamasıymışçasına geçtiğimiz yüzyıla emperyalizme karşı mücadele ve proletarya önderliğinde yürütülen ulusal kurtuluş mücadelelerinin zaferleri damgasını vurmuştur. Bununla birlikte başta Sovyetler ve Çin olmak üzere modern revizyonist iktidarlar aracılığıyla sosyalizmden geriye dönüşlerin, revizyonların, iyileştirmelerin başladığı bir süreç yeni bir çelişkiyi doğurmuştur. Çin'de yaşanan Büyük Proleter Kültür Devrimi (BPKD) ile bu çelişki çözülmeye çalışılmışsa da uzun vadede emperyalizm, kendi suretinde bir dünya yaratmayı başarmıştır.

Ancak bu, kitlelerin haklı öfkesini durdurmak için yeterli değildir. Bu nedenle daha kapsamlı bir ideolojik saldırı dalgası olarak "tarihin sonu" söylemi ile "demokratikleşme" ve "sınıflar bitmiştir" manipölasyonları başlamıştır. Özellikle sosyal emperyalizmin çöküşü ve Sovyet devriminden arta kalanların çözülüşüyle birlikte büyük bir karamsarlık dalgası dünyayı sarmaya başlamıştır. ABD emperyalizmi öncülüğünde batılı emperyalistlerin de işbirliği ile komünizme karşı yürütülen kampanya, fiziksel saldırılarla birlikte ideolojik teslim almayı da içermeye başlamıştır.

I. ve II. Emperyalist Paylaşım Savaşları, kapitalizmin üretim tarzının, emperyalist ilişki ve çelişkilerin bir ürünüydü. Ancak Kruşçev modern revizyonizmi, bu gerçeği çarpıtarak pratikte devrimleri ve savaşları reddetti. Haklı ve haksız savaş ayırımını ortadan kaldırdı. Savaşlara ve devrimlere neden olan nesnel yasaların ve ilişkiler bütünüünün artık ortadan kalktığını savundu. Kruşçev'e göre, emperyalizm saldırgan doğasını yitirmişti ve artık "kalıcı barış"tan, uluslararası sorunların "karşılıklı anlayış" ile çözülmesinden söz edilebilirdi. (Hangi soru merkezidir? Devrim ve savaş mı, yoksa barış ve bir arada yaşam mı?-İran Halkın Fedaileri Örgütü, çeviren Leman Meral Ünal, Sendika.Org)

O dönem Sovyetler Birliği Komünist Partisi'ni ve pek çok başka komünist partiyi esir alan bu sapma, "gerilimi azaltma" kisvesi altında komünist ve devrimci harekete ciddi geri adımlar attırmıştır. Bu partiler, Lenin'in Proletarya Devriminin Askeri Programı'nda açıkça ifade ettiği şu gerçeği reddediyorlardı: *"Ancak, biz, tek ülkede değil bütün dünyadaki burjuvaziyi devirir, yener ve onları mülksüzleştirirsek, savaşlar olanaksız duruma gelir."* (Proletarya Devriminin Askeri Programı, "Sosyalizm ve Savaş" içinde [s: 59-72] yayınlanmıştır. Sol Yayınları, Beşinci Baskı, Şubat 1980, Birinci Baskı, Mart 1970)

Lenin'in bu yaklaşımını "Toplumsal barış ancak sınıfların ortadan kalkması ve toplumun tüm katmanlarının tam hak eşitliği içinde yaşaması yoluyla mümkündür" diye yorumlayabiliriz.

Yine Lenin;

"Kapitalizm ve sosyalizm yan yana var oldukça barış içinde yaşayamazlar ya biri ya da diğeri eninde sonunda zafer kazanacak ya Sovyet Cumhuriyeti ya da dünya kapitalizmi için cenaze töreni düzenlenecektir" demektedir. (V.İ.Lenin, "Speech Delivered at a Meeting of Activists of the Moscow Organisation of the R.C.P.(B.)-6 Aralık 1920", Collected Works, Cilt 31, Progress Publishers, 1965, Moskova, s. 438-459)

Lenin'in oldukça açık ve net uyarılarına rağmen Kruşçev modern revizyonizmi, "kalıcı barış" tezi ve uluslararası sorunların "karşılıklı anlayışla" çözülebileceği yönündeki iddiası ortaya çıkmıştı. Bu tür bir yaklaşım modern revizyonizmin MLM bilimini nasıl revize ettiğini göstermesi açısından anlamlı olduğu kadar sosyalizmde geriye dönüşün somut adımlarından biriydi. (Elbette geriye dönüşün kökenlerini daha derinlerde ve daha öncesinde aramak gerekir.)

Özetle devrimci ve komünistlerin, genel olarak "barış" meselesine yaklaşımı bu minvaldeyken, bugün ise A.Öcalan yeni bir şey bulmuşçasına şaşırarak, mektubunda şunları ifade etmektedir:

"Tuhaftır, bizim tarafımızdan değil, bizzat benimle amansız ve her an idamım için herşeyi yapan bir Türk, dönemin Türk duyarlılığının partileşmiş hatta proto parti devletin en yetkili sesi ve eli olarak Devlet Bahçeli açtı bu yeni dönemi. Yani bizimle amansız savaş önderi olarak Bahçeli DEM he-yetine bunu bizzat söylüyor. 'Ben bütün ömrümü buna adanmıştım ama şimdi yeni bir dönemi başlatmak istiyorum.' Bu da bana göre, bu barış ve demokratik toplum çözümüne açık bir çağrı ifadesidir. Hem bir barış çağrısı hem tutarlı hem de demokratik çözüm içeriği olan bir barış çağrısı. Gelişmeler biraz bunu da gösteriyor" diyor.

A.Öcalan'ın bu ifadesinde sözünü ettiği "barış", Kruşçev örneğinde de görüldüğü gibi farklı dönemlerde farklı biçimlerde dile getirilmiştir. Bütün farklılıklarına rağmen bu türden bir barış söyleminin hizmet ettiği tek yer ise burjuvazinin çıkarlarıdır.

Oysa Lenin, barış içinde birarada yaşama tezini, dünya çapındaki devrimci hareketleri güçlendirme hedefine hizmet eden devrimci bir politika olarak ileri sürmüştü. Lenin'e göre bu teori, dünya halklarının proletarya devrimlerini hızlandırma amacı için kullanılmalıydı; sosyalist bir ülkenin dış politikasının temeli ve asli unsuru olarak değil.

Örgütlü Bir Saldırı Dalgası Neo-Liberalizm ve Postmodernizm Kolkola

Kautsky, Kruşçev gibilerinin içeriden başlattığı ihanet, küçük burjuva sosyalizminin ve emperyalist-kapitalist sistemin saldırılarıyla birleştiğinde elbette ortaya korkunç derecede çarpık bir "demokrasi ve sosyalizm" anlayışı çıktı. Bookchin, Negri gibi kişiler ise, MLM biliminin ortaya koyduğu hatta dışarıdan saldırarak bütün tarih bilincini alt-üst ettiler. Bu sürecin hızlanmasında ataerki, heteroseksizm, şovenizm gibi ideolojik hastalıkların etkisinin büyük olduğunu da unutmamak gerek elbette. Bu hastalıklar nedeniyle, kitleler "demokrasi" adına kendi elleriyle yarattıkları devrimlere karşı örgütleniyordu.

Emperyalist-kapitalistler, "sosyalizm" adı altında uygulanan sekte politikaları kendi politikalarının malzemesi haline getiriyorlardı. Benzeri saldırılar elbette en başından beri vardı. K.Marks'ın, F.Engels'in ve V.İ.Lenin'in kişisel olarak uğradıkları iftiralar, temelsiz oldukları için kimsenin ciddiye almadığı söylentiler olarak kaldılar.

Ancak bugün sosyal emperyalizm diye tanımladığımız bu süreçte "sosyalizm" adına uygulanan bir dizi politika, kitleler açısından korkunç sonuçlara ulaşmıştı. Kitlelerin devrime katılımı engelleniyor ve devrimin ilerleyişi de durduruluyordu. Bu koşullar içinden Kruşçev gibiler kolayca iktidarı ele geçiriyorlardı. İşçi sınıfının iktidarı almasıyla ağır bir darbe yemiş olan burjuvazi, restore ediliyordu.

Nitekim emperyalist-kapitalistlerin manipülasyonu sayesinde, bu yaşananlar dünya işçi sınıfına ve ezilen halklarına "demokrasi ve özgürlükler" maskesiyle satıldı. Bu yaşananları eleştirmek isteyenlerin ise somut koşulları somut biçimde tahlil edebilecek temiz bilgiye ve ideolojik-teorik birikime sahip olmamaları sonucu, gerçek bir zemine oturmayan "reel sosyalizmin eleştirisi" ortaya çıktı.

Sovyet emperyalizmi ve batılı emperyalistlerin iktidar savaşı yürüttüğü sömürge ve yarı sömürgelere "insani yardım" adı altında STK'cılık anlayışı yerleştirildi. Sorunların sistem içinde de çözülebileceği pompalandı kitlelere. Özgürlük kırıntıları, yara bantları, ağrı kesiciler... Tıpkı kapitalist sistemin sağlık anlayışı gibi, asla iyileştirmeyecek ve her zaman kendisine muhtaç kılacak bir anlayış kanıksatıldı. "Ya onurlu bir barış ya görkemli bir direniş" sloganı yerini "savaşın kazananı, barışın kaybedeni olmaz" anlayışına bıraktı. Ancak "Soğuk Savaş" döneminde sayısı 13 olan BM Barış Gücünün, 1988-1993 yılları arasında 20, 2008 yılında ise 63 bölgede faaliyet göstermeye başladığı gözönüne alındığında dahi, dünyadaki çatışmaların neo-liberalizme paralel olarak arttığı ve "barış"ın da bu sistemde ne kadar mümkün olduğu görülmektedir.

PKK'ye yazdığı mektupta A.Öcalan; *"Ve buradan çıkartacağımız tek sonuç ancak savaşanlar barışabilir. Yani ikincil üçüncü güçler değil de ara güçler müttefikler değil de bizzat savaşın sorumluluğunu taşıyanlar ancak barışın sorumluluğunu üstlenebilir. Çünkü barış en az savaş kadar ciddi bir olay. Ve böyle ciddi bir olayın sorumluluğunu da onun bir numaralı taşıyıcıları sahiplenebilir. Dolayısıyla gerçekçi, bu savaşı devlet yürütüyor. Devlet bu savaşı bir barış denemesi olarak yeni bir başlangıca dönüştürme gereği duyuyorum. Bu seslendirildi son altı ayda. Biz de isabetli olarak bu elin havada boş bırakılmaması, bu sese karşı duyarsızlık gösterilmemesi gerektiğine kani olarak anında yanıt verdik. Ki bu savaşımın bir numaralı sorumlusu, yürütücüsü olarak sorumluluk duyduk ve yanıtı da gecikmeksizin verdik. Bu da kamuoyu ile paylaşılmıştır. İfadesi de şöyledir; savaşanlar ancak barışı gerçekleştirir. Diğer muhatapların barışı gerçekleştirme gücü olamaz. İkincildir ya da yardımcıdır. Esas inisiyatif bu işin öncülüğünü yapanlardır. Böyle bir rotaya girdi, bu da bana göre sağlıklı bir yöntemdir. Bu yöntem temelinde başlangıcı biraz daha boyutlandırdık ve devlet denetiminde bu toplantımızla programını hazırlıyoruz"* derken hem savaşın neden başladığını hasıraltı ediyor ve hem emperyalist kapitalist sistemde, savaşların kaçınılmaz olacağını yok sayıyor.

Postmodernizmin en büyük tuzağı, üst kimlikle alt kimlikler arasındaki ayrımı bulanık hale getirmesidir. Nitekim son süreçte yazdığı metinlerde "emperyalizme" zerre kadar değinmeyen A.Öcalan, yukarıdaki alıntıda da görüldüğü üzere savaşın "nedenlerini" es geçmiş ve muhayyel bir bahardan bahsetmiştir.

Barış içinde birarada yaşamın odak noktası, demokrasi. Peki bu, ne anlama mı geliyor? Devrim ve sınıf mücadelesinin inkârı! Şayet barış içinde

birarada yaşamak, demokrasi anlamına geliyorsa ve “mücadelenin en önemli alanı demokratik alansa”, yani mevcut çelişkilerin nihai çözülüşü demokrasi yoluyla mümkünse, o hâlde artık proletarya devriminden, sınıf mücadelesinden ve devrimci mücadelenin rolünden de bahsetmeye gerek yoktur. Devrimci mücadelenin olmadığı yerde, silahlar zaten ihtiyaç değildir. Bu anlamıyla PKK'nin silah bırakması meselesi de o kadar elzem bir mesele değildir. Silah bir yol değil o yolun yürüneceği araçtır. A.Öcalan'ın çizdiği yolun ise güzergahı ortadadır.

Neo-liberalizm, küreselleşmenin ideolojisi, postmodernizm ise küreselleşmenin kültürel yapısı olarak batılı emperyalistler ve sosyal emperyalistler arasında yürütülen ve “soğuk savaş” diye adlandırılan dönemde uygulama alanı bulmuştur. Politik ve toplumsal yaşam, devletin rolü, ulus-devletin varlığı yeniden yorumlanmaktadır.

“20. yy'ın ikinci yarısında liberalizmi kesintiye uğratan işçi hareketleri ve sosyalist mücadele karşısında liberalizm, kendini yeniden tanımlamak için epistemolojik temelini oluşturmaya başlar. Yükselmekte olan sosyalist hareketlere karşı liberalizmi savunan Frederick August Von Hayek, serbest piyasa ekonomisini savunan görüşleriyle 1974 yılında Nobel ödülüne sahip olan ekonomist ve siyaset bilimcidir. Neo-liberalizm, kapitalist devletin sınıf iktidarına yönelik rolünü, dolayısıyla temsil ettiği güç ilişkileri ile iktidar biçimlerini yeniden düzenlemek üzere oluşturulmuş bir sermaye projesi, saldırgan bir sınıf egemenliği projesi olarak tanımlanabilir.”
(Güler Kalay, Neo-Liberalizm ve Kimlik Siyaseti)

Epistemolojik temeli postmodern teoriye dayanan neo-liberalizm, çeşitlilik ve farklılıklara vurgu yaparken, kimlikleri benzerlikler yönünden değil de farklılıklar açısından ele alarak çokkültürlülüğü öne çıkararak modernizmin ulus-devlet modelini eleştirirken, ulus-devlet milliyetçiliğinin karşısına mikro milliyetçilikleri koyar. Etnisite ve inanç ekseninde kültürel farklılıklara vurgu yaparak yaratılan mikro milliyetçilik neo-liberalizmin kimlik siyasetinin belirleyicisi olmuştur.

Postmodernizm, tüm kültür ve gelenekleri tek bir alana indirgeyerek, çokkültürlülük yanılısaması yaratıyor. Terry Eagleton'a göre, postmodernizm;

“Ötekine açık olmakla o denli övünmesine rağmen, karşı çıktığı ortodoksiler kadar dışlayıcı ve sansürcü olabilir pekâlâ. Sözgelimi, genelde insan kültüründen söz edilir ama sınıf konuşulmaz, beden ele alınır ama biyoloji alınmaz, jouissance'aya (haz, keyif) değinilir ama adaletle değinilmez, post-kolonyalizm konu edilir ama küçük burjuvazi edilmez. Bu, tıpkı herhangi bir muhayyel kimlik biçimi gibi, işini görmek için gulyabanilere ve yalancılardan hedeflere ihtiyaç duyan tamamen ortodoks bir heterodoksidir.” (Postmodernizmin Yanılsamaları)

Nitekim A.Öcalan da;

“Savaşı esas alan yani ganimeti esas alan toplum erkek ağırlıklı toplumdur. Onun işi gücü artık değerdir. Marks bunu sınıfsallaşmaya bağlar, oysa hiç gerek yok. Bir artık değer imkanı oluşmaya başlarsa kadının etrafında bir bitki toplumu, bir besin arttırımı olursa erkek buna göz diyor. Hayvan da avlıyor ama bir de kadının topladığı besinlere el koyuyor. Hem besine el koyuyor hem kadına el koyuyor; hikâye böyle başlar. Bir taşla iki kuş vuruyor” diyor.

A.Öcalan bu şekilde “sınıf” kavramını muğlaklaştırırken, yine ve yeniden meşhur tezi savunuyor “sınıflar sona erdi”! Kadın ve erkeği iki ayrı kimlik, ezen ve ezilen sınıflar, burjuvazi ve proletarya haline getiren şey tam da kendisinin de itiraf ettiği artı değer üretimi ve bu üretime el konulması değilmiş gibi...

Materyalizm Anlayışı

Tarihsel Materyalizm ve Toplumsal Doğa Sorunsalı

A.Öcalan, bir taraftan burjuvazinin uzlaşılabilir bir sınıf olduğunu iddia ederken diğer taraftan MLM bilimi ile sıkı sıkıya bağlı olan terim, tanım ve analizleri de alt-üst etmektedir. Bunlardan en önemlilerinden birisi de tarihsel materyalizmdir.

A.Öcalan; *“Kutsallaştırma eylemi kadın için sevgilisi bile olsa öldürtüyor. Neden? Çünkü biliyor başına gelecekleri. Bu felaketin başına gelmemesi için öldürmesi gerekiyor. Özü bu. Tarihsel materyalizm bu. Bizim Marksizm’den alabileceğimiz en faydalı düşünce bu. Diyalektik materyalizm bunu böyle açıklar. Ama erkek de artık kadının bu hükümdarlığına Sümer toplumunda son verir”* diyor.

Böylelikle A.Öcalan, tarihsel materyalizmi tek bir noktaya indiriyor. Bunu yaparken sınıfların ortaya çıkışını ele alıyor olsa da korkunç bir sınıfsal inkara da devam ediyor. Bunu yapmasındaki amaç, toplumdaki uzlaşmaz temel sınıf karşıtlıklarını hümanist söylemi temeline alan bir barış siyasetiyle “dönüştürme” çabası elbette. Bu post-modern politika, tarihinin en başta gelen tasfiye biçimlerinden birisi.

İdeolojik ve politik alanın devrimci öğelerden arındırılmasını sağlayan bu tasfiye biçimi, günümüzde önemli başarılar sağlamıştır. Burjuvazi ile uzlaşarak devrimci özünü yitiren bir düşüncenin hala kitle tabanını koruyor olması, onun ideolojik bir tasfiyeye uğrayarak dönüşmediği anlamına gelmiyor. Politik bilinç seviyesinin düştüğü günümüz devrimci toplumunda, örgütsel varlığın devamıyla gurur duymak, işlerin iyiye gittiğine dair bir işaret değildir. MLM’ler, “toplumsal barış” denen idealist yanılsamaya kendisini kaptırmış kesimlerin aksine, devrimci olan ile karşı devrimci olanın birarada uyum içerisinde yaşayamayacağını bilir. Sınıf mücadeleleri tarihinde ortaya çıkan somut deneyimler, devlete rağmen paralel bir toplumsal uzlaş alanının kurulamayacağını kesin ifadelerle bildiriyor.

F. Engels, doğanın, diyalektiğin deneme alanı olduğunu söylemişti. Aynı şekilde toplumlar tarihi de, tarihsel materyalizmin bir deneme alanıdır.

“Nasıl ki Pauli dışarlama ilkesine göre bir atomda iki elektron, aynı anda ve aynı enerji seviyesinde yan yana bulunamazsa, aynı şekilde toplumsal tarih içerisinde de proletarya ile burjuvazi sorunsuz yan yana duramaz. Maddenin ve toplumsal alanın zorunluluklarını reddetmek bir burjuva özgürlük yanılsamasıdır. Yakın tarihteki tecrübeler bile, burjuva ütöpik özgürlük anlayışının, aslında kölelerin ayağına dolanan bir pranga olduğunu bizlere bildiriyor. Latin Amerika, Meksika ve Nepal’de, devrimci barutunu tükettikten sonra burjuva toplumsal sözleşme yoluyla gelip düzene katılan sı-

nıfsal ve ulusal kurtuluş örgütleri, kapitalist sistemin çarkları içerisinde tutunamayarak zamanla kendiliğinden ezildiler. Böylece burjuva toplumunun normal kültürel, hukuki ve siyasi akışının, devrimci örgütler açısından bir değirmen görevi gördüğü anlaşılmış oldu. Yarım asırdan daha fazla bir zaman boyunca ateşli silahlara karşı dayanan bu politik hareketler, burjuva toplumsal yaşamın normal akışı içerisinde bir mum gibi erimekten kurtulamadılar. Bu devrimci örgütlerin bir kısım bürokratları, sonraları kendilerine düzen içerisinde ayrıcalıklı bir politik yaşam imkânı bulabildiler. Ama eskiden gerilla olan yoksul işçi ve köylü çocukları ise, çoğunlukla hayat pahalılığına, kötü yaşam koşullarına, uyuşturucu kartellerinin cinayetlerine ve varoluşsal hiçleşmeye uğrayarak sosyal realizasyon süreçlerinin dışına atıldılar. Son bir gayretle yeniden isyan etme yönündeki iradi beyanları, burjuva uygarlığının gönüllü ideolojik yürütücüsü olan sivil toplumun kuşatması altında, tek bir kurşun atılmadan çözüldü... Tarihsel Materyalizm, bizlere sınıflı toplum tarihi boyunca, ekonomik alt yapıdan yalıtılmış nötr bir düşünce alanının olanaksızlığını göstermiştir. Buna ilkel animistik düşünce dönemi de dahildir. İlk ortaya çıkan totem kültürünün kökeninde bile ekonomik etkinliklerin izlerine rastlanmaktadır. Türsel varlığın devamı için faydalı olan bitki ve hayvan çeşitlerinin kutsanıp tabulaştırılması gerçeği, hayvandan insana geçişte bilinci belirleyen temel öğenin, insanın öz yaşam etkinliği olduğunu bizlere bildiriyor. Bütün bu tarihsel materyalist bulgular, burjuva bir uzlaşma yoluyla toplumun demokratik dönüşümünün gerçekleşemeyeceğini bizlere bildirmektedir." (Anton Ekmekçi, Ezop Masalında Koyun Postuna Giren Kurdu'nun Hikayesi)

Bu anlamda "demokratik sosyalizm", yeni bir yaşamın oluşturulmasının kodlarını, ekonomi politiğin konusu olan alanların dönüştürülmesinde değil, aksine düşüncede aramaktadır. Oysa doğru bir düşünce, gerçekliği pratik yoluyla değiştirmeyi esas alır. Sadece "zihinsel dönüşümle" nesnelliğin bilgisini edinmek mümkün değildir. Bu durum nesnel gerçekliği, yerin altından çağrılan hayaletlerle yeniden biçimlendirmek anlamına geliyor. Oysa gerçekliğin bilgisi, tam da Marksizm'in öngördüğü gibi; kendi nesnesinin içinden bir praksis yardımıyla değiştirilmesi yoluyla elde edilir.

Ulusal Sorun

Neden Var?

“Türkiye’de Kürtlerin bir millet teşkil ettiği, gözü, azgın Türk şovenizmiyle karartılmamış olan herkesin kabul edeceği tartışılmayacak kadar açık bir gerçektir. Kürt işçileri, yoksul ve orta halli köylüleri, yarı-proleterleri, şehir küçük-burjuvazisi, bütün Kürt burjuvazisi ve toprak ağaları Kürt milletin kapsamına dâhildirler. Milli baskı sadece Kürt halkına değil, Türk hâkim sınıflarıyla her bakımdan kaynaşmış bir avuç büyük feodal bey ve üç-beş büyük burjuva hariç, bütün Kürt milletine uygulanmaktadır. Kürt işçileri, köylüleri, şehir küçük-burjuvazisi, küçük toprak ağaları milli baskıdan acı çekmektedir. Hatta milli baskıların esas hedefi, ezilen, bağımlı ve uyruk milletin burjuvazisidir. Çünkü hâkim millete mensup kapitalistler ve toprak ağaları, ülkenin bütün zenginliklerinin ve pazarlarının rakipsiz sahibi olmak isterler. Devlet kurma imtiyazlarını ellerinde tutmak isterler. Diğer dilleri yasaklayarak, pazar için son derece gerekli olan ‘dil birliği’ni sağlamak isterler. Ezilen milliyete mensup burjuvazi ve toprak ağaları, bu emellerin önüne önemli bir engel olarak dikilir. Çünkü o da kendi pazarına kendisi sahip olmak, bu pazarı dilediği gibi kontrol etmek, maddi zenginlikleri ve halkın işgücünü kendisi sömürmek ister. İki milletin burjuva ve toprak ağalarını birbirine düşüren güçlü ekonomik etkenler bunlardır; hâkim millete mensup burjuva ve toprak sahiplerinin ardı arkası kesilmeyen milli baskılara girişmesi buradan gelir; milli baskıların, ezilen ulusun burjuva ve toprak ağalarına da yönelmesi buradan gelir.” (İbrahim Kaypakkaya, Bütün Eserleri, Nisan Yayıncılık)

Demokratik Özerk Kürdistan Modelinin Taslak Sunumunda;

“20. yüzyılın başlarına gelindiğinde ulus devletçi zihniyette olan ve milliyetçilik zehriyle şekillenen Türk, Arap ve Fars egemen elitleri, etkilerindeki toplumları da kullanarak sistematik olarak Kürtlere karşı kültürel ve fiziki soykırım politikaları izlemişlerdir” denilmektedir.

Milliyetçilik, A.Öcalan'ın "Türk, Arap ve Fars egemen elitleri" olarak tanımladığı Türk, Arap ve Fars burjuvazisinin, kendi bölgesinde ekonomik ve politik egemenliğini sağlamak ve kendi sınıfsal çıkarlarını korumak üzere benimsediği, bu çıkarların istikrarlı bir biçimde korunması için de ezilen sınıf ve tabakalara da düzenli olarak empoze etmeye çalıştığı bir sınıf ideolojisidir. İşçi sınıfı ve yoksul köylülüğün "milliyetçi zehirden" etkilenmiş ya da bunun savunucusu haline gelmiş olması, milliyetçiliğin dışarıdan gelen bir "zehir" olmadığı, bir burjuva sınıf görüşü olduğu gerçeğini değiştirmez.

Milliyetçiliğin bir sınıf ideolojisi ve politikası değil de "elitlere" dışarıdan zerk edilen bir zehir, halkın ise patolojik bir hastalığı olarak görülmesinin gerekçesi olarak, Batı Avrupa ülkelerinin egemen sınıflarının '90'lı yıllarda (sosyalizmden geriye dönüşlerin en somut biçimde görüldüğü ve sosyal emperyalizmin çöküşü yıllarına denk gelir) giderek çok kültürlülüğü ve Avrupa vatandaşlığını, en azından resmi olarak, benimsemeleri, milliyetçiliği eleştiri konusu yapmaları gösterilebilir. Avrupa'daki egemenliğini pekiştirmek ve -başta ABD olmak üzere- emperyalistler karşısında güçlü bir emperyalist odak oluşturmak üzere giriştikleri Avrupa Birliği projesinin gereği; Alman ve Fransız tekelci burjuvazisi çok kültürlülüğü savunmuştur.

A.Öcalan ve ulusal hareket, buradan yola çıkarak, milliyetçiliği bir burjuva ideolojisi değil, tercih edilen ya da zerk edilen bir zehir olarak görmektedir. Halkların faşizme karşı öfke ve nefreti ayrıca işçi sınıfı ve emekçilerin enternasyonalist içgüdülerine yaslanan Alman burjuvazisi, "milli" ve "emperyalist" çıkarlarından vazgeçmediği gibi, bu çıkarlar doğrultusunda Avrupa Birliği'ni şekillendirmeye çalışmaktadır. Bugün artık "yükselen aşırı sağ" biçiminde görüldüğü gibi, çıkarları gerektirdiğinde yeniden milliyetçiliği savunmaya da başlar. Bu hatalı değerlendirmelerden şüphesiz sadece A.Öcalan değil, ulusal sorunun sistem içinde çözülebileceğini savunan çok daha geniş bir kesim etkilenmiştir.

Ulusal sorun ortaya çıkışı itibarıyla kapitalist sisteme aittir ve bu sistem yıkılmadan da çözümlenemez. Ulusal soruna reformist yaklaşım, ezen ulusun bütün ayrıcalıklarına son vermez, ezilen ulus üzerindeki faşist zorbalığın tüm çeşitlerini ortadan kaldırmaz. En nihayetinde ağırları azaltır ama onları yok etmez, edemez. Batı Avrupa burjuvazisi ve diğer emperyalistlerin çok kültürcü bir ideolojik hattı şu ya da bu oranda savunuyor olması; milliyetçiliğin sınıflardan bağımsız, "elitleri" zehirleyen bir zihniyete ya da özgür bir tercih konusuna indirgenebileceğini göstermez.

Milliyetçilik, dışarıdan zerk edilen bir zehir değil, bir sınıf "zihniyeti" olarak karşısında işçi sınıfı ve halkların birliği temelinde enternasyonal bir

hatta mücadele edilmesi gereken bir burjuva "zihniyet" biçimidir. Onunla tam hak eşitliği talebiyle, bu açıdan enternasyonalist bir "zihniyet"le mücadele edilmesi gerektiği (yani bir zihniyet sorunu olduğu) gerçeği ve ihtiyacı; milliyetçiliğin toplumsal ve sınıfsal dayanaklarının gözardı edilmesine gerekçe oluşturamaz.

PKK Gerçekliği

"PKK Kürt varlığını kanıtlama ve özgürlüğün kapısını aralama hareketidir" diyor A.Öcalan. Aslında PKK için her dönem farklı bir tanımlama yapmış olmasına rağmen son geldiği nokta burası oldu. Kürt ulusunun tarihsel olarak inkarı I. Emperyalist Paylaşım Savaşı'nın devamına rastlar. Antik Yunan'dan Pers İmparatorluğu'na kadar tarihin birçok yerinde ismi geçen Kürtler, I. Emperyalist Paylaşım Savaşı'nın ardından emperyalistlerle yapılan anlaşmalar sonucunda başta faşist TC olmak üzere, dört parça Kürdistan'da bir inkar ve imhaya maruz kalmışlardır. Yalnızca Kürdistan'ın beşinci parçası olarak da anılan, Kürdîstana Sor da denilen Sovyet Kürdistanı için durum biraz daha farklıdır.

Ulusal bilincin Kürtlerde yeşermesinin ardından birçok farklı Kürt ulusal örgütü kurulmuştur. Osmanlı'nın yıkılışı ile birlikte ise emperyalistler ve bölge gericileri tarafından vaat edilen hiçbir söz yerine getirilmemiş, inkar ve imha siyaseti başlamıştır. A.Öcalan bu durumu mektubunda "...Şeyh Sait'in sözleri: 'Hani savcı bey vaat etmiştin, birlikte bir ziyafet çekecektik. Kuzulu muzulu ne oldu?' diye bir soru soruyor" diyerek bir alıntıyla ifade ediyor. Şeyh Sait'e gelene kadar aslında Kürtlere yönelik katliamlar çoktan başlamıştır. Özellikle TC'de ilk etapta Alevi Kürtler hedef seçilmiştir. Bunun en önemli nedeni, Alevilerin tarih boyunca Osmanlı'nın başına bela olmasıdır. Alevi Kürtlerin katledilmesinde "kafirlik" önemli bir propaganda konusu olmuştur. Müslüman-Şafi Kürt aşiretlerinin bu katliamlara ses çıkarması engellenmiş, bunun ötesinde bu katliamlarda yer almışlardır. İlerleyen yıllarda da ve hatta bugün bile bu etki sürmektedir. Bu nedenle TC egemenleri, tarihsel süreçte bir Alevi katliamında işbirliği yapan İdris-i Bitlisi örneğini rahatça verebilmektedirler. Bu dinci gerici duyguların Şafi Kürtlerde hala canlılığını koruduğunun bilincindedirler. Böl-parçala-yönet siyasetini yeniden buradan kurabileceği umudunu taşımaktadır. Lakin PKK'nin Alevi Kürtler içinde örgütlenmesi, bu çabanın şu an için TC'nin istediği gibi sonuçlanmasını engellemiştir.

A.Öcalan, Şeyh Sait ve Seyid Rıza örneklerinden bahsettiği paragrafın devamında

“Ve bu önderler aslında bunu ifade etmiş oluyorlar; idam sehpasında olması çok önemli. Bir ölü gerçekliği ifade ediyor, hasta değil, yaralı da değil, ölü bir gerçeklik. Bununla bağlantılı bir ara dönemi Kadı Muhammed, Mustafa Barzani, Kasımlı, Celal Talabani şahsında yaşanan bir ara dönem... Bildiğimiz geleneksel feodal diyoruz, geçiş diyoruz, oradan bize kadar gelen içinde yarı burjuva yarı aristokrat kişilikler. Burjuva diye kastettiğimiz 2. Dünya savaşıdan sonra ve günümüzde halen varlığını sürdüren bir dönem yani aslında İslam'daki kapitalistleşme, burjuvalaşma... Böyle bir dönem yaşandı mı, yaşanabilir mi? Ama var. Böyle bir kapitalizmi, milliyetçi bir varlık ve milliyetçiliğin temelli bir bilinç var. Temsilcilerden belli. Zaten Kadı Muhammed'in bir devlet olma geleneği var. Barzani'nin hala bir devlet olma deneyimi yaşıyor. Buna Talabani de ortak. Ama döneme damgasını vuran bir Kürt ulus devlet henüz yok veya ne kadar çabalansa da şüpheli” diyerek devam ediyor.

Mücadele yürütmüş veya halen yürüten diğer Kürt örgütlerinin ise pek esamesini okumuyor. Onları kendisine denk ya da rakip görmüyor. PKK tam da böylesi bir Kürt gerçekliği içerisinde kurulmuştur. Var olduğu elli yıla yakın süre zarfında da sürekli olarak, Kürdistan'ın dört parçasında da tek hakim güç olmak için mücadele etmiştir. Dönem dönem diğer Kürt örgütleri ya da devrimci örgütlerle işbirlikleri yapsa da iktidar mücadelesi yürüten bütün örgütler gibi aslında esas amacı, kendi iktidarını pekiştirmekti. Bunu yaparken her zaman devrimci yöntemler kullanmadığı ise bir gerçektir.

Bütün bunlarla birlikte PKK, Özgür Kürdistan talebinden demokratik sosyalizm-halkçı belediyeçilik talebine doğru bir ideolojik gelişim seyri izledi. A.Öcalan çevresinde karizmatik bir liderlik örneği yarattı. Bu liderlik örneğini, kült haline getirirken kendi içerisindeki farklı sesleri ise susturmanın çeşitli yöntemlerini de uyguladı. Aynı süreçte, kendi hedefleri doğrultusunda askeri-politik manevralar geliştirme, gerektiğinde hızlıca örgütler kurup başkaca örgütleri feshetme, B ve C planları yapma gibi konularda da kendisini ilerletti. Sovyetler'den arta kalanların çözülmesi ile birlikte batılı emperyalistlerle ilişkilerini güçlendirdi. Aynı süreç, Filistin direnişinin Oslo görüşmeleri ne zorlandığı süreçtir de...

ABD emperyalizmi başta olmak üzere batılı emperyalistlerle geliştirilen bu ilişkilerin temelini ise “demokrasi” söylemi oluşturuyordu. AB'nin kurul-

duğu, devrimcilere yönelik post-modern saldırıların yükseldiği bu süreçte, bir taraftan gerilla savaşını üst boyuta taşıırken diğer taraftan ise uzlaşmacı bir ideolojinin olgunlaştığı görülmektedir.

Gerilla savaşının sürmesinde, Kürt işçi ve emekçilerin yoğun katılımı önemli bir rol oynar. Savaşın destansı görüntüleri ise Kürt ulusu içinde PKK etkisini daha da artırır. Karizmatik liderlik anlayışı, militanlarda, kendini önderliği için feda eden bir savaş iradesi geliştirir. Bu gerçeklikle örgütlenen PKK'de, A.Öcalan'la örgütün geri kalanı ters düştüğünde atılacak adımın A.Öcalan'ın istek ve düşünceleri doğrultusunda olmasını da zorunlu kılar. Hatta A.Öcalan, PKK ile ilişkisinin bittiğini söylediğinde bile yaratılan "önderlik" gerçeği, örgütü yine A.Öcalan'ın istekleri doğrultusunda şekillenmeye itmiştir.

PKK, 1990'lara kadar sosyalizm, Stalin, Türk burjuvazisi, Kürt yoksulları gibi söylemleri kullanırken de aslında Kürt proletaryasının kurtuluşundan bahsetmemektedir. A.Öcalan yukarıda değindiğimiz mektubunda; *"Bu ara bir dönem... yani Kürt milliyetçiliği, Kürt sermayesi, biz ilkel komprador burjuvazi diyoruz, bazıları daha gelişmiş olabilirler, Diyarbakır merkezli, Erbil merkezli, Süleymaniye merkezli hatta Mahabat merkezli. Ama bana göre bunlar son derece geçici yapay karşı devrim öğeleri olarak, tasfiye aracı olarak dayatılan aygıtlar oluşumu. Hem ideolojik içeriği böyle hem pratikleşmesi böyle"* ifadeleriyle hala "devrimci muhtevasını" koruduğunu göstermeye çalışsa da PKK tarihi boyunca, Kürdistan'da önemli bir etkisi olan ağalık sistemine karşı savaşmak yerine kendi ağalarını kazanmanın politikalarını üretmiştir.

Gelişmesinin önünde engeller bulunan Kürt burjuvazisinin, sermayeden pay alması için mücadele yürütürken dönemin güçlü sosyalizm rüzgarları nedeniyle sosyalist söyleme sarıldığını aslında '94 süreciyle net biçimde ortaya koymuştur. Bu tarihten itibaren ise sıkı biçimde MLM bilimine daha açıktan saldırmıştır. (Bunun öncesinde de devrimci hareketi küçük gören, aşağılayarak itibarsızlaştırmaya çalışan bir tarzı olsa da, özel olarak bu tarihten sonra yavaş yavaş daha açıktan bunu yapmaya başlamıştır.) Bunu yaparken diğer yandan da TC'nin saldırılarına tek başına direnemeyeceği için devrimci hareketle çeşitli işbirlikleri geliştirmiş, bu işbirlikleri içerisinde ise kendi düşüncelerini empoze etmenin politikalarını geliştirmiştir. Örgütlü olduğu sendika ve konfederasyonlardaki yaklaşımları da, esasta Kürt ulusuna yönelik somut talepler endeksli olmuştur.

Ulusal Sorunun Çözümü

Her şeye "zihniyet" meselesi üzerinden bakan idealist düşünceler, Kürt ulusal sorununun varlığını da böyle açıkladığı için bugün karşısında savaştı-

ğı TC devletiyle "bin yıllık kardeşlik" temelinde barış imzalayabilmektedir. Elbette bu anlaşmanın imzalanmasının nedenleri başkadır. Emperyalist tekel-lerin çıkarları doğrultusunda yapılan baskı nedeniyle taraflar bu anlaşmayı yapmak zorunda kalmışlardır. Şüphesiz bu anlaşmanın orta ve uzun vadede kaybedeni de güç ilişkileri ve maddi kazanımlar düşünüldüğünde gerilla sava-şını destansı bir boyuta ulaştıran PKK ve daha da temelde yıllardır dışlerinden tırnaklarından artırdıklarını, çocuklarını ve hayatlarını kurtuluş mücadelesine adanmış olan Kürt işçi ve emekçileri olacaktır. Bu nedenledir ki, Kürt ulusal sorununu çözecek olan dünya görüşü meseleye "zihniyet" temelli bakamaz.

Oysa "demokratik sosyalizm" projesi; vurguyu üretim ve sömürü ilişkile-rinden çok, "zihniyete" ve bu zihniyetin kurumsallaşmış hali olarak "devlete" yapmakta, sömürü ilişkilerinde köklü bir dönüşümü öngörmeyen bir "demok-ratik sosyalist" projeyi savunmaktadır. Marksizm'in ve öngördüğü sosyaliz-min devletçi olduğunu, bu nedenle sözde devletsiz bir toplumun kurulması gerektiğini ifade etmektedir. Bu yaklaşımda "devletçi zihniyet" birincil; tüm toplumsal, sınıfsal yapıyı büyük oranda belirleyen/etkileyen sömürü ilişkileri ise ikincil bile değil önemsizdir. Bu açıdan piyasa ve kapitalist özel mülkiye-tin tasfiyesinin lafı edilmediği gibi, açıkça savunulmaktadır.

Kişilerin, Kürt ulusal hareketi tarihinde, hareketin oluşumunda, taktik ve stratejisinde belirleyici bir rolü vardır. Ancak, TC'nin ulusal sorunu çözme-miş, "tek millet" kimliğini tüm topluma dayatmış faşist bir rejimle yönetil-mesi; Kürtlerin ulusal hak eşitliği temelinde mücadelesini koşullamaktadır. Onu politik ve tarihsel temellerinden soyutlayarak ele almak, tarihsel koşul ve durumdan bağımsız bir ya da birkaç kişinin iradesiyle açıklamak doğru olmaz. Elbette, birçok eylem ve olguda, bireyler kritik önemde olabilir; onun yönünü, doğrultusunu, kimi zaman da varlığını belirleyebilir. Ancak bütün bu eylemler, mekandan, zamandan -tarihten- bağımsız yerçekimsiz bir ortamda değil; askeri, örgütsel, politik ve ideolojik yapısı ile; kültürü, sosyolojisi ve psikolojisi ile çeşitli ve başlangıçta bireyin iradesi dışında karşı karşıya kalıp değiştirmeyi önüne koyduğu tarihsel koşullar içerisinde gerçekleştirilmek-te-dir. Bu tarihsel koşullardan olumlu ya da olumsuz etkilenmektedir. Bireyi, sanki ilişkileri, bağlantıları, mekanı yokmuşçasına, içinde bulunduğu tarihsel koşul ve çevreden bağımsız ele almak; "büyük olayları" "büyük irade"lerle açıklamak, ciddi bir analiz olamaz.

Gerçek anlamda, kapitalizmin tasfiye edildiği bir sosyalizm mücadele-si ise "devletçi zihniyet", "Marksist müritlik", "ekonomik indirgemecilik", "kapitalist modernitenin soldan destekçiliği" olarak reddedilmektedir. Halkın kolektif örgütlenmesi, siyasal süreçlere katılması demokratik bir yönetim için

olmazsa olmazdır ancak toprak ağalığının kaldırılması ve burjuva-kapitalist özel mülkiyetin toplumsallaştırılmasını hedeflemeyen bir örgütlenmenin kapitalizmi hele de sosyalizmi aştiğini söylemek gerçekçi değildir.

MLM'lerin, toplumun ideolojik ve politik ilişki biçimlerinin temellerini sadece “zihin”de aramadığı, buna karşı mücadeleyi de “zihniyeti” değiştirme mücadelesi ile sınırlamadığı, onu ortaya çıkartan toplumsal temelleri hedef aldığı doğrudur.

Kaypakkaya, ulusal sorunun Türkiye'deki mahiyetini inceledikten sonra ezilen uluslara mensup işçi ve emekçilerin çifte sömürüye kaldıkları tespitini yapar ve ekler;

“Azınlık milliyetlerin emekçilerine yapılan baskı, böylelikle katmerli bir nitelik kazanır. Birincisi, sınıfsal amaçlarla, daha çok sömürmek ve sınıf mücadelesini bastırmak için emekçilere yapılan sınıfsal baskı; ikincisi, yukarda belirttiğimiz amaçlarla, yani milli amaçlarla azınlık milletin ve milliyetlerin hemen bütün sınıflarına uygulanan milli baskı. Komünistler, bu iki baskıyı birbirinden ayırdetmek zorundadırlar. Çünkü mesela, Kürt burjuva ve küçük toprak ağaları ikinci çeşit baskıya karşı çıkarken, birinci çeşit baskıya taraftardır. Biz ise, her iki baskıya da karşıyız. Milli baskının ortadan kalkması için, Kürt burjuva ve küçük toprak ağalarının mücadelesini destekleriz; ama öte yandan, sınıfsal baskının ortadan kalkması için onlarla da mücadele etmek zorundayız.” (Kaypakkaya, Bütün Eserleri, Nisan Yayıncılık)

Ataerkiye Yaklaşım

“Öyleyse tarihin görevi, gerçeğin öteki dünyasının yitip gitmesinden sonra, bu dünyanın gerçeğini ortaya koymak oluyor.” (K. Marks, Hegel'in Hukuk Felsefesinin Eleştirisi)

A.Öcalan'ın kendisini her şeyin ve herkesin üstüne koyan düşünüş biçimi, birçok sorunlu söylemi beraberinde getiriyor. Özellikle kadınlar söz konusu olduğunda bu söyleminin sertliği, genel olarak kullandığı dilin erillliği, kendi hayatından verdiği örnekleri açıklayışı, genel örnekler seçerken özenle erkeğin üstünlüğünü ortaya koyan örnekler ve kelimeler seçmesi ataerkiyi ele alışındaki problemlili duruşu gösteriyor.

Bu yazıya konu olan mektubunda da bunu ispatlayan birçok örnek bulunuyor. Yazıda kullandığı kimi söylemler ve neden sorunlu oldukları şöyle sıralanabilir:

- *"Hermafrodit adam hem eril hem dişil nasıl oluyor?"* (İnterseksler, bu tanımı kabul etmediklerini beyan etmelerine rağmen "hermafrodit" olarak tanımlanmıştır. Örnek verirken bile "adam" denilerek hermafroditlere cinsiyet atanmıştır.)

- *"Muazzam bir söylem ve eylem gücüm var."* (Bir erkek olarak kendi gücünü övmekte, kolektif olarak yaratılan bütün değerlerin üzerinde konumlandırmaktadır.)

- *"Dişil üstünlük evet arada gelişecek onu biraz anlatalım. Diğeri de karşı tez olarak yükseldi, üstün olan erildir dedi."* (Ataerkinin ortaya çıkışının günahı, kadınlara yüklenmektedir.)

- *"Erkeğe özgü düşünce, kadına özgü düşünce bunlar kesinlikle sorun-sallığı ifade eder."* (Somut koşulların yarattığı şekillenışı reddetmektedir. Bu kadınların mevcut sistem içerisindeki konumlarının maddi zemin değiştirilmeden değişebileceğine kadar uzanabilir. Binlerce yıllık ezen-ezilen ilişkisi elbette erkeklerde de kadınlarda da belirli bir düşünüş tarzını geliştirmiştir. Bu elbette değişmelidir ancak elbette sadece reddedilerek değiştirilemez.)

- *"Donmuş karşıt bir ikilem uçuşum demektir. Bu uçuşumda vuruşlar, aile cinayetlerinin altında da bu gerçeklik var."* (Aile içinde işlenen cinayetlerin altında ataerkil sömürü düzeni bulunmaktadır. "Donmuş karşıt bir ikilem" değil. Bunun bu şekilde ifade edilmesi, mücadele edilmesi gereken özneyi bulanıklaştırdığı için mücadeleyi çıkmaza sürüklemektedir.)

- *"O cinayette şey edenin bakış açısında kadın donmuştur, kadın mutlak kadın, erkek mutlak erkek ama diyalektik bir düşünce akışı oldu mu birisi diğeriye mutlaka ihanet eder. O onu vurur diğeri onu vurur."* (Toplumsal cinsiyet rollerine ve bu rollerin yarattığı sonuçlara değinmek istemiş ancak cinayet işleyen faili "şey eden" diyerek tanımlamıştır. Kadın cinayetlerinin ve tecavüzlerin en büyük kısmı aile içinde gerçekleşmektedir. Şiddetin farklı biçimleri de en yoğun olarak aile içinde yaşanmaktadır. Bunların ağırlıklı yönü ise erkekten kadındır. Bunun böyle olmasının sebebi tüm dünyada ataerkil sistemin egemen olmasıdır.)

- *"Şimdi kadın doğuran bir varlık artık bunu tartışmaya da gerek yok, doğum kadında gerçekleşir; insan türü olarak kadındaki doğru değişiktir, iyi anlamak gerekir."* (Kadının doğurganlığının her fırsatta vurgulanmasıyla kadının en önemli işlevinin bu olduğunu ve dolayısıyla yerinin "evi, çocuklarının yanı" olduğunu da çağrıştırmaktadır. Ayrıca her kadın da "doğurgan"

değildir. Trans kadınlar ya da başka sebeplerle doğum yapamayan/yapmayı tercih etmeyen kadınlar da kadındır.)

- *"Cinsel güdüyü olmazsa üreme olmaz, üreme olmayınca yaşam olmaz."* (İnsan cinselliği, üremeye odaklı değildir. Cinsellik üreme ya da haz temelli yaşanabilir. Hatta insan, birçok hayvandan farklı olarak cinselliği çoğunlukla haz için yaşar. Cinsel ilişkilerin çeşitliliği ve orgazmın farklı yöntemleri olması da bundan dolayıdır. Üreme ise gelinen aşamada sadece cinsellik yoluyla gerçekleşmemektedir. Hatta bazı canlılarda üreme, erkeğe ihtiyaç olmadan gerçekleşebilmektedir. İnsanın geldiği teknik boyutta da erkeğe ya da kadına ihtiyaç olmadan üremenin gerçekleşebileceği bilimsel çalışmalar sürdürülmektedir.)

- *"Köy-kent onunla birlikte devlet-sınıf gelişiyor. Mühim olan toplumsal doğanın kadın etrafında gelişiyor olmasıdır."* (Köylerin ve kentlerin ortaya çıkışıyla ilgili birçok bilgi, Göbeklitepe ve çevresindeki diğer antik kentlerin keşfi ile değişmiştir. Bunlar insanın yerleşik hayata geçişinin tarımdan önce gerçekleştiğini göstermektedir. Burada mühim olan, üretim başladıktan sonra erkeğin üretim araçlarına el koyması ve yeniden üretim emeğini de sömürmeye başlamasıdır.)

- *"Hayret ediyorum benim gibi bir çaresiz bunu tespit etmişse onca bilim adamı niye tespit edememiş şaşıyorum."* (Ataerkinin tipik bir özelliği olarak bir taraftan kendisinde muazzam bir güç görürken diğer taraftan çaresizlik şeklinde tanımlama yapılmıştır. Bununla birlikte bilim insanlarına "adam"lık atayarak erkek olduklarını varsaymıştır.)

- *"Gilgamiş Enkidu'ya (ki büyük ihtimalle o dağlardaki proto Kürt oluyor) bir fahişeyi gönderiyor. Bir destandır ama bir fahişe üzerinden erkeği elde etme kültürü de vardır."* (Erkeklerin "kadınların ağına düşmesi" düşüncesi tekerrür etmektedir.)

- *"PKK'yi bölüp parçalamak için böyle özel kadınlar yollandı. Çok çarpıcıdır. Bunları biz yaşadık, ben bile belki yaşamış olabilirim."* ("Ben bile" diyerek yeniden kudretini vurgulamıştır.)

- *"Eyne bacıma hatırladığım kadarı ile bir dayak atma olayım vardı. Buradan da söylenen bir sözü vardı 'senin gücün ancak bana yeter' dedi. Aklım da kalmış ve her halde biraz güçlüydüm ondan. Ve iş yapmayı yeterli ve doğru yapmadığı için bir el kaldırma olayı olduğunu hatırlıyorum. Tuhaftır Eyne benim ziyaretime bile gelme ihtiyacı duymadı."* (Kadına uyguladığı şiddeti küçültürken yine kendi gücünü vurgulama ihtiyacı hissetmiştir)

- *"Ben bile dayımı çok severim ve benim için çok değerlidir. Halalarımı tanımam. Ana soy üzerinden teyzelerimi iyi tanırım."* (Yeniden "ben bile" demiş ve "tanırsal" varlığına rağmen insani bir özellik gösterdiğini belirtmiştir.

Bununla birlikte dayısını severken teyzelerini tanıdığını belirtmesi toplumsal cinsiyet rollerinin tekrarıdır. Dayı hala aileden sayılırken teyze kadın olarak "verildiği" ya da "verileceği" için o kadar aileden sayılmaz.)

- *"Ana soylu toplumda ananın kardeşi olarak dayı klanda etkilidir."* (Anaerkil toplumun farklı kabilelerde farklı özellikler sergilediği bir gerçektir. Ancak "dayının" etkisi ile ilgili bilimsel bir veri sunmamış, bunun da sorgulanamayacağını düşündüğü için net konuşmuştur.)

- *"Hem elinden ilk değerler alınıyor hem de erkek çocukları ve kadını köle gibi çalıştırıyor. Kadın ise kutsal evlilik töreniyle erkeği öldürüyor. Tıpkı Gılgamış Destanında erkeğin öldürülmesi gibi, kökü oraya kadar gidiyor. Korkunç. Kutsallaştırma eylemi kadın için sevgilisi bile olsa öldürtüyor. Neden? Çünkü biliyor başına gelecekleri. Bu felaketin başına gelmemesi için öldürmesi gerekiyor. Özü bu. Tarihsel materyalizm bu. Bizim Marksizm'den alabileceğimiz en faydalı düşünce bu."* (Marksizm bilimi, ataerkinin ortaya çıkışını bu şekilde açıklamaz. Ve tarihsel materyalizm de "bu" değildir.)

- *"Sonraki aşama mülkiyet aşamasıdır."* (Mülkiyetin niteliğini belirleme ihtiyacı hissetmemektedir. Proudhon'un düşüncelerini tekrar etmektedir. Anaerkil toplumda da mülkiyet bulunur. Ancak bu komünal bir mülkiyettir. Ataerki ise özel mülkiyetle iç içe geçmiştir.)

- *"Kaldı ki evdeki durumda böyle eve kapatılma tehlikeli bir ideoloji, büyük bir sorun, ben de dedim ya toplumda sorun böyle başlar. Toplumda asıl sorun budur. Bu sınıfı doğurur devleti doğurur."* (Eve kapatılma bir sonuçtur.)

- *"Kadın özgürlüğünün temelini biz attık."* (Kadının özgürlüğünün temelini kadınlar atar. Olumlu gördüğü her şeyi kendisi ile başlatmakta ve binlerce yıllık mücadeleyi ise hiçe saymaktadır.)

- *"Ben kendi şahsıma kadınlara saygımın bir gereği olarak özgürlük önce düşüncede başlamalı dedim. Nasıl istiyorsanız öyle yaşayın dedim. Eğer gücünüz varsa tabi."* (Kadınlara saygıyı lütfetmiştir(!) ve cümlesini bitirirken de tehditvari bir sonu tercih etmektedir.)

- *"Ekonomiyi yaratan kadın şimdi nan'a muhtaç değil mi, erkeğin eline muhtaç değil mi?"* (Kadın erkeğin eline muhtaç değildir. Ancak mevcut sistem böyle bir algı yaratmak ister. Bunun karşısında ise kadınlar örgütlenmekte ve direnmektedir.)

- *"Erkek çalışmadı mı, kadın aç."* (Birçok işçi ailesinde durum bunun tam tersidir. Kadının ev içi yeniden üretim emeği olmasa erkek açtır.)

- *"Yakın çağda kadının ekonomiyle ilişkisi sıfırlanmıştır."* (Kadının ekonomiyle ilişkisi sıkı sıkıya devam ettiği için sistem en yoğun biçimde kadının emeğine saldırmaktadır.)

-“*Erkek egemenliğine ekonomik geçiş batı kökenlidir ve müthiş geçmiştir.*” (Ataerkinin batıda ortaya çıktığı iddiası, batıda ataerkinin ortadan kalktığı iddiası kadar yanlıştır.)

-“*Bedeninize sahip çıkacaksınız. Erkeğin bütünüyle denetlediği beden sizin bedeniniz. Nasıl yapacaksın? Senin bütün sınırını o belirlemiş, saatini o belirlemiş. Para vermezse aç bırakıyor. Tabloyu daha da karanlık hale getirmek istemiyorum. Bütün bunlar sağlanmış. Misal ben ne dedim, sosyalizm kadının özgürleşmesinden geçer.*” (Erkeğin kadın bedeni üzerinde kurmaya çalıştığı iktidar kadar kadının parçaladığı iktidar da gerçektir. Mesele dünyaya kimin gözleriyle baktığımız. Bununla birlikte sosyalizmin kadının kurtuluşundan geçtiği iddiası kendisinden çok daha öncesine Kollontai’a dayanmaktadır.)

-“*Hayret ettiğim nokta Marks dahil, adam karısıyla yaşamak için elbisesini satıyor. Kapitalizm en büyük kitabını yazanı, eleştirmeni geçinemiyor, karısını çocuklarını geçindiremediği için ceketini satıyor. ‘Bu kitabı yazayım da gelir getirsin bu evliliği kurtarayım’ diyor.*” (Marks’a yönelik eleştiriler çoğu zaman bunun tersidir. Marks’ın Jenny ve çocukları yeteri kadar düşünmediği, ev işleri ile ilgilenmediği ve ailenin geçimi sorununu Jenny’nin sırtına yüklediği yönündedir. Jenny ve ailenin diğer bütün üyeleri Marks’ın çalışmalarının önemini farkındadırlar ve hem düşünsel hem de fiziksel olarak eserlerin yazılmasında önemli roller oynarlar. Ancak bütün bunlara rağmen burada gerçek tersyüz edilmiştir. Bunun yerine Marksizm’i itibarsızlaştırmak, karikatürize etmek için Marks’ın Kapital’i ailesini geçindirmek için yazdığını ortaya atmıştır. Çünkü ataerkil bakış açısı ile ailesi için böyle bir çalışma yapmak küçük görülecek bir şeydir.)

-“*Arkadaşım, en değerli arkadaşım, mutlaka öldürmemi istiyordu. Ona karşı temkinliydim. Onun ile on yıl boğuştum. Fakat temkinliyim. Bırak ne olacak ne yapacak işte anlattım hikayesini. Ve kaçtığında benim için müthiş bir kurtuluştur.*” (Kendi ilişkisini anlatırken tüm toplumsal üstünlüğüne rağmen yine de kurtulanan kendisi olduğunu iddia ediyor. Kaçan kişinin tüm özelliklerinden bağımsız olarak burada bir erkeğin kendisini ilişki içerisinde nasıl gördüğünü ortaya koyuyor. Kendi zaaflarının sorumlusu olarak partnerini gösteriyor.)

-“*Beni ben yapan bu ayakta kalış tarzım. Herkes ayıplarken ‘ya adamın karısı kaçtı’ diye insan üzülr veya öldürürken ben ‘kurtuldum’ dedim.*”

-“*İşte evli olmayan sizin gibi kadınlar benim için büyük sorun.*” (Evli olmayan kadınların “sorun” olmasının nedenini tam olarak açıklamasa da yukarıda da değinildiği gibi zaaflarından kadını sorumlu tutma durumu daha net

görüldüyor. Bununla birlikte evli kadının ise başka bir erkeğe "ait" olmasından kaynaklı sorun oluşturmadığını görüyoruz.)

- "*En azından biz kişilik olarak özgür düşünme imkanı verdik.*" (Kadınlara "özgür düşünme" imkanı bahsettiğini söylüyor.)

Kadının Ezilmesi, Kadının Suçu Mu?

Genelde ataerki ele alınırken, ataerkinin tuzaklarından kaçınmak özel bir çaba gerektirir. Zira "egemen düşünceler, egemenlerin düşünceleridir" tespiti, kaçınmamız gereken şeyin ne olduğunu da ortaya koymaktadır. "Apocu Hareket" etrafında şekillenen Kürt kadın hareketi, Türkiye ve Ortadoğu'da kadın hareketi açısından önemli deneyimler biriktirmiştir. Bu deneyimin bir kısmı pozitif anlamda önemliyken bir kısmı da negatif anlamda önemlidir. Na-trans ve heteroseksüel erkek bir karizmatik liderlik etrafında şekillenen bu hareketten öğrendiğimiz ve öğreneceğimiz çok şey olduğu aşikardır. "Apocu Hareket" genel olarak kadınların kurtuluşu mücadelesini kendisinden başlatarak tarihsel materyalizme saldırmakla kalmaz kadının nesneleştirilmesi konusunda ataerkinin ekmeğine yağ sürer.

Bütün bu genel yönlerinin yanında bu mektup özelinde ortaya çıkan gerçeklik ise kadının ezilmesinin yine kadının suçu olduğunun dayatılmasıdır. Anaerki döneme yapılan vurguların dönüp dolaşıp "erkek de buna tepki olarak" tespitine bağlanmasının altındaki düşünce, failin ve meful'ün birbirine geçtiği, belirsizleştiği, failin meşrulaştığı burjuva adalet sisteminin yansımasıdır. Zira burjuva mahkemeler, ezenlerin adaletini tesis etmenin yolu olarak hep bir bahane bulur ve "iyi hal" indirimleri uygularlar.

Üretim araçlarının gelişimi, özel mülkiyet, miras hukuku, aile, devletin ortaya çıkışı gibi bir dizi gelişme tarihsel olarak takip edilmeden ataerkinin kendisi ele alınmaya çalışıldığında varılacak sonuç elbette yine bir "zihinsel devrim" meselesi olacaktır. Ataerki özel mülkiyet ile iç içe geçmiş ve esas olarak da ezen-ezilen ilişkisinin erkek ve kadın ikileminde ilk defa somut olarak ortaya çıkmış halidir.

Kadının yarattığı artı değere erkek tarafından el konulduğunu kabul eden A.Öcalan, kadını suçlu çıkarırcasına "tanrıçalar çağında da erkek öldürülüyordu" diyerek mülkiyetin ortak kullanımı vb. anaerki dönemin birçok uygulamasını görünmez kılmaktadır.

Yine yaptığı değerlendirmelerle çocuk doğurabildiği için kadının "doğal olarak" eve kapandığını direkt söyleyemese de işaret etmiştir. Feodalizmde iyice eve kapatılan kadının kapitalizmin gelişmesi ve ucuz emek ihtiyacı sebebiyle yeniden dışarıya çıktığı gerçeğini de reddetmektedir.

Bir taraftan Marksizm'in katkılarından bahsederken diğer taraftan Marks'ın ailesini geçindirebilmek için ceketini satarak Kapital'i bastırıldığını ve bu kitabın satışından kazandığı parayla ailesini geçindirdiğini iddia etmesinin altında da aynı ataerkil rahatsızlık yatmaktadır. Bir dönem Marks'a tanrı gibi tapıldığını itiraf ederek aslında "karısı için fedakarlık yaptığını" iddia ettiği bir erkeğin bu fedakarlığından duyduğu rahatsızlığı dile getirmiştir. Böylece daha "kılıbık, hanımköylü" sınıfından olan Marks'ı da kendince teşhir ederek değersizleştirmek istemiştir.

Gerçekte olan elbette bu değildir. Marks'ın çalışmaları olarak bildiğimiz bütün çalışmalar ciddi bir kolektif emeğin ürünüdür. Özelde Jenny Marks'ın, Marks'a ait bütün eserlerde hem düşünsel hem de fiziksel katkısı muazzamdır. Marksizm kolektif bir emeğin diyalektik ürünüdür. Daha sonra Engels tarafından tamamlanan Kapital de böyledir. Marks ve yoldaşları bu eserleri "geçinmek" için değil dünyayı değiştirmek için yaratmışlardır.

A.Öcalan'ın aksine, MLM'ler ataerkinin kökenlerini Engels'in "Özel Mülkiyetin, Ailenin ve Devletin Kökeni" kitabında doğru biçimde ele almış ve çağımızda da anlaşılabilirliği için tarihteki ilk burjuva-proleter ilişkisini erkek-kadın ilişkisinde tanımlamıştır. Anaerkil dönem ise ne bu eserde ne de başka bir Marksist eserde ataerkinin gerekçesi olarak sunulmamıştır.

Her şeyin karşısından doğduğu bir gerçektir. Bununla birlikte ataerki ve anaerkinin karşıtlıklarının ise özel mülkiyet, üretim araçları üzerindeki egemenlik gibi birçok konuda tam bir karşıtlığı barındırdığını belirtmek gerekir. Özcesi ataerki, A.Öcalan'ın da ifade ettiği gibi üretim araçlarının ve artı değerin gaspına dayanırken anaerki ya da anasoylu toplum kolektif üretime ve artı değer in ihtiyaca göre paylaşılmasına dayanır.

Kadını Özgürleştirecek Erkek

Kadının kurtuluşu sorunu, bir biçimiyle özneleşme sorunudur elbette. Bu özneleşme, ataerki karşısında uzlaşmaz bir konumlanışla mümkündür. Ataerkinin tarihsel olarak iç içe geçtiği heteroseksizm, özel mülkiyet ve her türden gericiliğe karşı da mücadeleyi gerektirmektedir. Ancak bu mücadele ne A.Öcalan'ın ne de başka bir erkeğin kadınlara "bahsettiği" ya da edeceği bir dünya görüşüyle gerçekleşecektir. Ancak A.Öcalan, kadınlarla ilgili bütün konuşmaları ve çözümlemelerinde olduğu gibi, bir tehdit unsuru olarak "ya benim dediğimi yaparsınız ya da bir köle olarak yaşamaya devam edersiniz" bakış açısını, ezen cinsin bir temsilcisi olarak bu mektubunda da ifade etmektedir.

Daha önce kadınlara "gözlerimin içine bakmaya cesaretiniz var mı?" gibi cümleler kuran A.Öcalan, burada da "*En azından biz kişilik olarak özgür dü-*

şünme imkanı verdik. Çok açık sizleri de biraz ayakta tutan o. Eğer özgürlük düşüncesi elinizden giderse kaçınılmaz olarak bitersiniz" diyerek kendi etrafında birleşen kadınları ataerkil pazarlığın farklı bir varyasyonuna sürüklemektedir.

Kadının erkek karşısındaki tarihsel yenilgisi, erkeğin artı değere el koyması ve bunu yapabilmek için de kadının doğurganlığını kullanmaya başlayarak eve kapatılmasını sağlamasıdır. Zamanla hukuk, kültür, eğitim gibi birçok yapıyı bu sömürü düzeni etrafında şekillendirirken de devlet denilen olguyu bir sonuç, bir kontrol aracı olarak icat etmiştir.

Devletin ilk hallerinde hala tanrıça figürünün bulunması kendisinin de Gılgamış Destanı'ndan alıntı yaparken belirttiği gibi onların zorla kapatılmadığı anlamına gelmemektedir. Ataerkinin henüz çok ilkel bir hali olduğu için kadın bir taraftan tanrıça olarak resmedilirken diğer taraftan köleleştirilmektedir.

Bu anlamıyla erkeğin iktidarı ele geçişi, bir gecede ve bütün yapılarıyla birlikte olmamış, yavaşça gerçekleşmiş ve bugün de olduğu gibi "kadın özgürlükçülük" adına en sinsi politikaları üreten bir hale gelmiştir. Sınıf savaşımında iktidarı elinde tutmakta ustalaşmıştır.

Nasıl ki, hiçbir burjuva kendi sınıfına ihanet edip proletaryanın iktidarı için hayatını feda etmediği sürece proletaryanın zincirlerinden özgürleşmesinin önünü açamazsa, hiçbir erkek de kendi cinsiyetine ihanet edip, ataerki ile savaşta kadınların öznesi olduğu saflarda iktidarını feda etmediği sürece kadınların kurtuluşuna hizmet edemez.

Tarih hiçbir proletarya önderinin işçi sınıfına parmak sallayarak, tehdit ederek, üstten bakarak, dışarıdan akıl vererek işçi sınıfının iktidarını kurduğunu yazmamıştır. Şüphesiz yazmayacaktır da! MLM biliminin ustaları ve onların ardılları bunu Paris Komünü'nü değerlendirirken, Nisan Tezleri'ni yazarken, Sosyal Demokratların Almanya'daki ihanetini ele alırken, Çin'de sınıfları tahlil ederken, Türkiye'de ulusal sorunu ele alırken en incelikli biçimde ortaya koymuşlardır.

Bir sınıfın ya da ezilenlerin kurtuluşunu sözde savunurken bunun aksini yapanlar ise hem kişisel yaşamlarında hem de devrimci mücadeleyi sürükledikleri karşı devrimci zeminlerde gerçek yüzlerini ortaya koymuşlardır. Proudhon, Bakunin gibi liderlerin ardılları ise bugün kendilerini bu zeminlerde en özgürlükçü söylemlerle var etmektedirler. Ezenden çok ezilene, kapitalist-emperyalist dünya düzeninden çok bu düzen karşısında savaşanlara saldırırken kadınların kurtuluşunun da mevcut düzenin sınırları içinde mümkün olduğunu iddia etmektedirler.

Artı değer sömürüsü, yeniden üretim emeği, üretim araçlarının ortak kullanımı, özgünlüklerin yarattığı çelişkilerin adaletli bir biçimde çözümü gibi konulara hiç girmeden bir “toplumsal eşitlik” veya “zihinsel devrimden” bahsetmektedirler. Şüphesiz, kadınların kurtuluşu meselesi kadın kitlelerin tarihi avcılarının ellerinden alması ile ilgilidir. Avcılar, avları için en fazla “merhamet” gösterebilirler. Bu nedenle de kurtuluş en iyi ihtimalle “merhametsizce” olacaktır.

Emek-Artı Değer-Mülkiyet

Sınıflar Neden Var?

Bu sorunun cevabını A.Öcalan, yazdığı mektupta itiraf etmektedir aslında. Kadının sömürülmesinin temellerini çarpık biçimde ele alırken bile, karşısında durduğu MLM biliminin de ortaya koyduğu gibi, artı değerın sömürülmesi ve üretim araçlarının mülkiyeti meseleleri sorunun temellerini oluşturmaktadır.

Bununla birlikte sınıflar, tarih içerisinde birçok niteliksel ve niceliksel değişime de uğramış ve kapitalizmle birlikte ise işçi sınıfı ve burjuvazi ortaya çıkmıştır. Bugün bu sistem devam ettiği için de bu sınıfların ortadan kalktığını söylemek hayalperestlik olacaktır. Lakin, sürekli bu yönlü bir zihin bulanıklığı yaratılmasının maddi zeminlerini görmek faydalı olacaktır.

Çağdaş sınıflı toplumda iktidar çok katmanlı ve çok düzlemlidir. Ekonomik, politik ve ideolojik alanların hepsinde gerçekleşen bir bütünlük olarak kavranabilir. Hem baskıyla ama hem de rızayla ayakta durur. Geniş anlamıyla sermaye iktidarı, yalnızca devletin hükümet, parlamento, parti, polis, ordu, mahkeme, hapishane gibi temel politik kurumlarında değil, hatta bunlara ilaveten, yalnızca vergi dairesi, nüfus müdürlüğü, diyanet işleri gibi daha “kamusal” görünümlü devlet kurumlarında da değil, aynı zamanda, okuldan camiye, belediyeden aileye, alışveriş merkezinden medyaya, borsadan şirkete, sendikadan sinemaya kadar sayısız resmi veya “sivil” kurumların toplumda bir ağ gibi yayılmışlığında ifadesini bulur. Bu bakımdan iktidar bir ilişkiselliktir. Zorlama ve iknanın, tahakküm ve hegemonyanın, dışlama ve eklemlenmenin çelişkili birliğidir.

Burjuvazi, toplumu oluşturan bireyleri bu ilişkisellik dahilinde nesneleştirir. Burjuvazinin genel sınıfsal çıkarı, tüm toplumun çıkarıymışçasına sunulur, üretim ve piyasa ilişkileri, devlet faaliyetleri, politik ve sosyal alanlar, kültürel ve düşünsel etkileşimler içinde, bireylerin zihinlerine kazınır. Fakat

bu ilişkisellik, salt tek yanlı bir veri yüklemesine benzemez. İktidarın nesneleştirdiği bireyde, aynı zamanda, iktidarın süreğenliğini üreten bir tür yanılsamalı öznellik de yaratılır. Bireyin bu düzende hakları ve özgürlüğüyle özneleşmesi, paradoksal olarak, gerçekte kendisini nesneleştiren burjuva iktidara tabi oluşundandır. Nesneleşmiş insan, her günkü pratiğinde, düşünceleri ve davranışlarında, inançları ve tercihlerinde, iktidarın meşruiyetini ve değişmezliğini kabul eden, hatta iktidarın uygulanaşına destek veren bir varoluş tarzına bürünür.

Toplumsal yaşamı kuşatan, beyinleri ve bedenleri kontrol etmek isteyen iktidar, egemen sınıf olan burjuvazinin iktisadi, politik ve toplumsal çıkarlarıyla özdeş normlar belirler. Politik eğilimler, cinsel yönelimler, kültürel edimler, yaşam tarzı tercihleri, gündelik davranışlar, topluma ideolojik ve politik olarak empoze edilen bu normlara göre şekillendirilir. Yönetilen, kendisini bireysel özgürlüğüyle tanımladığını sanır ama aslında iktidarın ideolojisi ve politikasıyla nesneleştirilmiş, varoluş tarzı adeta normlarca kurulmuştur. Toplumun kategorizasyona uğratılışıdır bu.

Normlara uyum sağlayanlar normal kabul edilir, normlarla uyumsuzluk gösterenler ise anormal diye damgalanır. Böylece, damgalananın baskı altına alınması, tecrit edilmesi ya da ortadan kaldırılması hem iktidarın meşru görevi olarak sunulur hem de normlar üzerinden düzene uyumlulaştırılmış olanlarca meşru karşılanır.

Postmodernizmin neden olduğu en büyük hasarlardan birisi de bu anlamıyla sınıf bilincindeki zayıflamadır. Şüphesiz toplumun farklı katmanları farklı kimliklerden meydana gelir ve farklılıkların getirdiği özgünlükler de bulunmaktadır. Ancak bu farklı kimlikler "sınıflar üstü" gerçeklikler olarak sunulur. Bununla da sınırlı kalınmaz bütün farklılıklar "ötekileştirilerek" birbirine rakip hale getirilir. Bu egemenlerin çıkarları doğrultusunda değişebilir de. Dün "Kürdüm" demenin vatan hainliği ilan edildiği ülkede, "bin yıllık kardeşlik" söylemleri yükselmeye başlayabilir.

Neo-liberalizm Makyavelizm'in modern bir versiyonuymuşçasına ilkesizliği ilke haline getirmektedir. Zira "özgürlük, eşitlik, adalet, hakikat" gibi kavramlara yaklaşım çıkarlara, kişiye, zamana ve mekana göre değişmektedir. Grevler, yürüyüşler, ifşa eylemleri vb. düşmana ya da rakiplerine karşıysa desteklenir ama bunlar "onların mahallesinde" oluyorsa artık bir tehdittir ve lokavt gerekir.

Sosyalizm ve demokrasi söylemini dilinden düşürmeyen çevrelerin, sınıf mücadelesi pratiğinde nasıl sermaye dostu, ezenle ezileni uzlaştırmaya çalışan refleksler geliştirdiği çeşitli örneklerde çıplak biçimde görülmüştür. Oysa adil bir

politika, hangi "mahallede" olursa olsun işçilerin ve ezilenlerin çıkarını savunmayı gerektirir. Ancak kitlelerin haklı öfkesi, bu tür anlayışlar nedeniyle "düşmana" ya da "rakiplere" karşı kullanılabilecek bir güdültüye dönüştürülmektedir.

GörülmeYen Bir DeğEr Olarak Emek Ne Üretir?

A.Öcalan, yazdığı mektupta, "proletaryanın tarihin başından beri var olduğunu" bu anlamıyla da Marks'ın yeni bir şey keşfetmemiş olduğunu söyler. Gerçeğİ yine ve yeniden abartıp çarpıtarak kendisini haklı çıkarmaya çalışsa da şu konuda haklıdır; Marks, mevcut sömürü düzenini tahlil ederken yeni bir buluş ortaya koymamıştır.

Nitekim bunu kendisi de yazar. Ücret, Fiyat ve Kâr'ı ele alırken de Kapital'in ilk cildinde de mevcut sömürü çarkını tahlil eder. Ücretli emeğın ne ürettiğini tek tek, en sade biçimiyle açıklar. Yararlı emeğın ne ürettiğini ve neden "yararlı emek" olduğunu ortaya koyar. Kendi emeğine yabancılaşmanın ne olduğunu ortaya koyarken işçinin "*bunlar patronun, sağ olsun bize de buradan iş veriyor da karnımızı doyuruyoruz*" fikrine nasıl ikna edildiğini de açıklar. Nitekim, emek tarihinin her çağında bu şekilde ele alınmamıştır. Kölelik ile işçilik arasındaki fark ise birinin ücretli olmasıdır.

Ücretli emeğın nadir olarak görüldüğü Atina antik kentinde emeğini kiralaYanların toplumsal sınıf yapısına etki etmesi de olanaklı olmamıştır. Bu insanlar sanatkar, zanaatkar, öğretmen ve danışman olarak faaliyet göstermişlerdir. Özellikle sanatkarların ve bilgi karşılığında ücret alan kişilerin kente yoğunlaşması, yurttaşların boş zaman ve gelir konusundaki gelişmelerini göstermektedir. Bu gösterge, belirli bir mülk sahibi olan Atina yurttaşının emek yoğun işlerde çalışmaya yönelik bakış açısını da desteklemektedir. Tıpkı Platon ve Aristoteles'in ideal yönetim fikirlerinde aktarıldığı gibi yurttaşın politik faaliyetlerle ya da kente dair işlerle ilgilenmesi salık verilmiştir. İdeal yurttaş, emek yoğun işlerle uğraşmamalı ve enerjisini politik faaliyetlere aktarmalıdır. Çünkü emeğini kullanarak iş yapmak, utarılacak bir faaliyet olarak görülmüştür. İdeal ve değerli yurttaşlığa siyaset ve kültür işleriyle ulaşılacağı inancı hakimdir. Bu inancın göstergesi olarak sunulabilecek en önemli etken ise Solon Yasaları'dır.

Sümerlerde, Brahmanizmde, Ortadoğu'daki ve dünyanın büyük bir bölümündeki farklı toplumlarda da benzeri bir durum söz konusudur. Bunların hiçbirisi elbette birebir aynı değildir. Farklı bölgelerde ve farklı zamanlarda -buna Antik Yunan'ın farklı kentleri de dahil- sanatkar ve zanaatkarlara yaklaşımlarda farklar olmakla birlikte kölelik hukuku aşağı yukarı aynıdır. Drakon Yasaları tamamıyla yönetici ve varlıklı sınıfların lehine hazırlanmış ve mülki-

yetin korunmasına odaklanmıştır. Hammurabi Kanunları da açıkça mülkiyet üzerinedir. Hala Brahmanizmin ağır yükü, Güney Asyalı işçi ve köylülerin omuzlarında durmaktadır.

Yasalar üretim biçimlerinin değişimi ve büyük ayaklanmalar nedeniyle biçimsel farklara uğramış olsalar da esasta mülk sahiplerini ve çıkarlarını koruma görevlerini yerine getirmektedirler.

A.Öcalan'ın hem kadın sorununu hem ulusal sorunu hem de sosyalizmi ele alırken gizlemeye çalıştığı yer tam da burasıdır. A.Öcalan, sınıfsal bir refleksle gün gibi ortada olan bir gerçeği karartmakta, işçiyle patronu aynı torbaya koymaktadır. Birileri felsefe üretebilsin ya da "toplumu daha iyi yönetebilsin" diye başkalarının onlara sonsuz bir fedakarlıkla hizmet etmesi, yönetimlerde yer almamalarını salık veren Antik Yunan'daki bu görüşün ne kadınlara ne de kölelere demokrasi sağlamadığı, emeklerinin değersiz görüldüğü, üretim araçlarının mülkiyet hakkının üretkenlerde değil üretileni sömürde olduğu gerçeği değişmemiş olmasına rağmen sınıflar nasıl olur da ortadan kalkmıştır? Bunun açıklaması ise bulunmamaktadır.

Çelişkiler

Komün-Devlet Çatışması Mı?

"Egemen sınıfın düşünceleri her çağda egemen düşüncelerdir; başka bir deyişle, toplumun egemen maddi gücü olan sınıf, aynı zamanda egemen zihinsel güçtür." (Marx, K., Engels, F., Alman İdeolojisi (Feuerbach), Çev.: Sevim Belli, Sol Yay., Ank., 1992, s. 70)

Tüm dünyada egemen olan düşünce, şüphesiz burjuvazinin düşüncesi haline gelmiştir. Burjuvazi egemen sınıf olarak kendi sömürsünü, zulmünü gizlemek ve ezilenlerin öfkesinden kendisini koruyabilmek için "aslında sınıf diye bir şey olmadığı" fikrini her dönem farklı biçimlerde örgütler ve/veya bu fikri savunanların önünü açar.

Nitekim sınıf savaşlarının en acımasız biçimde sürdüğü gerçeğinden bir adım dahi geriye atmamış olan Peru Komünist Partisi Başkanı Abimael Gonzalo, bir denizaltı üssündeki hücresinde ölene kadar tutulmuştur. Önderi olduğu örgüt çok ağır bir darbe almış olmasına rağmen düşünceleri burjuvazi için son ana kadar "tehlikelidir."

Türkiye Komünist Partisi Marksist Leninist'in kurucusu İbrahim Kaypakkaya'nın düşüncelerini TC devleti için "ihtilalci komünizmin en tehlikeli" biçimi yapan şey onun bir kimlik olarak Kürtlerden ya da Ermenilerden bahsetmesi, katliamları dile getirmesi değildir. Bütün bunların hangi sınıfın çıkarları için örgütlendiğini ortaya koyması ve bu gerçeği dile getirmekten en ağır işkenceler altında bile vazgeçmemesidir.

Hindistan Komünist Partisi (Maoist) Genel Sekreteri Basavaraju'nun cenazesinin dahi yakılması da aynı sınıfsal nefretin bilinçli tercihidir.

Bugün sınıfların reddi, devletin kökeni gibi birçok gerçek manipüle edilirken burjuvaziye bu da yetmemektedir. MLM bilimine ait olan bütün kavramların çarpıtılması, içinin boşaltılması ve kendi suretine uygun bir biçimde yeniden pazarlaması gerekiyor. Zira sınıf savaşımının mihenk taşlarından olan Paris Komünü deneyimi de, tarihsel materyalizm de bundan nasibini alıyor.

A.Öcalan "Perspektif" mektubunda;

"Tarihsel materyalizm sınıf savaşı yerine 'komünü' ika-me etmeli. Sadece gerçekçi bir yaklaşım değil, sosyoloji biliminde de özgürlük düşünce ve eylemi sosyalizme geçişin en sağlıklı yolu değil midir? Sınıf çatışmasına dayalı tarihsel materyalizm ve sosyalizm tanımı yerine, devlet ve komün ikilemine dayalı bir tarihsel materyalizm ve sosyalizm alternatifinin daha doğru olduğuna inanıyorum. Marksizmi gözden geçirmeyi, bu kavram yerine gerçekleştirmeyi daha doğru buluyorum. Yani tarih bir sınıf savaşı tarihi değil, bir devlet ve komün çatışmasından ibarettir" ifadelerini kullanıyor.

Kendi düşüncesinin doğruluğunu ispatlamak için

"Komünün Kürtçemize yerleşmiş kom ile bağlantısını kendi dilimizden de öğrenebiliriz. Kom, kombun yani komün anlamına geliyor, toplanmak. Hala kullandığımız bir kelime ki bu Aryen dilinin de buradan çıktığını en azından 10 bin yıllık bir tarihi olduğunu gösterir. İşte Aryen köken dil grubunun da bu komün etrafında geliştiği açık. Kürtçe kom kelimesi bunu kanıtıyor. Kelime türetmeleri de bunu açıklıyor. Komagene bir devlet adı olarak geçer. Kabile başı devleti türetir. Çıkarları zedelenen kabile üyeleri de komünü oluşturur. Aslında gerçek de böyle. Çok basit" diyor

Hint-Avrupa dil ailesinden olan Kürtçe'nin ve aynı aileden olduğu dillerin birçok ortak kök ve kelimeye sahip olduğu gerçeği elbette filolojinin konusu. Bunun yerine gerçeğe odaklanmak gerekiyor. A.Öcalan, tüm toplumsal ilişki biçimlerini gözetken ancak üretim ilişkilerinin "son kertede" belirleyici rol oynadığı yönündeki tespiti mümkünse "mahkum" etmek istiyor. Çünkü bu rolün kabulü demek;

1- Kapitalizmin burjuvazinin işçi sınıfının ürettiği artı-değere el koyduğu bir sömürü sistemi olarak tanımlanmasını,

2- Diğer toplumsal çelişkilerin ve sömürü biçimlerinin köklü bir biçimde çözülmesi için bu temel sömürü mekanizmasının ortadan kaldırılmasını, üretim ilişkilerinin toplumsal temelde dönüşümünü savunmayı gerektirir.

Sosyalizme alternatif bir model olarak sunulan "demokratik özerklik" in ayrıntılı eleştirisi, bu yazının konusu değil. Ancak şu kadarı söylenebilir ki; üretim ilişkileri ve genel olarak ekonominin son tahlilde belirleyici rolünün reddedilmesi, sömürü ilişkilerinde köklü bir değişimi öngörmeyen siyasal programla yakından ilgilidir. En iyi ihtimalle de onunla tam bir uyum içindedir. Yani esasta bir "Marksizm eleştirisi"nden çok emperyalist-kapitalist sistemin savunusundan söz etmek gerekir.

Açık ki, hiçbir ülkenin burjuvazisi ve uluslararası sermayeyle işbirliği içinde olan kesimleri, kendi ülkelerinin parlamentosuna kontrol edemedikleri "muhalifleri" taşımazlar, yönlendiremedikleri "muhaliflerin" kendi parlamentolarında faaliyetlerine izin vermezler. İster dünyanın en "demokratik" ülkesinde olsun isterse de başka herhangi bir ülke olsun, sermaye sınıflarının, hakim gücün, iktidarlara ve iktidar alternatiflerine genel bakışı budur. Keza "imtiyazlı zümrenin" dünyanın her tarafındaki tavrı aynıdır.

Paris'in silahlı işçileri de burjuvazinin bu türden meclislerinde temsil edilmedikleri için, nihayet 18 Mart 1871'de, "Vive la Commune!" sloganları eşliğinde burjuva devlet mekanizmasına yöneldiler ve "işçilerin iktidarı" olan Komün'ü ilan ettiler. Komün de tıpkı burjuva devlet aygıtı gibi bir sınıf diktatörlüğüydü ancak onu eski diktatörlükten farklı kılan, tüm sınıfların ortadan kaldırılması çıkarına olan toplumun çoğunluğuna yani işçi sınıfına dayanmasıydı. Bu yeni devletin eskisinden farkı,

*"toplumsal kurtuluşun, yani, emeğin, işçiler tarafından yaratılan ya da doğanın armağanları olan emek araçları üzerinde tekel kuranların köleciliğinden kurtarılmasının siyasal biçimi"*ydi ve mülksüzleştirilenlerin mülksüzleştirilmesini amaçlıyordu. (Karl Marx, "Fransa'da İç Savaş'ın Taslaklarından Seçmeler," *Fransa'da İç Savaş* (1) içinde, s. 151)

Bir başka ifadeyle Komün, sömürü ilişkilerine ve özel mülkiyete karşı, üretim ilişkilerinin bütünüyle toplumsal mülkiyet temelinde örgütlenmesini önüne koymaktaydı. Tam da bu nedenledir ki, sıradan işçiler yıkılmaz sandıkları toplumsal dokuları parçalarken ve boşalan yerleri yeni ilişkilerle doldururken burjuvazi ve toprak ağaları, “*belediye binasının üzerinde dalgalanmakta olan Emek Cumhuriyeti simgesinin, yani Kızıl Bayrağın görüntüsü karşısında öfke nöbetlerine*” tutuluyorlardı. (age, s. 89)

Paris Komünü düşmüş olsa da, kendisinden sonra gelişen işçi sınıfı hareketinde hem teorik hem de pratik çok kritik kazanımlar sağladı. Denebilir ki;

“Paris’in verdiği kavga sayesinde, işçi sınıfının kapitalist sınıf ve kapitalist devlet karşısındaki savaşımı yeni bir evreye girdi. Bu kavganın sonucu ne olursa olsun, dünya çapında tarihsel bir önem taşıyan yeni bir çıkış noktası” yaratılmış oldu. (Karl Marx, “Marx’tan Hanover’deki Ludwig Kugelman’a,” s. 157)

Anti-Kapitalizm

“Demokratik sosyalizm” fikrini incelerken, şu iki temel önemdeki noktaya dikkat çekmekte yarar vardır: Kapitalizm ile sosyalizmin birbirleriyle uzlaşma kabul etmez niteliksel farklılığı, ilkinin artı değer üretimine ve emek gücünün kapitalist sömürülmesine dayanan bir ekonomik sistem olmasına karşılık, sosyalizm sömürüyle birlikte sınıf farklılıklarının ortadan kaldırılması amacına bağlıdır.

“Demokrasi” kavramı sosyalizmle ilişkilendirilerek kullanıldığında, sosyalizmin bu temel niteliksel özelliği ve özgünlüğü göz ardı edilirse, varılacak yer, liberal burjuvazinin mevzileri olacaktır. Sosyalizmin demokratik niteliğini belirleyen temel bağlayıcı “ilke”, üretim araçlarının kolektif mülkiyete geçirilmesi ile sömürünün tasfiyesidir. Kapitalizmin politik alandaki baskı, ayrıcalık ve saldırıları, ekonomik alandaki sömüren-sömürülen ilişkisi tarafından belirlenir. O, bir azınlığın-ayrıcalıklı sınıfın toplumun çoğunluğu üzerindeki hegemonik sistemi olmasıyla anti-demokratiktir.

A.Öcalan’ın, üretim ilişkileri ve genel olarak ekonominin koşullayıcı/belirleyici etkisine ilişkin analizinden yola çıkarak MLM dünya görüşünü kapitalizmin bir biçimi diyerek, “eleştirmeye bile gerek yoktur” veya yetersizlikle itham etmesinin kimi nedenlerinden bahsedilebilir. Hareketin burjuva karakteri, uluslararası emperyalist-kapitalist ideolojik hegemonya, dünya işçi sınıfı hareketinin kısmen geriliği vb. etkenlerle birlikte konumuz açısından sadece birisine dikkat çekmekte fayda var: A.Öcalan, “devletli ve sınıflı kapitalist

modernite"yi aşan, yeni bir "demokratik modernite" paradigması önerirken, Marksizm'i hedefe koyuyor.

"Kapitalist modernite" diye tarif ettiği sistemi ise aslında neredeyse hiç hedef almıyor. Burada zor aygıtları ile ayakta duran bir sistemin zor yoluyla yıkılıp yerine yeni bir sistem kurulmasından, zorun buradaki rolünden dahi bahsetmiyoruz. Sistemi "parlemantarizm" yoluyla değiştirmeyi dahi savunduğuna dair en ufak bir belirti yok. Esasta bundan bahsediyoruz.

Yazdığı mektupta da ortaya koyduğu gibi kapitalizm ve onun günümüzdeki aşaması emperyalizmin esamesi okunmuyor. Çünkü A.Öcalan bu sisteme entegre, İsviçre benzeri bir yapının kurulmasından bahsediyor, lakin kaçırdığı gerçek İsviçre'nin elindeki sermaye ve onun üzerinden kurduğu hegemonya...

Bir dönem "güleryüzlü sosyalizm" diye sunulan "demokratik" kapitalizmin gerçekleşebilmesi için gerekli olan şeyin başka ülkelerin halklarının kanlarının içilmesi gerektiğini bilmediğinden değil elbette.

Eko-Ekonomi

"Hegel'in Mantık'ında keşfetmiş olduğu yasa, doğruluğunu, doğa bilimlerinde olduğu gibi, burada da gösterir: sırf nicel değişiklikler, belli bir noktada, nitel farklılıklara dönüşür." (Marks, Artı Değerin Oranı ve Kütlesi)

"Yeni sol" söylemiyle ortaya çıkarken, kendinden önceki tüm bilimsel kuramları alt-üst eden düşünce akımının en önemli dayanak noktası sosyal emperyalizmin suçlarıdır. Özellikle '60'lı ve '70'li yıllarda, artık kendisini iyiden iyiye hissettirmeye başlayan ekolojik kriz ele alınırken, MLM'lere "eleştiri" kisvesi altında saldıran bir furyanın ortaya çıkışı tesadüfi değildir.

Modern revizyonist iktidarların sosyal emperyalizminin işlediği suçları MLM bilimine mal etmenin somut koşulları da elbette vardır. Özellikle tüm dünya halklarını yakından ilgilendiren ve oldukça yakıcı olan ataerki, heteroseksizm ve ekoloji konularında mevcut çalışmaların ve daha önce yapılmış çalışmalara dair bilgilerin yetersizliği bu dayanağı güçlendirmiş ve emperyalistlerce de saldırılar desteklenmiştir.

A.Öcalan da hem yazdığı mektupta hem de daha birçok yazısında "ekolojik paradigma" ya da "eko-ekonomi" gibi terimleri kullanır. Yüzyılımızın en yakıcı sorunlarından biri olan ekolojik krizin kitlelerin yaşamında nasıl bir etki yarattığının farkındadır. Bu anlamıyla ekolojik krizin kendisini de kendi düşüncelerinin örgütlenmesinin bir aracı olarak ele alır.

Ancak bu “ekolojik” bakış açısı da tıpkı diğer düşünceleri gibi somut bir zemine oturmaktan çok “zihinsel bir dönüşüm” temellidir. Özellikle ekoloji ile ilgili tezlerine Bookchin’in düşünceleri damgasını vurmuştur. Sınıfların varlığını reddettiği için de bütün insanlığın bu krizden ortak etkilendiğini savunur. Marks ve Engels ise henüz ekoloji mücadelesinin bu kadar ilerlemediği bir süreçte dahi ekolojik krizin yaratacağı sorunlardan herkesin aynı oranda etkilendiğini ortaya koymuştur. Yine bu sorunun kökeninde neyin olduğunu da...

Gün geçtikçe, ekoloji sorununun yakıcılığı artmaktadır. Proletaryanın ve ezilen dünya halklarının üzerinde daha fazla durması gereken bir meseledir. Bugüne kadar esas sorununun tüketim kültürü ve üretimin biçimi olduğu gerçeği hep hasıraltı edilmeye çalışıldı. “Ekolojik mücadele” söylemi de benzer biçimde sosyalizm karşıtı bir anlayışla inşa edildi.

Nitekim gölgesini satamadığı ağacı kesen kapitalizm “greenwashing” politikaları ile ne kadar “çevreye duyarlı” ve hatta üstün bir kültür inşa ettiğiyle övünüp durdu. Almanya, Hollanda, Danimarka vb. ülkelerde “beyaz üstünlükçülüğün” yani ırkçılığın da önemli bir silahı olarak kullanılır bu politikalar. Göçmenlerin çöpleri ayırtırmaması, sokaklara çöp atmaları, gezdirdikleri köpeklerin pisliklerini toplamamaları gibi iddialar, göçmen karşıtlığının en temel argümanlarını oluşturur. Ancak göçmenlerin, göçmek zorunda kaldıkları ülkelerde suyun, toprağın, göğün hangi maden şirketine ya da turizm şirketine ne kadara peşkeş çekildiğini kimse konuşmaz.

Küresel ısınma, pandemi, çevre felaketleri vb. meselelerin MLM bir perspektiften nasıl kavranması gerektiği sorusu, bu meselelerin Marks ve Engels tarafından kendi zamanlarında nasıl ele alındığı sorusunu da doğal olarak beraberinde getiriyor.

Marks, ekolojik meselelere sistematik bir ilgi beslemiş ve kendi politik ekonomi eleştirisinde ekolojiye özel bir önem atfetmiştir. Marks’ın çevre sorunlarını mercek altına alması 1840’lı yılların ortalarına kadar uzanmaktadır. Kapital’in birinci cildi yayımlandıktan sonra (1867) Marks’ın çalışmalarının bir ağırlık noktasını yine ekolojik meseleler oluşturmaktadır. Marks’ın bu çalışmalar sonucu ardında bıraktığı tamamlanmış bir yazın bulunmamakta, ama bu konuda aldığı notlar ve derlediği kaynaklar bilinmektedir. Marks’ın genel olarak doğa kavrayışı ve özel olarak ekolojik meselelere bakış açısı, Engels’in diyalektik doğa felsefesiyle çelişmez, bunu daha ziyade doğrular.

“... hayvan dış doğadan yalnızca yararlanır ve salt varlığı ile onda değişiklikler meydana getirir; insan onda değişiklikler meydana getirerek, amaçlarına yarar duruma

sokar; ona egemen olur. İnsanın öteki hayvanlardan son ve temel farkı budur, bu farkı meydana getiren de gene emektir. ... doğa üzerinde kazandığımız zaferlerden dolayı kendimizi pek fazla övmeyelim. Böyle her zafer için doğa bizden ödünü alır. Her zaferin beklediğimiz sonuçları ilk planda sağladığı doğrudur, ama ikinci ve üçüncü planda da büyük çoğunlukla ilk sonuçları ortadan kaldıran, bambaşka, önceden görülme-yen etkileri vardır. Mezopotamya, Yunanistan, Küçük Asya ve başka yerlerde işlenecek toprak elde etmek için ormanları yok eden insanlar; ormanlarla birlikte nem koruyan ve biriktiren merkezlerin ellerinden gittiğini, bu ülkelerin şimdiki çölleş-miş durumuna zemin hazırladıklarını akıllarına hiç getirmi-yorlardı. Alpler'deki İtalyanlar; dağların kuzey yamaçlarında dikkatle korunan çam ormanlarını güney yamaçlarında yok ederken, bölgelerinde sütçülük sanayiinin köklerini kazıdık-larını sezemiyorlardı. Böylece, yılın büyük kısmında, dağ-lardaki kaynakların suyunu kuruttuklarını, aynı zamanda da yağmur mevsiminde azgın sel yığınlarının ovaları basmasına neden olduklarını hiç bilemiyorlardı. Avrupa'da patatesi ya-yanlar, nişastalı yumrularla birlikte, sıracı hastalığını yay-dıklarını bilmiyorlardı. İşte böylece her adımda anımsıyoruz ki, hiçbir zaman, başka topluluğa egemen olan bir fatih, doğa dışında bulunan bir kişi gibi, doğaya egemen değiliz; tersine, etimiz, kanımız ve beynimizle ondan bir parçayız, onun tam ortasındayız, onun üzerinde kurduğumuz bütün egemenlik, başka bütün yaratıklardan önce onun yasalarını tanıma ve doğru olarak uygulayabilme üstünlüğüne sahip olmamızdan öte gitmez." (Engels, F. (1977) *Doğanın Diyalektiği*, çev. A. Gelen, Ankara, Sol Yayınları, s. 228-229)

Burada Engels'in diyalektik doğa kavrayışı açısından önem arz eden unsur, toplumsal bir faaliyet olarak insan emeğinin doğayı dönüştürmesi, daha doğrusu doğal kaynakları kurutma pahasına sömürmesi sonucu insanın toplumsal yaşam döngüsünü olanaklı kılan doğal-maddi koşulları erozyona uğ-ratması çelişkisidir.

Tıpkı Engels gibi, Marks da nesnel gerçekliğin ve doğadaki nesnel diya-lektiğin bilinebilirliğini elbette savunur. Ancak Marks'ın ekolojisi özelinde diyalektik bir doğa kavramı, doğa-toplum arasındaki diyalektik karşılıklı etki-

leşim olgusunda belirginlik kazanır. (Kaan Kangal; Marx, Engels ve Marksist ekoloji, Teori ve Eylem)

Bu bağlamda Marks'ın "madde alışverişi" (Stoffwechsel) kavramı kilit bir öneme sahiptir. Marks'ın madde alışverişi kavramı felsefi bir problem çözümlemesinin ilerisine giderek, politik ekonominin eleştirisinin bir bileşenini oluşturur. Marks madde alışverişi kavramından hareketle, kendi ekolojik eleştirisinin bel kemiğini oluşturan "onarılmaz çatlak" (unheilbarer Riss) kavramını formüle edecektir.(agy)

"... büyük toprak mülkiyeti, tarımsal nüfusu sürekli olarak düşen bir asgariye indirir ve onun karşısında büyük kentlerde bir araya toplanan, sürekli olarak büyüyen bir sınai nüfus [mevcuttur]. Böylece yaşamın doğal yasalarının emrettiği toplumsal alışveriş bütünlüğünde onarılmaz bir çatlakla neden olan koşulları yaratır. Bunun bir sonucu olarak, toprağın canlılığı boş yere harcanır ve bu israf, ticaretle, belli bir devletin sınırlarının çok ötesine taşınır." (Marx, K. (1997) Kapital, Üçüncü Cilt, Ankara, Sol Yayınları, s. 713)

Marx'ın bu gözlemi, modern tarım sanayisinin ekim alanlarındaki çevre koşullarına yönelik etkisine eleştirel bir açıdan ve politik ekonominin eleştirisi çerçevesinden bakmasının bir ürünüdür.

"Kapitalist üretim tarzı, büyük merkezlerde toplanmasına yol açtığı şehirli nüfusun toplam nüfus içindeki ağırlığını durmadan artırması ile birlikte, bir yandan, toplumun tarihsel hareket gücünün yoğunlaşmasını sağlarken, diğer yandan, insanla toprak arasındaki madde alışverişini, yani insanın topraktan alıp besin maddesi ve giyim eşyası olarak yararlandığı unsurların toprağa dönüşünü ve dolayısıyla topraktaki verim gücünün devamı için gerekli olan ebedi koşulu ihlal eder. Böylece, kapitalist üretim tarzı, aynı zamanda, kentli işçinin fiziksel sağlığını ve toprak işçisinin zihinsel hayatını tahrip eder. Ne var ki, kapitalist üretim tarzı sözü edilen madde alışverişinin sürekliliğini sağlayan ve kendiliğinden ortaya çıkan koşulları tahrip etmekle, aynı zamanda, bu madde alışverişinin, bir sistem, toplumsal üretimi yöneten bir yasa olarak ve insanlığın tam anlamıyla gelişimine uygun bir biçim içinde tekrar

kurulmasını zorunlu kılar. ... Ayrıca, kapitalist tarımdaki her ilerleme, sadece işçiyi soyma sanatında bir ilerlemeden ibaret olmayıp, aynı zamanda toprağı soyma sanatında da bir ilerlemedir; belli bir zaman aralığı için toprağın verimliliğinin yükseltilmesinde kaydedilen her ilerleme, aynı zamanda, bu verimliliğin sürekli kaynaklarının mahvedilmesi yolunda da bir ilerlemedir." (Marks, Kapital, Cilt 1, s. 481-482)

Marks, toprak tahribatının ulusal değil, aynı zamanda uluslararası bir sorun olduğunu İngiltere-İrlanda örneğinde ortaya koyar: İngiltere'nin son bir buçuk yüzyıldan beri "onun için çiftçilik yapanlara toprağın tükenen unsurlarını yerine koymaları için gereken araçları bile çok görerek, İrlanda toprağını dolaylı olarak ihraç ettiğini unutmamak gerekir" ifadelerini kullanır. (Marx, age, s. 676, n. 196)

Kapital'in birinci cildinde eleştirel bir açıdan ele aldığı doğa-toplum arasındaki madde değişimi olgusuna pozitif bir çözüm önerisini üçüncü ciltte şu şekilde kurgular: ekolojik olarak sürdürülebilir türden bir doğa-toplum ilişkisi "hemen kâr elde etme amacı güden kapitalist üretimin ruhu"yla değil, toplumsal "kuşaklardan oluşan bir zincir"in çabasıyla sağlanabilir. (Marx, age, s. 546, n. 27 aktaran Kaan Kangal, agy)

Ekolojik krizin aşılması konusu şüphesiz yalnızca Marks ve Engels'in değil, birçok başka komünistin de üzerine eğildiği bir sorun olmuştur. Ancak bu sorunun anlaşılması ve ele alınması, genel olarak örgütsel programlara dönüşmesi ve bunun üzerinden siyaset üretilmesi gibi konularda büyük bir eksiklik ve yanlış anlayış durumu bugün hala devam etmektedir. Bu da bütün bu çalışmaların geliştirilmesinin yani devrimin ilerleyişinin önüne ket vurmaktadır. Oysa ekolojik kriz, A.Öcalan'ın iddia ettiği gibi, ilkel komünal dönemdeki gibi yaşamakla aşılamayacak bir gerçektir. Ya da Kürt aşiret sisteminin "ekolojik toplum" olduğu da spekülasyondan ibarettir.

Ekolojik krizin aşılması ve doğayla insan arasındaki çelişkinin antagonist olmaktan çıkarılması Marks'ın ortaya koyduğu şekilde

*"... özgürlük ancak toplumsal insanın, ortak üreticilerin insan metabolizmasının doğayla olan etkileşimini rasyonel bir şekilde idare etmesi sayesinde, kör bir güç olarak doğanın egemenliğine tabi olarak değil, doğayı kendi kolektif kontrolü altına alması sonucu can kazanır..."*la mümkündür. (Marx, age, s. 720, aktaran Kaan Kangal, agy)

LGBT ve Hermafrodit Konusu

“Tarihin her özel ya da özgül anında karşımıza çıkan pratik-politik sorunlarda, devrimci sınıf için uğursuz oportünizmi cisimleştiren, kabul edilmesi olanaksız, ihanet niteliğindeki uzlaşmaları ayırt etmek ve bütün güçleri bunların teşhir edilmesine, bu uzlaşmalara karşı mücadeleye yoğunlaştırmak önemlidir” (Lenin, Sol Komünizm, Eriş Yayınları, s. 58)

Heteroseksizme yaklaşım sorunu, genel olarak devrimci hareketin kanamaya devam eden bir yarası olmakla birlikte, LGBTİ+ kitlelerin mücadele ve örgütlenme deneyimleri devrimcileri bu konuda ileriye doğru adımlar atmaya mecbur kılmıştır. Özellikle 2000’lerden sonra bir eşik aşılmış ve o eşğin kendisinde ya da gerisinde durmakta ısrar eden her hareket gün geçtikçe daha da gerici bir pozisyona sürüklenmiştir.

“Apocu Hareket”in bu konudaki tavrı ise oportünizm içinde şekillenmiştir. Ancak son süreçte popüler ismiyle “radikal sağın yükselişi” yani faşizmin emperyalistlerin çıkarları doğrultusunda yeniden tahkim edilişiyle birlikte heteroseksist saldırılar artmış ve bu artan saldırılarla da birçok örgüt konuyu ne kadar “aştığını” ortaya koymuştur. “Apocu Hareket”in önemli bir bileşeni olan PAJK, bu konuda -konuşması gereken tek kurum ve karar alıcı organmış gibisonunda gerçek görüşlerini resmi olarak ifade etmiştir. PAJK son kongresinde LGBTİ+ları “kapitalizmin yarattığı bir hastalık” olarak tanımlamış ve buna karşı mücadele edilmesi gerektiğini vurgulamıştır. Ardından ise TJA çıkardığı broşürlerde LGBTİ+lara karşı mücadele edilmesi gerektiğini yazmıştır.

Sınıf savaşımı keskinleştikçe, bu tür örgütlenmelerin ne tarafta yer alacağı da netleştiği için, LGBTİ+ kitlelere artan saldırılarda tavırları ezenden yana olmuştur. Avrupa’da ya da Türkiye ve T.Kürdistanı’nın belirli yerlerinde ve mücadelenin bazı anlarında, bazı “Apocuların” LGBTİ+ hareketi ile daha “dostane” bir ilişki geliştirmiş olması örgütün genel çizgisini ifade etmemektedir. Sıkça DEHAP, HDP ve Sebahat Tuncel gibi örnekler verilse de hem T.Kürdistanı’nda hem de Rojava’da hareketin gerçek çizgisi, defalarca kez kendisini ortaya koymuştur ve koymaktadır.

Bu yazıya konu olan mektupta A.Öcalan, Gılgamış Destanı’nı ele alırken Enkidu ölünce Gılgamış’ın kendisini de öldü saymasının bir eşcinsel aşk vurgusu olduğunu görmemesi, Sümer tanrıçalarının biseksüel kimliklerinden bahsedilmemesi gibi birçok detay bu görüşlerin geçerliliğini ortaya koymakla birlikte, direkt “LGBT” kelimesinin geçtiği bölümü ele almak daha somut olacaktır.

"Bu aşağı yukarı üç yüz milyon yıl öncedir. Hem bitkilerde böyle gelişmeler oluyor hem de hayvanlar aleminde. Bazı hayvanlar ısıyla bağlantılı olarak hem dişi oluyor hem de erkek. Dolayısıyla bu katı bir şey değil, dönüşebilir, diyalektik bir gerçekliktir. LGBT biliyorsunuz büyük bir tartışma konusu. Hem eril hem dişil özelliklere (hermafrodit) sahip böyle çok sayıda kişi var. Hatta ameliyatla kendini ya erkek yapıyor ya dişi. Böyle ameliyatlar yaygın olarak gerçekleşiyor. Bunda dikkat çeken nokta dişi eril arası aşılmaz bir uçurum olmamasıdır. Tabi ki bunun felsefi sosyolojik yanı çok farklı. Bunun ahlaki boyutu var; topluma yansımış hali var. Bunlar diyalektik düşünce ile aşılabılır. Burada kadının rolüne girmek istemiyorum. Eril dişil ayrımı mucizevi bir şey değil, doğanın diyalektiği gereği bir şey. Bir üstünlük arz etmiyor. Dişil olmak bir üstünlük değil veya eril olmak kutsallık değil. Bunlar özel bir sonuç çıkarılacak bir olay değil. Doğanın diyalektiği gereği bunlar olacak, oluyor. Nitekim biz buna farklılaşma dedik farklılaşma olmazsa yaşam olmaz. Yaşamın anlamı farklılaşmayla bağlantılı. İşte tek bir kişi hem nasıl dişil hem eril olacak? Yaşayamadıkları günümüzde belli. Hermafrodit adam hem eril hem dişil nasıl oluyor? Geleneksel ahlak bu kişileri mahkum ediyor. Ama bana göre bu bir sorundur. Operasyonlarla erkeklik yönü öne çıkabilir; kadınlık tercihi öne çıkabilir; ikisi de değerlidir diyelim. Doğa seni ikiye ayırsa bu ikiye ayrılmayı bir özgürlük imkanı, bir farklılık olarak göreceksin o farklılığın anlamı var. Dişilin de anlamı var erilin de. Toplumda da bu vücut bulmuştur; mühim olan bunları karşıt hale getirmemektir. Karşıt hale getirme işte sorunun başlangıcı oluyor."

A.Öcalan'ın PKK'ye yazdığı mektupta bahsettikleri, gerçek görüşleriyle ciddi bir çelişki oluşturmaktadır. Zira eşcinselliği "hermafroditlik" parantezine almakta, konuya pek de dokunmak istememektedir. Bugün LGBTİ+ kitlelerin ideolojik-politik-felsefi-bilimsel-toplumsal olarak katettikleri yolu "ısı değişimine bağlı olarak bazı canlılar hermafrodit olabilir" diyerek değersizleştirmektedir.

Yine "ideal" eril ya da dişil varlık olamayacağını, her vücudun çeşitli özellikleri olduğunu, cinsiyet skalasının varyasyonları olduğunu ağız ucuy-

la ifade ederken hermafroditlerin de gelişen teknolojiyle iki cinsiyetten birisine “bilimsel olarak hangisine yakınsa” ona atanabileceğini ve bu şekilde “uyumlu” hale getirilebileceğini ifade etmiştir. İntersekslerin illa bir cinsiyet kimliğine atanması hedefiyle ameliyat geçirmesi gerektiğini savunmaktadır. “Biyolojik yakınlığa” indirgeyerek kişinin kendi bedeni üzerindeki söz hakkını sıfırlamış olmanın yanında bir de “eril” olan cinsiyete yakın olduğu halde kendisini erkek olarak tanımlamayan, bu atanmış cinsiyete uygun yaşamayan ve üstüne üstlük bir de cinsiyet uyum sürecine girmeyi tercih eden kişileri ötekileştirmektedir.

A.Öcalan'ın bu konudaki görüşleri, kesinlikle ikili cinsiyet sistemine dayanmakta ve LGBTİ+ kitlelerin hayatlarının her anını maddi olarak kuşatmış olan heteroseksizmin yine ve yeniden ifade ettiği “zihinsel devrim” ile aşılabilir olduğu üzerine kuruludur. Bununla birlikte “karşıt hale getirenin” esasta trans aktivistler olduğu görüşünü de buradan savunmaya devam etmesinin önünde bir engel kalmamaktadır. Çünkü faili ve mefulü belirsizleştirmiş ve eşitlemiştir.

A.Öcalan Gerçekte Neye Karşı?

Marks ve Komün

“Bu nedenle hiçbir dönemde, yüksek perdeden söylenen sözlerle gerçek belirsizlik ve beceriksizliğin, yenilik için daha coşkulu bir çabayla eski rutinin daha köklü egemenliğinin, toplumun bütünüünün daha belirgin bir uyumuyla unsurlarının daha derin bir uzaklaşmasının daha karmaşık bir karışımını bulamayız” (Marks, 18. Brumaire)

Dünya proletaryasının iktidar mücadelesinde bugüne kadar yaşanan deneyimler, nelerin yapılması, nelerin yapılmaması gerektiğini göstererek, kısacası olumlu ve olumsuzundan dersler çıkartmayı olanaklı kılarak ilerlemektedir. Mevcut devlet yapısına dokunmadan ve “silahsızlanarak barışçıl mücadele yöntemleri” ile mevcut devlet yapısının değişemeyeceğinin en büyük ispatı Paris Komünü’dür.

Marks, Fransa’da İç Savaş adlı yapıtında, Paris Komünü deneyiminin gerçek sırrını şöyle ortaya koyar: “Komünün gerçek sırrı şuydu: Komün esasen bir işçi sınıfı hükümeti, üreten sınıfın gasp eden sınıfa karşı mücadelesinin

ürünü, emeğin iktisadi kurtuluşunun gerçekleşmesini sağlayan nihayet keşfedilmiş siyasal biçim idi."

Bu yapıta yazdığı 1891 tarihli giriş yazısında Engels ise komün tipi iktidarın yalnızca geçmişe oranla değil, geleceğe yönelik olarak da taşınması gereken çok önemli bir özelliğe değinir. İşçi sınıfı iktidara geçtiğinde, sadece eski baskıcı devlet makinesini parçalamakla yetinmemeli, yeni efendilerin türemesine fırsat vermeyecek önlemleri de almalıdır:

"Komün, işçi sınıfının iktidara gelir gelmez eski devlet aygıtıyla yönetmeye devam edemeyeceğini hemen kabul etmek zorunda kaldı; henüz yeni elde ettiği kendi egemenliğini yeniden yitirmemek için, bu işçi sınıfı, bir yandan o zamana değin kendisine karşı kullanılmış bulunan eski baskı aygıtını ortadan kaldırmalı ama, öte yandan, kendi vekil ve memurlarını her an ve istisnasız görevden alınabilir ilân ederek, onlara karşı da güvenlik önlemleri almalıydı... Başlangıçta toplumun hizmetkârları olan devlet ve devlet organlarının, toplumun efendileri durumuna dönüşmesini –ki önceki bütün devletlerde görülen kaçınılmaz bir dönüşümdür– önlemek için, Komün, iki şaşmaz araç kullandı. İlk, yönetim, adalet ve öğretim işlerindeki bütün görev mevkilerini, ilgili herkesin genel oyuna dayalı olarak seçime ve bu aynı seçmenlerin her an azletme hakkına tâbi kıldı. Ve, ikinci olarak, en aşağısından en yükseğine, bütün memurlara, yalnızca öbür işçilerin aldıkları kadar ücret ödendi... Böylece, temsil organlarına gönderilen delegeler için, ayrıca ilâve edilmiş bağlayıcı talimatlar dışında, mevki ve ikbal avcılığına karşı etkili bir engel konmuş oluyordu."

Komünistlerin, Komün deneyiminden öğrendikleri çok fazla şey bulunmaktadır. Bunlardan en önemlisi, belirli bölgelerle vs. sınırlı kalmadan, devlet aygıtının tamamını ele geçirmeye ve onu yıkıp burjuvazinin yeniden üremesinin önüne geçecek bir sistem yaratmaya yönelmektir.

Nitekim Lenin'e karlar içinde o meşhur yuvarlanışını yaptıran şey, Bolşevik Devrimi'nin şans eseri Paris Komünü'nden bir gün fazla yaşaması değil, doğru bir politika izlediklerinin somut biçimde ispatlanmış olmasıdır.

Komün'ün ardından şüphesiz herkes kendi dünya görüşüne uygun dersler çıkarmıştır. A.Öcalan da bunlardan birisidir. Lakin A.Öcalan'ı farklı kılan şey,

yazdığı mektupta da somut biçimde ortaya koyduğu gibi, Marks'ın Paris Komünü değerlendirmesine değinirken bile kendini haklı çıkarmak için tarihsel bir çarpıtmaya gitmesidir.

Marksistler, Komün'ün önemli bir parçası olmalarına rağmen Proudhonculara ve Blanquistlere oranla daha az sayıda olmaları sebebiyle, kolay biçimde "Komün karşıtı" ilan edilebilmektedirler. Oysa onlar, yaptıkları hem olumlu hem de olumsuz değerlendirmelerle Komün'ü işçi sınıfı önüne bir fener olarak koymuşlardır.

Marks bir yandan belki "sezgisel" olarak, Paris Komünü'nü bir "erken doğum" şeklinde değerlendirirken diğer yandan da Élisabeth Dmitrieff gibi birçok kişinin Paris'e gitmesi ve Komün'e katılmalarını örgütlemiştir. Ancak "Komünün kadınları"nı düşündüğümüzde akla en çok gelen kişi Louise Michel'ken birçok zaman, hatta sıklıkla Élisabeth Dmitrieff'i unutmak bir tesa-düfü değil, bir tercihi ifade eder. Marks'ın ve MLM'lerin bütün yazılanlara ve yapılanlara rağmen "Komün karşıtı" ilan edilmeleri de aynı tercihin sonucudur.

A.Öcalan da, bu tercihten hareketle mektubunda,

"İşte Marks ömrünün son yıllarında Paris Komünü do-layısıyla yakından tanıdığı birçok insan ölmüş çarpıcıdır. 17 bine yakın komünarın öldüğünden bahsedilir. Bunların anısına Paris komünü diye bir değerlendirmesi de var. Kapitali bı-rakıyor. Çünkü onun öngörülerini büyük bir darbe almış. Bana göre onun içsel bir kırılması var. Komün düşüncesi üzerine eğiliyor. Sınıfı fazla kullanmaz, komün kavramını da kullanı-yor" ifadelerini kullanmaktadır.

Marks ve ardılları, Komün'ü ele alırken sıkı bir değerlendirme yapmış-tır. Proletaryanın iktidarı ele geçirebilmesinin yolunun daha bütünlüklü olarak devleti ele geçirmek olduğunu ortaya koymuşlardır. Nitekim, Bolşevik ve Çin Devrimleri bu değerlendirmelerin sonucudur.

Buradan hareketle şunu söylemek hiç de abes olmayacaktır: Kendisini denk ve hatta aşkın bir seviyeye koysa da, Marks bir parrhesiastes ["herhangi bir çekince veya korku duymadan gerçeği söyleyen kişi"] iken A.Öcalan bu-nun tam tersidir. A.Öcalan'ın görüşleri, gerçekte örtüşmemekle kalmaz ege-menlerin de ilgisini çeker. Zira Yunan felsefesinin de sıkça dikkat çektiği gibi "hakikat" kendi düşüncelerimiz değildir. Ve ancak hakikat ile kendi düşünce-

lerimiz örtüştüğü durumda egemenleri rahatsız edecek bu gerçeğin risk alarak ifade edilmesi doğruyu söylemek/parrhesia ["cesurca hakikati söyleme"] örneğidir.

Lenin ve Ulusal Sorun

Lenin, ulusal sorun meselesini ele alırken elbette olmayan bir şeyi keşfetmemiştir. Ulusal sorunla ilgi tartışmalar o dönemde de oldukça canlı tartışmalardır. Bu sorunun çözümü ise proletaryanın omuzlarına kalmıştır. Bu nedenle ulusal sorun konusunda uzun tartışmaların ve kafa yoruşların dönemi anlatan romanlara dahi konu olduğunu görürüz. Bazen olumlu bazen olumsuz şekilde ortaya çıkan bu örnekler, devrimden çok önce Bolşeviklerin kendi içlerinde farklı anlayışların çatıştığını da göstermektedir. Bunun en güzel örneğini devrimden on yıl önce yazılmış olan Bogdanov'un Kızıl Yıldız eserinde görmek mümkündür. Lenin ve ardından Stalin, bu konuya dair yazdıklarında ise meseleyi en duru biçimde proletaryanın çıkarları doğrultusunda ortaya koyarlar.

Bu sorun, A.Öcalan'ın mektubunda da ortaya koyduğu gibi görülüyor ki, Kürt hareketi devlet kavramını ulus-devletle kesin karıştırmakta ve birbiriyle eşitlemektedir. Ortada bir devlet varsa, bu mantiken ulus-devlet formunda olacaktır fikriyatı, tüm metinlerin ruhunu oluşturmaktadır.

Oysa ki, A.Öcalan'ın ortaya koyduğu ideolojik yönelim, bu tarihsel gerçeklikleri "yeterince dikkate almamakta" ve Sovyetler Birliği deneyimini "kapitalizmin soldan beslenmesi" olarak kodlamaktadır. Bu yaklaşım, sosyalizmin ulusal sorun karşısında geliştirdiği katkıların üzerini örten, hatta onları "devletçi" kategorisine indirgeyen bir soyutlamaya yol açmaktadır. Oysa gerek federatif model gerekse özyönetim ilkesi, sosyalist hareketin ezilen uluslara yönelik kuramsal ve pratik açılımlarının önemli unsurlarıdır. Sosyalizmde yaşanan geriye dönüşler de basitçe ulus-devlet inşasının bir sonucu değil, çok daha karmaşık iktisadi, politik ve ideolojik süreçlerin sonucudur.

Bu anlamıyla, MLM dünya görüşünde Özgürce Ayrılma Hakkı'nı (ÖAH) yalnızca devletleşmeyle özdeşleştirilmediği hatırlanmalıdır. ÖAH, esasen ezilen ulusların politik eşitliğini güvence altına alan bir ilkedir. Ayrılma hakkı, bu eşitliğin yalnızca en ileri ifadesidir; bir ulusun devletleşmeyi seçip seçmemesi, onun kendi tarihsel ve toplumsal koşulları içinde belirleyeceği bir meseledir. MLM'lerin iddiası, tüm ulusların bu hakka sahip olmasıdır. Ayrılma hakkı da dâhil "tam hak eşitliği", ulusal eşitliğin ve gönüllü birliğin asgari koşuludur. Dolayısıyla, ÖAH'nın devletsiz demokrasi, konfederal yapı ya da radikal özyönetim gibi alternatiflerle çeliştiği yönündeki yorumlar, MLM dünya görüşünün bu hakkı nasıl temellendirdiğini kavrayamamaktır.

Mao ve Zorun Rolü

PKK, belirli bir düşünce sistematığı içinde ortaya çıktığında dönemlerindeki birçok ulusal kurtuluş hareketi gibi Maoizm'den etkilenmişti. Son yıllarda pek anılmasa da daha önce Halk Savaşı ve Demokratik Halk Devrimi tezlerinden alıntılar yaptıkları birçok yazılarında görülmektedir. Ve daha önce savundukları birçok şeyi reddederken Demokratik Halk Devrimini de de es geçmemiştir.

A.Öcalan daha önceki yazılarında Lenin ve Stalin'e saldırırken yükselmekte olan Çin sosyal emperyalizmini karşısına almıyor, onların hala Mao'nun çizgisini savunduğunu iddia ediyordu. Üstelik tüm dünyada Maoistler, Çin sosyal emperyalizmini teşhir ederken...

Uzun Süreli Halk Savaşı stratejisinden yararlanırken zamanla Maoizm'le aralarına daha net çizgiler koyma ihtiyacı hissettiler. Hatta öyle ki artık DHD, BPKD, Mao isimleri hiçbir biçimde anılmaz oldu. Sadece yürüttükleri savaşı Devrimci Halk Savaşı olarak adlandırdılar. Şimdi ise bundan da vazgeçtiler.

Son olarak A.Öcalan, kendisinin "modernite" diyerek tanımladığı emperyalist-kapitalist sisteme karşı mücadeleyi ele alırken perspektif metninde *"Mao bu teoriyi sömürgelerin kurtuluş mücadelelerine uyarlamaya çalıştı, sınırlı kaldı. Bütünlüklü bir sistem analizi ve alternatif çözüm geliştirebilirdi eksik kaldı"* diyerek Mao'nun tezlerini oldukça dar bir alana indirgedi.

"Kürdistan'da zorun rolü"nden yola çıkıp gelinen aşamada tarihte zorun rolünü reddederken, Mao'ya saldırmadan bunu tam olarak yapamazdı. Özellikle de emperyalizmin korkulu rüyası haline gelmiş olan tezleriyle Mao'ya hem vurmanın hem de onu önemsiz göstermenin bir yolunu bu şekilde bulmuş oldu.

Emperyalizm ve Enternasyonalizm

"Emperyalizm her yere özgürlük değil egemen eğilimi götüren mali sermayenin ve tekellerin çağıdır. Bu eğilimin sonucu ise şöyle olmaktadır: Siyasal rejim ne olursa olsun her planda gericilik ve bu alanda mevcut uzlaşmaz karşıtlıkların aşırı ölçüde yoğunlaşması, aynı biçimde ulusal baskı ve ilhak eğilimleri de yani ulusal bağımsızlığın bozulması da özellikle yoğunlaşmaktadır. Çünkü ilhak, ulusların kendi kendini yönetme hakkını çiğnemesinden başka bir şey değildir." (Lenin, Emperyalizm, s. 136, Sol Yayınları, 12. Baskı, 2009)

Her politik hareket, etkili olabilmek ve hedefine ulaşabilmek için yalnızca söylem değil, aynı zamanda bir önderlik anlayışına da ihtiyaç duyar. Bugün Orta Doğu'da işçi sınıfı ve ezilenlerin yaşadığı önderlik boşluğu, kitlelerin devrimci kimliğini inşa edememesine de neden olmaktadır. Emperyalizm bugün Orta Doğu'yu kasıp kavururken "emperyalizme karşı" söz söyleyenler ise R.T.Erdoğan gibi emperyalizmin bir numaralı işbirlikçileridir. Ya da emperyalistler tarafından devrimci güçlere karşı örgütlenmiş olan dinci-gerici örgütler ve çetelerdir. Orta Doğu halkları emperyalizme karşı olan öfkelerini önderlik sorunuyla boğuşan devrimci harekete aktarmak yerine milliyetçi-dinci-gerici örgütlerin programlarına yedeklenmektedirler.

Devrimci hareketin bu negatif konumlanması, kendi içinden değerli önderler çıkartma ya da pratikler gerçekleştirme yeteneğini köreltmış, politika üretmek yerine tepki üretmeyi meşru hale getirmiştir. Orta Doğu'da devrimci hareketin yaşadığı krizler kitleler nezdinde coşku uyandıracak bir hareketin ortaya çıkmasını zorlaştırmakta, ancak somut koşullar sürekli bir arayışı da canlı tutmaktadır.

Özellikle Kürt ulusal sorunu özgülünde Orta Doğu'da etkili bir önderlik anlayışı yaratılmıştır. Ancak bu önderlik de bırakalım emperyalizme karşı söz söylemeyi bir kelime dahi emperyalizmden bahsetmemektedir. "Yeni sömürgecilik" diye ele aldığı konuda bile emperyalist-kapitalist sisteme yönelmek yerine MLM bilimine saldırmaktadır. Bir yandan ise yukarıda da belirtildiği gibi MLM bilimiyle özdeşleşmiş terimleri kullanarak onları "yapı-bozuma" uğratmaktadır. Sözelimi D.Trump'ı ve kararlarını içinde bulunduğu toplumsal koşullar, ABD siyasetinin üzerindeki tekelci sermayenin etkisi ve baskısı olmadan değerlendirmek; savaşı sadece kişisel hırslara indirgemek ya da bu dayanakları göz ardı ederek "savaşçı zihniyet" ile sınırlamak, bir analiz değildir.

Elbette emperyalizmin saldırıları arttıkça kitlelerin arayışlarının da arttığı bir gerçektir. Marks'ın ünlü tezi burada bir kez daha kendisini göstermekte ve hayat boşluk tanımamaktadır. Devrimcilerin içinden geçtiği bu önderlik krizi, sadece kişilere indirgenemez. Bu daha derin bir sorundur: Kitleler içinde tutarlı bir politik kimlik oluşturulamamış, kitlelere iktidarı hedefleyen bir yön veren değil, bir tepkisellik sunabilmiştir. Politik aidiyetin yerini geçici heyecanların alması, buhranı kalıcılaştırmakta; önderlik edebilmenin değil, pozisyonun kutsandığı bir yapıda, kurumsal hafızalar da, toplumsal karşılık da giderek zayıflamaktadır.

Politik kutuplaşmanın en sarsıcı tezahürü, etik tutarlılığın kaybıdır. Bugün Orta Doğu'da birçok örgüt, savunduğu ilkelere yalnızca karşıtlarını yargılamak için başvurmaktadır. Özellikle daha kitlesel olan hareketler çevresinde

yaygınlaşan söylemler, etik ve bilimsel iddiaların yalnızca birer araç haline geldiğini göstermektedir. Kadınlara yönelik şiddetin örtbas edildiği, LGBTİ+ların seslerinin kısılıp yok sayıldığı milyonlarca pratik örnek bulunmaktadır.

İran-İsrail savaşında konumlanırken de ilkeler yerini gündelik çıkarlara bırakabilmektedir. Varlıklarını sürdürmek için bir savaş yürütmek zorunda olan Rojava'da ya da Filistin'de yaşanan yoksulluk karşısında kitlelerin verdiği tepkiler de benzer bir durum ortaya çıkarmaktadır. Yine Türkiye'de dönem dönem belediye işçilerinin seslerini çıkarmalarının "iktidarın saldırıları" nedeniyle engellenmesi örneklerinde olduğu gibi...

Bu anlamıyla post-modernizmin Orta Doğu'da nasıl bir suret yarattığı meselesi pragmatizm ve pozitivizmle hesaplaşılarak anlaşılabilir. Komünist önder İbrahim Kaypakkaya; *"Halkın menfaati ile partinin menfaati çeliştiği zaman Marksist-Leninistler, halkın menfaatinden yana çıkarlar. Bu hizipçilik değildir. Partinin menfaati adına, halkın menfaatlerinin karşısında yer almak, işte budur hizipçilik"* dediğinde tam da bu anlayışları işaret etmiştir. Bu da yaşanan bu sorunun, bugünle sınırlı olmadığını göstermektedir.

Özellikle son birkaç yıldır yeniden yükseltilen "toplumsal barış" vs. söylemleri sözde "halkın istemi ve çıkarları" için yükseltilmektedir. Ancak esasta A.Öcalan'ın da diğer PKK önderlerinin de mevcut sürecin maskesini düşürenlere karşı verdikleri tepkiler gerçeği ortaya koymaktadır. Yürütülen siyasetin halkın çıkarları ile pek bir ilgisinin olmadığı ifşa olmuştur.

Enternasyonalizm anlayışını da özellikle Rojava Devrimi ile birlikte elde ettikleri imkanlarla alt-üst etmişlerdir. Enternasyonalin kuruluşunun kendisi dahi bugün A.Öcalan'ın savunduğu fikirlere karşı verilen mücadeleler sayesinde olmuştur. Proudhon ve Bakunin gibilerine karşı yürütülen mücadele sayesinde Enternasyonal kurulmuş, Kautsky'e karşı verilen mücadelede ise yeniden ayakları üzerine dikilmiştir. Enternasyonalizmin savunduğu şey, sömürge ve yarı sömürgelerden emperyalizmin sökülüp atılması, emperyalist merkezlerde de halkın bu doğrultuda örgütlenmesiyken bugün tıpkı daha önce de görülen manzaralar yeniden ortaya çıkmıştır.

Emperyalizme ve kapitalizme karşı savaş verilmeden barışın inşa edilemeyeceğini söyleyenler "savaş çıkırtkanlığı" yapmakla suçlanmakta, enternasyonalizm ise sahte bir "barış" düşüyle itibarsızlaştırılmaktadır.

Sonuç

Emperyalist-kapitalistler yeni bir paylaşım savaşının ön hazırlıklarını yaparken bir taraftan da kendi cephelerini tahkim etmektedir. Böylesi bir süreçte ise elinde silah olan ve devletin kontrolü dışında kalan bir gücün varlığı

işlerine gelmemektedir. Bununla birlikte Kürtlerin dört parçada maruz bırakıldıkları tüm ulusal baskı ve şiddet ABD emperyalizmi başta olmak üzere batılı emperyalistlerce ustaca kullanılmaktadır. Rusya, Çin ve İran'ın Ortadoğu'daki etkisini kırabilmenin yollarından birisi olarak kanayan bir yarayı ustaca kullanmaktadırlar. Ancak bunu yaparken etkin ve oldukça güçlü olan PKK ve PAJK gibi güçlerin de kendi kontrollerinin dışına çıkabilecek bir pozisyonda olmamaları gerekmektedir. Bu nedenle A.Öcalan'ın mesajları tüm dünyada emperyalistlerin en çok satan gazetelerinde manşet olmuştur. ETA ve IRA gibi örneklerin ardından Tamil Kaplanları ve FARC örnekleri yaşanırken ezilen dünya halklarının aklına kazınan düşünce "mücadelenin sistem içi yöntemlerinin" de olduğuydu. Bütün bunların ardından yaşananlar ise emperyalist-kapitalist sistem içerisinde sorunların ezilenlerin lehine çözülmeyeceği gerçeğini ispatladı.

A.Öcalan'ın yaptığı çağrının yukarıda verilen örneklerden farkı ise en başından beri adım adım bu yöne doğru ilerlemesiydi. Mesele yalnızca örgütsel olarak sıkışmak, savaşın çıkmaza girmesi vs. değil, (Ki bunlar bir savaşta olabilecek gelişmelerdir.) düşüncelerinin temellerinin nerede olduğu meselesidir.

A.Öcalan'ın görüşleri Proudhon'dan Kautsky'e, Negri'den Foucault'a, Kruşçev'den Bookchin'e birçok revizyonist, reformist ve anarşistin görüşlerini andırır. Bunlardan hangisine daha çok benzediğinden önemli olan ise düşüncelerinin mevcut sistemi yıkıp yerine yenisini kurmak gibi bir zemine oturmamasıdır. Sistem içinde de barış içinde birarada yaşanılabileceğini tekrarlar.

İçinden geçilen süreç ise bunun tam tersini göstermektedir. Dünya proletaryasının ve ezilen halkların aklına silahsızlanma kazınırken emperyalistler ve işbirlikçileri silahlanmaya yatırım yapmaktadır. Sistem içinde de "özerk-demokratik" yapılar kurulabileceği düşüncesi tekrar edilip dururken, Filistin başta olmak üzere tüm Ortadoğu ve dünyada katliamlar sürmektedir. Bunların boyutlarının artacağı ise bir gerçektir. Sovyet ve Çin devrimlerinin gösterdiği gibi bütün bu gidişata ise ancak proleter devrimler ve demokratik halk devrimleri dur diyebilir.

Devrimci Proletarya Yazarı Selim Açıan'ın "Açmazı" Ülkemizin Tarihsel Evrimi ve Demokratik Halk Devrimi

Devrimci Proletarya (DP) dergisi de H.Selim Açıan, derginin dört sayısında Açıan imzalı yazılarda kimi eleştiriler getirmiştir. Bahse konu eleştiriler daha çok Türkiye Devrimi'nin niteliği, Türkiye Devrimi'nin Yolu, Sosyo-Ekonomik Yapı gibi konuları içermektedir.

DERGİ ▼ DOSYA ▼ KONU ▼ KÜTÜPHANE ▼ YAZARLAR ▼ PDF

Q

H.SELİM AÇIAN | MANİT | SAYI 9

Türkiye Devrimi'nin Karakteri Üzerine

Ocak 15, 2025

13. SAYIMIZ ÇIKTI!

GİRİŞ

Proletarya partisi son tartışmalarında ülkenin sosyo-ekonomik yapısı, devrimin niteliği, devrimin yolu, örgütlenme sorunu gibi önemli konu başlıklarını gündemine almıştır. Azami ve asgari programını masaya yatırmış, ülke­mizin mevcut durumunu değerlendirmiş, aynı zamanda günümüzün jeo-politik durumuna tekabül eden tahliller yapmış, kararlar almıştır. Bu tartışma ve kararlara dair olumlu ve olumsuz eleştiriler getirilmiştir. Bu, doğaldır ve iyi bir şeydir.

Devrimci Proletarya (DP) dergisi de H.Selim Açan, derginin dört sayısında Açan imzalı yazılarda kimi eleştiriler getirmiştir. Bahse konu eleştiriler daha çok Türkiye Devrimi'nin niteliği, Türkiye Devrimi'nin Yolu, Sosyo-Ekonomik Yapı gibi konuları içermektedir. Bu yazımızda bu başlıklara değinilecek ve eleştirilere yanıt verilecektir. (Dipnot: Bahsi edilen makaleler kaynakça da belirtilmiş ve makalelerin ilgili linkleri aktarılmıştır. Aksi belirtilmedikçe bu makalelere atıf yapılmıştır.)

Demokratik Halk Devrimi Tabusu

Sözkonusu makalelerin ilk bölümlerinde yazarın üzerinde durduğu konular, devrimin niteliği ve izleyeceği yol üzerinedir. Açan, proletarya partisi tarafından kararlaştırılan Demokratik Halk Devrimi başlığını görmezden gelmekte, reddetmekte ve yadsımaktadır. Demokratik Halk Devrimi'nin günümüzde aldığı biçim, muhtevası ve kapsadığı alana ilişkin değerlendirmeler, Açan tarafından hiç dikkate alınmadan bir kenara itilmekte ve üstü örtülmeye çalışılmaktadır.

Öyle ki, bahsi edilen karardaki "tali duruma düşen feodal kalıntılar" ifadesi, yazarda var olan "feodal" terimine dahi tahammül edemeyen hâlet-i ruhiyenin dışı vurmasına neden olmuştur. Elbette konumuz, kişilerin ruh hallerini değerlendirmek değildir. Ancak bu yaklaşım, yazarın, Türkiye devriminin içinde bulunduğu aşamayı demokratik devrim olarak tahlil edenleri, "sosyalist devrim düşmanı" olarak ilan etmesine neden olmaktadır. Demokratik halk devrimi, yazar tarafından "Sosyalist Devrim Düşmanlığına Evrilen Demokratik Devrim Fetişizmi" olarak tanımlanmaktadır. (DP, sayı: 11)

Yazarın ifadeleriyle, "*Demokratik Devrimi savunmak 'Sosyalist Devrim düşmanlığına'*" karşılık gelmektedir ve Açan, bu ifade ile demokratik devrim ile sosyalist devrim arasına duvar örmektedir.

Tarihsel materyalizmin bizim gibi ülkelerde zorunlu kıldığı bu iki devrimin kaçınılmazlığına gözlerini yuman yazarın bu tutumu, -*kendisinin sıkça lafını ettiği*- dogmatizm değil de nedir? Emperyalizme bağımlı yapısıyla, feodal kalıntıların şu ya da bu ölçüde var olduğu, ulusal baskı, din ve inanç sorunlarının çözülmediği, ataerkil sistemin en katı biçimde hüküm sürdüğü, devlet erki ve üst yapı kurumlarında hala ortaçağ doktrinine tekabül eden vasıf ve uygulamaların varlığını devam ettirdiği görmezden gelinebilir mi?! Demokratik devrimi, sosyalist devrimin düşmanı derekesine düşürmek gerçekte sosyalist devrimin reddi değil midir?

Oysa, geçmiş devrim, sosyalizm pratiklerinin de kanıtladığı üzere burjuva demokratik devriminin gerçekleştirilmediği bir ülkede, sosyalizme geçişin ön koşulu, demokratik halk devriminin gerçekleşmesidir. Demokratik devrimle, sosyalizmin önü açılır. Tabii ki, günümüzde demokratik halk devriminin önder sınıfı proletaryadır ve halk saflarındaki diğer sınıflar da devrimde yerlerini alırlar.

Sosyalist devrim ile demokratik devrimi karşı karşıya getiren yazara sormak gerekir: Lenin yoldaş ve partisinin önderlik ettiği ilk devrim demokratik devrim değil midir? Rusya'da demokratik devrim yapılmasaydı, sosyalist devrime gidilebilir miydi?

Bu soruların yanıtı net ve açıktır. Bunun sonucu, Lenin önderliğindeki Bolşevik Parti, devrim programına önce demokratik devrimi ve akabinde de sosyalist devrimi koymuştur. Ve hedefe öyle ulaşılabilmiştir.

Açan, düz bir mantıkla, kesintisiz ve iç içe geçen demokratik halk devrimi-sosyalist devrim güzergahı yerine, demokratik devrimini yadsıyan, reddeden "ütöpik sosyalizm" savunusuna düşmektedir. Diğer bir ifadeyle bu yaklaşımla "hayali sosyalizm" lafından öteye gidememektedir.

Oysa Lenin, çağımızın tespitini yaparken gelişmiş ülkelerle gelişmemiş ülkelerde gerçekleştirilen ve gerçekleştirilecek olan devrimlerin niteliğinin farklı olduğunu ve olması gerektiğini açıkça ifade etmiştir:

“Sosyal Devrim bütün ülkelerin proleterlerinin birleşik eylemi olamaz, şu basit nedenden ötürü olamaz, ülkelerin çoğunluğu ve dünya nüfusunun çoğunluğu şimdiye kadar henüz kapitalist gelişme aşamasında bile değildir, ya da bu aşamaya yeni ulaşıyor.

...Sosyalizmi bütün ülkelerin proleterleri ortak eylemle değil, ileri kapitalizmin gelişme aşamasına ulaşmış az sayıda ülkenin proleterleri gerçekleştirecektir. P.Kievski'nin yanlışına işte bu hususu anlamaması neden olmuştur. Bu ileri ülkelerde (İngiltere, Fransa, Almanya vs.) ulusal sorun çoktan çözülmüş, ulusal birlik çoktan ömrünü doldurmuştur ve 'genel ulusal görevler' nesnel olarak artık yoktur. O nedenle sadece bu ülkelerde şimdiden ulusal birliği 'yıkma' ve sınıf birliğini kurmak mümkündür.

Gelişmemiş ülkelerde, (tezlerimizin 6. maddesinde) ikinci ve üçüncü başlıklarda saydığımız ülkelerde, yani bütün Doğu Avrupa'da ve bütün sömürge ve yarı-sömürge ülkelerde durum farklıdır. Buralarda kural olarak hâlâ, ezilen ve kapitalist anlamda gelişmemiş uluslar vardır. Böyle ulusların önünde, nesnel olarak genel-ulusal görevler, hem de demokratik görevler, yabancı egemenliğin yıkılması görevleri durmaktadır.” (Lenin, Seçme Eserler, İnter Yayınları, Cilt 5, s. 333-334)

Kısacası çağımızda, sosyalist devrimin gündemde olduğu ülkeler dışında henüz bu aşamada olmayan ülkeler de mevcuttur. Bu ülkelerde Lenin'in ifadesiyle, nesnel olarak demokratik devrim gerçekleştirilmeden sosyalizmin inşasının önü açılamaz. Bu gelişmemiş ülkeler; emperyalizme bağımlılığı, feodal kalıntıları, ulusal sorunu, din, mezhep ve tüm kapitalizm öncesi sorunları hala bünyesinde barındırır. Bu tarihsel sorunların panzehiri demokratik halk devrimi ve -emperyalizmin işgalinde- ulusal demokratik halk devrimidir.

Nitekim geçmişten günümüze, komünist partiler önderliğinde başarılı olan devrimler, demokratik devrimin gerçekleştirilmediği, tamamlanmadığı ülkelerde yaşandı. Bu ülkeler aynı zamanda -Rusya dışında- emperyalizme

bağımlı, sömürge, yarı-sömürge ölkelerdi. Rusya'nın sömürge, yarı-sömürgelerden farkı, emperyalizme bağımlı olmaması değil bizzat Rus devletinin emperyalist olmasıydı. Ama diğer ölkelerle ortak özelliği -1861'deki kısmi ve yarı kalan Prusya tipi "yukarıdan devrime" rağmen- burjuva demokratik devrimini tamamlamamış olmasıydı. Bunun sonucu Rusya'da önce 1917 Şubat'ında Demokratik Devrim ve sonrasında 17 Ekim Sosyalist Devrimi oldu. Sonra sosyalizmin kesintisiz inşasına gidildi.

Dolayısıyla bu durum nesnel olarak, demokratik devrimlerin olduğu tüm ölkeler için geçerlidir. Devrim, önce, bu ölkelerde başlamıştır. Devrimin ilk adımları "zincirin en zayıf halkası" olan bu ölkelerde atılmıştır.

Nitekim Stalin bu durumu Lenin'e dayanarak şöyle ifade etmiştir:

"Devrim nerede başlayacak; sermayenin cephesi ilk önce nerede, hangi ölkede yarılabilir?"

Sanayi en gelişmiş olduğu, proletaryanın çoğunluğu oluşturduğu, kültürün daha fazla, demokrasinin daha fazla olduğu yerde, denirdi eskiden genellikle.

Hayır, der Leninist devrim teorisi sanayinin en gelişmiş olduğu, vs. yerde olması şart değil. Sermaye cephesi, emperyalizmin zincirinin en zayıf olduğu yerde yarılacaktır; çünkü proleter devrim, emperyalist dünya cephesi zincirinin en zayıf halkasından kopmasının sonucudur; devrimi başlatan ülkenin, sermaye cephesini yaran ülkenin, kapitalist bakımdan daha gelişmiş ve fakat buna rağmen kapitalizmin çerçevesi içinde kalan ölkelerden daha az gelişmiş olması mümkündür." (Stalin, Seçme Eserler, İnter Yayınları, cilt 6, s. 100)

Burjuvazinin ilerici yapıya sahip olduğu tarihsel dönemde, burjuva demokratik devrimini gerçekleştiren ölkelerdeki burjuvazi, ne zaman ki, devrimi tamamlamış, iktidara hakim olmuşsa; sonraki süreçte gericileşmiş, statükocu vasma bürünmüş ve devrimin önünde engel teşkil etmiştir. Bu ölkelerin kapitalistleri, sermaye ihraç eden kapitalizme dönüştüklerinde, kendilerine karşı mücadele eden işçi sınıfının önemli bölümünü verdikleri "sus payı" ile işçi aristokrasisine dönüştürmüşlerdir. Uluslararası emperyalist sistemin kalın halkalarını oluşturan bu ülke işçileri, pasifize edilmiştir. Böylece bunlar içinden çıkan burjuvalaşmış işçi kesimleri üzerinden işçi sınıfı kontrol altına alınmak istenmiştir.

Nitekim Lenin, emperyalist ülkelerde bu durumun pratik olarak yaşandığını şöyle belirtmiştir: “Yaşam tarzlarıyla, ücretleriyle, dünya görüşleriyle tamamen küçük burjuva niteliği taşıyan bu burjuvalaşmış işçi tabakası ya da ‘işçi aristokrasisi’, II. Enternasyonalin başlıca desteği olmuştur; günümüzde de burjuvazinin başlıca toplumsal (askeri değil) desteğidir.” (V.İ.Lenin, Emperyalizm, Kapitalizmin En Yüksek Aşaması, Fransa ve Almanca Baskılara Önsöz içinde, Eriş Yayınları, Yedinci Baskı, s. 14)

Lenin bu sözleriyle, tam da bu somut bir duruma işaret etmektedir. Ve bu ülkelerde Lenin’e göre doğrudan sosyalist devrim geçerlidir. Çünkü bu ülkelerde, tarihsel burjuva devrimi yapılmıştır. Ve bu ülkelerin finans kapitali, pazarların sömürsünden elde ettiği aşırı kârın kısmi bir parçası ile aristokrat işçi tabakası yaratmıştır.

Elbette ki Lenin, emperyalist ülkelerin içinde bulunduğu durumdan dolayı o ülkelerde devrimin imkansız olduğunu kastetmemiştir. İşçi aristokrasisinin olması emperyalist ülkelerde devrimin nesnel koşullarının olmadığı anlamına gelmez. Emperyalist ülkelerde de devrimin nesnel (objektif) koşulları vardır. Ama devrimci durum, sürekli değildir. Ne zaman ki, burjuvazi, girdiği ekonomik ve siyasi kriz girdabıyla ülkeyi yönetemez hale gelirse; sömürü ve baskı mekanizmasını artırırsa, geçmişte edinilen ekonomik ve demokratik haklara giderek el koyarsa; işçi sınıfında oluşan sorunlar, sıkıntılar, hoşnutsuzluklar dayanılmaz hal alırsa; istikrarlı dönemde -Lenin’in deyimiyle- “barışta soyulmalarına seslerini çıkarmadan katlanan” emekçilerin tepkisi ve eylemleri, böylesi bir bunalım girdabında giderek artış gösterir. Bu da beraberinde devrimci durumu getirir.

Nitekim jeo-politik durum ve politik konjonktürün giderek agresif bir hal aldığı ve sistemin fasit bir daire içine girdiği günümüzde, gelişmiş kapitalist ülkelerde iktidardaki burjuvazi ve onların devlet erki, eskisi gibi yönetemez duruma gelmiştir. Ayrıca sınıf çelişkilerinin keskin boyutlara tırmandığı, ezen ve sömüren burjuvaziyle ezilen ve sömürülen proletarya arasındaki uçurumun giderek açıldığı, kitle eylemlerinin keskin hal aldığı bu ülkelerde, devrimci durum oluşmaya başlamıştır. Böylece sınıf mücadelesi, emperyalist ülkelerde de giderek öne çıkmış durumdadır. Bu ülkelerde emek-sermaye çelişkisi, işçi sınıfı-kapitalist arasındaki çelişki hız kazanmıştır. Dolayısıyla günümüzde durum, bu kalın halkalarda da eskisi gibi değildir. Böylece sistem, çelişkilerin daha derinleştiği ve gelişmiş kapitalizme karşı tepkinin yükseldiği döneme de girmiş bulunmaktadır. Daha net bir ifadeyle, bu ülkelerde de sosyalist devrimin nesnel ve öznel koşulları, günümüz atmosferinde giderek olgunlaşmaktadır.

Ayrıca emperyalistler arası pazar ve hegemonya kavgası da iyice şiddetlenmiştir. Hem işçi sınıfı ve kapitalizmin sınıf çelişkisi, hem uluslararası tekelin hegemonya kavgası iyice tırmanmış durumdadır. Tüm bunlar sonucu, emperyalistler yönetmekte zorluk çekmekte ve burjuva demokrasisini sekteye uğratarak, faşizmi egemen kılmaya çalışmaktadırlar. Bu açıdan, gelişmiş kapitalist ülkelerde burjuvazinin "aşırı sağ" dediği ve gerçekte ırkçı-faşist parti ve örgütlerin önünün açılması ve kitle desteği sağlamaları nedensiz değildir. Kısacası, günümüzde durum, emperyalist ülkelerde de keskin hal alarak, devrimin nesnel koşullarının olgunlaştığı bir sürece evrilmektedir.

Delayısıyla uluslararası emperyalist sistemin içinde bulunduğu durumun da dikkate alınması gerekir. Nitekim Lenin döneminde Almanya'da, 1917-1918 yılları arasında devrimci durum oluşmuştu. O dönem, devrimin gerçekleşmemesinin ve sekteye uğramasının en önemli nedenlerinden biri Kautsky önderliğindeki Almanya Sosyal Demokrat Partisi'nin (SPD) burjuvazinin safılarında yer almasıydı. Diğer emperyalist ülkelerde de devrimin gerçekleşmesinde devrimci durumun oluşması objektif bir rol oynar. Lakin devrimci durumun oluştuğu koşullarda önderlik edecek güçlü ve etkin subjektif güce yani güçlü bir öncüye ihtiyaç vardır. Bu gerçeklik günümüzde de geçerlidir. Öncü müfrezenin önderlik rolü oynamadığı durumda, devrimci durum elverişli olsa da devrim mümkün değildir.

DHD Düşmanlığı: Parlamentarizm, Reformizm ve Troçkizm'e "Öncü"lük!

Bir ülkede devrimin niteliğini ve muhtevasını ülkenin ekonomik, sosyal ve siyasal yapısı belirler. Devrimin izleyeceği yol, ülkenin nesnel yapısıyla ve mevcut konjonktürle örtüştüğünde hedefine ulaşır. Sürece uygun politika ürettiğinde, devrim hattında yol alınır. Nitekim emperyalizme bağımlı bizimki gibi ülkelerde demokratik halk devrimini yadsımak, gerçekte kesintisiz sosyalizme geçişi reddetmek teorisidir. Lev Troçki'nin demokratik halk devrimini reddeden, "tek devrim teorisi"dir. "Tek devrim teorisi" ise özünde "hiç devrim yapmamak" teorisidir.

Bu kavrayışı ile yazar, kesintisiz devrim zincirinin DHD ve sosyalist devrim halkalarını reddetmektedir. Dar bakış açısıyla, "tek devrim" sloganıyla, sosyalist devrimin lafını etmekten öteye gidememektedir. Bunun sonucu olarak, tabu olarak gördüğü DHD'yi savunan komünist ve devrimcileri şiddetle eleştirmekte; onları "demokratik devrim fetişisti" olarak görmekte ve hatta "sosyalist devrim düşmanı" ilan etmektedir. Öte yandan ise "sosyalist devrimi" ve "öncü" rolünü, devrimci yapıdan muaf olan parlamentarizme, reformizme, Troçkizm'e mal etmektedir!

Yazar; halkımızın deyimiyle "bu ne perhiz bu ne lahana turşusu" misali, "sosyalist devrim"i sistemin manyetik alanında yer alan ve bundan rahatsızlık duymayan düzen içi hareketlere yüklemekte ve şöyle yazmaktadır:

"Türkiye sol hareketinin sonuç olarak 1968'den beri gündeminde olan, dahası MDD'cilik-Sosyalist Devrimcilik ekseninde temel bir saflaşmaya yol açmakla kalmayıp asıl olarak MDD kampında yer alan devrimci örgütlerde çok sayıda iç tartışma ve ayrılığa yol açan Türkiye Devrimi'nin karakteri konusunda uzun yıllar egemen olan sığılığı (ölçü çarpıklığı ve yetersizliğini) aşmaya ilk yönelenler yıllarca -ve halen- parlamentarizmin ve reformizmin bayraktarlığını yapan eski TİP çevresiyle Troçkistler oldu. .... 1986 yılından itibaren Gelenek dergisini yayınlayan bir grup eski TİP'li (önce birlikte SİP'i kurup sonra bugünkü TİP ve TKP olarak bölündüler) emperyalizm çağında Leninist yaklaşımın esaslarına dikkat çeken bir kulvar açtılar. Hemen hemen aynı dönemde Sınıf Bilinci dergisini yayınlayan Troçkist bir çevrede (bugünkü DİP) aynı doğrultuda farklı bir yoldan yürüdü. 1990'ların sonunda bunlara Köz çevresi de eklendi. Tabii ki aralarında çok ciddi ideolojik-politik farklılıklar da olan bu üç yapı/çevre sonuç olarak bu konuda 'öncü' bir rol oynadılar. Bu gerçeği hiçbir komplekse kapılmadan teslim etmek gerekir." (DP, sayı: 11)

Yazarın reddettiği MDD'nin, -DHD'nin- niteliğine ve işlevine yukarıda değindik. Yukarıdaki alıntıda dikkat çeken nokta, yazarın sosyalist devrimin "öncü"sü ve "savunucusu" olarak düzen içi akımları göstermesidir. Üstelik bunu "illegal devrimci mücadeleyi ve örgütlenmeyi savunan" bir kişi olarak "hiçbir komplekse kapılmadan" ileri sürebilmektedir. Yazarın kompleksi bir yana, temsil ettiğini iddia ettiği çizginin tarihsel süreci ve mücadele pratiğini yakinen bildiğimiz için bu ifadeler şaşırtıcıdır.

Yazar, bu hareketlerin "Türkiye sol hareketi"nde "öncü" rol oynadıklarını ve MDD "sığılığı"nın aşan hareketler olduklarını iddia etmektedir. Kuşkusuz, ülkemizde DHD'yi savunan komünist ve devrimci anlayışların yetmezlikleri, eksiklikleri ve hatta yazarın ifadesiyle "sığılık"ları olduğu kabul edilebilir. Tartışma pekala buradan yürütülebilir ve bu, muhataplarını geliştirebilir. Ancak tek mesele bu değildir.

Açıkan yazar, son derece dar bir bakış açısıyla, devrim perspektifinden kopuk, hakim sınıfları hedef almayan, sistemin manyetik alanında yer alan, reformizmin ve parlamentarizmin bayraktarlığını yapan hareketleri "sosyalizmin temsilcileri" olarak görmektedir!

Devrimci ve komünist hareketleri, DHD'yi savundukları için eleştirmek anlaşılabilir değildir. Ancak DHD'yi eleştirmek adına, kanıt olarak her türden reformist, parlamenterist ve hatta Troçkist anlayışın savunusunu yapmak, bu çevrelerin öncülüğünü ilan etmek başka bir şeydir. Bu hareketler, düzenin birtakım sorunlarını gündeme getirebilir, bunlara "çözüm" talebinde bulunabilirler. Zaten bütün yaptıkları da budur! Ancak bu ekonomist, parlamenterist, reformist parti ve hareketler, sorunların "çözümünü" mevcut düzenin devletinden, hükümetinden ve benzeri kurumlarından beklerler. Çünkü bu çevreler, devrimi ve düzen dışı devrimci çalışmayı reddederler. Ve kitlelerin tepkisini düzen sınırları içinde tutarlar. Sorunların "çözümü"nü kitleleri ezen ve sömüren sınıfın baskı aygıtı olan devlete, hükümete, resmi kurumlara yüklerler. Böylece, kitleleri düzen sınırları içinde tutarlar.

Elbette ki ekonomik, demokratik hak ve talepler için mücadele edilir. Ancak bu mücadele, esasta devrim perspektifiyle iktidar mücadelesine tabi kılınır, kılınmak zorundadır. Bu yapılmadığında orada iktidar için devrimci bir "öncü"lük yoktur. Yazar da çok iyi bilmektedir ki, ezen ve sömürenlerin eskimiş, pörsümüş iktidarının yıkılması ve yerini alternatif sistemin almasıyla kökten bir çözüme ulaşılır. Reformistler, ekonomistler ise bu hedeften yoksun hareketlerdir.

Yazar, onların oynadığı bu esas rolü görmüyor ya da görmezden geliyor. Bunu da DHD savunuculuğunu "mahkum" etmek için yapıyor. Yazar için DHD fobisi öyle bir akıl tutulması yaratmıştır ki, reformistlere ve hatta karşı-devrimci Troçkistlere dahi "sosyalizm"ın öncüleri rolünü, "*hiçbir komplekse kapılmadan teslim*" edebilmektedir! Böylece düzen içi hareketlerin oynadığı tasfiyeciliğin de üstü örtülmektedir.

Yazar, "dostlar alışverişte görsün" misali, bu çevrelerin reformizmin ve parlamentarizmin bayraktarlığını yaptıklarına vurgu yapsa da; "*MDD'yi savunanlara karşı sığılığı aşanların da onlar olduğunu*" iddia etmektedir. Ve bunu öne çıkartmaktadır.

Sosyalizmin terim ve içerik olarak iyice dejenere edildiği, içinin boşaltıldığı bir dönemdeyiz. Birtakım hareketler, kurumlar, "aydın"lar tarafından, sosyalizmin sağa sola itildiği, elastik bir ideolojik kulvar içine çekildiği bir zaman dilimindeyiz. Nitekim "Glasnost", "Perestroyka", "Küreselleşme", "Yeni Dünya Düzeni" gibi terimlerin yaratılmasına ek olarak, ideolojik-poli-

tik arenaya içi boşaltılmış "sosyalist" tanımları da sürüldü. Uluslararası finans kapitalin ulaştığı dijital üstünlük, bu dejenerasyonu daha etkin kıldı. Diğer taraftan, dünya çapında jeo-politik ve jeo-stratejik durumun daha keskin hal alması, kapitalizmin üretim tarzında üretici güçlerle üretim ilişkileri çelişmesini daha agresif boyutlara tırmandırdı. Emperyalist haydutların pazar ve dünyaya hükmetme kavgasıyla halklara saldırı ve tehditleri de tırmandı. Aşırı üretim ve mali kriz, kronik boyutlara tırmandı. İşsizlik ve sosyal hakların gaspı, üst düzeye ulaştı. Burjuvazi "çare" olarak, ırkçılığı körükledi, faşizmi devreye soktu. Kısacası uluslararası sistem, sarmal bir çıkmaz içine girdi.

Böylesi bir dönemde bizler açısından görev, bilimsel sosyalizmi daha kararlı ve daha tutarlı savunmaktır. Sağlam bir ideolojik-politik hatta yer almaktır. Şartlar, koşullar bunu dayatmaktadır. Bu süreçte, sosyalizm tanımının ve niteliğinin içinin bu denli boşaltılması, iğdiş edilmesine karşı da tutarlı bir tavır alınmalıdır.

İçinde bulunduğumuz tarihsel koşullarda, mücadeleye önderlik edecek çizgi reformizmin, tasfiyeciliğin, Troçkizm'in güzergahı olamaz. Dolayısıyla, mücadele, bu türden sahte sosyalizm savunucularının hattına itilemez. Onların teorisine sahip çıkılamaz! Bilimsel sosyalizmin revize edilmesi görmezden gelinemez!

Buradan devam edersek; yazarın makalelerinin yayınlandığı ve yayın politikası olarak benzer bir çizgiye sahip DP dergisi, Kürt ulusal hareketi önderi Abdullah Öcalan'ın "sosyalizm anlayışı"nı eleştirmiştir. Biz de bu türden bir "sosyalizm anlayışı"nı doğru bulmuyor ve eleştiriyoruz. A.Öcalan'ın "sosyalizm"i, anti-MLM doktrine tekabül etmektedir. Materyalizmi yadsıyan ve idealizme dayanan bir sosyalizm tasviri mevcuttur. Bilimsel sosyalizmi reddetmekte, yerine "demokratik modernite" olarak tanımladığı bir "sosyalizm"i, "devletsiz komünü" ikame etmektedir. Emperyalist sistemin ve tüm gerici devletlerin varlığını devam ettirdiği çağımızda, perspektif olarak anarşistlerin devletsiz "sosyalizmi"; sömüren, ezen, baskı uygulayan günümüzün devlet erkine karşı örgütsüzlüğü savunmaktadır.

Hal böyleyken DP dergisi yazarı Açıan'a sormak lazım: Yazarı olduğunuz dergi A.Öcalan'ın "sosyalizm"ini eleştirmektedir ama diğer taraftan aynı dergi sayfalarında reformistlerin, tasfiyecilerin, Troçkistlerin "sosyalizm"ine iltifatlar yağdırmakta ve onlara duyduğunuz minneti dile getirmektesiniz! Yani kimi nüans farklılıkları içeren ama ideolojik olarak aynı kulvarda yer alan sosyalizmin revizyonuna "farklı" tavırlar takınmaktasınız!

Oysa yazarın sahip çıktığı "sosyalist"lere tarihte MLM'ler ideolojik olarak açıktan tavır almıştır. Marks, Engels, Lenin, Stalin, Mao kendi dönemle-

rinde bilimsel olmayan, sınıf ayrımlarını, sınıf mücadelesini ve sosyalist devrimi reddeden tوپik sosyalistlerin görüşlerini eleştirmişlerdir.

Nitekim Marks ve Engels, kendi dönemlerinde  büyük tوپik sosyalisti Saint-Simon, Fourier ve Owen'in tezlerini eleştirmişlerdir:

"Bunların her nde de ortak olan, bu arada tarihsel olarak gelişmiş olan proletaryanın çıkarlarının temsilcileri olarak ortaya ıkmiş olmamalarıdır. Aydınlanma ağı filozofları gibi bunlar da, belirli bir sınıfı değıl, ama btin insanlığı kurtarmak isterler." (F.Engels, tوپik Sosyalizm ve Bilimsel Sosyalizm, Sol Yayınları, s. 52)

Bu mantalite, sömüren ve baskı uygulayan sınıf ile sömürülen ve ezilen sınıf arasındaki çelişkiyi görmeyen ve yadsıyan bir tezdır. Nesnel gerçeklikten kopuk ve mevcut sömürü ve baskıya tavır almayan tوپik sosyalizmdir. Marks ve Engels, tوپik sosyalizme karşı bilimsel sosyalizmi savunmuşlardır.

Lenin de kendi döneminde "sosyalizm" kisvesiyle çıkan, "sosyalizmi" savunduklarını söyleyen, gerçekte iini boşaltan Menşevikler, Sosyalist-Devrimciler, Ekonomistler, Reformistler, Tasfiyeciler, Otvovistler, Troçkistler gibi yapı ve akımlara karşı ideolojik tavır almıştır. Onlara karşı Marksizm'i savunarak mücadele yürütmüştür. Hatta Ekim Devrimi'nde karşı-devrimin mevzilerinde yer alan Menşevikler ve Sosyalist Parti, Ekim Devrimi'nin hedefi olmuştur. Anti-MLM akımlara karşı Lenin, bilimsel sosyalizm saflarında yer almış, sosyalizmi çarpıtan ve revize eden karşıt akımlara karşı kararlı ve tutarlı mücadele yürütmüştür.

Yukarıda vurguladığımız gibi günümüzde de gerçek sosyalizmin içi boşaltılmaktadır. Ayrıca Fransa, İspanya, Yunanistan, Portekiz, Belçika gibi kapitalist ülkelerde bizzat iktidardaki burjuvazinin "sosyalist" partileri vardır. (Lenin döneminde önce ismi sosyal-demokrat olan parti, burjuva sosyal-demokrat partilerinin ortalıkta cirit atması sonucu komünist parti adını almıştır.) Bu türden "sol" ve "sosyalist" kılıflı partilerle her alanda mücadele edilmelidir.

Ancak şunu da belirtelim: İktidardaki burjuvazinin açıktan karşı-devrimin mevzilerinde yer alan "sosyalist" kılıflı partileri ile düzen içi reformist parti ve hareketlere karşı tavır bir ve aynı olmamalıdır. Düzen içi reformist partiler, örgütsel ve pratik olarak doğırudan burjuvazinin iktidarında değıldirler. Ayrıca tabanlarını düzenden hoşnutsuz kitlelerin bir kısmı oluşturun. Bu nedenle revizyonizme, reformizme, tasfiyeciliğe vb. karşı mücadele, ideolojik alanda yürütülmelidir.

Ta ki uluslararası kapitalizm ve tüm gerici yapılar tarihin çöplüğüne atılana dek...

Ülkemizde Komprador Kapitalizm Hakim, Feodal Kalıntılar Talidir

Yukarıda DHD'nin günümüzde hala geçerli olduğunu belirttik. DHD'yi gündemimize almamızın nedeni tam da yukarıda belirttiğimiz gibi DP yazarının DHD'nin -onun tabiriyle MDD- tümünden reddetmesidir. Bundan sonraki bölümlerde ülkemizdeki devrim sürecine -DHD ve Sosyalist Devrim- ve birbirleriyle bağlantılarına daha özgün bir şekilde değineceğiz. Ancak buna girmeden önce ülkemizin sosyo-ekonomik yapısını ele alacağız. Çünkü bir ülkede devrimin niteliği, izleyeceği yol sosyo-ekonomik yapıdan kopuk değildir. Devrimin rotası, miadını tamamlayan sistemin alt ve üst yapısını hedef alır. Ve yeni tarihsel sürecin önünü açar.

Diğer bir neden ise yazarın bu konulara değinerek, ülkenin sosyo-ekonomik yapısı ve devrimin niteliğiyle ilgili farklı değerlendirmeler yapmasıdır. Yazar, ülkemizdeki komprador kapitalizm tahliline karşı çıkıyor ve sınıf bilinçli proletaryayı bu konuda eleştiriyor. Ayrıca Türkiye kapitalizminin bağımlı bir kapitalizm olduğunu, Türk tekelci burjuvazisinin -komprador değil- işbirlikçi bir burjuvazi olduğunu belirtiyor. Ama 1980 sonrası Türkiye'deki işbirlikçi kapitalizmin dışa açılan, sermaye ihraç eden bir kapitalizm olduğunu ileri sürüyor. Feodalizmden iyice arınmış deyim yerindeyse "homojen bir kapitalizm" gözlemiyle DHD'yi tümünden yadsıyıp reddeden bir anlayışla "sosyalist devrim" in savunuculuğuna girişiyor.

Bunun sonucu günümüzde sınıf bilinçli proletaryanın, Türkiye'deki kapitalizmi, "hala" komprador kapitalizm olarak değerlendirmesini alaya alarak eleştiriyor.

Yazar; *"Kaypakkaya geleneğinin takipçisi kimi Maocu çevrelerin günümüz Türkiye'si'ni hâlâ 'komprador kapitalizm ve feodal kalıntıların egemen olduğu yarı-sömürge bir ülke' olarak tanımlamalarını bu katmerli subjektivizme örnek olarak verebiliriz"* diye yazmakta ve hemen devamında *"Düşünebiliyor musunuz, birilerinin 'emperyalist' olarak tanımladığı bir ülkeyi başka birileri hâlâ 'yarı-feodal komprador kapitalist' olarak tanımlıyor!!!"* ifadelerini kullanarak bir değerlendirme yapıyor. (Devrimci Proletarya, sayı: 11)

Hemen belirtelim ki, eleştiri somut yapılmalıdır. Yazar, *"Kaypakkaya geleneğinin takipçisi kimi Maocu çevreler"* tanımlamasıyla bir genelleme yapmaktadır. Oysa eleştirisinin kimi hedeflediği açıkça ifade edilmelidir. "Kaypakkaya geleneği"nden gelen ve fakat geline aşamada "Kaypakkaya'dan ya da birbirinden farklı şeyler söyleyen" örgütlenmeler vardır. Yani böyle "nostaljik bağlar"a atıf yaparak toptan bir değerlendirmeye "işin içinden çıkmak" doğru değildir.

Ve devamında yazar, birilerinin ülkeyi "emperyalist", birilerinin "ise yarı-feodal komprador kapitalist" değerlendirdiğini söylemektedir. Anladığımız

yalizme bağımlıdır ve ekonomik, siyasi, askeri olarak emperyalist sermayenin hükmü altındadır.

Bir başka deyişle, ülkemizdeki sistem, burjuva anlamda dahi devrim ürünü olmayan, emperyalizmin çıkarlarına göre oluşturulmuş, komprador nitelik taşıyan bir kapitalizmdir. Ve bu yapı, bugüne değin varlığını devam ettirmiştir. Elbette ki uluslararası finans kapitale bağımlı olan Türkiye kapitalizmi, kendi içinde görece olarak gelişme de günümüzde özü ve niteliği değişmemiştir. Emperyalizmin girdabından çık(a)mamıştır. Türkiye kapitalizmde yaşanan değişimlerin, emperyalist sermayenin dönemsel politikalarına göre şekillendiğini ifade etmek gerekir. Bir dönem ithal ikameci model, bir diğer dönem neo-liberal politikalara göre şekillenen ancak özünde emperyalist mali sermayeye her yönüyle bağımlı bir kapitalizm sözkonusu olmuştur.

Kısacası bu yapıyla ülkemizdeki kapitalizm, komprador bir içerik taşır. Komprador kapitalizm, emperyalizme bağımlı yapısıyla ulusal kapitalizmin gelişmesine engel teşkil eden niteliğe sahiptir. Kendi dinamikleri üzerinden yükselen kapitalizmin önünde engel olan kapitalizmdir. Bağımlı kapitalizmin sermayesi, yatırımları, ihracatları, ithalatları emperyalist tekellerden bağımsız değildir. İktidardaki burjuvazi de ulusal burjuvazi değil, emperyalizmin güdümündeki komprador burjuvazidir. Dolayısıyla komprador burjuvazi, ulusal kapitalizmin gelişmesine ters düşen, ekonominin dışa bağımlı hale gelmesine neden olan ve demokratik devrime engel olan sınıftır. Bununla birlikte, feodalizm çözülme sürecine girmiş ve uzun bir tarihsel dönem sonrası günümüzde komprador kapitalizm hakim hale gelmiştir. Ama hala alt ve üst yapıda feodal kalıntıların sosyal dayanak oluşturduğu ve günümüze sarkan sorunlar vardır. Çünkü -ileride ele alacağımız gibi- bu sorunların dayanakları kökünden tasfiye edilmemiştir.

Kapitalizmin Ortaya Çıkışı

Ülkemizin bağımlı olduğu uluslararası kapitalizmin tarihsel geçmişine bakıldığında, kapitalizmin tohumlarının Avrupa'da atıldığı görülecektir. İngiltere ve Fransa başta olmak üzere 15. yüzyılda önce Batı Avrupa ülkelerinde tarih sahnesine çıkan kapitalizmin, tarihsel evrimi giderek belli aşamalardan geçti. Kapitalizmin ekonomik ve sosyal yapısı, bu tarihsel evrimin vardığı feodal sistemin son aşamasında, para-rant döneminde oluşmaya başladı. Feodal sistemin ilk tarihsel dönemi, emek-rant ve sonrasındaki aynı-rant (ürün rant) dönemlerinde kapitalizmin belirtileri, emareleri söz konusu olmamıştır. Bu iki döneme damgasını vuran saf feodalizme hakim olan, doğal ekonomidir. Ancak gelişen üretici güçlerle, bağınaz feodal üretim ilişkileri arasındaki çelişkinin keskin hatta tırmanması, feodal sistemi para-rant dönemine sokmuştur. Feoda-

lizmin son aşaması, para-rant sürecinde kapitalizmin belirtileri baş göstermeye başlamıştır. Bunun sonucu bir taraftan serfler (köylüler), senyörler (toprak beyleri) tarafından topraklarından atıldı, zorla köylerden men edildi. Diğer taraftan tefeci-tüccar sermayesinin artan sömürüsü, az topraklı küçük üretici köylülerin giderek topraksız kalmasını beraberinde getirdi. Böylece dönemin emekçi sınıfı olan köylülerin üretim araçlarından men edildiği ve giderek mülksüzleştirildiği tarihsel bir döneme girildi. Kapitalizmin ön koşulları, lonca sisteminin parçalanması, zanaatkarın yıkıma uğraması ve üretim araçlarını yitirerek mülksüzleşmesi sonucu şehirde de yaşandı. Böylece para-rant dönemi ile feodalizmin çözüldüğü, kapitalist sistemin yolunu açan sürece girildi:

“Bu nedenle, kapitalist sistemin yolunu açan süreç, emekçinin elinden üretim araçlarının sahipliğini alan süreçten başkası olamaz. Bu süreç, bir yandan toplumsal üretim ve geçim araçlarını sermayeye dönüştürür; öte yandan, doğrudan üreticileri ücretli emekçilere dönüştürür. İlkel birikim denilen şey, bu nedenle, üreticiyi üretim araçlarından ayıran tarihsel süreçten başka bir şey değildir. İlkel olarak görünür, çünkü sermaye ve buna uygun düşen üretim tarzının tarih öncesi aşamasını oluşturur.” (K.Marks, Kapital, Cilt 1, s. 668)

Böylece mülksüzleşen köylülerle mülksüzleşen şehirdeki -el emeğine dayalı- zanaatkarlar yeni bir sınıfa dönüştüler. Yer aldıkları eski üretim tarzından koparak, emeklerini satan başka bir sınıfı oluşturdular. Orta çağın (feodalizmin) doğrudan üreticileri, yeni çağın (kapitalizmin) ücretli emekçilerine dönüştüler. Köylülerin ve zanaatkarların mülksüzleşmesi, onların üretim araçlarını -başta üretim yapılan toprakları- mülkiyetlerine geçiren ve sermayeye dönüştüren tefeci ve tüccar sermayesi de giderek kapitalist sınıfa dönüştü. Böylece feodalizmin çözülme sürecine, kapitalizmin oluşma sürecine girildi.

Marks bu sürece, -yani mülksüzleşmenin başlamasına, emeğin ücretli emekçilere dönüşmesine, üretim araçlarının sermayeye dönüşmesine- ilkel birikim süreci adını vermiştir. Tabii bu tarihsel süreç, hemen tamamlanmadı. Uzun bir dönemi kapsadı, 18. yüzyılın ortalarına dek sürdü.

İlkel birikim süreciyle, doğal ekonomi yıkıma uğramış, köylülerin birbirinden kopuk olduğu kapalı ekonomi parçalanmış, fazla ürünlerin değiş tokuş edildiği dönemin yerini, birbirinden kopuk dar pazarların birleşerek ve genişleyerek oluşturduğu merkezi pazar sistemi almıştır. 15. ve 16. yüzyılda Avrupa'da kapitalizmin temelleri böyle atılmıştır. Diğer taraftan, Avrupa dev-

letleri diğer kıtalara açılarak, işgal ettikleri ülkeleri sömürgeleri haline getirdiler. Merkantilizm dönemi dedikleri bu sömürgecilik ile işgal ettikleri ülkelerin ucuz hammadde kaynaklarını kendi çıkarları doğrultusunda kullandılar. Böylece sermaye birikimlerini daha da artırdılar.

18. yüzyılın ortalarında, buhar makinelerinin kullanılmaya başlamasıyla, sanayi devrimi gerçekleşti. El emeğine dayalı manifaktür üretimden, fabrika üretimine geçildi. Burjuva devrimini yapan ülkelerde fabrika üretimi yayıldı ve giderek kapitalist üretim tarzı hakim oldu.

Kapitalizmin gelişmesiyle, meta ihracı da gelişti. İlkel birikim döneminde öne çıkan sömürgecilik karşın, sanayi devrimiyle meta ihracatı öne çıktı. Özellikle 19. yüzyılda işgal edilmeyen Çin, İran, Türkiye gibi ülkelere yapılan meta ihracı giderek hız kazandı. Meta ihracatı sonucu bu ülkelerle ilişkiler daha geliştirildi ve Avrupalı devletlere bağımlı hale getirildi. Bu durum aynı zamanda geri ülkelerdeki merkezi feodal sistemini çözülme sürecine soktu, merkezi iç pazarı yarattı, doğal ekonomiyi parçaladı. Ama diğer taraftan, dışarıya bağımlı kapitalizm oluşturuldu. Bu kapitalizm, yukarıda değindiğimiz gibi burjuva demokratik devrimin sonucu önü açılan ulusal kapitalizm değildi. Kapitalist-emperyalist devletlere bağımlı, komprador kapitalizmdi. İlkel birikim sürecini tamamlamayan ülkeler, sömürgeleştirildiler ve yarı-sömürge haline getirildiler.

Komprador Kapitalizmin Tohumu

Nitekim Osmanlı İmparatorluğu'nda (sonrasında Türkiye'deki) kapitalizmin ilk nüveleri de bu tarzda oluştu. 19. yüzyılın ortalarında, Avrupa'nın kapitalist devletleriyle kurulan bağ ve ilişki giderek gelişti ve Osmanlı Devleti giderek bağımlı yarı-sömürge, yarı-feodal bir ülke halini aldı. Bunun sonucu dünya pazarlarına açılan İngiltere, dönemin Osmanlı yönetimiyle ilişki kurdu. İngiltere ile Osmanlı İmparatorluğu arasında imzalanan 16 Ağustos 1838 tarihli Ticaret Sözleşmesi dikkat çekicidir:

“1838 İngiliz-Osmanlı Ticaret Sözleşmesi'yle Osmanlı İmparatorluğu'nun kapitalist dünya piyasası ile bütünleşmesinde yeni bir dönem başlamış, Osmanlı hükümetinin birkaç yıl içinde Fransa ve diğer Avrupa hükümetleriyle benzer sözleşmeler yapmasıyla da Osmanlı ekonomisi Avrupa'daki sanayi birikimi için açık pazar haline gelmiştir. (Yahya S. Tezel, Cumhuriyet Döneminin İktisadi Tarihi 1923-1950, s. 64)

Bu anlaşmayla, Osmanlı pazarında, İngiltere ve diğer Avrupa devletlerinin önü açılyordu. İngiliz kapitalistleri, Osmanlı sınırlarından rahatça girecek, arzu

ettikleri hammaddeyi ve doğal kaynakları rahatça çıkaracak, ihraç ettikleri malları ülkeye kolayca sokacak, kolayca arazi sahibi olacaktı. Devamında kapitalist lkelerin gerisinde kalan Osmanlı İmparatorluğu ile Avrupalı kapitalist devletler arasında başka anlaşmalar da yapıldı. Ama bu anlaşmalara damgasını vuran, kapitalist devletlerdi. Dünyanın dört bir yanına açılan bu devletler, Osmanlı Devleti ile kurdukları ilişkileri giderek kendi lehlerinde pekiştirdiler.

st üste yapılan anlaşmalarla, Osmanlı İmparatorluğu onlara bağımlı bir devlet halini aldı. Bunun için Osmanlı devletiyle İngiltere arasındaki Ticaret Anlaşması'ndan bir yıl sonra, imzalanan Tanzimat Fermanı 3 Kasım 1839'da Gülhane'de ilan edildi:

"İngilizlerle yapılan ticaret anlaşmasından bir yıl sonra, Mustafa Reşit Paşa tarafından Tanzimat Fermanı'nın ilan edilmesi, başlıca iki amaca hizmet etmek üzere gündeme gelmişti: Osmanlı yönetimi açısından Mısır Valisi Mehmet Ali Paşa'yı durdurmak, bu amaçla İngiliz desteğini sağlamak; İngiltere bakımından da bir yıl önce imzalanan Ticaret Anlaşması için uygun bir siyasi-hukuki-ideolojik ereve oluşturmak..." (Fikret Başkaya, Yediyz: Bir Devlet Geleneğinin Anatomisi, zgr niversite, Maki Basın Yayın, Mart 2004, İkinci Baskı, s. 213)

İngiltere, Osmanlı devletine isyan eden Mısır Valisi'nin isyanını bastırdı. İsyanın Mısır dışındaki diğer Osmanlı eyaletlerine açılması engellendi. Resmi olarak Osmanlı İmparatorluğu'nun sınırları içinde yer alan Mısır, isyanın bastırılmasıyla ekonomik ve siyasi olarak İngiltere'ye bağımlı hale geldi. Ayrıca Avrupa devletlerinin ihraç edeceği metalleri Osmanlı İmparatorluğu'nun i pazarına sokacak tüccar sıkıntısı vardı. En uygun olan ise Rum ve Ermeni tüccarlardı. Ama dönemin yasaları Ermeni, Rum, Yahudi tüccarlara dış ticarette engeller getiriyordu. Bu engellerin kaldırılması ve ekonominin ve ticari ilişkilerin nnn açılması gerekiyordu. İngiltere ve Fransa tasarladıkları kararları, Osmanlı İmparatorluğu üzerinden yürürlüğe koydu. Tanzimat Fermanı'nın ilanından on yedi yıl sonra, 18 şubat 1856'da hazırlanan hükümlerin duyurusu Islahat Fermanı ile yapıldı:

"Bundan başka Ferman, Osmanlı tebaasının hangi millete mensup olduğuna bakılmaksızın devlet hizmetine ve memurluklara alınacakları; seçimle geline yerlere (eyalet ve liva meclislerine) herkesin katılımının sağlanacağı; her cemaatin liderleriyle hükümet tarafından bu cemaatlerden

seçilecek bir memur; tebaanın tamamını ilgilendiren işlerin yürütülmesinde Meclis-i Vala'da bulunmak üzere Sadrazam tarafından davet edileceği; mezhep, ırk ve dil farklılığı nedeniyle bir kesimi diğeri karşısında küçültücü ayırım ve sözlerden vazgeçilmesini vb. hükümler içeriyordu... Ama emekçi halk çoğunluğunu ilgilendiren asıl sorun olan: Ezen-ezilen, sömüren-sömürülen ilişkisine tek bir kelimeyle bile gönderme yapmıyordu.” (Fikret Başkaya, age, s. 223)

Islahat Fermanı'yla asıl amaçlanan, Osmanlı İmparatorluğu'nun tüm doğal ve insan kaynaklarını batı kapitalizminin sömürüsüne sonuna kadar açmaktı. Artık İngiltere, Fransa, Almanya; Osmanlı İmparatorluğu sınırları içinde yer alan ülke topraklarına, zenginliklerine göz dikmişlerdi. O toprakları kendilerine bağımlı kılmak istiyorlardı. Ayrıca üç kıtada topraklarını ilhak ettiği ülkelere, yüz yıllardır şeriatla yöneten, haraca bağlayan, işgal ettiği topraklarda şiddet ve cebir uygulayan Osmanlı İmparatorluğu artık eski gücünü yitirmiş, kendilerinden daha güçlü kapitalist devletler karşısında secde eder duruma gelmişti.

Diğer yandan gerileyen, zayıflayan, çöken devletin giderleri de artıyordu. Bunun için bir taraftan toplanan iç vergiler artırılırken, diğer taraftan devlet toprakları satışa çıkarıldı. Yüzyıllardır Osmanlı Devleti'nin mülkiyetindeki miri (devlete ait) topraklar jeo-politik ve jeo-stratejik gelişmeler sonucu elden çıkarılıyordu. Tarihsel süreç, Osmanlı Devleti'ni batılı kapitalist devletlere bağımlı hale getiriyordu. Öyle ki, Osmanlı Devleti, çıkardığı yasalarla devlet mülkiyetinde olan toprakları yabancı devletlere peşkeş çekti.

1854 yılından itibaren İngiltere, Fransa, daha sonra Almanya gibi Avrupa devletlerine borçlanan Osmanlı Devleti, borçlarını ve giderlerini ödemek için miri toprakların yüzde 70'ini özel mülkiyete dönüştürdü. Girdiği borçları ödeyemeyen devlet hızla yüzyıllardır mülkiyetinde olan toprakları, yabancı devletlere devretti. Tüm bu gelişmelere paralel, Osmanlı Devleti artan giderlerini karşılayamadığı gibi Avrupa devletlerine tahviller karşılığında da borçlandı. Bunun sonucu, borçlar büyüdü. Ve borçlarını ödeyemez duruma geldiğinde 1875 yılında iflasını ilan etti.

Bunun üzerine Avrupa devletleri, 1881'de, Osmanlı Devleti'nin mali durumunu denetim altına alan ve ülkeyi iyice kendilerine bağımlı kılan Düyun-u Umumiye İdaresi'ni kurdular. Düyun-u Umumiye, devletin Avrupa kapitalistlerine mali olarak iyice bağımlı duruma gelmesinin sonucuydu. Osmanlı İmparatorluğu'na yapılan sermaye ihracı, meta ihracatına kıyasla öne çıkmıştı. Dolayısıyla

sıyla İngiltere, Fransa, Almanya gibi devletlerle olan ilişki, öne çıkan sermaye ihracı ile birlikte, emperyalizm ile yarı-sömürge ilişkisine dönüşmüştü:

"Ancak, Osmanlı İmparatorluğu'nun yarı sömürge niteliğinin en açık belirtisi, dış borçlanmalar -Düyun-u Umumiye- sürekli imtiyazlar arayarak ülkeye giren yabancı sermaye yatırımları- giderek ağırlaşan ve yaygınlaşan kapitülasyonlar zinciri sonunda ülke yönetiminin önce iktisadi, sonra büyük ölçüde askeri ve siyasi alanlarda emperyalizmin denetimine girmiş olmasıydı." (Korkut Boratav, Türkiye İktisat Tarihi (1908-2015), İmge Kitapevi Yayınları, s. 23)

Çökmekte olan Osmanlı Devleti, bu kısır döngüden bir türlü çıkamıyor, batılı devletlerin manyetik alanına iyice giriyordu. Mali bakımdan öyle bir hale gelmişti ki, borçlarını ödemek için borçlanan bir devlet halini almıştı.

İbrahim Kaypakkaya da net bir şekilde Osmanlı yönetiminin içine girdiği bu duruma vurgu yapmıştır:

"Osmanlı İmparatorluğu'nun gittikçe daha çok bir yarı-sömürge haline gelmesinde, parçalanmasında ve çökmesinde, gırtlığına kadar borca batmış olmasının büyük payı vardır. Çeşitli defalar alınan düşük ihraç ve yüksek faizli borçlar, öyle bir noktaya ulaşmıştır ki, alacakların tahsili için (1883'te) emperyalist ülkeler, 'Düyun-u Umumiye'yi, sanki devlet içinde devlet olan bu teşkilatı kurmuşlardır... Ve uzun yıllar feodal saltanatla 'Düyun-u Umumiye' yan yana, iç içe yaşadı. Türkiye emekçi halkını haraca kesti, borçlar arttıkça İngiliz-Fransız ve giderek Alman emperyalistlerinin siyasi tahakkümü arttı, tahakküm arttıkça borçlar da arttı." (İbrahim Kaypakkaya, Bütün Eserleri, Nisan Yayıncılık, s. 300)

İbrahim yoldaşla beraber yukarıda yaptığımız alıntılarla, bazı Türkiyeli yazarların akademik verilerinde ve gözlemlerinde de gördüğümüz gibi Osmanlı İmparatorluğu, çöküşünün arifesinde emperyalizme bağımlı, feodal yapıyı tasfiye etmeyen ve tasfiye edilememiş feodalizmin, komprador kapitalizmle iç içe girdiği ülke halini almıştır.

19. yüzyılın ikinci yarısında, Türkiye'de inşa edilen komprador kapitalizmin karakteristik özelliği, ihtiyaçlarını emperyalist ülkelerden aldığı borçlarla karşılamasıdır. Bu şekilde Osmanlı halkı, çifte sömürüye tabi tutulmuştur.

“Osmanlı’da sermayenin dış kaynakları önemli ve belirleyicidir. Bunlar dış borçlar ve yabancı sermayedir... Osmanlı’da dış borçları ülkenin kaynaklarını yabancılara aktarmanın bir aracı niteliği taşımış, alınan borçlar yeniden üretimde kullanılamamıştır.” (Yakup Kepenek, Türkiye Ekonomisi, Remzi Kitapevi, s. 11)

Böylece Türkiye’de komprador kapitalizm tohumları atıldığında, kene gibi yabancı sermayeye bağımlı kılınmıştır. Bunun sonucu, ülke içinde iç pazar da oluşmuştur ama bu Pazar, dışa bağımlı bir pazardır. Uluslararası tekel-lerin yörüngesinde yer alan ve onlar tarafından hükmedilen pazardır. Üretici güçlerin gelişmesine engel teşkil eden bağımlı kapitalizmin pazarıdır. Daha net bir deyimle; Türkiye’de oluşan iç pazara hükmeden de emperyalist sistemdir. Bu bağımlılık sonucu, bağımlı pazar üzerinden dışarıya ihraç edilen işlenmemiş saf, hammadde ve doğal kaynaklar, daha sonra dışarıdan meta (mamul madde) olarak ithal edilir.

Kısaca Osmanlı İmparatorluğu’nun çöküş aşamasında oluşan kapitalizmin tohumu böyle atılmıştır. Ancak bir kez daha vurgulayalım: Coğrafyamızda kapitalizm daha ilkel birikim sürecinin başlarında emperyalist sermayenin müdahalesine maruz kaldı. Bu ilkel birikim, emperyalistlerin çıkarlarına göre şekillendi ve örgütlendi. Kendi ayakları üzerine dikilen, “bağımsız” bir kapitalizmin gelişmesi engellendi. Gelişen kapitalizm, emperyalist mali sermayeye bağımlı bir kapitalizm oldu.

Sonuç olarak, Osmanlı İmparatorluğu döneminde tohumları atılan komprador kapitalizm, geçmişte Avrupa ülkelerinde yaşanan, feodalizmi tasfiye eden, tüketim nesneleriyle beraber üretim araçları üreten, sermaye birikimini tamamlayan ve tarihsel olarak o dönemler ilerici rol oynayan kapitalizm değildir. Ülkeyi kendine bağımlı kılan, uluslararası finans kapitalin sermaye ihracına ve meta ihracına dayalı komprador nitelik taşıyan kapitalizmdir. Ve bu kapitalizmin de elbette kendi içinde geçirdiği evrimler oldu. Ancak özü ve dışarıya bağımlı yapıya tekabül eden niteliği günümüze değin varlığını devam ettirdi.

TC’nin İlk Dönemi

Osmanlı İmparatorluğu yıkıldıktan sonra kurulan Türkiye Cumhuriyeti (TC) nasıl ki İttihat ve Terakki Cemiyeti’nin (İTC) siyasi yapısı olarak devam etmişse; ülkenin iktisadi ve sosyal yapısı da önceki yapının devamıdır. Kemalist yapı, yıkılan İTC’nin yönetimindeki devletin enkazı üzerine inşa edildi. Kurulan devletin ve sistemin önceki yapısı, yeni duruma göre yeniden dizayn edildi ve pratikte yürürlüğe konuldu.

Türkiye'nin sınırları daha 1916 yılında I. Emperyalist Paylaşım Savaşı'nda İngiliz-Fransız emperyalizmi tarafından -kendi çıkarları doğrultusunda- gizli Sykes-Picot Anlaşması ile çizildi. Kurtuluş Savaşı'ndan sonra kurulan devlet, bu tasarının ürünüdür. TC sınırları (I. Emperyalist Paylaşım Savaşı sonrası) uluslararası jeo-politik ve konjonktüre göre oluşturuldu. TC devleti eskiye kıyasla daha dar sınırlar içinde kuruldu. Osmanlı Devleti'ndeki son yönetim olan İTC, yerini, Kuvâ-yi Milliye adıyla sahneye çıkan Kemalistlere devretti. Ve 29 Ekim 1923'te TC'nin kuruluşu ilan edildi.

Kısacası, Kemalist devlet, bir önceki sistemin ekonomik, sosyal, siyasi yapısını devraldı. Kurtuluş Savaşı, resmi doktrine göre İtilaf Devletleri'ne ve Yunanistan'a karşı verilen "bağımsızlık savaşı" olduğu ve "emperyalizme karşı ilk bağımsızlık savaşı" ile bir devlet olduğu propaganda edildi. Gerçekte ise I. Emperyalist Paylaşım Savaşı'nda "Pan-Türkizm, Pan-İslamizm" doktrinine tekabül eden soykırım süreci, Kurtuluş Savaşı'nda "Anadolu'nun Türkleştirilmesi, İslamlaştırılması" doktriniyle tamamlanmıştır. Böylece tasarlanan "tek millet, tek devlet, tek bayrak, tek din" retoriğiyle Türkiye halkı, diktatörlüğün hükmü altına alınmak istenmiştir.

Kemalistler ve temsil ettikleri sömürücü hakim sınıfların, İtilaf Cemiyeti'ni oluşturan emperyalistlerin askeri işgaline karşı olmalarının nedeni, tam sömürgeliğe itiraz, yarı sömürge koşullara razı gelmekti. Burjuvazi önce İttihatçılar, ardından ise Kemalistler aracılığıyla başta Ermeni ve Rum burjuvazisi olmak üzere Osmanlı tebaası olan Müslüman olmayan burjuvazinin servetine, malına ve mülküne çökmek, hakim oldukları pazarı ele geçirmekti. Böylelikle Türk ve Müslüman burjuvazi, devlet aygıtının olanaklarını kullanarak sermaye birikimini sağlamak ve palazlanmak hedefi güdüyordu.

Kısaca Türk komprador burjuvazisi, başta Ermeni ve Rum komprador burjuvazisinin yerini almayı, kendi devletine tam anlamıyla sahip olmayı hedefliyordu. Müslüman olmayan Osmanlı tebaasından arındırılmış ve kendi hakimiyetlerinde bir "ulus devlet" inşası hedeflendi. Bunun için amaç, 1915 Soykırımı'ndan sağ kalan Ermeni ve Rumların geride kalanlarını Kurtuluş Savaşı'yla Anadolu topraklarından tümenden silmekti. Onların yerini almaktı. Kurtuluş Savaşı'nın motivasyonunda bu hedef vardı. İbrahim Kaypakkaya o dönemi Rus yazar Şnurov'a dayanarak şöyle aktarıyor:

"Kemalist burjuvazinin İtilaf emperyalistleriyle işbirliğine, daha savaş yıllarında giriştiğine işaret ettik. Toprak ağalarıyla ittifak ise, savaşın başından itibaren mevcuttur. Sava-

şın başını çekenler, Şnurov'un da belirttiği gibi, birbirleriyle kopmaz bağları bulunan, ticaret burjuvazisi, toprak ağaları, tefeciler, o zaman zayıf olan sanayi burjuvazisi idi. Bu ittifak, emperyalizme bağlı olarak gelen bir kısım eski büyük ticaret burjuvazisinin ve milli azınlıkların (Ermeni, Rum burjuvazisinin) yerini aldı. Aynı noktayı, Şnurov şöyle açıklıyor.

'Yeni tesislerin ve teşebbüslerin elinde buluna sermaye, kısmen memleketi terketmiş olan Ermeni ve Rum teşebbüslerinin ele geçirilmesi, kısmen de devlet müesseselerinin soyulması ve rüşvetlerle meydana getirilmişti. Yine bugün birçok Kemalist milletvekili ve devlet adamı, iktidardan faydalanaarak, Birinci Dünya Savaşı sırasında yurttan kaçan Rum, Ermeni ve diğer Türk uyruklu yabancılardan kalan kurumları ele geçirip, memurlukları sırasında bir yana koydukları paralarla işletiyor ve yeni teşebbüsler kuruyor.' (s. 49)" (İbrahim Kaypakcaya, Bütün Eserleri, Nisan Yayıncılık, s. 362)

Nitekim bu durum, savaş sonrasında devlet tarafından ele alınır. Kurtuluş Savaşı'ndan sonra 1923 yılında Şubat ve Mart aylarında yapılan İzmir İktisat Kongresi'nde ana gündemlerden birini, Rum ve Ermeni tüccarından ve sanayiciden boşalan yerin Türk burjuvazisi tarafından doldurulması konusu oluşturmuştur:

"Kongrede vurgulanan istek, bir Türk girişimciler sınıfının yaratılmasıyla ilgiliydi. Kongreye katılan Müslüman-Türk tüccarların milliciliği, metropol burjuvazilerinin (emperyalist burjuvazinin-bizim notumuz) Türkiye'deki uzantısı olma rolünü (abc) yerli gayri müslimlerin elinden alma isteğiyle sınırlanmıştı." (Yahya S.Tezel, Cumhuriyet Döneminin İktisat Tarihi, 1923-1950, s. 174-175)

Alınan bu karar, pratikte yürürlüğe konur. Amaç, Türk ve Müslüman kökenli burjuvaziye öne çıkarmak, daha geliştirmek, pazarda daha etkin kılmak, gayri müslim burjuvazinin izini silmektir. Ancak Ermeni ve Rumlardan boşalan pazar alanları hemen doldurulamaz. Birçok işyeri lağvedilmiş, yıkıma uğratılmış, gasp edilmiştir ama oluşturdukları boşluk yeni burjuvazi tarafından hemen doldurulamamıştır. Bundan dolayı Mustafa Kemal'in başında olduğu devletin üstlendiği görevlerden biri de yeni Müslüman-Türk kompradorları oluşturmaktır. Daha doğru bir ifadeyle, devlet aygıtının, Müslüman-Türk

kompradorların palazlanması için devreye sokulmasıdır. Ve batılı emperyalist devletlerle ilişkileri geliştirmektir.

Ancak bu ilişkiler geçmişteki gibi emperyalizme bağımlılığı içeren ilişkilerdir. Bu ilişkilerin iktisadi ve mali yapısı varlığını devam ettirmektedir. Emperyalistler, önceden bağımlı kıldıkları Anadolu topraklarından çıkmaya niyetli değildir. Onların beklentileri, komprador vasfı oynayacak yeni burjuvazinin daha öne çıkması ve kendilerine bağımlılık ilişkilerinin daha geliştirilmesidir. Kemalistler de İzmir Kongresi'nde bu gündemi ele almışlardır. Bunun sonucu, yeniden inşa edilen devlet örgütlenmesiyle birlikte dışa bağımlı, komprador kapitalizm devam ettirilir. Cumhuriyet ilan edildiğı anda demiryolları, maden ocakları, fabrikalar, bankalar emperyalist tekellerin mülkiyetindedir, ticaret onların elindedir. Daha Kemalizm'in yönetimindeki Türkiye'nin ilk yıllarını İbrahim Kaypakkaya Şnurov'dan şöyle aktarır:

“Türkiye'nin en büyük kapitalistleri, yabancılardır. Bütün maden işletmelerinden başka, bir de demiryollarının büyük bir kısmı ve tarım ürünlerini işleyen fabrikaların çoğu yabancılardan elindedir. Türkiye milli ekonomisine 1.100 milyon frank yabancı sermaye yatırılmıştır. Sermayenin 450 milyonu Alman, 350 milyonu Fransız, 200 milyonu İngiliz ve 100 milyonu diğer ülkelerin sermayesidir. (s.72-73)... Türkiye, az gelişmiş, yarı-sömürge olan bir ülkedir. Türk işçisi ve köylüsünün sırtından Fransa, Almanya ve İngiliz kapitalistleri servetler sağlıyorlar. (s. 57)” (İbrahim Kaypakkaya, Bütün Eserleri, Nisan Yayıncılık, s. 361)

Kısacası Türkiye, mevcut yapısını bu minvalde devam ettirir. Ancak özel sektör Cumhuriyet'in ilk yıllarında hedeflenen düzeyde gelişmez. Ayrıca dünya çapında başgösteren “1929 Krizi”, Türkiye'yi de etkiler. Bunun üzerine komprador burjuvazinin sermaye birikimini devam ettirebilmesi için 1930'da devlet yatırımlarına ağırlık verilmesi kararı alınır. Alınan karar sonucu, Kamu İktisadi Teşebbüsleri (KİT) oluşturulur ve devlet ağırlıklı ekonomik yapı öne çıkarılır. Ama KİT'ler de emperyalizme bağımlı kuruluşlardır.

Buraya kadar Kemalist iktidarın emperyalizme bağımlı yapısına değindik. Yarı-sömürge yapı, Cumhuriyet'in ilk yıllarında da feodalizmi çözölme süreci sokmuş ama tasfiye etmemiştir. Türkiye'deki komprador kapitalizm, çözölme sürecine giren feodalizmle iç içe geçmiş ve yarı-feodal yapıyı oluşturmuştur. Bir başka deyişle, bir taraftan dışarıya, emperyalizme bağımlı komprador kapitalizm oluşurken; diğer taraftan feodalizm çözölme sürecine gir-

miştir. Böylece komprador kapitalizmle çözülme sürecine giren feodalizmin iç içe geçtiği yarı-feodal yapı oluşmuştur. Ve Türkiye köylülüğün toprağından koparak mülksüzleştiğı, ilkel birikim sürecine girmiştir. Diğer bir ifadeyle bu, doğrudan üreticinin ağır ve sancılı bir biçimde üretim araçlarından koparak mülksüzleşmesi sürecidir.

Bunu bir kez daha vurgulamamızın nedeni, bir takım politik yapıların zannettiğı gibi yarı-feodal yapıdan kastedilenin, doğal ekonominin hakim olduğu, merkezi pazar sisteminin varlığını koruduğı, ortaçağın saf feodalizmi olmamasıdır. Yarı feodalizmde kastedilenin, emperyalizme bağımlı komprador kapitalizmle iç içe geçmiş, çözülme sürecinde olan yarı feodal üretim ilişkilerinin varlığını devam ettirmesidir.

Cumhuriyet'in 1920'li, 1930'lu, 1940'lı yıllarında ülkemizin sosyo-ekonomik yapısı, yarı-sömürge, yarı-feodaldır. Nüfusun yüzde 80'i köylerde yaşamaktadır. Hem toprak ağaları tarafından hem de tefeci, tüccar sermayesi tarafından, yoksul ve az topraklı köylüler üzerinde katmerli ürün-rant (angarya), emek-rant ve para-rant sömürüsü gerçekleştirilir.

Kısacası Cumhuriyet öncesinin yoksul köylüsünün feodalizme tekabül eden en katı sömürü biçimleri, TC'nin kuruluşunun hemen sonrasında de devam etmiştir. Toprak ağalarının sömürüsü ve baskısı, katmerli boyutlarda uygulanmıştır. Devletin ve toprak ağalarının yoksul köylü üzerindeki şiddet ve cebri katı biçimde devam etmiştir. Bu baskı ve sömürü başta Kürt illeri olmak üzere ülkenin her yerinde hüküm sürmüştür.

Ayrıca ağanın rantından sonra, yarıcılık ve ortakçılık yapan köylüler, ürünlerin bir kısmını kendileri tüketirler. Diğer ihtiyaçlarını karşılamak için arta kalan ürünün pazara sürülmesi, satılması ve paraya çevrilmesi gerekir. Burada tüccar sermayesi devreye girer ve köylünün ürettiğı ürünü pazara sürer. Böylece köylü, ağanın sömürüsüyle beraber, tüccar sermayesinin sömürüsüne de maruz kalır. Devamında yeniden üretime tefeci sermayeden aldığı borçla gider. Kısacası köylü, üst üste feodallerin para-rant sömürüsüne uğrar.

1923'te kurulan devlet, böyle bir yapı devralır. Nitekim İzmir İktisat Kongresi'nde mevcut durum göstermelik de olsa gündeme getirilir. Cumhuriyet'in ilk dönemlerinde TBMM'de alınan kararlar, pratikte toprak ağalarının, büyük arazi sahiplerinin ve tefeci, tüccar sermayesinin lehinde yürürlüğe konulur. Nitekim 1923-1950 döneminde köylüler ve küçük üreticiler üzerindeki sömürü ve baskı mekanizması devam ettirilir. Feodal üretimde geçmişe dayalı küçük üretim, yarıcılık, ortakçılık, ırgat ve marabaya dayalı sistem sürdürülür.

Daha önce belirttiğimiz gibi, yukarıda işlediğimiz konu ve ele aldığımız değerlendirmeler, 1923'ten II. Emperyalist Paylaşım Savaşı'na kadar olan sürece tekabül eder. Bu dönemde Türkiye'nin ekonomik ve sosyal yapısının

temel dinamiğini oluşturan köylü nüfusu, toplam nüfusun yüzde 80'ini oluştururken; bunların da % 17'si hiç toprak sahibi değildi, % 76'sı ise az topraklı kesimdi. Bu köylüler işletilen toprakların % 7.3'üne sahiptiler. Ortalama toprak büyüklüğü 24.9 dönümdü. Köylülerin ezici çoğunluğu, az topraklı ve yoksul kesimden oluşuyordu.

Ayrıca az topraklı ve küçük üretici konumda olan köylülerin önemli bir kısmı da toprak ağalarının topraklarında çalışıyorlardı. Görüldüğü gibi tarımsal alanlarda toprak dağılımı adil değildi. Katmerli sömürüye ve feodal baskı ve tahakküme tabi tutuluyordu. Ayrıca nüfusun az bir kesimi hayvancılıkla uğraşıyordu. Hayvancılıkla uğraşanları daha çok toprak sahibi olmayan köylüler oluşturuyordu.

1950-1980 Dönemi

II. Emperyalist Paylaşım Savaşı'nın ardından Türkiye, ABD emperyalizminin yarı sömürgesi oldu. ABD, Türkiye üzerinden Kafkasya ve Orta Doğu'da etkin olmayı ve bölgeyi, emperyalist emelleri için denetimi altına almayı hedefliyordu. Bunun için TC ile ilişki kurdu ve giderek kendine bağımlı kıldı. Ve her alanda ilişkiler hızla geliştirildi. Nitekim o dönem, Türkiye yanıbaşındaki Sovyetler Birliği'ne (SB) karşı, ABD tarafından kurulan NATO'ya 18 şubat 1952 tarihinde üye yapıldı. Türkiye, dönemin uluslararası konjonktüründe ABD açısından önemli bir pazardı. Ayrıca ABD ve NATO için jeo-politik konum açısından da önemlidir. ABD ve diğer emperyalistlerin -ideolojik, politik, askeri olarak- karşıt kutbunda yer alan SB'ye karşı TC devleti, NATO'nun askeri üssü olarak konumlandırıldı.

II. Emperyalist Paylaşım Savaşı sonrasında ABD emperyalizmi, kendi çıkarları doğrultusunda, askeri ve siyasi alanda olduğu gibi ekonomik ve mali alanda da dünyanın yeniden dizayn edilmesi rolünü üstlendi. Savaşta tahrip olan ve yıkıma uğrayan uluslararası kapitalizmin, yeniden inşasında esas rol üstlendi. Ve ekonomik, mali, politik, askeri, coğrafi alanlarda çıkarları doğrultusunda yeni jeo-politik strateji oluşturdu. Daha net bir deyimle, emperyalist kulvarda dünyanın yeniden dizayn edilmesinde baş rolü üstlendi. Diğer emperyalistlere kıyasla öne çıkan güç oldu ve geri kalmış ölkelerin önemli bölümünü kendine bağımlı kıldı.

ABD ile Türkiye arasında 20. yüzyılın ikinci yarısında kurulan ilişkilerin ekonomik ve mali yönü de vardı. Bunun sonucu Türkiye ve benzeri ölkelerle "ithal ikameci model" kisvesiyle ekonomi-politik ilişkiler geliştirildi. Uluslararası kapitalizmin yeniden restore edildiği süreçte yürürlüğe konan bu modelle, Türkiye gibi ölkelerde komprador kapitalizm daha öne çıkarıldı.

Bir önceki dönemde nispeten zayıf olan komprador burjuvazi, 1950 sonrasında, ekonomik ve siyasi yapıda daha etkin olarak yer aldı. Sınıf olarak da daha öne çıktı. Bu kapitalizm, başta da belirttiğimiz gibi ulusal yapıdan yoksun, iki ayağı üzerinde dikilemeyen ve uluslararası mali sermayeye bağımlı bir niteliğe sahipti. Demokratik devrime yabancı, mevcut yapıyı muhafaza eden, statükocu ve bağnaz bir kapitalizmdi.

Komprador kapitalizm, emperyalistlerden alınan krediyle örgütlenir. Ve üretimin gerçekleşmesiyle kârın aslan payı emperyalistlere gider. Komprador kapitalizmin üretimi, montaja dayalıdır. Önce emperyalistlerden kredi alınır. Ardından bu krediyle, kapitalist-emperyalist ülkelerden ithal edilen yarı-mamul mallar monte edilerek mamul mala (meta) dönüştürülür, pazara sürülür ve satılır. Yeniden üretime geçmeden önce alınan kredi, faiziyle emperyalist tekelere ödenir. Kompradorlara da kısmi bir pay düşer. Sonra yeniden üretime geçilir. Çark böyle döner!

Dışarıdan alınan borç ile ithal edilen yarı-mamul maddeler, yakıt, enerji vb. giderlerin toplamı, her zaman ihraç edilen malların gelirlerinden fazladır. Buna karşın ithal ikameci model, daha çok içe dönük bir projeydi. Üretilen meta, daha çok içte tüketilirdi. Dolayısıyla dış ticaret açığına neden olan bir projeydi. Gerçi hangi kisveyle olursa olsun, uluslararası finans kapitale bağımlı ülkelerde uygulanan her modelde, dış ticaret açığı sürekli olmuştur. Çünkü Türkiye'deki ihracat, dışarıdan ithal edilen yarı-mamul ürünlerin monte edilerek ihraç edilmesine dayalıdır. Ayrıca, ödenen borç ve diğer dış giderler toplamının, ülkeye giren dış gelirden fazla olması dış ticaret açığını daha büyütür ve cari açığa neden olur. Cari açıkla daha da büyüyen fark, cari işlemler hesabında negatif bakiye olarak görünür. Osmanlı döneminden günümüze, ülkemizdeki dışa bağımlı komprador kapitalizmde cari açık devamlı var olmuştur. Komprador kapitalizmin karakteristik özelliği budur.

Bu dönem içerisinde komprador kapitalizmle feodalizmin iç içe geçtiği yarı-sömürge yarı-feodal yapı varlığını devam ettirdi. Ancak komprador kapitalizmin hacmi büyürken, feodalizmde de çözülme devam etti. Bu çözülme sonucu, 1950-1980 arasında şehir nüfusunun artış hızı, köy nüfusunun artış hızından fazla olmuştur. Köylünün şehirlere göçü bu zaman diliminde giderek artmıştır. Şehre göç eden köylülerin, feodal üretim araçlarından tümünden koparak mülksüzleşmesi hız kazanmıştır.

Buna rağmen bu zaman dilimi içinde, köylü nüfusu şehir nüfusundan daha fazlaydı. Bunun nedeni ise bu dönem boyunca emperyalizmin uluslararası işbölümü temelinde Türkiye gibi yarı-sömürge ülkelere biçilen roldü. Türkiye gibi yarı-sömürge ülkelerde montaj sanayine dayanan komprador kapitalizmin yanında esas olarak tarımsal üretim teşvik edildi. Bu amaçla,

küçük üreticilik devlet desteğıyle ayakta tutuldu. Geçimlik üretimin devam ettirilmesinin yanında esas olarak kapitalist ölkelere tarımsal ürün ihraç edildi. Kapitalist ürünlerin aksine tarımda, ihracat ithalattan fazlaydı. Köylölüğün mülksüzleştirilmesi bu dönem de devam etti. Ancak bu çözölme, ağır ve sancılı bir şekilde sürdü. Şehirlerde üretim araçlarından kopan doğrudan üreticiyi istihdam edecek, komprador da olsa bir kapitalist üretim gelişmemişti.

1927-1980 yılları arasında Türkiye'de köy nüfusu, toplam nüfusun büyük bir kısmını oluştuyordu.

Tablo: Türkiye'nin 1927 yılından 1980 yılına kadar toplam kır ve şehir nüfusunun dağılımı (%)

Yıllar	Toplam	Kır	Şehir
1927	13.648.270	10.392.391 (%76.14)	3.305.879 (%23.86)
1935	16.158.058	12.355.376 (%76.46)	3.802.642 (%23.54)
1940	17.820.950	13.474.701 (%75.61)	4.346.249 (%24.39)
1945	18.790.174	14.103.072 (%75.05)	4.687.102 (%24.95)
1950	20.947.188	15.702.851 (%76.96)	5.244.337 (%25.04)
1955	24.064.763	17.137.420 (%71.21)	6.927.343 (%28.79)
1960	27.754.820	18.895.089 (%68.07)	8.859.731 (%31.93)
1965	31.391.421	20.585.604 (%65.58)	10.805.817 (%34.42)
1970	35.605.176	21.914.075 (%61.54)	13.691.101 (%38.46)
1975	40.347.719	23.478.651 (%58.19)	16.869.068 (%41.81)
1980	44.736.957	25.091.950 (%56.08)	19.645.007 (%43.92)

Kaynak: TÜİK Yayınları, aktaran: V.N.Tekin; Zincirin Halkası, Türkiye'nin Yarı-Sömürgeleşme ve Yarı-Feodalleşme Çıkmazı, s. 114, çizelge 3.1

Yukarıda göröldüğü gibi topraksız ve -küçük üretici konumundaki- az topraklı köylü, nüfusunun sayısı 1950'den 1980 yılına kadar fazladır. Ancak köylü nüfusunun artış hızı, giderek düşmüştür. Kısacası komprador kapitalizmin gelişmesi ve feodal üretim tarzının özölmesi sonucu toplam ölk nüfusu içinde köylü nüfusunda nispi azalma devam etmiştir. Ama kırsal alanda hala az topraklı, küçük üretici ve topraksız köylüden oluşan kalabalık bir köylü kitlesi vardı. Özetle yarı-feodal yapı ile beraber mülksüzleşme ve ilkel birikim süreci o dönem de devam etti.

Ekonomik ve sosyal durumdaki karmaşa siyasi yapıya da yansiyordu. Siyasi alanda da çelişkiler derinleşiyor ve iktidara karşı mücadele giderek ivme kazanıyordu.

1960'ların ikinci yarısından 1970 yılı sonlarına kadar devrimci örgütlenme ve işçi, köylü, öğrenci hareketleri gelişti. Belki de Türkiye tarihinde devrimci yapıların en örgütlü ve aktif olarak yer aldıkları dönem, o zaman yaşandı. Emekçi ve öğrencilerin de kitlesel olarak en hareketli dönemiymi. İşçi eylem ve grevleri çığ gibi büyüdü. İşçi sınıfının 15-16 Haziran 1970'te başlattığı ve hızla İstanbul dışındaki çevre illere de yayılan başkaldırısı, tarihe mal oldu. Köylüler katmerli sömürü ve baskı mekanizmasına karşı hoşnutsuzluk ve tepkilerini toprak işgalleri, gösteri ve eylemlerle pratikte gösterdiler. Kürt halkı, ulusal bilince ve ulusal kimliğe kitlesel olarak bu mücadele ortamı içerisinde ulaştılar. Kısacası toplum bilincinde sıçramanın olduğu ve mevcut düzene ve devlet erkine karşı en örgütlü ve radikal mücadelenin verildiği dönemdi.

Bu durumla beraber ithalat ve ihracat arasındaki cari açık hızla büyüdü, enflasyon arttı, 1977-1979 yılları arası dolar resmi kuru 17.50'den 47 TL'ye kadar çıktı. Ekonomi ve mali durumun yanında devlet erkinin girdiği siyasi kriz de gelişti. I. ve II. MC Hükümetleri, Ecevit, Demirel hükümetleri yönetiminde fazla kalamadılar, art arda düştüler... Ülke artık yönetilemez duruma gelmişti. Duruma müdahale etmek için 24 Ocak kararları alındıysa da yürürlüğe konulamadı, tasarlanan ekonomi-politika uygulanamadı. 1980 yılının ikinci yarısına ülke bu koşullarda girdi...

1980'den Günümüze

Bu gelişmelerin sonucunda 12 Eylül Askeri Faşist Darbesi yapıldı. Darbenin amacı, devrimci mücadeleyi ve emekçi kitlelerin düzene karşı hoşnutsuzluğu ve tepkisini etkisiz kılmak ve ülkede egemen sınıflar için istikrar oluşturarak, emperyalistler tarafından hazırlanan 24 Ocak Kararları'nı yürürlüğe koymaktı. ABD emperyalizmi tarafından hazırlanan uluslararası ekonomi-politikanın Türkiye somutunda hayata geçirilmesiydi. ABD'nin başını çektiği bu emperyalist politikalar, neo-liberalizm patentiyile tüm dünyada zor unsuruyla uygulamaya kondu. Türkiye'nin de içinde olduğu birçok ülkede, bunun için darbeler yapıldı; komünistler, devrimci hareketler, demokrat kesimlere yönelik saldırı ve baskılar doruğa çıkarıldı. Bunun sonucu yeni bir ekonomi-politika dönemine girildi.

12 Eylül darbesiyle pratikte uygulamaya konan kararlar şunlardı:

* Sisteme muhalif örgütlenmeleri etkisiz hale getirmek. Ayrıca sendika, kamu kuruluşları, kooperatif gibi yasal yapıların örgütlenmesini zorlaştırmak. Kısmi istikrar sağlamak. Böylece neo-liberal kararları yerine getirme şartlarını oluşturmak.

* İşçi ve kamu çalışanlarının haklarında kısıtlamaya gitmek, kesintileri artırmak, sosyal harcamaları azaltmak, kamu bütçesini asgariye indirmek.

* Esnek üretim tarzını uygulamaya koymak. Böylece patrona işçileri geçici süre çalıştırmak, düşük ücret ödemek, sendikasız işçi çalıştırmak ve istediğı an işten çıkarma gibi imkanlar tanımak.

* Tarım sektöründe ihracat yerine ithalata yönelmek, tarımı dışa bağımlı kılmak. Üreticiye verilen kredileri, sübvansiyonları, alım garantilerini, kooperatif ayrıcalıklarını kaldırmak.

* İrkçılığı ve din fanatizmini körükleyerek toplumu, kitleleri sanal ve farazi kutuplaşmalar içine çekmek.

* Dışa açık ekonomi modeline geçmek: Türkiye'nin ithal ikameci modelden ihracata dayalı modele geçişini sağlamak.

* Kamu hizmetlerini özel sektöre devretmek.

* Özelleştirmeye gitmek: Devlet mülkiyetindeki KİT'leri özelleştirmek, özel sektöre devretmek, yabancı sermayeye teminat göstermek.

* Emperyalistlerden gelecek sermayenin giriş çıkışını kolaylaştırmak. Ülkeye hızla girip-çıkan ve sıcak para denilen spekülâtif sermayenin önünü açmak.

* Serbest piyasa modeline geçmek, devlet müdahalesini azaltmak, rekabeti teşvik etmek.

* Küreselleşme, yeni dünya düzeni, neo-liberalizm gibi tezlerle uygulanan politikanın kitleler içerisinde propagandasını yapmak.

Alınan bu kararların bedeli işçi sınıfına, köylülere ve tüm emekçi yığınlarına çıkarıldı. İşçi sınıfı daha da yoksullaştı. Patronlara tanınan imkanlar sonucu işçi sınıfının sömürsü arttı. Esnek üretim tarzı, ilgili yasaların çıkarılması ve yürürlüğe konmasıyla taşeron sömürü yasallaştı. Taşeron firmaların denetiminde çalıştırılan işçi sayısı hayli arttı. Böylece üretimde artı-değer sömürsü de arttı. Bunun sonucu üretim sonrası işçinin gerekli-emek payı düşerken, kapitalistin artı-emek (artı-değer) sömürsü yükseldi. Geçmişte elde edilen haklar, gasp edildi. Sendikaya üye olma şartları zorlaştırıldı. Ayrıca piyasaya sarı sendikaları bile aratacak taşeron sendikalar sürüldü. Nitekim 1980 sonrası işçi sayısı arttı ama sendikalara üye işçi sayısı düşürüldü. İşsizlik oranları yükseldi. Hep yükseklerde seyreden enflasyon ve devalüasyonun faturası, devamlı işçi sınıfı ve emekçi kesimlere çıkarıldı. "Artan" ücretlerin akabinde basılan karşılıksız para, ürünlerin fiyatını katbekat artırdı, ücretlerin reel değerini düşürdü. Alım gücü düştü vb.

Tüm bunlarla beraber devlet, ancak her alanda kullandığı zorun dozunu sürekli artırarak ayakta kalabilmektedir. Nitekim Kürt ulusuna yapılan baskı, saldırı ve kitlesel katliamların unutulması mümkün değildir. Özellikle 1990'lı yıllardan günümüze Kürt köylerine, illerine yapılan saldırı ve tahakküm had

safhaya tırmanmıştı. On binlerce insan öldürüldü. Ve yine on binlercesi iş-kence gördü ve hapishanelere dolduruldu. "Batı"da da devlet baskısı giderek tırmandırıldı. Halkın deyimiyle "devlet önüne geleni içeri almaya başladı".

Bu arada belirtelim; günümüz Türkiye'sinde de çark böyle dönmektedir. Ülkenin içine sürüklendiği fasit daire daha kronik hal almış durumdadır. Faşizm giderek daha da tırmandırılmaktadır. Bu durum uluslararası tekelci burjuvazinin neo-liberalizme tekabül eden saldırı, sömürü ve baskı unsurunun, egemen sınıflar ve onların devlet çarkı üzerinden ülkemiz özgülünde doruğa çıkmasının sonucudur.

1980 sonrası baskı ve sömürü mekanizması, köylü kitlesini de hedef almıştır. 1980 darbesiyle "küreselleşme", "yeni dünya düzeni", "serbest piyasa ekonomisi" yaftasıyla yürürlüğe konulan tarım politikası, topraksız ve az topraklı köylülerin durumunu daha kötüleştirmiştir. 24 Ocak Kararları'yla başlatılan ve günümüze değin devam eden tarım politikasında, ihracat yerine ithalat öne çıkarılmıştır. Oysa Türkiye, 1980'e kadar devamlı ihraç eden bir ülkeydi. Buğday, tahıl, meyve, sebze, hayvancılık, su ve deniz ürünleri gibi öne çıkan ürünler hem ülke ihtiyacını karşılar hem de dış ülkelere ihraç edilirdi. Ancak ekonomi-politikanın değişmesiyle tarım politikası tersine döndü. Türkiye ihraç eden ülke olmaktan çıkarıldı, ithal eden ülke durumuna getirildi. Faşist darbeden günümüze Türkiye'nin başında bulunan Özal, Demirel, Ecevit, Çiller, Erdoğan hükümetleri tarım politikasını bu ortak paydada aralıksız olarak sürdürdüler.

Bunun sonucu, az topraklı küçük üretici köylülerin ürettiği ürünlerin çoğu pazara sürülmedi ve ellerinde kaldı. Bu nedenle köylüler borçlarını ödeyemez duruma düştü. Birçok köylü iflas etti. Gider-gelir arasındaki fark giderek büyüdü.

Faik Toy köylünün 1990 sonrası durumunu şöyle aktarıyor:

"20 yılda çiftçinin tüm girdi maliyet kalemleri serbest piyasa koşullarının insafına bırakılmış olup ortalama 20 kat maliyet artışı meydana gelmiştir, bu da yetmezmiş gibi maliyetlerin yüzde 35'inin devlet desteğiyle karşılandığı günlerden yüzde 7'sinin karşılandığı (abç) günlere gelmişiz, yani desteklerin maliyetleri karşılama oranı 5 kat azaltılmıştır.

Ama çiftçinin ürün satış fiyatı kısmına geldiğimizde tepesinde hep bir sopa olmuş ve 20 kat maliyet arşına karşılık buğday fiyatının ancak 5 kat (abç) artmasına müsaade edilmiştir.

2002'de çiftçi sattığı 1 ton buğdayla 33 gram altın alabiliyorken bugün 1 ton sattığında ancak 4,5 gram (ab) altın alabilmektedir.

Geldiğimiz son noktada bu 20 yıllık süreçte kendi parasıyla ekip diken çiftçi artık banka ve kooperatif kredilerine mecbur bırakılmış, ürettiğinden kazanamadığı için borçlarını ödeyememiştir.

Çiftçinin 20 yıl ülkesi için üretmesinin diyeti iflaslarla sonuçlanmış, bir çok çiftçinin tarlasına traktörüne haciz konulmuş ve icra mahkemelerinde satışa çıkarılarak el değıştirmiştir.

Kendi çiftçisini icra, iflas ve üretimsizliğe sürükleyen tarım politikası ithalatla bu ayıbın üstünü kapatmaya çalışmaktadır.

Yazdıklarım sadece buğday üreticisi kısmında değil, tüm bitkisel üretim kısmında, hayvansal üretim kısmında aynı benzerlikte gerçekleşti.

Çiftçi fakirleştirilip yoksullaştırılırken, sanayici ve zincir marketler korunup kollanmış, tüketici ise her zaman pahalı almak zorunda kalmıştır." (Faik Toy, Haber Tarımdan, İnternet Yayını)

Bu durum günümüzde daha kötüleşmiştir. Köylüler aleyhine alınan agresif kararlar pratikte yürürlüğe konulduka yoksul köylüler iflasın eşiğine getirilmiştir. Çünkü iyice yoksullaşan küçük üreticinin ürettiği ürün, eskisi gibi tüccar, KİT'e bağlı Toprak Mahsulleri Ofisi(TMO), ÇAYKUR, Et ve Süt Kurumu gibi kuruluşlar tarafından alınmamış ve bu ürünler köylünün elinde kalmıştır. Köylünün bankalara olan borcu hayli artmıştır. Öyle ki, köylülerin borçları Ekim 2023'te 551 milyar liradan 42.3 oranında artarak Ekim 2024'te 784 milyar liraya yükselmiştir. 2004-2024 yılları arasında köylüye verilen destek 30 kat artarken, onların bankalara olan borçları 147 kat artmıştır. 2024 yılında ise üreticiler, piyasaya ve şirketlerin insafına terk edilmiştir. Hububat ve bazı baklagiller haricindeki ürünlerde, alım fiyatları şirketler tarafından belirlenmekte. Çekirdeksiz kuru üzüm, fındık gibi ürünlerin alım fiyatları da hükümet tarafından açıklansa da şirketlerin taleplerine uygun olarak belirlenmektedir.

Ayrıca çıkarılan uluslararası yasalarla emperyalist tekeller -diğer pazarlara olduğu gibi- hem Türkiye pazarına tarım ürünleri ihraç etmeye başladılar hem de tarım sektörüne yerli kompradorlarla birlikte el atılar. Ürününü sata-

mayan, üretimde kullandıkları tohum, gübre, fide, tarım ilacı, mazot, sulama giderlerini karşılayamayan ve borçları giderek artan köylüler içerisinde iflas bayrağını çekenlerin sayısı arttı. Sömürü ve baskı, ivme kazandıkça geçim araçlarından, topraklarından koptular. Marks'ın deyimiyle mülksüzleştiler. Bir dönemler sahip oldukları toprakları, üretim aletlerini yitirdiler. Ve topraklarını terk ettiler. Küçük üretici durumundaki köylülerin terk ettikleri yerlerde topraklar çok uluslu tekeller ve Sabancı, Koç, Tekfen gibi holdingler tarafından işletilerek sermayeye dönüştürüldü.

Bu yerlerde küçük üreticilerin ve küçük meta üretiminin yerini, tekeller ve kompradorların kapitalist meta üretimi aldı. Marks'ın tahliliyle, buralarda kapitalizm öncesinin küçük üreticisinin Meta-Para-Meta (MPM) ilişkisi, kapitalizmin Para-Meta-Para (PMP) ilişkisine dönüştü. Böylece çok uluslu firmalar ile Türkiye holdingleri et, süt, sütlü mamuller, buğday, sebze, meyve, çay gibi tarım ürünlerini -ülke içinde ve dışında- pazarlara sürdüler.

Kısacası, çok uluslu şirketler ile kompradorlar, tarım sektöründe geçmişe kıyasla günümüzde bu denli aktif olarak yer aldılar. Ayrıca köylüler arasında farklılaşma da oldu. Az bir kesim, zenginleşip kapitalizme yönelirken ezici çoğunluğu giderek yoksullaştı. Bu farklılaşma sonucu, az sayılabilecek bir kesim kapitalist sınıfa dönüşürken, çoğunluğu topraklarından ve geçim araçlarından koparak emekçi sınıfa dönüştü. Böylece ülkemizde, feodal yapının girdiği çözümlenme ve mülksüzleşme son dönemlerde hız kazandı. Ve emperyalizmin yörelerinde yer alan Türkiye kapitalizmi, günümüzde hakim hale geldi. Başka bir deyişle yarı-feodal yapı içinde komprador mahiyet taşıyan kapitalizm, ülkenin iktisadi ve sosyal yapısına damgasını vuran bir hal aldı. Feodal kalıntılar varlıklarını sürdürmekle birlikte önemini kaybetti ve tali duruma düştü.

Ancak artan bu çözülmeden yola çıkarak köylü sorunu ve kapitalizm öncesi üretim biçimlerine tekabül eden hiçbir sorun yokmuş gibi değerlendirmek de doğru değildir. Elbette ki hala Anadolu ve Kürdistan'ın birtakım yerlerinde ağalık ve küçük üretici köylüler var. Ama köylüler durumlarından hoşnut değildirler. Nitekim son dönemlerde bu üreticiler, içinde bulundukları mevcut duruma olan tepkilerini dile getirdiler. Aleyhlerine çıkarılan yasalara ve AKP yönetimine karşı çeşitli illerde traktörleriyle meydanlara çıktılar. 2024'ün Ağustos ayında Antep, İzmir, Bursa, Malatya, Balıkesir, Manisa, Maraş, Diyarbakır, Aksaray, Rize, Eskişehir, Afşin, Konya, Yozgat gibi yerlerde meydanlara döküldüler. Traktörlerle yolları kapatan köylüler, ürünlerini yollara dökerek iktidara yönelik öfkelerini gösterdiler.

Ayrıca altını çizmeliyiz ki, 1990'lardan günümüze köylere yapılan saldırılar sonucu milyonlarca Kürt, topraklarından zoraki göçe zorlanmıştır. Ezici

ounluğu yoksul köylülerden oluşan Kürtler, ulusal baskı ve katliamla beraber, zorla mlkszleştirilmişlerdir. Böylece mevcut dönemde, Kürtlere yapılan ulusal zulüm daha katmerli hal aldı ve Kürt köylülerinin mlkszleşmesinde zor unsuru ne çıkarıldı. Dolayısıyla Kürdistan'da devlet saldırısı ile feodalizmin üzülmesi hız kazandı. Ve feodal yapının hacmi ve sınırları, önceki döneme kıyasla Kürt topraklarında da daraldı. Feodal yapının daralmasına karşın topraklar, Türkiye ve Kürdistan'da yerli ve yabancı sermayeye peşeş çekildi. Yabancı firmalar, tarım sektörüyle beraber maden sektörüne el attılar.

Günümüzde feodal üretim tarzının zayıflamasına karşın Urfa, Diyarbakır, Mardin, Siirt, Batman, Bitlis, Van illerinde -eskisi kadar etkin olmasa da- irili, ufaklı toprak ağaları, aşiret ilişkileri, tarikatlar, cemaatler ve şeyhler vardır. Ayrıca Kürt illeri dışında Karadeniz, İç Anadolu, Akdeniz, Ege topraklarında da az topraklı kk üretici köyler vardır. Bu köylerin sayısı geçmişe kıyasla az olmasına rağmen gözleri doymayan kapitalistler tarafından köylülerin toprakları işgal edilerek halk topraklarından tasfiye edilmeye çalışılmaktadır.

Sonuç olarak ülkemizin alt yapısında emperyalizme bağımlı kapitalizm hakim hale gelmiştir. Ancak daha önce de belirttiğimiz gibi bu kapitalizm, emperyalizme bağımlıdır. Bundan dolayı emperyalizm, devrimin ana hedeflerinden biridir. Bunun sonucu ülkemizdeki kapitalizm kendi iç yapısında, kendi temelleri üzerinde oluşan ulusal kapitalizm değildir. Emperyalizmin güdümünde oluşan komprador kapitalizmdir. Ve ilerici bir misyona sahip olmadığı gibi statkocudur. Kapitalizm ncesi feodal kalıntılarla beraber demokratik devrimin hedefi olan ekonomik ve sosyal yapıyla devlet erkinde hala arkaik feodal yapı, Kürt ulusal sorunu, inanç sorunu, ataerki-kadın sorunu, tarikat ve cemaat gibi feodal düzenin artıkları da mevcuttur. Devlet yapısı, bu sorunları muhafaza eden ve gelişmenin ve değişimin önünde başlıca engeldir. Bu engel ve bu sorunlar, demokratik halk devrimiyle tasfiye edildikten sonra kesintisiz olarak sosyalist devrime geçiş olacaktır. Tarihsel materyalizmin yasası bunu emretmektedir.

Komprador Kapitalizmin Niteliği zerine

Buraya kadar ülkemizde komprador kapitalizmin oluştuğu dönemden günümüze sosyo-ekonomik yapının tarihsel evrimine kısaca değindik. Elbette ki ülkemizdeki komprador kapitalizmin oluşmasından bugüne değin uzun bir zaman geçti. Ülkemizin tarihinde bu gelişmeler dikkate alınmalı ve günümüzde objektif gerçekliğe uygun adımlar atılmalıdır. En başta da ülkemizin mevcut ekonomik, sosyal ve siyasi yapısı nesnel olarak tahlil edilmeli ki; öznel g olarak o yapıya doğru bir hatta müdahale edilebilsin. Alt ve st yapısıyla

eskimiş, pörsümüş sistemin yerine yenisini geçirmenin ön koşulu bu bakış açışıdır. Ancak o zaman devrimi yapacak işçi sınıfı ve diğerk halk katmanlarına önderlik edilebilir. Emekçi kitleler ancak o zaman devrim perspektifiyle mücadeleyle kanalize edilebilir.

Açan'ın getirdiğı eleştirilere yanıt vermeye devam edelim. Açan, makalesinin belli bölümlerinde "komprador kapitalizm" tespitini eleştirmektedir. Hatta Türkiye'deki kapitalizmi, komprador kapitalizm olarak değerlendirmemize yönelik, bazıları için ölkeyi "‘emperyalist Türkiye’ tezlerinin üretilmesine kaynaklık etmiştir" "‘eleştirisi’"nde bulunmaktadır. Tabiri caizse, birilerinin Türkiye'yi emperyalist değerlendirmesinin "sorumlusu", "gerekçesi" olarak, Türkiye'de kapitalizmin komprador nitelikte olduğunu savunanları göstermektedir. Bu eleştirisini yine -birkaç paragrafta bir yaptığı gibi- dogmatizm göndermesiyle yapmaktadır.

şöyle demektedir Açan:

"Türk tekelci burjuvazisi de sermayenin bu tarihsel eğiliminin dışında kalmamıştır. Onu hâlâ emperyalist burjuvazinin basit uzantısı-acentası anlamına gelen 'komprador' nitelikte bir burjuvazi olarak gören zaman tüneline donup kalmış tezleri yalanlarcasına özellikle 1980 sonrası öyle geniş bir yayılma göstermiştir ki, bu dogmatizmin tam zıddı yönde bu kez de 'emperyalist Türkiye' tezlerinin üretilmesine kaynaklık etmiştir." (Açan, DP, sayı: 12)

Aslında komprador kapitalizm tahliline ilişkin getirilen eleştiriye defalarca cevap verdik. Bir kez daha yanıtlayıp geçelim: Emperyalizm tarih sahnesine çıktığından beri girdiğı ve bağımlı kıldığı ölkelerde, komprador burjuvaziyi yaratmıştır. Dolayısıyla komprador burjuvazinin varlık nedeni, emperyalist sistemin kendisidir. Bu burjuvazi, uluslararası mali sermayeye bağımlı yerli sanayi, ticaret ve bankalardan oluşan sınıftır. Ve bu burjuvazi, ulusal kapitalizmin gelişmesinin önünde engel oluşturan ve gelişmesine zarar veren, ekonominin dışa bağımlı hale gelmesine sebep olan yapıya sahiptir. Bunun sonucu komprador kapitalizm ve komprador burjuvazi, emperyalist sistemin dışarıdan ihraç ettiğı bir yapıdır. Dolayısıyla ölk, emperyalizme bağımlı kaldığı müddetçe komprador kapitalizm ve komprador burjuvazinin varlığı devam edecektir. Tarih sahnesine emperyalizmin bağımlı kıldığı ölkelerde ortaya çıkan komprador kapitalizmin sonradan reddi ve inkarı, emperyalizme bağımlılığın inkarına kadar götürür.

Yazara göre ilk dönemler emperyalizmin "basit-uzantısı" olan komprador burjuvazi geçen yüzyılın ilk yarısından sonra yok olmuştur. Ve onların (komprador burjuvazinin) yerini tekelci burjuvazi almıştır! Öyleyse sormak lazım; 20. yüzyılın başlarındaki emperyalist burjuvazinin yerini, yazarın mantalitesine göre 21. yüzyılda başka burjuvazi mi -ya da başka bir sistem mi- almıştır? Yazarın bakış açısına göre geçmişteki komprador burjuvazi artık günümüzde nasıl ki söz konusu değilse, geçen yüzyılın emperyalist tekelci burjuvazisinin de günümüzde söz konusu olmaması gerekir! Öyle ya uluslararası finans kapitalizm (emperyalizm) de kendi iç yapısında gelişmeler yaşamış ve günümüze gelmiştir.

Emperyalist sermayenin günümüzdeki durumu -tarih sahnesine ilk çıktığında olmayan- "diğital kapitalizm", "yapay zeka", "otomasyon sistemi", "kripto para" gibi gelişmelerle daha st düzeye ulaşmış durumdadır. Açan'ın mantığına göre emperyalizm ve emperyalist burjuvazinin de zaman tünelinde donup kalmış olması ve günümüzde emperyalizmin yerini başka bir şeyin(!) alması gerekir. Bir nceki yüzyılın komprador kapitalizmini donduran yazarın, geçen yüzyılın emperyalizm tezini de 21. yüzyılda dondurup yok etmesi lazım!

Elbette ki uluslararası kapitalizm, geçmişten günümüze kendi iç yapısında belli tarihsel dönemler ve devirlerden geçti. Nasıl ki, feodalizmin tarihinde emek-rant, ürün-rant, para-rant devirleri yaşandıysa, kapitalizmin de kendi içinde, kendine özgü devirler yaşanmıştır ve yaşanmaktadır. Kapitalizm ve emperyalist aşamayla, merkezileşme ve toplumsallaşma nasıl günümüz düzeyine çıkmışsa; önümüzdeki dönemde daha da gelişecektir. Ancak tüm bu gelişmeler sonucu, sistemin mülkiyet, bölüşüm ve dağılım (retim ilişkileri) ilişkileri ile üretici güçler arasındaki çelişkiler daha keskin hal alacaktır. Ve eninde sonunda, üretim tarzında patlamalara neden olacaktır. Burada önemli olan işçi sınıfına ve halklara önderlik etmektir.

Yazar, ayrıca isim vermeden "birileri"nin "emperyalist Türkiye" tezini savunmasını da "komprador burjuvazi" değerlendirmesine bağlıyor. Buna göre "komprador kapitalizm" tahlili olmasaydı, Türkiye'yi kimse emperyalist olarak görmeyecekti!

Türkiye'de sermayenin merkezileşmesi ve yoğunlaşması, emperyalist sermayenin güdümünde ve çıkarları doğrultusunda gerçekleştirilmektedir. Bu görünüşte bir tekelliktir. Türkiye'de sanayi sermayesi dediğimiz sermayenin, belli oranda bir merkezileşme ve yoğunlaşma içinde olduğu bir gerçektir. Bu durum özellikle 1980 sonrası emperyalizmin dünya çapında üretim sürecini yeniden örgütlenmesi ve "neo-liberal" politikalar adı altında yarı-sömürge ülkelere dayattığı tarım-dış üretime yönelinmesi ve bunun için de kimi doğrudan sermaye yatırımlarının gerçekleştirilmesinin ürünü olarak ortaya çıkmış görünmektedir.

Türkiye’de sanayi sermayesi denilen sermaye, özellikle otomotiv, beyaz eşya, petrol ve doğal gaz gibi sektörlerde yoğunlaşmış görünmektedir. Bu verilere göre Türkiye’de sanayi sermayesi olarak adlandırılan şirketler -özellikle birkaçı- belli oranda bir merkezileşme ve yoğunlaşma içindedir ve bu da bir “tekelleşme görüntüsü” ortaya çıkarmaktadır.

Bu tekelleşmenin yarı-sömürge ülkelere yansımaları, görüntüde bir tekelleşme izlenimi verse de yarı-sömürge ülkelerin ve özellikle de birkaç emperyalist gücün var olduğu ve rekabet içinde olduğu ülkelerdeki “tekelleşme” bu gerçeklik üzerinde yükselmektedir. Dolayısıyla yazarın “tekelci burjuvazi” olarak gördüğü şeyin nedeni tam da emperyalist sermayedir. Diğer bir ifadeyle, birkaç emperyalist gücün denetiminde olan komprador burjuvazidir. Ancak yazar “komprador burjuvazi”nin varlığını reddettiği için emperyalizmle işbirliği içindeki bu burjuvaziye “tekelci burjuvazi” demekle sakınca görmemektedir.

Açı’nın ele aldığı konulardan biri de tekelci olarak gördüğü Türkiye burjuvazisinin -Antarktika dışında- dünyanın tüm kıtalarında yaptığı yatırımlardır. Doğrudur, Türk komprador burjuvazisi dışa açılmış, çeşitli ülkelere yatırımlar yapmıştır/yapmaktadır. Yazar konuyla ilgili epeyi istatistiki rakamlar vermiş, toplam rakamları şöyle özetlemiştir:

“DEİK verilerine göre Türk firmaları 2023 yılında yurt dışında toplam 5,7 milyar dolar yatırım yapmış ve 176 bin kişiye istihdam sağlamış. Toplam yatırımlar içerisinde Avrupa’ya yapılan yatırım tutarı 3 milyar 400 milyon dolar olurken, en çok yatırım yapılan ülke yaklaşık 1 milyar 500 milyon dolarla Hollanda’dır. 1 milyar 300 milyon dolar yatırımla ikinci sırada olan ABD’yi İngiltere, Birleşik Arap Emirlikleri, Almanya, Yunanistan ve Portekiz takip etmektedir.” (Açı, DP, sayı: 12)

Yukarıda verilen rakamlar, Türk kompradorlarının yurtdışına yaptığı yatırımlarla ilgilidir. Ancak bu verilerle birlikte diğer önemli bir nokta da, bu yatırımların nasıl ve hangi ekonomik-politik yapıya denk düştüğüdür. Bu ihracatın arkasında nasıl bir ülke, nasıl bir kapitalizm vardır? İçinde bulunduğumuz koşullarda verdiğiniz rakamlara hangi ekonomi politika kumanda etmektedir. O istatistikler, hangi iktisadi ve sosyal yapıyla örtüşmektedir? Ekonomi-politikadan yoksun salt rakam ve istatistiklerle objektif tahlil yapılamaz. Nitekim Lenin yoldaş da bu duruma dikkat çekmiştir:

“Bu yazarlar, fabrika istatistikleri konusunda (aşağıda ayrıntılı olarak göreceğimiz gibi) şaşırtıcı bir cehalet göster-

mekten başka, Marks'ın teorisini, tuhaf bir basmakalıplık ve dar görüşlölükle kavrayarak daha da ağır bir hata işlemişlerdir. Her şeyden önce, geniş çaplı makineli sanayiın gelişmesi sorununu salt fabrika istatistiklerine indirgemek gülünçtür. (abç) Bu bir istatistik sorunu değil, söz konusu ülkenin sanayi kapitalizminin gelişmesi sırasında aldığı biçimler ve geçtiğı aşamalar sorunudur. (abç) Ancak bu biçimlerin özü ve ayırıcı özellikleri açıklığa kavuşturulduktan sonradır ki, şu ya da bu biçimin gelişmesini, gereken biçimde derlenmiş istatistikler aracılığıyla sergilemek bir anlam taşır." (Lenin, Rusya'da Kapitalizmin Gelişmesi, Sol Yayınları, Eriş Yayınları tarafından düzenlenen baskısı, 2016, s. 472)

Lenin'in yukarıdaki görüşleri, kapitalizmin gelişmesini bir türlü kabul lenmeyen, Rusya'da saf feodal yapıyı savunan köylü devrimcilerine yöneliktir. Narodnikler yaptıkları istatistikleri sadece Rusya'daki fabrikaların sayısına indirgemekte ancak bu fabrikaların yer aldığı sanayi kapitalizminin nasıl bir üretimde yer aldığını görmemekteydiler. Belirtilen istatistikler, Rusya'daki sanayi kapitalizminin temellerinin atılması ve gelişmesi sırasında geçtiğı aşamalar ve aldığı biçimleri gözönüne almadan yapılmıştır. Mevcut üretim tarzından kopuk, salt rakamlara dayalıdır. Dolayısıyla Rusya'da kapitalizmin mevcut yapısını, işlerliğini ve muhtevasını gözardı eden, nesnel gerçeklikten yoksun istatistiklerdir. Ancak ülkedeki kapitalizmin mevcut yapısına, özüne, niteliğine bağlı olarak yansıtılan rakam ve istatistikler gerçekle örtüşür.

Türkiye'de kapitalizmin dışarıya açıldığını belirten rakamlar, ülkemizdeki kapitalizmin gerçek muhtevasını yansıtmaktan uzak, soyut istatistiklere dayalıdır. Verilen rakamlarla, istatistiklerle dışarıda üretim yapan irili-ufaklı fabrikalar, işyerleri, bağımsız ve ulusal yapıya sahip değildir. Emperyalizme bağımlı ülkenin kapitalistleridir. Onlara göbekten bağımlı, komprador kapitalistlerdir. Emperyalizmin sermaye ihracına göbekten bağımlı olan, aldıkları borçlar ile dışarıdan ithal edilen yarı-mamul, kaporta malları hem ülkede hem dış pazarlarda monte eden fabrikalardır. Elde edilen kârın esasısı da emperyalistlere gitmektedir.

Bu ekonomi-politika, dünyada 1978'de, Türkiye'de 1980 sonrası uygulamaya konuldu. Bu, ABD emperyalizminin neo-liberal politikasıdır. Bilindiğı gibi bağımlı ülkelerde önce iç pazara dönük ithal ikameci model uygulaması yürürlükte idi. 1980'de ABD'nin uygulamaya koyduğu ekonomi-politika, ithal ikameciden ihracata yöneldi. İhracatın artırılması ve "yerli" fabrikala-

rın dışa açılması öne çıkarıldı. Amaç, emperyalistlerin ellerinde kalan aşırı sermaye birikiminin dolaşımını yarı-sömürgelere verilen borçlarla hızlandırmaktı. Bu amaçla, ihracat ve dış ülkelerde yapılan yatırımlar artırıldı. Buna rağmen bağımlı ülkelerin borçları da hayli arttı. Çünkü üretimdeki giderler emperyalistlerden alınan borçlarla yapılıyordu. Ve ithalat, ihracattan daha öne çıkıyordu. Daha net bir ifadeyle, komprador burjuvazinin ihracatı ve dış yatırımı borçlanmaya ve ithalata dayalıydı. Dolayısıyla hem borçlar arttı hem ihracat-ithalat arasındaki dış açık büyüdü. Dış açık, alınan borçlarla giderilemediği gibi ödemeler dengesi aleyhte seyretti ve cari açık giderek büyüdü. Kısacası dışarıya açılan Türk kompradorları, tek ayak üzerinde duruyordu. Dışarıya yapılan yatırımlar, fabrikalar tek ayak üzerinde duran kompradorların, çift ayak üzerindeki emperyalist kapitalizme bağımlı fabrikalardır. Verilen istatistikler bu gerçek ve bu veriler dikkate alınarak yapılmalıdır. Aksi takdirde basmakalıp ve dar görüşlülükten öteye gidilemez.

Öte yandan yazarın Türk komprador burjuvazinin dış yatırımlarına yönelik aktarmış olduğu istatistiklere dair iki noktayı vurgulamadan geçmeyelim. Birincisi yazar, emperyalist mali sermayenin günümüz dünyasında yöneliminden, uluslararası iş bölümünden, bunun yarı-sömürge ülke burjuvazisine yüklediği görevlerden habersizdir. Günümüz dünyasında emperyalist burjuvazi, kendi sermayesi açısından riskli gördüğü ve yüksek kâr elde etmeyen "yatırım"ları yarı sömürge ülke burjuvazisine "aktarmakta" bir sakınca görmemektedir. Örneğin Afrika gibi "riskli" bölgelerde komprador burjuvazi "taşeron" olarak işlev görmektedir. Komprador burjuvazinin dış yatırımlarından kendi payını da aldığı için, bu, bir sorun teşkil etmemektedir.

İkincisi yazar, Türk firmalarının dış yatırımlarını örnek olarak en çok Avrupa'ya yatırım yaptıklarını, bunun içinde "*en çok yatırım yapılan ülke(nin) yaklaşık 1 milyar 500 milyon dolarla Hollanda*" olduğunu ifade etmektedir. Yukarıda istatistiklerin olduğu gibi aktarılmasının sakıncasına işaret etmiş, bunun tek başına bir anlam ifade etmediğine değinmiştik. Örneğin Hollanda'ya yapılan bu yatırımların mahiyeti nedir? Türk firmaları orada fabrika mı kurmuşlardır? Yoksa hizmet ya da finans sektöründe mi faaliyet göstermektedirler? Yazar, bütün bu son derece önemli hususları yok saymakta, "gerçeği değil görüneni" doğru kabul etmektedir. Yazarın bahsini ettiği bu yatırımların önemli bir kısmı, Türk kompradorlarının, komprador bürokrat burjuvalarının, Türkiye halkından çaldığı, gasp ettiği servetlerin AB emperyalistlerinin "güvenli" bankalarına, başta gayri menkul olmak üzere çeşitli "yatırım"larına aittir. Yine bu "yatırım"ların esas ağırlığı "hizmet" sektörüne yöneliktir.

Yazarın istatistik verilerini aktardığı DEİK'in Yurt Dışı Yatırımlar İş Konseyi Başkanı Kübra Orakçıoğlu Kazan, Ticaret Bakanlığı'nın hazırlamış

olduğu "Yurtdışı Yatırım Anketi"nden hareketle; DEİK verilerine göre Türk firmaları 2023 yılı sonu itibarıyla yurtdışındaki doğrudan yatırımları toplam 57.9 milyar dolar ve 190 bin kişiye istihdam sağladığı ileriye sürülmektedir. (Burada yazarın doğru istatistiki bilgiler aktarmadığı da anlaşılmaktadır.) Kazan'ın verdiği bilgiye göre, 2023 yılında en çok yatırım yapılan ilk 10 lke; Hollanda, Azerbaycan, Birleşik Krallık, Almanya, Malta, Lüksenburg, ABD, İsviçre, İtalya ve İspanya'dır.

Kazan ayrıca bu yatırımların mahiyetine dair önemli bilgiler vermektedir: *"Türkiye'nin yurt dışındaki yatırımlarının çok büyük bir bölümü hizmet sektörünü kapsıyor. Yatırımlarımızın yüzde 82'si hizmetler sektörüne, yüzde 18'i ise sanayi sektörüne yöneldi. Hizmetler sektri inde en büyük paya ise bankacılık ve finans sahip. Yatırımların yüzde 67.5'inin bu alana yapıldığını görüyoruz"* ifadelerini kullanmaktadır. Nitekim haberde ayrıca son dönemde Ziraat Bankası gibi kurumların yurt dışında çok sayıda şube açtıkları ve geçtiğimiz yıl en çok yatırım yapılan sektörlerin finans ve sigorta faaliyetleri, ulaştırma ve depolama, gıda, içecek ve tütün ürünleri imalatı, insan sağlığı ve sosyal hizmet faaliyetleri olduğu da ifade edilmektedir.

Kısaca yazarın bahsini ettiği yurtdışı yatırımların esas ağırlığı "hizmet sektörü"ne yöneliktir. Sanayi sektörüne yapılan yatırımlarda, -rneğin Hollanda'ya yatırım yapan Türk firmaları, tekstil, gıda ve metalik olmayan mineraller (cam, imento, mermer işleme) gibi sektörlerde yatırım yapmaktadır- düşük teknolojik ve tüketim metalleri üreten sanayidir. (Akşam Gazetesi'nden aktaran, "Her 4 Türk şirketinden birinin Hollanda'ya yatırım yapması dikkat çekiyor", 18 şubat 2025, erişim: 18.09.2025, N'haber, nhaber.nl)

Burada hareket noktamız, elbette dış yatırım yapan burjuvazinin niteliği, nasıl bir kapitalizm üzerinden yükseldiğidir. Sorunun daha iyi anlaşılabilmesi için ülkemizdeki komprador kapitalizmin üretim içerisinde yer aldığı kesime de değineceğiz. Bu konu ülkemizdeki kapitalizmin üretim tarzının -MLM bakış açısıyla- nasıl bir muhteva taşıdığını daha net bir şekilde gösterecektir. Tarih sahnesine tek ayak üzerinde çıkan Türkiye'deki kapitalizmin o vasfı hala devam etmektedir. Çünkü lkemizdeki kapitalizm, sermaye birikiminin esas yoğunlaştığı kesimden yoksundur. Daha net bir deyimle üretim araçları üreten kesimden mahrumdur. Ve tüketim malları üreten kesim hakimdir.

Türkiye'deki kapitalizmin niteliğini daha iyi anlamak için bu durumu ele alacağız. Ele alacağımız konu kapitalizmin toplumsal toplam üretimi açısından ayrıştığı iki kesim üzerine olacaktır. Kapitalist retimi Marks iki kesime ayırır:

"Toplumun toplam ürünü ve dolayısıyla toplam üretimi, iki büyük kesime ayrılabilir.

I. Üretim Araçları, üretken tüketime geçmek zorunda olan, ya da hiç değilse geçebilecek biçimlere sahip buluna metalar.

II. Tüketim Malları, kapitalist sınıf ve işçi sınıfının bireysel tüketimine geçtikleri biçime sahip bulunan metalar.

Bu iki kesimin her birisi ile ilişkili bütün çeşitli üretim kolları, birisinde üretim araçları ve diğerinde tüketim malları olmak üzere tek bir büyük üretim kolları oluştururlar. (abç) Bu iki üretim kolunun her birinde kullanılan toplam sermaye, toplumsal sermayenin ayrı bir büyük kesimini oluşturur." (Marks, Kapital, Cilt, 2, Sol Yayınları, s. 353)

Görüldüğü gibi kapitalizm birbirine bağlı iki kesimden oluşuyor. I. Kesim hem kendi kesiminin, hem de tüketim nesneleri üreten kesimin -üretim süreçlerinde yer alan- üretim araçlarını (makine, alet, yakıt, bilgisayar aletleri vs.) üretir. Tüketim nesneleri üreten kesim ise hem kendi kesimine hem üretim araçları üreten kesime mensup kitleler tarafından tüketilen nesneleri (yiycek, içecek, giyecek, ev, araba vb.) üretir. Marks'ın değerlendirmesine göre her iki kesim, birbirine bağlıdır ve birbirini tamamlar. Marks, konuyu ele alırken, iki kesimde de sermayenin organik bileşimini değişmeyen sermaye (üretim araçlarına yatırılan sermaye) ile değişen sermayenin (emek gücüne yatırılan sermaye) oluşturduğunu belirtir. Ve her iki kesim de üretim süreci sonrası, -üretilen metaların pazarda yer alması ile- dolaşım süreci ve -metanın satılması ile- artı-değerin gerçekleşmesi oluşur.

Marks, artı-değerin gerçekleştiği kapitalist üretimin, iki kesimden oluştuğunu belirtirken, üretim araçları üreten kesimin (Kesim I'in), tüketim nesneleri üreten kesimden (Kesim II'den) daha fazla sermaye barındırdığını ve birinci kesimin (üretim araçları üreten kesimin) ikinci kesimden (tüketim nesneleri üreten kesimden) daha hızlı büyüdüğünü belirtir. Böylece, sermaye üretim araçları üreten Kesim I'de daha fazla yoğunlaşır.

Marks, konuya ilişkin yaptığı değerlendirmeleri varsayıma dayalı olarak ve genişlemeyen basit yeniden üretimi baz alarak, verdiği örnekte iki kesimin ilişkisini ve birbirine bağlantısını şöyle gösterir. Birinci kesim üretim araçları üreten kesimdir, ikinci kesim tüketim nesneleri üreten kesimdir:

"Özetleyerek tekrar edersek. Toplam yıllık meta ürün:

I. 4000 + 1000 + 1000 = 6000 üretim araçları

II. 2000 + 500 + 500 = 3000 tüketim malları."

[Marks, age, s. 355. Burada:

I.) 4000 (değişmeyen sermaye) + 1000 (değişen sermaye) + 1000 (artı-değer)

II) 2000 (değişmeyen sermaye) + 500 (değişen sermaye) + 500 (artı-değer) biçiminde ifade edilmektedir. Bn.]

Marks'ın verdiği örnekte görüldüğü gibi üretim araçları üreten I. Kesim, tüketim malları üreten II. Kesimden daha fazla büyümektedir. I. Kesim hem kendi üretim araçlarını (değişmeyen sermaye) üretmekte hem de tüketim malları (nesneleri) üreten kesimin üretim araçlarını (değişmeyen sermayesini) üretmektedir. Ve her yeniden üretim ile artı-değer gerçekleşmektedir.

Bunun gerçekleşmesi ise II. Kesimi'n değişmeyen sermayesi ile I. Kesim'in değişen sermayesinin ve artı-değerinin yer değiştirmesi ile olur. Marks bunu (yine varsayıma dayalı) olarak basit yeniden üretime dayalı örneğinde, iki kesim arasındaki dolaşımı şöyle formüle eder:

“Buraya kadar yaptığımız dolaşım tahlillerinde, dolaşım çeşitli üretici sınıflar arasında, aşağıdaki şemada gösterildiği gibi cereyan ediyordu:

1) Sınıf I ve sınıf II arasında:

I. 4000 + 1000 + 1000

II: .....2000... + 500 + 5000” (Marks, age, s. 367)

Yukarıda görüldüğü gibi I. Kesim hem kendi üretim araçlarına tekabül eden 4000 ile değişmeyen sermayeyi karşılar, hem de 1000 (değişen sermaye) + 1000 (artı-değer) ile, II. Kesim'in 2000'i (değişmeyen sermaye) yer değiştirir. Görüldüğü gibi üretim araçları üreten kesim ile tüketim nesneleri üreten kesim arasında böyle bağlantı vardır. Bu kesimler arasında belirleyici olan ve sermayenin esas yoğunlaştığı Kesim I yani üretim araçları üreten kesimdir.

“O yılın emeğinin değer-ürünü, kesim II'nin ürünlerinin değerine, yeni üretilen tüketim mallarının toplam değerine eşittir. Ama bu ürünlerin değeri, yıllık emeğin tüketim malları üretimi alanında, (Kesim II'de) harcanmış olan kısımdan üçte iki miktarında daha büyüktür. Yıllık emeğin ancak üçte biri, bunların üretiminde harcanmıştır. Bu yıllık emeğin üçte ikisi, üretim araçlarının üretiminde, yani kesim I'de harcanmıştır. Bu süre içerisinde, I'de değişen sermaye-değer ile I'de üretilen artı-değerin toplamına eşit olmak üzere yaratılan değer-ürün, II'de tüketim malları biçiminde tekrar görünen II'nin değişmeyen sermaye-değerine eşittir.” (abç) (Marks, age, s. 384)

Kapitalizmin bu işlevi, I. Kesim'in (emek gücüne yatırılan) değişen sermayesi ve gerçekleşen artı-değeri ile II. Kesim'in (üretim araçlarına yatırılan) değişmeyen sermayesinin değişmesiyle mümkün olur. Marks'ın yukarıda gösterdiği ve belirttiği gibi kapitalizmin üretim araçları üreten kesimi, kapitalizmin tüketime dönük kesiminden daha hızlı büyümektedir.

Lenin de Marks'ın bu tahlilini doğru bulur ve sermayenin esas üretim araçları üreten kesimde yoğunlaştığına vurgu yapar:

“Marks'ın gerçekleştirme teorisinden çıkarılacak temel sonuç şudur; kapitalist üretim, ve dolayısıyla içpazar tüketim maddelerinden çok üretim araçlarından dolayı büyür. Bir başka deyişle, üretim araçlarındaki artış, tüketim maddelerindeki artışı geçer. Gerçekten de gördük ki, tüketim maddelerindeki (Kesim II) değişmeyen sermaye, üretim araçlarındaki (Kesim I) değişen sermaye+artı-değer ile değişilir.(abç) Oysa, kapitalist üretimin genel yasasına göre, değişmeyen sermaye, değişen sermayeden daha hızlı büyür. Bu yüzden, tüketim maddelerindeki değişmeyen sermaye, tüketim maddelerindeki değişen sermaye ve artı-değerden daha hızlı çoğalmak zorunda iken, üretim araçlarındaki değişmeyen sermaye, hem üretim araçlarındaki değişen sermayedeki (artı-değer) artışı, hem de tüketim maddelerindeki değişmeyen sermayedeki artışı aşarak, hepsinden de hızlı çoğalmak zorundadır. Dolayısıyla, toplumsal üretimin, üretim araçları üreten kesimi, tüketim maddeleri üretenden daha hızlı büyümek zorundadır.(abç) Bu yüzden, kapitalizm iç pazarın büyümesi, bir dereceye kadar, kişisel tüketimdeki büyümeden 'bağımsızdır' ve esas olarak üretken tüketimden dolayı ortaya çıkmaktadır.” (Lenin, Rusya'da Kapitalizmin Gelişmesi, s. 39-40)

Hem Marks'ın hem Lenin'in ısrarla vurguladığı gibi kapitalizmin temelini, üretim araçları üreten kesim (Kesim I) oluşturmaktadır. Ancak ülkemizdeki emperyalizme bağımlı komprador kapitalizm, bu kesimden (Kesim I) esas olarak yoksundur. Türkiye'de söz konusu kapitalizm esas olarak tüketim nesneleri üreten (Kesim II) kapitalizmdir. Emperyalizme bağımlı, komprador kapitalist (Kesim II) Türkiye, değişmeyen sermayesini oluşturan üretim araçlarını emperyalistlerden (Kesim I) ithal ederek karşılar. Lenin'in deyimiyle, Türkiye'nin (kesim II) üretim araçlarına tekabül eden değişmeyen sermayesi, emperyalizmin (Kesim I) değişen sermayesi ve artı-değeri ile değiştirilir.

Üstelik Türkiye'nin değışmeyen sermayesi, emperyalistlerden alınan borçla gerçekleştirilir. Üretim araçlarını ve diğerk giderlerini uluslararası mali sermayeden ihraç edilen sermaye ile karşılar. Üretimde kullanılan üretim aletleri, makineler, petrol ve diğerk yakıtlar ve de cihazların esası dışarıdan, emperyalistlerden alınan borçlarla karşılanır. Bu işlerlik, ülkeyi uluslararası tekellere daha bağımlı kılar.

Dolayısıyla Türkiye'deki kapitalizm -emperyalizme bağımlı- tüketim maddeleri üreten (Kesim II) kapitalizmdir. Sermayenin esas yoğunlaştığı ve daha hızlı büyüdüğü Kesim I'den yoksundur. Zaten emperyalizme bağımlılık bu durumdan kaynaklanmaktadır. Üretim sürecinde salt tüketim nesneleri (Kesim II) olan ülkeler emperyalist olamazlar. Bu ülkeler tek ayak üzerinde duran ve emperyalizme dayanmadan ayakta duramayan ülkelerdir.

Yazarın bize yönelik bir diğerk atfı; *"pertavsızla (büyüteçle -YN) feodal kalıntı aramak"* iddiasıdır. (Açan, DP, sayı: 12) Bir kez daha ifade edelim, bizim değerklendirmemizde, Türkiye'de komprador kapitalizmin hakim olduğı ve feodal kalıntıların ise tali duruma düştüğü ifade edilmektedir.

Buna rağmen yazar ısrarla, *"Türkiye'nin sosyo-ekonomik ve siyasi yapısında feodal ve yarı feodal kalıntıların belirgin bir yer ve ağırlık taşıdığı görüşünü savunanlar"*dan bahsetmekten imtina etmemektedir. (Açan, DP, sayı: 12) Yazara göre, proletarya partisinin, Türkiye'de komprador kapitalizmin hakim, feodal kalıntıların tali duruma düştüğü değerklendirmesinin hiçbir önemi yoktur. Bu değerklendirme yazarın sabit görüşünde bir gerçekliği ifade etmemekte, o, ısrarla, proletarya partisinin halen Türkiye'nin sosyo-ekonomik ve siyasi yapısında feodal kalıntıların *"belirgin bir yer ve ağırlık taşıdığı"* iddiasında bulunduğunu propaganda etmektedir.

Bunu yaparken de kavramları birbirine karıştıırıyor.

"'Yarı-feodal kalıntı' tabiri anlamsızdır. Zaten 'yan-feodal' ilişkiler, kalıntıdır; feodalizmin kalıntısıdır. 'Yarı-feodal kalıntı', 'feodal kalıntı'nın 'kalıntısı' oluyor ki, böyle bir ifade abestir."
(İbrahim Kaypakkaya, Bütün Eserleri, Nisan Yayıncılık, s. 340)

Anlaşılan Açan'ın "feodal" anlayışı bizden çok farklıdır. Öyle ki, yazar, küçük toprak sahibi köylülerin sömürüsünü kapitalist sömürüyle karıştırmaktadır. Bir taraftan;

"Küçük toprak sahipliğı feodal sistemde ailesinin karnını doyurmakta dahi zorlanan küçük toprak sahibi köylüyü farklı angarya biçimleriyle feodal toprak beylerinin kölesi haline getiren nedendir" demektedir. Diğerk taraftan aynı paragrafın

devamında; *“Kapitalizmde ise büyük tarım tekellerinin küçük mülk sahibi köylünün ürünü yanında emeğini de ucuza kapatmasını kolaylaştıran bir işlev görür; onu en azından yılın belli kesitlerinde ücretli işçi olarak çalışmaya mecbur bırakır”* ifadelerini kullanmaktadır. (Açıan, DP, sayı: 12)

Yazar önce “küçük toprak sahibi köylü”, “farklı angarya biçimleri”, “feodal toprak beylerinin kölesi” gibi feodal döneme ait tanımlardan bahsederken, hemen ardından “küçük mülk sahipliğini” kapitalizme özdeş kılıyor. Oysa kapitalizmin ön koşulu, az topraklı köylünün mülksüzleşmesidir yani toprağını terk etmesi, topraksız kalması, tarıma dayalı üretim aletlerini yitirmesidir. Doğrudan üreticinin üretim araçlarından koparılmasıdır. Ancak o zaman, az topraklı köylünün yerini işçi alır. O köylü, küçük mülk sahibi olduğu müddetçe tam işçi konumunda olamaz. Çok yoksul köylülerin üretimde giderek işçi olarak çalışmaya başlaması artık köylülük vasfını yitirmesini beraberinde getirir. Elbette ki, tarih, köylülüğün topraksız kalarak işçi sınıfına dönüşme eğilimini öne çıkarır.

Yazar gözleri kapalı değerlendirdiğinden olsa gerek küçük-üreticinin tarihsel evriminden bihaberdir. Ve köylüyü yeri geldi mi “angarya çalışan köylü”; yeri geldi mi “ücretli işçi” yapmaktadır. Önceki paragrafta pertavsızla aradığı köylüyü, sonraki paragrafta -daha net gören yazar- hakim olmasa da kapitalizm öncesi üretim ilişkilerini pertavsızla gerek duymadan görüyor:

“Kaldı ki tarihin hiçbir döneminde saf bir kapitalizm olmamıştır. Kapitalizm hemen her ülkede özellikle de tarım alanında kapitalizm öncesi üretim ilişkilerinin şu ya da bu düzeyde kalıntılarıyla iç içe geçmiş olarak karşımıza çıkar. Ama bu onun hakim konumunu değiştirmez, onun egemenliğiyle çelişmez hatta ona tabi olarak bu hakimiyeti pekiştirici bir rol oynar.” (Açıan, DP, sayı: 12)

Yazısında feodal kalıntıları önce pertavsızla arayarak atıfta bulunan yazar, yukarıdaki alıntıda bu sefer pertavsızı atıp “hemen her ülkede”, “kapitalizm öncesinin kalıntılarını kapitalizmle iç içe geçtiğini” belirtiyor. Elbette ki biz de feodal kalıntıların hakim olduğu gibi bir değerlendirme yapmıyoruz. Dahası yazarın iddia ettiği gibi feodal kalıntıların hakim olduğu tespitini de yapmıyoruz. Feodal üretim ilişkilerinin kalıntı olarak kapitalizmle iç içe geçtiğini ve tali duruma düştüğünü iddia ediyoruz ve bunu önceki bölümlerde ayrıntılarıyla anlattık.

Bunu Marks'tan alıntı ile tamamlarsak:

"İlkel birikim tarihinde, bütün devrimler, kapitalist sınıfın oluşması yolunda kaldıraç görevi gören çağ açıcı devrimlerdir; ama her şeyden çok, büyük insan yığınlarının birdenbire ve zorla geçim araçlarından kopartılarak, özgür ve 'bağlantısız' proleterler olarak emek pazarına fırlatılıp atıldığı anlar önem taşır. Tarımsal üreticilerin, köylülerin mülksüzleştirilmeleri, topraktan ayrılmaları, bütün bu sürecin temelidir."
(Marks, Kapital 1, s. 680)

Demokratik Devrim ve Kesintisiz Sosyalist Devrim Rusya'da Demokratik Devrim

Geçmişten günümüze, emperyalizm ve proleter devrimleri çağında, proletarya önderliğinde yapılan devrimlere bakıldığında istisnasız, önce demokratik devrimler yapıldığı ve ardından, sosyalizmin inşasına gidildiği görülmektedir. Çünkü bu ülkelerin barındırdığı kapitalizm öncesi sorunlar ve emperyalizme bağımlı yapıları, proletarya partilerinin önüne asli görev olarak demokratik devrimi koymuştur. Nitekim devrimler -Rusya dışında- emperyalizme bağımlı ülkelerde oldu.

Bir dönemler tarihsel olarak ilerici olan burjuvazi, ne zamanki o karakterini ve yapısını yitirdi, devrimin önünde engel teşkil etti, o zaman devrimin önderliği değişti. Artık girdiğimiz çağda devrimin önderliğini sınıf bilinçli proletarya üslendi. Burjuvazinin önderliğindeki burjuva devrimlerin yerini, sınıf bilinçli proletaryanın önderliğinde, ezilen ve sömürülen tüm halk katmanlarının katıldığı demokratik halk devrimleri yerini aldı. Nitekim günümüze değin Rusya, Çin, Balkan ülkeleri, Doğu Avrupa ülkeleri, Uzakdoğu ülkelerinin hepsinde olan ilk devrimler, burjuva demokratik devrimlerdir.

Mevcut durumlarına göre bazı ülkelerde demokratik devrimin sınırları genişlemiş, bazı ülkelerde daralmış olsa da bu tür ülkeler demokratik halk devrimi yapmışlardır. Çünkü bu ülkelerin geçmişlerinde burjuva önderliğinde burjuva demokratik devrimler yapılmamıştı. Dolayısıyla sosyalizmin inşasına engel teşkil eden iktisadi, sosyal ve siyasal yapının temellerinin kökten tasfiye edilmesiyle, ancak sosyalizmin inşasına gidilirdi. Bu da çağımızda artık proletarya önderliğindeki demokratik halk devrimiyle mümkündü. Nitekim Doğu Avrupa'da, Asya'da burjuva demokratik devrimler dönemi 1905'te başladı. Burjuva demokratik devrimlerin hedefini, emperyalizm ve bağımlı burjuvazi, toprak ağalığı ve kapitalizm öncesinin sosyal-siyasal yapıları oluşturdu.

Ayrıca, devrimin ilk gerçekleştiği Rusya'da, 1861'de kısmi Junker tipi kapitalizmin inşasına gidilmesine rağmen tamamlanmadı. Demokratik dev-

rim, 1905'te başlatıldı ve 1917 Şubat Devrimi'yle tamamlandı. Rusya emperyalizme bağımlı olmadığı gibi bizzat kendisi emperyalist bir devlettir. Buna karşın diğer emperyalist devletlere kıyasla çok özgün bir yapısı vardı. Burjuva devrimi Rusya'da kökten yerine getirilmemişti. Bunun sonucu feodal yapıyı tümünden tasfiye etmeyen, topraklarını işgal ettiği uluslara ulusal baskı uygulayan, ulusal sorunu olan ve devlet erkinde çarlık yönetiminin varlığı, Rusya özgülünde burjuva demokratik devrimini öne çıkarıyordu.

Nitekim Lenin'e göre Rusya'daki ilk devrim burjuva demokratik devrim olacaktır:

“İşte burjuva devrim, eski düzenin kalıntılarını, serflik kalıntılarını (sadece otokrasi değil, monarşi de bu kalıntılardandır) en kararlı biçimde ortadan kaldıran bir devrimdir; kapitalizmin en geniş, en serbest, en hızlı gelişimini bütün kapsamıyla eksiksiz biçimde güvence altına alan bir devrimdir.

Bu nedenle burjuva devrim proletarya için son derece yararlıdır. Burjuva devrim proletaryanın çıkarları açısından mutlak gereklidir. Burjuva devrim ne kadar tam ve kararlı, ne kadar tutarlı olursa, proletaryanın burjuvaziye karşı sosyalizm uğruna mücadelesi o kadar güvence altına alınmış olur. Ancak bilimsel sosyalizmin abecesinden habersiz kişilere bu sonuç yeni, tuhaf ya da paradoksal gelebilir. Ve burjuva devrimin belli bir anlamda burjuvaziden çok proletaryanın yararına olduğu tezi de zaten buradan çıkar.” (Lenin, Seçme Eserler, İnter Yayınları, Cilt 3, s. 75-76)

Görüldüğü gibi Lenin, Rusya'da burjuva devrimin hedeflerini böyle açıklıyordu. Burjuva devrime burjuvazi değil, proletarya önderlik edecekti. Burjuva karakter taşıyan devrim, Rusya proletaryası ve köylülüğün ittifakına dayalıydı. Hatta burjuva devrim, gericileşmiş ve kapitalizm öncesi tüm gerici güçlerle uzlaşan Rusya burjuvazisini de hedef alıyordu. Bu devrim, Lenin açısından, aynı zamanda proletaryanın burjuvaziye karşı verdiği sosyalizm mücadelesini güvence altına alıyordu. Bu durumu günümüzde de hala anlamayan ya da bilinçli olarak görmeyen kesimler var. Daha net bir deyimle, *“bilimsel sosyalizmin abecesinden habersiz oldukları için durumu tuhaf ya da paradoksal hale getiren kesimler”* bizim ülkemizde de mevcutlar. Devrimin niteliğini ve hedeflerini ülkenin nesnel yapısından kopuk değerlendirenler devrimin muhtevasını göremezler.

Burjuva demokratik devrime önderlik etmek demek demokratik devrimle yetinmek demek değildir. Nitekim Rusya'da da demokratik devrimle yetinmeyecekti proletarya. Sosyalist devrime ve kesintisiz sosyalizmin inşasına gidilecekti.

Rusya'da 1905 yılında arlık Rusya'sındaki durum, işçiler ve köylülerin sömürü ve baskıya karşı tepkilerini giderek had safhaya tırmandır mıştı. Öyle ki, birçok yerde işçiler toplu greve gittiler. Bolşevikler, bu işçi grev ve eylemlerinde yer aldılar. Diğerk taraftan Petersburg'da işçiler, sorun ve taleplerini ar'a iletme ve isteklerinin yerine getirilmesi kararı aldılar. Bunun için dilekçe hazırladılar. Bolşevikler, işçilerle yaptıkları toplantıda arlığın sorunlarını halletmeyeceğini, arlığa karşı başkaldırarak ve saldırılara karşı silaha sarılarak hedefe ulaşılabileceğini anlattılar. Fakat o zaman işçiler henüz o bilinçte değılerdi. Nitekim işçilerin Kışlık Saray'a yürümelerini engelleyemediler. 9 Ocak 1905'te işçiler Saraya doğru yürüdüklerinde arlık, onları silahlı saldırıyla karşıladı. Saldırıları sonucu binden fazla işçi öldürüldü, 2000'den fazla işçi yaralandı. Bolşevikler işçilerin saflarında yer aldılar. Yaşamını yitirenlerin arasında Bolşevikler de vardı. Bu katliam sonucu, 9 Ocak, tarihe "Kanlı Pazar" olarak geçti.

Bunun zerine işçi grev ve eylemleri giderek arttı. Grevler, eylemler, gösteriler, yer yer silahlı eylemlerle radikal mücadeleye dönüştü. Bu eylemlere köylü ayaklanmaları da eşlik etti. Ağaların, iftlik sahiplerinin topraklarını işgal ettiler, tarım depolarını, çiftlik yerlerini, kaldıkları konakları, malikanelerini basarak ateşe verdiler. Çiftlik sahiplerinin topraklarının kendilerine verilmesini talep ettiler. Kısacası katmerli baskı ve acımasız sömürü altında olan köylülerin biriken tepki ve öfkeleri, işçi direnişleriyle dışa vurdu ve tüm ülkeye yayıldı.

Ancak bu mücadeleye yeterli önderlik yapılamadı. Bolşevikler daha çok işçiler içerisinde rgtlydler. Köylüler içinde ise sosyalist devrimciler daha etkindi. Kısacası emekçi kesim içerisinde örgütlenmede kopukluk vardı. Ayrıca RSDİP içinde örgütsel bir birlik yoktu. Menşevikler, eylemleri burjuva devrimi olarak görüyorlardı. Onlara göre eylemin önderi, liberal burjuvazi olmalıydı. Dolayısıyla eylemin önderliğini burjuvaziye bırakıyorlardı. Silahlı mücadele yerine barışçıl mücadeleyi savunuyorlardı. Kısacası devrimin önderliğini reddediyorlardı.

Bolşeviklerin ise mücadele görüşleri çok farklıydı. Lenin, izlemeleri gereken mücadeleyi "Demokratik Devrimde, Sosyal Demokrasinin İki Taktiğı" başlıklı kitapta açıklıyordu. Lenin ne sürdüğü görüşle, Rusya'daki burjuva-demokratik devrime proletaryanın önderlik etmesi gerektiğini savunuyordu. Devrimi, muhtevası ve karakteri bakımından burjuva devrim olarak görüyordu. Ama burjuvazi artık devrimci değıldi. Devrimde nder rolü oynayamazdı. Ve devrimi işçi sınıfının, köylülerin içinde yer aldıkları bir devrim olarak görüyordu. Bu mücadeleye de sadece proletarya partisi önderlik edebilirdi:

"Marksizm proleter burjuva devriminden yüz çevirmeyi, ona karşı kayıtsızlığı öğretmez ve devrimin önderliğini burjuva-

ziye bırakmayı da öğretmez. (abç) Tam tersine Marksizm, proleter burjuva devrimine en enerjik biçimde katılmayı, tutarlı proleter demokrasi için, devrimin sonuna kadar götürülmesi için en kararlı biçimde mücadele etmeyi öğretir.” (Lenin, age, s. 77)

1905 Ayaklanması yenilgiyle sonuçlandı. Yenilgiyle bir süre duraklama dönemi yaşandı. Ama demokratik devrim süreci devam etti. 1911'den sonra yenilgi sonrası oluşan duraklamanın yerini, devrimci durumun giderek yükseldiği dönem aldı. Çarlık Rusya'sı I. Emperyalist Paylaşım Savaşı'na katıldı. Savaşın ağırlaşan koşulları ve sınıf çelişkileri tırmanması, işçi ve köylüleri Çarlık Rusya'sına karşı sokaklara döktü, işçi sınıfını genel greve götürdü, köylüleri de ayaklanmaya sevk etti. RSDİP "Basel Kararı"yla "emperyalist savaşa tavır alma ve Rusya'da iç savaş dönüştürme" kararını pratikte yürürlüğe koydu. Merkez Komitesi'nin aldığı kararla, Çarlığa karşı mücadele giderek gelişti. Askerler de işçilere saldırmayarak başkaldıran emekçilerin saflarında birlikte mücadele ettiler.

Yukarıda kısaca ifade edildiği gibi "Lenin'in partisi" RSDİP, Rusya'da Çarlığın yıkılmasını hedefleyen devrim içinde yer aldı. 1917 Şubat'ında Çarlığın yıkılmasıyla sonuçlanan devrime kumanda eden politik hat, demokratik devrim olmuştur. Ancak Lenin bilindiği gibi demokratik devrimle yetinmemiş, hemen akabinde kesintisiz bir şekilde sosyalist devrime geçmiştir.

Lenin, yurtdışından Rusya'ya döndüğünde, RSDİP ve yoldaşlarına artık sosyalist devrime önderlik etmeleri gerektiği çağrısında bulundu. Görüldüğü gibi Lenin'in savunduğu kesintisiz devrim teziyle demokratik devrimden sosyalist devrime geçişi ve sosyalizmin inşasını savunmuştur. Nitekim Lenin ve RSDİP, bu çizgilerinde ısrar ettiler, işçi sınıfının ve köylülerin yer aldığı 17 Ekim Devrimi'ne önderlik ettiler.

Öte yandan şunu da vurgulamak gerekir: Lenin'in savunduğu ve pratikte kanıtlanmış "kesintisiz devrim" teorisine benzer ifadelerle L. Troçki'nin de "sürekli devrim" tezi vardır. Her ne kadar, ifade, kelime anlamı olarak Lenin'in kesintisiz devrim tezine benzese de içeriği ve özü Lenin'in tezinden tamamen ayrılmaktadır. Dolayısıyla bu farklı "kesintisiz devrim" tezleri birbirine karıştırılmamalıdır.

Troçki'nin "sürekli devrim" tezi kısaca tek tek ülkelerde devrimi değil "toptan devrimi" savunmuştur. Gelişmiş kapitalist ülkelerde birbiri ardına toptan sürekli devrimden kastettiği, başta Avrupa olmak üzere dünya çapında toplu devrimlerin yapılması ve "Dünya Sosyalist Cumhuriyetler Federasyonu"nun oluşturulmasıdır. İçinde bulunduğumuz çağda, Troçki'de demokratik devrim tezi yoktur. Rusya'da da demokratik devrimi savunmamış ve Lenin'le ters düşmüştür. 17 Ekim Devrimi'ni Avrupa ülkelerinde de toptan devrimler

olacağı beklentisiyle savunmuştur. Geri kalmış ülkelerde ise "devrimin mümkün olmadığını" ileri sürmüştür. İşçi-köylü ittifakına dayalı devrimi hep reddetmiştir. Bu mantalitesiyle, Çin Devrimi'ni de mümkün görmemiştir. Köylülüğü proletaryanın müttefiki olarak kabul etmemektedir.

Günümüze değin gerçekleşen bütün devrimler, Troçki'nin "sürekli devrim" tezini pratikte mahkum etmiştir. Şimdiye değin olan devrimler emperyalizme bağımlı geri ülkelerde gerçekleşen demokratik devrimlerdir. Demokratik devrimler sonrası sosyalist devrim ve sosyalizmin inşasına gidilmiştir. Dünya çapında olan devrimler Troçki'nin bakış açısını mahkum etmiştir. Dolayısıyla Troçki'nin "tek devrim" savunusu gerçekte nesnel gerçekliğe denk düşen devrimi ve devrimci mücadeleyi reddetmektir. Gerçekte ise Troçki bu teziyle devrimi yadsımakta, imkansız kılmaktadır.

Açan da ülkemizde tek devrimi savunmaktadır. Türkiye gibi demokratik halk devriminin geçerli olduğu ülkelerde, o hep sosyalist devrimi savunmaktadır. Ona göre Türkiye'de demokratik halk devrimini savunmak "demokratik devrim fetişisti" olmak demektir.

Açan, günümüz Türkiye koşullarında örneğin emperyalizme bağımlılık, ulusal sorun, kadın ve de inanç sorunu vb. çelişkilerin varlığını önemsizleştirmekte ve bu çelişkilerin çözümünü sosyalist devrime havale edip, dogmatik-Troçkist bir çizgiyi savunmaktadır. Lenin'in Rusya'da izlediği çizgiyi takip eden ve günümüz Türkiye'sinde bu sorunların devrimci temelde çözümü için demokratik halk devrimini savunanları ise "fetişist" ilan etmektedir.

Günümüz "emperyalizm ve proleter devrimler çağı"nda, burjuvazi, gerilemiştir. Türkiye koşullarında ise burjuva demokratik devrim gerçekleştirilemediği için (kimi çevreler Kemalist devrimi "burjuva devrim" olarak propaganda ederler) burjuva devrimin çözmesi gereken çelişkiler proletaryanın sırtına yüklenmiş durumdadır. Bu çelişkilerin çözümü yani burjuva demokratik devrimin çözmesi gereken ancak tarihsel olarak bir burjuva demokratik devrim gerçekleşmediği için proletaryanın çözmesi gereken çelişkiler, proletarya açısından reformlar yoluyla değil bir devrimle çözüme ulaştırılmalıdır. Bu nedenle, bu çelişkilerin çözümünü programına alarak demokratik halk devrimini ve ardından kesintisiz olarak sosyalist devrimi savunmak Lenin'in çizgisini savunmaktır. Çünkü Türkiye'nin geçmişi ve yapısı, demokratik devrimin olmadığını çok açık bir şekilde göstermektedir. Ülkenin ekonomik, sosyal, siyasal yapısı, -hedefinde daralma olmasına rağmen- demokratik halk devrimini gündemde tutmaktadır.

Lenin'in deyimiyle burjuva demokratik değışimler reformlar yoluyla değil, devrim yoluyla olmalıdır:

“Tersine, burjuva demokratik yönede zorunlu değışimlerin reformlar yoluyla değil devrim yoluyla olması, işçi sınıfı için daha yararlıdır, çünkü reformlar yolu sürünceme yoludur, erteleme yoludur, ulusal organizmanın çürüyen parçalarının eziyetli ölümü yoludur. Bu çürümeden ilk önce ve en çok proletarya ve köylülük acı çeker. Devrimci yol ise, hızlı, proletarya için en az acılı operasyondur; bu yol, çürüyen organların doğrudan kopartılıp atılması, monarşie ve onun iğrenç ve aşağılık, çürümüş ve kokuşmuş kurumlarına en az imtiyaz tanıyan ve en az ihtimam gösteren bir yoldur.” (Lenin, age, s. 76-77)

Başta Açı olmak üzere Türkiye’de demokratik halk devriminin güncelliği ve gerekliliğini yadsıyan çevrelere sormak gerekir: “Türkiye’de demokratik devrim gerçekleşmiş midir?”

Buna yanıt “hayır”dır. Türkiye’de burjuva demokratik devrim yaşanmamıştır. Demokratik devrime neden teşkil eden sorunlar hala varlığını devam ettirmektedir. Dolayısıyla bu devrimi yadsımak, gerçekte bu devrimin hedefi olan sorunları halının altına süpürmekten başka bir şey değildir. Başka bir ifadeyle bu sorunları görmemek, Lenin yoldaşın belirttiği gibi ülkenin içine girdiği “ulusal organizmanın çürüyen parçalarının eziyetli ölüm yolu”nu görememektir. Nitekim günümüzde “ulusal organizma” ağır bir çürüme, çöküntü, kokuşmuş bir durum almıştır. Sorun, gerçeklikten kopuk sanal bir dünyadan çıkmak ve çökmüş sistemin alt ve üstyapısının üzerine devrim perspektifiyle gitmektir.

Rusya’da Sosyalist Devrim

RSDİP önderliğinde verilen mücadele, belirgin tarihsel evrelerden geçti. Yenilgiyle sonuçlanan 1905 Devrimi, eksiklikleri görülerek, yanlışlardan alınarak, kendisini daha da donatarak demokratik devrim güzergahında yoluna devam etti. Ve 1917 Şubat Devrimi ile Çarlık otokrasisinin yıkılması sonucu burjuva demokratik devrim tamamlandı. Devrim, proletaryanın eseri idi. Proletaryanın katılımıyla Çarlık iktidarı yıkıldı ve devrim başarıya ulaştı. Ve devrimin ikinci aşamasına geçildi. Böylece Rusya, yeni bir stratejik sürece girdi. Bu süreç, sosyalist devrimi hedefleyen tarihsel bir dönemeçti. Bunun için sosyalist devrimin örgütlenmesi hedeflendi. Şubat 1917 Devrimi’nin hemen akabinde Lenin ve yoldaşları, sosyalist devrim sürecinde yer aldılar. Bu doğrultuda örgütsel ve pratik adımlar atıldı. Bolşeviklerin inisiyatifinde “İşçi ve Asker Temsilcileri Sovyetleri” örgütlenmesine gidildi.

Ancak Petrograd, Moskova başta olmak üzere işçi sınıfının yoğun olduğu şehirlerde Menşevikler ve Sosyalist Devrimciler de Sovyetler örgütlenmesin-

de yer aldılar. Etkin oldukları yerlerde Sovyetler'in temsilci sandalyelerini ele geçirdiler. İlk etapta onların çoğunluğu oluşturduğu Sovyetler'de temsilci sayısı daha fazlaydı. Sovyet Yürütme Komitesi'nde çoğunluk onların saflarındaydı. Bunun sonucu işçi sınıfı, köylüler ve askerler içinde Sovyet örgütlenmesi ikiye ayrılıyordu. İşçilerin ve köylülerin çoğunluğu henüz yeterince Bolşevik bilince varmamıştı ve küçük burjuva karakter taşıyanların sayısı hayli kabarıktı. Ayrıca işçi sınıfı içinde yer alanların önemli bir bölümü de köylülükten yeni kopan, yeni işçi olanlardan oluşuyordu. Rusya, Avrupa'da küçük burjuva kökenli nüfusa en fazla sahip olan ülkeydi. Bu durum ilk başlarda Menşevikler ve Sosyalist Devrimcileri besleyen küçük burjuva kökenli katmanların hayli kabarık olmasını beraberinde getiriyordu. Ayrıca onların önemli bölümü ilk başlarda mücadelenin deney ve tecrübesinden yoksundu. Kısacası, Menşevikler ve Sosyalist-Devrimciler bu nedenlerden ötürü ilk başlarda Sovyetler'de çoğunluğu oluşturdular.

Buna karşın Bolşeviklerin de -başta işçi sınıfı olmak üzere- kitleler içinde örgütlenmeleri vardı. Bolşevikler çoğunlukta oldukları "İşçi ve Askeri Sovyetleri"nde işçi sınıfına ve yoksul köylülere perspektif olarak sosyalizmi gösteriyorlardı. Devrimin hemen akabinde oluşan Bolşeviklerin önderliğindeki Sovyetler de bir iktidar organıydı. Karşı-devrime karşı siyasi ve örgütsel bir güç olarak varlığını etkin bir şekilde gösteriyordu.

Tüm bu gelişmelere karşın 27 Şubat 1917'de IV. Devlet Duması'nda Liberaller, Kadetler, Sosyalist Devrimciler ve Menşeviklerle gizli bir şekilde biraraya geldiler ve Devlet Duması Geçici Hükümetini kurdular. Amaçları bir an önce devleti tüm kurumlarıyla kendi etkileri altına almak ve kendilerine muhalif Bolşevikleri etkisiz kılmaktı. Bunun için Bolşeviklerden gizli biraraya geldiler. Böylece Kadetler ile Menşevikler ve Sosyalist Devrimciler karşı-devrimci bir iktidar organı oluşturdular. Böylece ikili iktidar oluştu:

"Devrimimizin esas özelliği, büyük bir dikkatle üzerinde düşünmeyi gerektiren özelliği, devrimin yengisinin daha ertesi günü kurulmuş bulunan iktidar ikiliğidir. (abç)

Bu iktidar ikiliği, kendini iki hükümetin varlığı ile gösterir: burjuvazinin asıl, gerçek, fiili hükümeti, Lvov ve hempalarının tüm iktidar organlarını elde tutan 'Geçici Hükümeti' (abç) ile, Petrograd İşçi ve Asker Vekilleri Sovyetleri tarafından temsil edilen, devlet iktidar organlarını elde tutmayan, ama doğrudan doğruya halkın yadsınması olanaksız çoğunluğuna, silahlı işçi ve askerlere dayanan, ek, tamamlayıcı bir hükümet, bir 'denetim' hükümeti. (abç)

...Tarihte bu görünüş altında kendini hiç göstermemiş bulunan bu son derece özgün durum, bir iki diktatörlük karışıklığına, bir iki diktatörlük karmasına (abç) yolaçmıştır burjuvazi diktatörlüğü (abç) (Çünkü Lvov ve hempalarının hükümeti bir diktatörlük, yani yasaya, halk iradesinin öncel dışa vurumuna değil, belirli bir sınıf tarafından, burada burjuvazi tarafından uygulanan, zora dayanan bir iktidardır) ile proletarya ve köylülük diktatörlüğü (işçi ve asker vekilleri sovyetleri). (abç)

Hiç kuşku yok ki, bu "karışıklık" uzun zaman süremez. Bir devlette iki iktidar olamaz. İkisinden biri yok olacaktır. (abç) ve daha şimdiden Rus burjuvazisi tüm gücüyle, her yoldan ve her yerde, işçi ve asker vekilleri sovyetlerini ortadan kaldırıp güçten düşürmeye, yok etmeye ve burjuvazinin tek başına iktidarını güvence altına almaya çalışıyor." (Lenin, Nisan Tezleri ve Ekim Devrimi, Eriş Yayınları, Haziran 2007 s. 34-35)

Yukarıda Lenin durumu çok açık bir şekilde belirtiyor. Demokratik devrimin (yenginin) hemen ardından kurulan ikili iktidara değinen Lenin, bu durumun fazla zaman almayacağı görüşündedir. Ya burjuvazi işçi sınıfını, yoksul köylüleri tümünden kendi sömürüsü, baskısı ve tahakkümü altına almaya çalışacaktır ya da komünist partisi önderliğinde proletarya ve yoksul köylülük kendi iktidarını ve kendi devlet aygıtını kuracaktır. Daha net bir deyimle ya burjuvazinin düzeni ve devleti ya da işçi sınıfı ve yoksul köylünün düzeni ve devleti. Ya kapitalizm! Ya sosyalizm! Başka bir yol yoktur!

İşte Rusya böylesi bir tarihi döneme girmişti. Rus burjuvazisini, çiftlik sahiplerini, gerici bürokrat kesimi temsil eden Kadetler ve kapitalizmin diğer şürekaları, "sosyalist" kılıflı Menşevikler ve Sosyalist Devrimcilerle kurdukları Geçici Hükümet'in önünü açmayı ve iktidarlarını daha sağlam temeller üzerine oturtmayı hedefliyorlardı. Amaçları Şubat Devrimi'yle yıkılan devlet aygıtlarını ve düzenlerini onarmak, yeniden organize etmek ve daha güçlü kılmaktı. Buna karşın RSDİP önderliğinde proletarya da örgütlenmişti. Onlar da iktidar ve sınıf mücadelesi veriyorlardı. Nasıl ki, Çarlık devletini yıkan devrime önderlik etmişlerdi, devamında da ara vermeden mücadeleyi daha ileriye taşımayı ve kendi sistemlerini ve kendi devletlerini kurmayı önlerine koymuşlardı. Daha net bir deyimle, hedefleri sosyalist devrim yapmak, sosyalizmi inşa etmektir.

Nitekim Lenin, bunun için devrimin akabinde Rusya'ya gitti. Sosyalizm için mücadelenin devam ettirilmesini, daha ileri taşınmasını savundu. Bu görüşlerini ve hazırladığı tezleri yoldaşlarına ve emekçi kesimlere "Nisan

Tezleri" başlığıyla ilettiler. Bu tezler, burjuva demokratik devrimden kesintisiz sosyalist devrime geçişi savunuyordu.

3 Nisan'da 1917 tarihinde Petrograd'a vardı. Trenden iner inmez kalabalık bir kitle tarafından coşkuyla karşılandı. Uzun bir aradan sonra meydana toplanmış kalabalık bir işçi ve askeri yığın karşısına çıktı. Onlara hitaben yaptığı konuşmada, ezilen ve sömürülen kitleleri, sosyalist devrim için mücadeleye çağırıyordu. Artık yeni bir sürece girdiklerini, demokratik devrimin tamamlandığını, yerini sosyalist devrimin aldığını söyledi. Konuşmasını "Yaşasın Sosyalist Devrim" sözleriyle noktaladı.

4 Nisan günü ise hazırladığı "Şimdiki Devrimimizde Proletaryanın Görevleri" başlıklı tezini ilk kez yoldaşlarına sundu. Daha sonra o raporun tezlerini Bolşevik ve Menşevik delegelerinin yer aldığı İşçi ve Askeri Vekilleri Konferansı'nda yeniden ele aldı. Ve bu "Nisan Tezleri"ni kısa bir süre içerisinde, Rusya'da tüm yoldaşlarına ilettiler. Artık Rusya'da birinci devrim aşamasından, ikinci devrim aşamasına geçilmişti:

"Bugünkü Rusya'da özgün olan şey, proletaryanın bilinç ve örgütlenme düzeyinin yetersizliğinden ötürü, iktidarı burjuvaziye vermiş olan devrimin birinci aşamasından, (abç) iktidarı proletaryaya ve köylülüğün yoksul katlarına devrederek olan ikinci aşamasına geçmiştir. (abç)" (Lenin, Nisan Tezleri ve Ekim Devrimi, s.10)

Görüldüğü gibi Lenin önderliğindeki Bolşevikler -önceleri önlerine koydukları- burjuva demokratik devrimden, sosyalist devrim aşamasına geçtiler. Rusya yeni bir devrim sürecine girmişti. Artık nitelik ve özü bakımından ülke bir başka dönemeç içindeydi. İki yol vardı: Ya demokratik devrimle yetinilecekti ya da daha ileri bir devrim sürecine girilecekti. Ya iktidar burjuvaziye teslim edilecekti ya da sınıf bilinçli proletarya önderliğinde işçi ve yoksul köylüler sosyalizmi hedefleyecekti.

Lenin ve yoldaşları, demokratik devrim aşamasının tamamlandığını, yerini kesintisiz sosyalist devrim aşamasının aldığını belirttiler. Devrimi sosyalist devrime yönelttiler. Gerçi Bolşevikler içinde henüz Lenin'in sosyalist devrim tezine karşı çıkanlar vardı. Kamenev, Rikov, Pyatakov Lenin'in aşamalı devrim teorisine ve sosyalist devrim tezine karşı çıktılar. Rusya'nın henüz sosyalist devrim için olgunlaşmadığını, dolayısıyla o dönem burjuva cumhuriyetin geçerli olduğunu savundular. Geçici Hükümet'e ise tavrı alma yerine "denetleme" tavrını getirdiler. Partiden kopmuş olan Plehanov da aynı görüşteydi. Lenin, Kamenev'in VII. Konferans'da getirdiği "burjuva demokratik devrim tamamlanmamıştır" görüşüne; "Hayır, bu formül eskimiştir. Artık hiçbir şeye

yaramaz. Bu formül ölmüş bir formüldür. Onu yeniden diriltmek boşunadır" diyerek yanıt verdi. (Lenin, age, s. 28)

Partinin ezici çoğunluğu Lenin'in saflarında yer aldı. Sosyalist devrimi hedefleyen yeni bir döneme girdiler.

Bazı kesimler, Lenin'in geçmişte aşamalı devrim teorisini yanlış bulduğunu, demokratik devrimi savunmadığı, tek devrimi savunduğu gibi tezler ileri sürmüşlerdir. Lenin'in demokratik devrimden sonra yukarıda aktardığımız "bu formül eskimiştir", "artık hiçbir işe yaramaz" vb. değerlendirmesini gerekçe olarak göstermekteler.

Lenin yoldaş, çarlığın ortaçağın monarşist yönetimi olduğunu, alt ve üst yapıda devletin işlerliğinin ortaçağa tekabül eden vasıflar barındırdığını, kapitalizm gelişmesine rağmen feodal yapının hala var olduğunu görmüş, önlerine önce burjuva demokratik devrimi koymuştur. Şubat Devrimi'yle Çarlığın devrilmesinden sonra, demokratik devrim aşamasının tamamlandığını, yerini sosyalist devrim aşamasına bıraktığı tespitini yapmıştır. Nasıl ki, Kamanev ve benzerlerinin, Şubat Devrimi'nden sonra hala demokratik devrimi savunmaları doğru değilse, Şubat Devrimi'nden evvel Troçki ve benzerlerinin demokratik devrimini reddetmeleri de doğru değildi.

"Tek devrim" aşaması, bazılarınca demokratik devrimin reddi, bazılarınca sosyalist devrimin reddini içerir. Nitekim Rusya'da aşamalı iki devrim süreci yaşanmıştır. Lenin, bunu açıkça belirtmiştir. Devrimin muhtevasını, hedeflerini, niteliğini, özünü ülkenin içinde bulunduğu nesnel koşullar belirler. Nitekim Şubat Devrimi ile demokratik devrimin nedeni olan iktisadi, sosyal, siyasal yapıda ve ilişkilerde değişimler olmuş ve yerini sosyalist devrimin koşulları almıştır. Bunun sonucu demokratik devrim aşamasından, sosyalist devrim aşamasına geçilmiştir. Devrimin niteliği, ülkenin koşullarından kopuk ele alınamaz. Nitekim Lenin'in yaptığı polemikte "bu formül eskimiştir" demesinin anlamı, Şubat Devrimi sonrasında demokratik devrimin hedeflerinin yerini, sosyalist devrimin hedeflerine bırakmasıdır.

Ancak Açıan, demokratik devrimden sosyalist devrime geçişi, Rusya'nın objektif şartlarından ve geçtiği tarihsel evrimden kopuk ele alıyor. Lenin ve partisinin bu iki devrim aşaması arasındaki ilintiyi göremiyor. Yazar, bu geçiş neden teşkil eden gelişmelerden kopuk ele alıyor.

Lenin'i ve partisini sosyalist devrimi savunmasıyla, "Lenin'i Lenin'in Karşısına Çıkarmak" ön başlığıyla "Lenin'i eski Lenin'den" koparıyor.

Şöyle diyor yazar:

"Bu sadece o güne kadar Rus sosyal demokrat hareketinin geneli tarafından paylaşılan "Ortodoks Marksizm" anlayışın-

dan değil bir bakıma bizzat kendi geçmiş görüşlerinden de 'kopuştur.' İki Taktik'in dogmatik yorumuna saplanıp kalmış MK içindeki yoldaşları (ab) bile bu yüzden onun karşısına yine onun 1903'ten beri söyledikleriyle çıkarlar." (Açan, DP, s.10)

Yazar burada Lenin'i, sosyalist devrim tahlilinden sonra kendi geçmiş görüşlerinden koparıyor. Kendi deyimiyle "Lenin'i, Lenin'in karşısına" ıkarıyor. Demokratik devrim aşamasındaki Lenin'le, sosyalist devrim aşamasındaki Lenin arasına kalın bir çizgi çekiyor. Birbirinden kopuk, eklektik bir zihniyetle sosyalizm aşamasındaki Lenin'i, demokratik devrim aşamasındaki Lenin'den ayırştırmak, gerçekte bütünsellik içerisinde Lenin'i yadsımak, reddetmek demektir.

Diğer taraftan Açan'ın demokratik devrime olan önyargısına göre, Lenin, demokratik devrimin zorunluluğunu değil, proletaryanın öncülüğünü savunuyor!

şöyle diyor yazar:

"Dolayısıyla İki Taktik dahil Lenin'in 1905 Devrimi sreinde kaleme aldığı yazılarının ayırt edici yönünü demokratik devrimin zorunluluğunu vurgulaması değil proletaryanın öncülüğünü ısrarla vurgulaması oluşturur."(ab) (Açan, DP, s.10)

Peki, "zorunlu olmayan", dolayısıyla hedefi olmayan devrim olur mu? Zorunlu olmayan "devrim"e öncülük yapılır mı? Proletaryanın öncülüğüne kumanda eden siyasettir. Dolayısıyla 1905 Devrimi'ne de kumanda eden demokratik devrim olmuştur. Hedefi olmayan hareket, fokoculuğa tekabül eder. Diyalektiğin yasası karşıtların birliği ve mücadelesiyle, gelişmeyi, dönüşmeyi, bir sürecin (bir şeyin) yerini bir başka sürece (şeye) bırakmayı içerir. Bir dönemler bir ülkede demokratik devrimin yerini, sosyalist devrimin yerine bırakması, önceki aşamayı reddetmek, inkar etmek değildir. Devrim şartlardan, koşullardan lkelerin mevcut konumlarından bağımsız değildir.

Aşamalı devrim teorisi, kesintisiz devrim teorisi evrensel olarak günümüz koşullarında hala geçerlidir. Bu belirleme, tarihi materyalizmin işlerliğinin ta kendisidir. Her şey, her dönem görelidir. Sonsuz, süresiz değildir. Demokratik devrimin yerini -geçmişte Rusya'da olduğu gibi- sosyalizm hedefi, sosyalizmin inşası almıştır. Dolayısıyla, Lenin'in uluslararası alanda demokratik devrimi reddettiğini, ütopik sosyalist tek devrimi savunduğunu iddia etmek doğru değildir.

Birileri Rusya'da sosyalist devrimi göstererek sanki Lenin'in demokratik devrimi gündeme almadığı, savunmadığı ya da sonradan doğru görme-diği gibi iddialarda bulunmaktadır. Hatta daha ileri giderek "Lenin'i kendi

görüşlerinden koparmak", onu kendi içinde ayrıştırmak, verdiği mücadelenin bütünselliğinden koparmak ve çektiği hatlarla karşı karşıya getirmektir.

Nasıl ki, Lenin, yaptığı nitel katkılarla Marksizm'den kopmamışsa, Marksizm'in karşısına çıkmamışsa ve Marksizm'le donanarak Marksizm'i daha üst aşamaya taşıdıysa; aynı şekilde 1905'ten sonraki Lenin de kendinden kopmamış, Marksizm Leninizm'i daha ileriye taşımıştır. 1917 Şubat Devrimi'nden sonraki Lenin'i, 1917 öncesi Lenin'in karşısına koymak önceki Lenin'i reddetmektir. Lenin, emperyalizm ve proleter devrimleri çağı tespitini, yazarın "Lenin'i diğer Lenin'den kopardığı" 1917 Şubat Devrimi öncesinde yapmıştır. Lenin, devamlı gelişme, aşama içerisinde olan ve yaptığı zengin ve derin katkılarıyla Marksizm'i ileriye taşıyan yoldaştır. Kendi içinde birbirinden kopmamış, kendi içinde ayrışmamıştır.

Lenin, uluslararası alanda demokratik devrimi reddetmemektedir. O, kalın halkalarda (emperyalist ülkelerde) sosyalist devrimi öne çıkarırken, zayıf halkalarda (emperyalizme bağımlı ülkelerde) demokratik devrimi öne çıkarır. Nitekim Lenin'in kurucusu olduğu Komintern tarafından, uluslararası alanda demokratik devrimlerin geçerli olduğu vurgulanmıştır.

Komünist Enternasyonal'in 6. Dünya Kongresi'nde, 1. Grupta yer alan emperyalist ülkeler dışında, ikinci, üçüncü, dördüncü grupta yer alan emperyalizme bağımlı ülkelerde demokratik devrimlerin geçerli olduğu belirlenmiştir. Komünist Enternasyonal tarafından alınan kararın, Türkiye'nin içinde olduğu ülkelerle ilgili bölümünü aktarıyoruz:

"...yabancı emperyalist grupların elinde yoğunlaşmış olduğu sömürge ve yarı-sömürge ülkeler (Çin, Hindistan vs.) ve bağımlı ülkeler (Arjantin, Brezilya vs.) ... Burada kural olarak, proletarya diktatörlüğüne geçiş (abç) ancak bir dizi hazırlık basamağından geçmekle, ancak burjuva demokratik devrimin sosyalist devrime dönüştüğü bütün bir dönemin sonucu olarak olanaklı hale gelebilir."(abç) (Burjuva Demokratik Devrimin Proleter Devrime Dönüşmesi, Dönüşüm Yayınları, s. 10)

Görüldüğü gibi Sovyetler Birliği'nin kuruluşundan sonra toplanan Komintern'de, demokratik devrimin geçerli olduğu bir kez daha beyan edilmektedir. Demokratik devrimin uluslararası alanda geçerliliğini koruduğu net bir şekilde belirtilmektedir. Koşulların oluşmasıyla demokratik devrimin sosyalist devrime dönüşeceği ifade edilmektedir. Bu yarı-sömürge, bağımlı ülkelerde devrimin iki aşamadan geçmesidir ve çıplak ve net bir gerçektir.

Trok'i'yi Yardıma aırmak!

Bu bölümde Açan'ın savunduğu görüşlerin hangi zemine dayandığı üzerinde durmak istiyoruz. Bu gereklidir çünkü Açan'ın bu görüşleriyle neden bir "açmaz" içine girdiği ve Türkiye koşullarında demokratik halk devrimini savunanları "fetişist" ilan ederken gerçekte Türkiye koşullarından "ok açılması"nın nedeni bu zemindir. Onunla ideolojik/politik alanda aramızda derin hatlar oluşturan dogmatik-Troçkist görüşleridir. Yazar, görüşlerinde ölçüt olarak Troçkist yazar Michael Löwy'nin çizgisini ele almaktadır. Özellikle DP dergisinin 10. sayısında bu Troçkist yazarın kriter alındığı görülmektedir. Gerçi Açan diğer bölümlerde de Troçkizm'i çağrıştıran terimler, cümleler, anlayışlar ileri sürmektedir.

DP dergisi ve savunduğu anlayış, Türkiye'nin devrimci tarihinde uzun yıllardır yer alan devrimci bir harekettir. Kuruluşundan bu yana TC faşizmine karşı radikal devrimci saflarda mücadele etmiştir. Aramızda devrimci ilişkiler olmuş ve devrimci mücadelenin alanlarında yanyana durmuşuzdur. Bu anlamda onların gemiştirteki pratiklerine, mücadelelerine sahip çıkıyoruz ve kendi mücadelemiz olarak görüyoruz.

Ancak özellikle bahsini ettiğimiz yazıda açıktan Troçkizm'e tekabül eden görüşlerin, dayanak noktalarının ileri sürülmesi kabul edilemezdir. Açan ve de DP, görüşlerini savunmak ya da derinleştirmek için, polemik yapmak için neden Troçkist bir yazara ihtiyaç duymaktadır?

(Dipnot olarak belirtelim; M.Löwy, Brezilya doğumlu, Fransız vatandaşı bir araştırmacı yazardır. Troçkistlerin "Dördüncü Enternasyonal"inin kuramcılarından biri olarak kabul edilir ve Fransa'da Troçkizm'in simgesel bir hareketi olan "Ligue Communiste Revolutionnaire" (ICR-Devrimci Komünist Birlik) yesidir. Siyasi olarak kendilerini "devrimci Troçkist sol" olarak değerlendirmektedirler. Yazarın Troçkizm'le ilgili kitabı ve makaleleri de vardır. Kitapları Türkçe'ye çevrilmiş, yazıları Troçkist "Sınıf Bilinci", "İmdat Freni", "Devrimci Marksizm" gibi yayınlarda yayınlanmıştır.)

Yukarıda Açan'ın eleştirilerine dair görüşlerimizi ifade ettik. Dolayısıyla yazımızı sonlandırırken ileri sürdüğü görüşleri tekrar ayrıntılarıyla ele almayacağız. Ama kısa bir alıntıyla Açan'ı "Lenin'i kendi geçmişinden kopartan" ve "derinden etkilendiği" Troçkist yazara kendisini bağlayan alıntıyı yapalım:

"Tabii ki bu kopuşun bir arka planı, bir birikim süreci vardır. Bu birikim sürecinin kilit halkalarını ise Felsefe Defterleri, emperyalizm zmlemesi ve II. Enternasyonal çizgisine damgasını vuran Ortodoks Marksizm'in rezilce iflasını görmek oluşturun" ifadelerini kullanmaktadır. (Açan, DP, s.10)

Açıan görüşlerine dayanak olarak, "Lenin'deki dönüşümü" M.Löwy'den yaptığı bir alıntıya şöyle açıklamaktadır:

*"Lenin'in sözleri üzerine kopan bu olağanüstü fırtınayı ve söylediklerinin koro halinde lanetlenmesini nasıl açıklayabiliriz? Suhanov'un (1917 sonrası Partiye katılan eski bir Menşevik -nba) safdil ama açıklayıcı betimlemesi bu sorunun yanıtını ima ediyor: **Lenin gerçekten de 'geçmişin bilimsel sosyalizmi'nden, Marksizm'in 'temel ilkeleri'ne ilişkin belirli bir anlayıştan kopmuştu;** bu anlayış, Rus Marksist sosyal demokrasisinin bütün akımlarının bir ölçüde paylaştığı bir anlayıştı. Gerek Menşevik gerekse Bolşevik parti önderlerinin Nisan Tezleri karşısında sergiledikleri şaşkınlık, kafa karışıklığı, öfke ya da hor görme, bu tezlerin ima ettiği bir şeyin, II. Enternasyonal'in 'ortodoks Marksizm' geleneğinden köklü bir kopuşun belirtileridir yalnızca. (Burada II. Enternasyonal'in radikal solundan -Rosa Luxemburg vb.- değil hegemonik olan akımdan söz ediyoruz.) **Bu geleneğin mekanik-determinist-evrimci maddeciliği, katı ve felçleştirici bir tasım halinde billurlaşmıştı:***

'Rusya geri kalmış, barbar, yarı-feodal bir ülkedir.

Sosyalizm için gerekli koşullar burada yeterince olgunlaşmamıştır.

Rus devrimi bir burjuva devrimidir." (Michael Löwy, agk, s. 20, aktaran Açıan, boldlar kendisine aittir, DP, Türkiye Devriminin Karakteri 3, s. 10)

Yazar burada bir kez daha Lenin'deki "kopuş"tan ve "dönüşüm"den bahsetmekte, bu yaklaşımıyla Lenin'i Lenin'den "koparmakta", "dönüştürmektedir". M.Löwy'den yaptığı alıntılarla aslında Lenin'in "kopuşunu" M.Löwy yapıyor demek yanlış olmaz.

Sık sık vurguladıkları gibi M.Löwy -ve onun şahsında Troçkistler- 1917 Şubat Devrimi öncesiyle sonrasındaki Lenin'le aralarına çizgi koyarlar. Onların gündeme getirdiği 1917 Şubat Devrimi sonrasında sosyalist devrim dönemindeki Lenin'dir. Nitekim Bolşevik Partiden kopan Troçki, 1917 Şubat Devrimi öncesi, demokratik devrimin gündemde ve yürürlükte olduğu süreçte de Bolşevik Partiden ayrılmıştır. Ne zaman ki, 17 Şubat devrimi sonrası Lenin ve Bolşevik Partisi, sosyalist devrim kararı alır ve Nisan Tezleri'ni yayımlar, Troçki o zaman tekrar Bolşevik Parti'ye katılır.

Nitekim M.Löwy şöyle demektedir:

“Temmuz 1917’de Troçki Bolşevik Partisi’ne katılır. Bu karar, bir yandan Menşeviklerle (onlarla 1912’de ‘Ağustos Bloğu’ olarak bilinen bir ittifak kurmuştu) 1915’teki kesin kopuşundan, diğer yandan Bolşevizmin yaşadığı derin dönüşümlerden kaynaklanır. Bolşevikler sadece kitle hareketine nüfuz etmiş bir parti haline gelmekle kalmamış, aynı zamanda Lenin’in Nisan Tezleri’nin etkisiyle, sürekli devrim stratejisinin özünü içeren sola doğru bir dönüş yapmıştır.” (Michael Löwy, Lev Troçki, Ekim Devrimi’nin Peygamberi yazısı, İmdat Freni, 19 Ağustos 2025.)

Görüldüğü gibi Troçki, sosyalist devrim kararı alındıktan, Lenin’in Nisan Tezleri yayımlandıktan sonra Bolşevik Parti’ye dönmüştür. Troçki’nin dönüşü, Ekim Devrimi arifesinde Temmuz ayında olmuştur. Yazar adeta felaket tellallığı yaparcasına Bolşevik kadrolarının çoğunluğunun şaşkınlık, kafa karışıklığı, öfke ya da hor görme içinde oldukları şeklinde imaj yaratmaktadır. Aslında Buharin, Zinovyev, Rikov gibi birkaç kişi Lenin’in tezlerine katılmazlar ama çoğunluğu ikna olur ve Lenin’in saflarında yer alırlar. Lenin, Parti içerisinde Troçki’den evvel 24 Nisan’da başlayan VII. Konferans’ta yoldaşlarını çoğunluğunu ikna etmiştir. Ama o sıralar henüz Troçki saflarda yoktur.

Dolayısıyla onlara göre -Troçkistler ve yandaşlarına göre- Nisan Tezleri’yle “Lenin, Lenin olmuştur!” Nisan Tezleri’yle, “Lenin, önceki Lenin’den kopmuştur!” Bu bakış açısı, “İki Taktik” tezlerinin geçerli olduğu dönemi, o dönemin Lenin’ini kabul etmemektedir.

Demokratik Halk Devrimi, Günceldir!

Sonuç olarak iki noktada net olmak gerekir. Birincisi ister demokratik halk devrimi ister sosyalist devrim olsun, sosyalizme doğru yürüyüşte, her komünist partisi içinde bulunduğu ve mücadele ettiği toplumsal formasyona göre konumlanacaktır. Bu, bilimsel bir olgudur ve maddenin binlerce yıllık hareketiyle uyumludur. Lenin bu gerçekliği şöyle ifade etmektedir:

“Bütün uluslar sosyalizme varacaktır. Bu, kaçınılmaz bir şey. Ama hepsi, bunu aynı yoldan yapacak değildir. Her biri, demokrasinin şu ya da bu biçimine, proletarya diktatörlüğünün şu ya da bu türüne, toplumsal yaşamın başka başka yönlerinde

sosyalist dönüşümün birbirinden farklı derecelerine kendisinden bir şeyler katacaktır.” (Lenin, Marksizmin Bir Karikatürü ve Emperyalist Ekonomizm, Sol Yayınları, Birinci Baskı, Mart 1979, Eriş Yayınları tarafından düzenlenmiştir, s. 85)

Lenin'in de işaret ettiği gibi; *'bütün uluslar sosyalizme varırken hepsi bunu aynı yoldan yapmayacak ayrıca bu mücadeleye kendilerinden de bir şeyler katacaklardır.'* Burada günümüz açısından asıl mesele, demokratik halk devrimi ve sosyalist devrim mücadelelerinden öğrenmek, bu mücadelelerin teori ve pratiğinden çıkarılan dersleri günümüz sınıf mücadeleleri pratiğine yaratıcı tarzda uygulamaktır.

İkincisi ise geçmişte yaşanan DHD ve sosyalist devrim pratiklerini, *"her ulusunun sosyalizm mücadelesine kendinden de bir şeyler katarak zenginleştirdiği"* gerçeğinden hareketle değerlendirmek ve bir dönem işçi sınıfı ve ezilen halkların iktidarlar deneyimlerinin, sosyalizmde yaşanan geriye dönüşlerin nedenleri ve niçinleri üzerinde durmaktır.

İçinde bulunduğumuz dünya konjonktürü, sosyalizmde yaşanan geriye dönüşlerin gerçekleştiği ve emperyalist kapitalizmin sosyalizme, proletaryanın ve ezilen dünya haklarının bu muazzam devrim pratiklerine saldırılarını halen sürdürdüğü bir zaman dilimidir. İşçi sınıfı ve ezilen halkların iktidarlarının yıkıldığı, sosyalizmden geriye dönüşlerin yaşandığı ve günümüzde bu pratik deneyimlere yönelik, "sol"dan yapılan ve çokça revaçta olan "reel sosyalizm" eleştirilerine, MLM'ler Başkan Mao'nun Büyük Proleter Kültür Devrimi (BPKD) çağrısıyla yanıt vermişti. Başkan Mao, bizzat sosyalizm pratiği içinde sosyalist toplumda da çelişkilerin var olduğunu, dolayısıyla sosyalizmde de sınıf mücadelesinin sürdüğünü, bu nedenle de kapitalizme geri dönüş tehlikesinin var olduğuna işaret etmişti:

1962 yılında düzenlenen VIII. Merkez Komitesi'nin onuncu toplantısında Mao yoldaş, BPKD'nin ilk işaret fişliğini çakmıştı.

"Mao sözlerine sınıf mücadelesine bugüne kadar neden sık sık değindiğini açıklayarak başladı ve ardından üstyapı ile altyapı arasındaki ve halk kitleleri içindeki çelişkileri ele aldı. Sosyalist toplumda çelişkiler varlığını koruyor; sınıf mücadelesi sürüyordu ve kapitalizme geri dönme tehlikesi henüz vardı. Çin bu sorunu tartışmak, kavramak ve incelemek zorundaydı." (Han Suyin, Sabah Tufanı, cilt 2, Berfin Yayıncılık, 1999, s. 328)

Buraya kadar ülkemizin iktisadi ve sosyal yapısına ve demokratik halk devrimi sürecine değindik. Konuyu ele alırken, Açan ve DP dergisi tarafından, Türkiye toplumsal formasyonunun nesnel durumundan kopuk olarak, demokratik halk devrimini savunanlara getirilen eleştirileri yanıtladık. Türkiye devriminin yolu açısından demokratik devrimi reddeden görüş ve tezleri bir kez daha mahkum ettik.

Özetle bu görüşlerimizi ifade ederek bitirelim:

1) lkemizdeki kapitalizm, emperyalizme bağımlı, komprador kapitalizmdir. Bu kapitalizm, kendi dinamikleri ile değil, emperyalistlerin 19. yüz-yılın ikinci yarısından itibaren müdahaleleriyle gelişmiş ve ülkenin sosyo-ekonomik yapısı, -ilkel birikim sürecinde- yakın zamana kadar yarı-sömürge yarı-feodal yapı olarak devam etmiştir.

2) Günümüzde sosyo-ekonomik yapıda komprador kapitalizm hakim hale gelmiş, feodal kalıntılar tali duruma düşmüştür.

3) Komprador kapitalizm emperyalizme bağımlı yapısıyla devamlı tek ayak üzerinde durmuştur. Dolayısıyla Türkiye'deki kapitalizm dışarıdan ihraç edilen sermayeye bağımlı, tüketim nesneleri üreten kapitalizmdir.

4) Tüm bunların sonucu Demokratik Halk Devrimi güncelliğini ve geçerliğini korumaktadır.

Nitekim bu tarihsel ve sosyal gerçeklerden hareketle proletaryanın öncü müfrezesi, demokratik halk devrimine yönelik ele alışını şu şekilde özetlemektedir:

“Türkiye'nin iktisadi olarak kapitalist bir ülke olması, Demokratik Halk Devrimi'ni geçersiz kılmaz.

Çünkü:

1) Türkiye yarı-sömürge bir ülkedir. Dolayısıyla anti-emperyalist mücadele, devrimin ana görevlerinden biridir.

2) Türkiye'de burjuva anlamda bir demokratik devrim geerleşmemiştir. Kapitalist retim ilişkilerinin hakimiyeti, Demokratik Halk Devrimi'nin görevlerini daraltmıştır ama bu devrimin gerekliliğini ortadan kaldırmamıştır.

şu görevler karşımızda durmaktadır.

a- Emperyalizmden kurtuluş.

b- Kürt ulusal sorununun czm ve tüm azınlık milliyetlerin haklarının güvence altına alınması.

c- Ataerkil varlığından dolayı yaşamın her alanında başgösteren kadın-erkek eşitsizliğinin giderilmesi ve z itibariyle cinsiyetçi bakış açısına son verilmesi.

d- Ülkenin demokratik bir niteliğe kavuşturularak sosyalizmin inşası için gereken ön koşulların yaratılması.

e- Din ve vicdan özgürlüğünün sağlanması.

f- Tüm demokratik hakların güvence altına alınması.

g- Fikir ve örgütlenme özgürlüğü sağlanarak toplumun demokratikleştirilmesi.”

(Partizan Dergisi, Türkiye Devriminin Niteliği ve Yolu Üzerine, Mart 2025, sayı: 101)

Yukarıda görüldüğü gibi demokratik devrimin iki temel nedeni vardır: Birincisi; ülkenin emperyalizme bağımlı olması ve ikincisi, burjuva demokratik devriminin gerçekleşmiş olmaması. Bu nedenler varlığını hala devam ettirmektedir. Ayrıca daha önce de belirttiğimiz gibi, önceleri yarı-feodal yapı içerisinde, çözülme içinde olan feodal kalıntıların artık günümüz koşullarında tali duruma düşmesi ve komprador kapitalizmin hakim hale gelmesi, demokratik devrimi ülke gündeminden kaldırmaz.

Daha net bir deyimle, demokratik halk devriminin nesnel koşulları varlığını hala devam ettirmektedir. Tarihsel materyalizmin yasası, demokratik halk devrimini öne çıkartmakta ve önderlik misyonu üstlenen hareketin önüne bu görevi koymaktadır. Ne zaman ki, proletarya önderliğindeki demokratik halk devrimi gerçekleştirilirse ancak o zaman kesintisiz sosyalizmin inşasının önü açılacaktır.

ÇEVİRİ

Politika ve Program Hakkında Siyasi Öneri

[Açıklama: Bu belge Nepal Devrimci Komünist Partisi (NDKP) Genel Sekreteri Kiran'ın NDKP'nin 2024 Ulusal Birlik Kongresi'ne sunduğu ve kabul edilen bir belgedir. Özgür Gelecek okurları için resmi olmayan İngilizce çeviriden Türkçe'ye çevirdik.]

ÖNSÖZ

Nepal Devrimci Komünist Partisi, Nepal proletaryasının ve ezilen ve sömürülen halkın siyasi partisidir. Nepal Devrimci Komünist Partisi'nin yol gösterici ilkesi Marksizm-Leninizm-Maoizm'dir. Partinin nihai hedefi ve varış noktası komünizmdir. Partinin genel programı Yeni Demokrasi, temel programı ise Bilimsel Sosyalizmdir. Partimizin hedefi, Yeni Demokratik Devrimi gerçekleştirdikten sonra bilimsel sosyalizm yoluyla komünizme ulaşmaktır.

Partinin hedefine ulaşması ve programını pratik olarak hayata geçirmesi için, diyalektik ve tarihsel materyalizm temelinde ülkenin tarihsel, sosyal, ekonomik, siyasi ve kültürel durumunun özelliklerini incelemek ve sınıf, temel ve ana çelişkileri belirlemek gerekir. Parti, politikalarını ve programlarını ancak somut durumu somut bir şekilde analiz ederek belirleyebilir ve belirlemelidir.

Nepal'in Sosyal Gelişiminin Tarihsel Bağlamı

Diyalektik ve tarihsel materyalist dünya görüşüne göre, Nepal toplumunun tarihsel gelişim süreci aşağıdaki aşamalara bölünerek incelenmelidir: (a) Başlangıçtan merkezi devlet inşa sürecine kadar (b) Sugauli Antlaşması'ndan Rana dönemine kadar, (c) 1949'dan 2006'ya kadar ve (d) 2006'dan günümüze kadar.

a) Başlangıçtan Merkezi Devlet Kurma Sürecine Kadar

Nepal toplumu, Negrito, Austric, Dravidian, Moğol ve Aryan ırklarının insan toplulukları arasındaki birleşme, kaynaşma ve etkileşim süreciyle, çeşitli sosyal ve ekonomik faaliyetlerin gelişmesi ve sınıfların ortaya çıkmasıyla, matriarkal ve patriarkal bir kabile devletinden devletin kurulmasına doğru evrimleşmiştir. Feodalizm, Lichchhavi Kralı Mandev döneminde Katmandu'da ortaya çıkmıştır.

Feodal üretim sistemi, küçük ölçekli tarım ve el sanatlarının birleşmesiyle başlamıştır. Lichchhavi döneminde doğan feodalizm, farklı dönemlerde ve farklı coğrafyalarda yayılmış ve gelişmiştir. O dönemde üretim ilişkileri, kabile topluluk mülkiyeti ve devlet toprak sahibi sistemine dayanıyordu. Daha sonra feodalizm, Prithvi Narayan Shah tarafından Sugauli Antlaşması'na kadar yürütülen devlet genişlemesi, merkezileşme ve birleşme süreciyle zirveye ulaştı. Bu genel süreçte, Nepal'de tarım ve hayvancılığın yanı sıra, ahşap, kıl, metal, kumaş ve yün alanlarında küçük el sanatları ve erken dönem ev endüstrileri de gelişti. O dönemdeki devlet genişlemesi döneminden Sugauli Antlaşması'na kadar, toprağın toplumsal mülkiyeti (dağlardaki bazı yerler hariç) sona erdi ve devletin elindeki toprak mülkiyeti merkezli devlet toprak ağalığı sistemi uygulandı. O dönemde, toprak yönetim sistemleri Birta, Jagir, Guthi, Rakam, Raikar vb. sistemlere dayanıyordu. Ayrıca, bazı yerlerde Kipat sistemi de mevcuttu. O dönemde takas sisteminin yanı sıra para sistemi de gelişmekteydi. Ülkenin çeşitli bölgelerinde iç ticaret ve Hindistan ve Tibet ile dış ticaret vardı. Aynı zamanda Nepal'de tefecilik sermayesi de gelişti. Kapitalizmin feodalizmden gelişmesi için bir yandan sermayenin birikimi ve merkezileşmesi, diğer yandan her türlü mülkiyetten mahrum serbest işçiler gereklidir. Nepal'in devlet genişlemesi ve merkezileşmesi döneminde Nepal ekonomisinin karakteri temelde bir savaş ekonomisiydi; ancak Nepal'de el sanatlarına dayalı endüstriler bakır, demir ve pirinç eşyalar, çeşitli yün ve pamuklu kumaşlar, kağıt, şeker ve silahlar üretiyordu. Bu, kapitalizmin gelişiminin bir embriyosu olarak kabul edilebilir.

b) Sugauli Antlaşması'ndan Rana Dönemi'ne

1816'da Britanya Hindistanı ile Sugauli Antlaşması imzalandıktan sonra Nepal, yarı sömürge ve yarı feodal bir devlete dönüştü. Bu antlaşma, ülkenin ulusal bağımsızlığı ve öz saygısı için ciddi bir gerilemeye neden oldu. Britanya'nın Nepal'in iktidar grupları arasındaki iç çatışmalara ve iktidar mücadelelerine müdahalesi arttı ve Britanya yanlısı Rana'lar iktidara geldi. Ülkenin bağımsız ve kendi kendine yeten ekonomisi büyük bir darbe aldı. İki ülke arasındaki savaş sona ermeden önce, Britanya Hindistan'ından Nepalli savaş esirlerinin Britanya ordusuna alınması ve Gorkha askere alma merkezinin açılması, Nepal'in öz saygısına büyük bir darbe vurdu. Nepal, Britanya Hindistan'ında üretilen malların pazarı haline geldi. Tibet-Kalingpong ticaret yolu açıldı ve bu, Tibet, Nepal ve Hindistan arasındaki ticarete büyük bir engel oluşturdu. İkinci Dünya Savaşı sırasında Nepal'de bir düzineden fazla sanayi tesisi açılmış olsa da, bunlar Britanya Hindistan'ın kontrolü ve denetimi altında kaldı. 19. yüzyılın sonlarına doğru, İngilizler Hindistan demiryolu sistemini Nepal sınırına kadar uzattığında, Nepal'de çok sayıda orman kesildi

ve Rana ailesinin akrabaları ve yönetici sınıfın üyeleri de dahil olmak üzere birçok Hintliye Birtas, Guthis, Jobs vb. şeklinde toprak verildi. Lichchhavi dönemi, Malla dönemi ve Prithvi Narayan döneminin sonundan itibaren gelişen Hinduizm, kast sistemi ve dokunulmazlık, yani sosyal emeğin bölünmesi, Rana döneminde son derece baskıcı bir duruma ulaştı. Dalit topluluğu bu durumdan en çok mağdur olan topluluktur. Feodalizm bu dönemde zirveye ulaştı. Raikar arazisi, Rana döneminde kişisel mülkiyet hakkı olarak tanındı. Rana döneminin sonunda, Nepal'in arazi sisteminin durumu Raikar (T) % 50, Birta % 36.3, Guthi % 2.0, Kipat % 4.0 ve Jagir devlet parası % 7.7 idi.

c) 1949'dan 2006'ya

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra emperyalizm, doğrudan sömürgecilik yerine dolaylı sömürgecilik, yani neo-sömürgecilik politikasını benimsedi. 1947'de İngiliz emperyalizmi Hindistan'dan çekildi ve onun yerini Hint yayılmacılığı aldı. Aynı yıl, Gorkhalıların askere alınmasıyla ilgili olarak İngiltere, Hindistan ve Nepal arasında çok aşğılayıcı bir üçlü anlaşma imzalandı. Bundan sonra, 1950'de Rana hükümeti ile Hindistan arasında bir barış, dostluk, ticaret ve ekonomi anlaşması imzalandı. Bu anlaşmanın gizli yazışmalarında bahsedilen güvenlik, silah ve dış ilişkiler gibi konular son derece aşğılayıcı ve zorlayıcıdır. Ayrıca, 1949 hareketinde Hindistan'ın inisiyatifiyle Kral, Rana ve Kongre arasında imzalanan üçlü anlaşma, Nepal'e açıkça siyasi bir müdahaleydi. Aynı şekilde, 1954'teki Koshi anlaşması ve 1959'daki Gandak anlaşması, Hindistan'ın Nepal'in su kaynaklarını kontrol etmesine olanak sağladı. İlk beş yıllık plan 1957'de formüle edildi ve ulaştırma, iletişim, tarım, enerji ve sanayi gibi sektörlere öncelik verildi, ancak çalışmalar buna uygun şekilde yürütülemedi.

İkinci ila yedinci ekonomik planlar, 1960 Kraliyet Askeri Darbesi'nin ardından kurulan Panchayat rejimi sırasında oluşturuldu. 1964 yılında Nepal'de "Toprak Reformu" programı başlatıldı. Ancak, feodal toprak mülkiyetine kısmi bir darbe vurulması dışında, bu program pek bir fark yaratmadı ve feodal toprak mülkiyetinin bir kısmı başka yerlere aktarıldı, küçük ve orta ölçekli çiftçilerin sayısı arttı. Toprak sınırı başlangıçta Terai Madhesh'te 25 bigha, Katmandu Vadisi'nde 50 ropani ve tepelik alanlarda 80 ropani olarak belirlenmiş olsa da, bu sınır uygulanamadı. Panchayat toprak reformu sonrası toprak mülkiyeti durumuna bakıldığında, bir hektardan az toprağı olan topraksız yoksul ve küçük çiftçi ailelerin yüzde 70'inin toprağın yüzde 30'una sahip olduğu, ailelerin yüzde 30'unun ise toprağın yüzde 70'ine sahip olduğu görülmektedir. Bu arada, kamu sektöründe Bansbari deri ve ayakkabı fabrikası, Harisiddhi tuğla ve kiremit fabrikası, Bhrikuti kağıt fabrikası vb. açılarak sanayinin gelişmesi için bazı adımlar atılmıştır. Doğu-Batı Otoyolu,

Katmandu-Kodari Otoyolu, Katmandu-Pokhara Otoyolu vb. inşaatları fiziksel altyapı alanını biraz geliştirmiştir. Ancak, özünde, bu dönemde komprador ve bürokratik kapitalizm ile feodalizm arasındaki ittifak daha da güçlendi. Panchayat rejiminin sonuna doğru, Nepal liberalleşme ve özelleştirme sürecine girdi. Dünya Bankası ve Uluslararası Para Fonu'nun talimatıyla, Yedinci Plan (1986-1991) ile bir yapısal uyum programı başlatıldı.

Panchayat sisteminin sona ermesi ve çok partili parlamenter sistemin kurulmasının ardından, seçilmiş Nepal Kongresi (NC) hükümeti kurulduğunda Sekizinci Beş Yıllık Plan başlatıldı ve o andan itibaren liberalleşme ve özelleştirmeye dayalı ekonomi resmi bir şekilde ilerlemeye başladı. Bu tür bir liberalleşme ve özelleştirmenin hemen ardından, bir yandan Panchayat döneminde kamu sektöründe kurulan on büyük sanayi tesisi sembolik bir fiyata satılırken, diğer yandan Panchayat döneminden beri hükümet tarafından verilen tarım sübvansiyonları azaltıldı. Sonuç olarak, tarım sektörünün katkısı azaldı ve Nepal, ihracatçı bir ülkeden ithalatçı bir ülkeye dönüşmeye başladı.

Deuba hükümeti döneminde, Terai Madhesh'te arazi sınırı 10 bigha, Katmandu Vadisi'nde 25 ropani ve tepelerde 70 ropani olarak belirlendi, ancak bu sınırlar uygulanamadı. 2012 Yılı Altıncı Ulusal Tarım Sayımı'na göre, küçük çiftçi ailelerin % 53.5'i arazinin % 19.2'sine sahipken, zengin çiftçiler ve toprak sahiplerinin % 7.5'i arazinin % 23.4'üne sahiptir. Bu, küçük çiftçilerin hakimiyetini ve arazi dağılımındaki büyük eşitsizliği göstermektedir.

d) 2006'dan Günümüze

Ülkenin mevcut sosyo-ekonomik koşulları altında incelenecektir. Bu, çalışmanın ana konusudur.

Ülkenin Mevcut Sosyo-Ekonomik Durumu

Ülkenin mevcut siyasi ve ekonomik durumunun incelenmesi, ulusal nüfus sayımı, tarım sayımı, arazi mülkiyeti ve arazi dağılımı, tarım, sanayi, ticaret, işgücü, ülkenin ekonomik yapısı, toplumun yapısı vb. temel alınarak yapılmaktadır. Bu bağlamda, aşağıdaki konulara odaklanmak gerekmektedir.

Arazi Mülkiyeti ve Dağılımının Durumu

2021 yılı 12. Ulusal Nüfus Sayımı'na göre, ülkede 6.667 milyon hane bulunmaktadır. Bu hanelerde 29.165 milyon kişi yaşamaktadır. Ulusal nüfus sayımının ardından yapılan 2021 7. Ulusal Tarım Sayımı'na göre, ülkede 4.131 milyon tarım hanesi bulunmaktadır ve bu hanelerde 19.448 milyon kişi yaşamaktadır. Bu şekilde, Nepal'deki hanelerin yüzde 62'sinin tarımla uğraştığı ve nüfusun yüzde 67'sinin tarım hanelerinde yaşadığı görülmektedir.

2021 7. Ulusal Tarım Sayımı'nda belirtilen tarım faaliyetlerinin büyüklüğü ve alanı incelenirken, nüfusun % 26.8'ini oluşturan ve 0.1 hektardan 0.2 hektara kadar arazisi olan topraksız ve yoksul köylüler, arazinin % 5.6'sına sahiptir. Nüfusun % 59.4'ünü oluşturan ve 0.2 hektardan 1.0 hektara kadar toprağı olan küçük köylüler, toprağı % 51.5'ine sahiptir. Nüfusun % 12.7'sini oluşturan ve 1.0 hektardan 3.0 hektara kadar toprağı olan orta halli köylüler, toprağı % 34.9'una sahiptir. Nüfusun % 0.8'ini oluşturan ve 3.0 ila 5 hektardan az araziye sahip zengin köylüler, arazinin % 5.5'ine sahiptir. Nüfusun % 0.2'sini oluşturan ve 5.0 hektardan fazla araziye sahip toprak sahipleri, arazinin % 2.6'sına sahiptir. Bu şekilde, buradaki toprak dağılımı eşitsizdir; alt tabaka köylüler büyük çoğunluğu oluştururken, zengin köylülerin ve toprak sahiplerinin sayısı azdır.

Merkez İstatistik Bürosu'nun Ulusal Tarım Sayımı'na (2021) göre, toprak işleme durumuna bakıldığında, köylü ailelerin % 82'sinin toprağı % 76.67'sini kendileri işlediğı, ailelerin % 1'i başkalarının topraklarının % 1.36'sını, toprak sahipleri ve kiracı çiftçilerin % 16.80'i ise toprakların % 21.98'ini karma bir şekilde işliyor. Bu, toprak sahibi çiftçilik sisteminin hakiyetini göstermektedir.

Tarımsal Üretim Sistemi

Tarımsal Ürün Üretiminin Eğilimleri

Tarımsal ürünlerin ekildiğı alan son yıllarda azalmaktadır. Ürün ekilen alanlar da verimsiz hale gelmektedir. 2021 yılında, toplam 61 bin hektarlık ekilebilir arazinin yüzde 33'ü verimsiz hale gelmiştir.

2021 Ulusal Tarım Sayımı'na göre, köylülerin % 97'si tarımla, % 3'ü hayvancılıkla uğraşmaktadır. Toplam köylü ailelerin % 88'i gıda mahsulleri, % 6'sı sebze mahsulleri ve % 3'ü hayvancılıkla uğraşmaktadır.

Tüketim açısından bakıldığında, köylü ailelerin % 69'u ürettiklerinin tamamını hane halkı tüketimi için harcıyor, nüfusun % 1'i satış için üretim yapıyor, nüfusun % 25'i esas olarak hane halkı tüketimi için üretim yapıyor ve bir kısmı satış için üretim yapıyor, nüfusun % 5'i ise esas olarak satış için üretim yapıyor ve bir kısmı hane halkı tüketimi için üretim yapıyor. Köylü ailelerin % 70'i ana gelir kaynağına tarım olduğunu belirtse de, köylü ailelerin sadece % 45'i günlük gıda ihtiyaçlarını tarımdan karşılamaktadır.

Köylü ailelerin % 12'si tarım amaçlı kredi almıştır, % 4'ü tarım sigortası yaptırmıştır ve % 8'i devlet sübvansiyonu almıştır.

Tarımda işçi istihdamı açısından, dışarıdan işçi çalıştırmayan birçok aile bulunmaktadır. 2021 yılında, dışarıdan işçi çalıştırmayan ailelerin oranı % 58, geçici işçi çalıştıran ailelerin oranı % 36 ve kalıcı ve geçici işçi çalıştıran ai-

lelerin oranı % 3'tür. Bu, toprak sahiplerinin kendi topraklarını kendilerinin işlediği ve geçimlik tarım sisteminin hakim olduğunu göstermektedir.

Tarımsal Üretim ve Verimlilik

2021 istatistiklerine göre, nüfusun % 20.27'si (yaklaşık 6 milyon) yoksulluk sınırının altındadır ve bunun % 80'inden fazlası tarıma bağımlıdır. Yani, ülkenin büyük bir kısmı tarıma bağımlıdır. Ancak, toprak parçalanması, işgücü göçü, liberalleşme, açık sınırlar, hükümet yatırımlarının yetersizliği (yıllık bütçenin % 2.3'ü), nadasa ayrılan arazilerin artması, arazi sahiplerinin tarıma ilgisizliği vb. nedenlerle üretim potansiyeline uygun şekilde gelişmemiştir. Tarım sektörünün üretim ve verimliliğinin artırılmaması nedeniyle, tarım ürünleri ithalatı sürekli artmaktadır.

Nepal Hükümeti'nin On Altıncı Planı kapsamında, tarımın üretim ve verimliliğini artırma bahanesiyle arazi bankası ve arazi piyasası kavramları getirilmiş, kurumsal tarımın liberalleştirilmesi ve özelleştirilmesi başlatılmıştır. Bu, çiftçilerin arazi mülkiyetinden mahrum kalmasına yol açacaktır.

Yurtdışında çalışmak için giden işçi sayısının sürekli artması nedeniyle, Himalaya ve dağlık bölgelerin arazileri çoraklaşmaktadır.

İç göçün yönetimi ve bilimsel arazi kullanım politikalarının eksikliği nedeniyle, ekilebilir arazilerin parçalanması ve konut inşaatı için kullanılması eğilimi artmaktadır.

Gelir Açısından

Tarım sektörü, işgücünün % 50.4'ünü istihdam etmekte ve GSYİH'ye % 24.1 katkıda bulunmaktadır.

Arazi gelirleri Nepal'de % 16.1'lik bir paya sahiptir. Bu, ülkenin endüstriyel faaliyetlere doğru ilerlemediğini göstermektedir.

Sanayinin Durumu

1991'den bu yana yapılan liberalleşme ve özelleştirme sonrasında, Pancayat döneminde kurulan fabrikalar özelleştirilmiştir.

Nepal Hükümeti Maliye Bakanlığı tarafından yapılan 2023 Ekonomik Araştırmasına göre, Şubat 2023 itibarıyla 9.344 sanayi tesisi kayıtlıdır ve bu tesislerde çalışması öngörülen işçi sayısı 698.510'dur.

Nepal, sanayi gelişimi açısından çok geride kalmıştır. Bu durum, 2023 yılı itibarıyla ülke işgücünün sadece % 2'sinin sanayi sektöründe çalıştığı ve sanayi üretiminin GSYİH'nin sadece % 5'ini oluşturduğu gerçeğinden açıkça anlaşılmaktadır. Şu anda, hükümetin verilerine göre işgücü resmi sektörde 700.000, gayri resmi sektörde 400.000 ve yabancı işgücü 500.000 kişiden

oluşmaktadır. Sanayi sektörünün gayri safi yurtiçi hasılaya toplam katkısı % 14'tür. (Parti Araştırma Raporu, sayfa 35)

Nepal'in sanayi ve iş dünyasına yönelik hükümetin sermaye harcamaları, yerli yatırımlara kıyasla dış krediler, yardımlar ve hibeler şeklinde bir eğilim haline gelmiştir. Genel duruma bakıldığında, Nepal'de sanayi üretiminin konumunun zayıf olduğu ve yabancıların hakimiyetinin giderek güçlendiği görülmektedir.

Ticaret Sektörü

1949 yılına kadar Nepal'in ticareti sadece Tibet ve Hindistan ile yapılmaktaydı. Ancak o tarihten itibaren ticaret dünyanın çeşitli ülkeleriyle yapılmaya başlanmıştır. Nepal'in dış ticareti çoğunlukla Hindistan ile yapılmakta, bunu Çin izlemekte ve geri kalanı diğer ülkelerle yapılmaktadır.

Nepal'den ihraç edilen mallar işlenmemiş ve ucuzken, ithal edilen mallar işlenmiş ve pahalıdır. Nepal'in ithalat-ihracat durumu çok dengesizdir. Eski-den gıda ürünleri ihraç ederken, şimdi büyük miktarda ithalat yapmak zorunda kalmaktadır.

Gümrük İdaresi tarafından 22 Temmuz 2024 tarihinde açıklanan dış ticaret istatistiklerine göre, 2023/2024 mali yılında 1592.98 milyar rupi değerinde mal ithal edilmiş, 152.38 milyar rupi değerinde mal ihraç edilmiştir. İncelenen yılda, ithalat bir önceki mali yıla göre yüzde 1.16 azalmış, ihracat da yüzde 3.03 azalmıştır. Bu şekilde, ticaret açığı 1440 milyar rupi olarak kalmıştır. Bu veriler, ithalat ve ihracat arasında çok ciddi bir dengesizlik olduğunu göstermektedir.

Serbestleştirme ve açık piyasa ekonomisi Nepal'in dış ticaretini tahrir etmektedir. Devletin korumacı politikasının olmaması nedeniyle, az gelişmiş ülkeler gelişmiş ülkelerle rekabette son derece zayıf hale gelmiştir.

Nepal, karayla çevrili bir ülke olması ve Hindistan'ın Nepal'in serbest geçiş hakkını ihlal etmesi nedeniyle dış ticaret alanında birçok zorlukla karşı karşıyadır.

Maliye Bakanlığı'nın Şubat 2024 tarihli Ekonomik Araştırmasına göre, mal ihracatı 100.62 milyar rupi, ithalat 1030 milyar 220 milyon rupi ve ticaret açığı 929 milyar 610 milyon rupi olmuştur. Bu dönemde ihracatın ithalata oranı yaklaşık 1:10'a ulaşmıştır.

Ticaret açığı ve ödemeler dengesi, havale gelirleri ve ithalattan elde edilen vergilerle kapatılmak zorundadır.

Yoksulluk, İşgücü ve İstihdam

Resmi yoksulluk sınırına göre, kişi başına yıllık harcaması 72.908 rupi'nin altında olan kişiler yoksul kabul edilmektedir. Nepal Yaşam Standartları Anketi 2022/023'e göre, Nepal nüfusunun yaklaşık % 20.27'sinin yok-

sulluk sınırının altında (BPL) olduğu tespit edilmiştir. Gini Endeksi'ne göre, Nepal'deki yoksul nüfus % 30'dur.

2020/021 Nepal Yaşam Standartları Anketi'ne göre, Nepal'de tarımda kendi hesabına çalışanların oranı % 57.9, tarım dışı sektörde kendi hesabına çalışanların oranı % 9.4, tarımda ücretli istihdam (daimi/geçici) oranı % 6.0, tarım dışı sektörde ücretli istihdam (daimi/geçici) yüzde 11.4, genişletilmiş (hane halkı) ekonomik faaliyet yüzde 8.3 ve işsizlik yüzde 7'dir.

Aslında, Nepal'de işsiz ve yarı işsizlerin sayısı çok fazladır. Nepal Hükümeti'nin 2023/2024 Ekonomik Araştırmasına göre, Şubat 2024 itibarıyla yurtdışında çalışmak için yeni izin alan Nepalli işçi sayısı 5.969 milyona ulaşmıştır.

Nepal Ekonomisinin yapısı

Nepal Rastra Bankası'nın 2023/2024 tarihli yayınına göre, tarımdaki işgücü % 50.4, tarımın GSYİH'ye katkısı % 23.9, sanayideki işgücü % 15.8, sanayinin katkısı % 14.30 ve hizmet sektöründeki işgücü % 34.1, katkısı ise % 61.8 olmuştur.

Nepal'de kayıt dışı ve kayıtlı olmayan ekonomiye dayalı ekonomik faaliyetler yürütülmektedir. Hükümetin 16. Planında yer alan 2018 Ulusal Ekonomik Sayımına göre, toplam ekonomik kuruluşların % 49.5'i herhangi bir resmi kuruma kayıt yaptırmadan faaliyet göstermektedir.

Tribhuvan Üniversitesi Merkez Ekonomi Bölümü tarafından Ocak 2023'te yapılan araştırmaya göre, gayrimenkul sektöründe kayıt dışı ekonomi % 99.97, kayıtlı ekonomi % 0.03; tarım sektöründe kayıt dışı ekonomi % 96.48, kayıtlı ekonomi % 3.52; gıda ve hizmet sektöründe kayıt dışı kesimin % 50.42, kayıtlı kesimin % 49.58, eğlence sektöründe kayıt dışı kesimin % 33.69, kayıtlı kesimin % 64.31, sanayi sektöründe kayıt dışı kesimin % 16.36, kayıtlı kesimin % 83.6 olduğu vb. Toplamda gayri resmi ekonomi % 41.31, resmi ekonomi ise % 58.69'dur.

Bir yandan tarım sektörünün azalan katkısı, sanayi sektörünün çok düşük katkısı ve hizmet sektörünün artan katkısı, diğer yandan gayri resmi ekonominin çok büyük boyutu, komprador ve bürokratik kapitalizmin bir tezahürüdür.

Hükümetin Politikası, Planı ve Programı

15. Plan'dan 16. Plan dönemine kadar, hükümet bir yandan müreffeh bir Nepal ve mutlu Nepalliler hedefine ulaşmak için gelişmiş, bağımsız ve sosyalizm odaklı bir ekonomi inşa etme sloganını atarken, diğer yandan ekonomik kalkınmanın teorik temeli olarak emperyalist neoliberalizmi ve özelleştirmeyi kabul etmiştir. Bu çok çelişkili bir durumdur. Aslında, hükümetin politikaları ve planları biçim olarak sosyalizm odaklı olduğu söylene de, özünde emperyalist özelleştirmeye dayandığı açıktır.

Hükümetin politikaları, planları ve programları neoliberalizme dayanmaktadır. Kamu, kooperatif ve özel sektörden oluşan üç ayaklı politika olarak adlandırarak halkı yanıltmaya yönelik çeşitli girişimlere rağmen, hükümet özel sektöre öncelik vermektedir.

Hükümet, bütçeyi sunarken, cari harcamalara aşırı miktarda para ayırırken, sermaye harcamalarına son derece düşük miktarda para ayırmaktadır. Yıllık harcamalar altında, cari ve mali yönetim harcamalarının gayri safi yurtiçi hasılaya oranı artarken, sermaye harcamalarının oranı azalmaktadır. 16. Planda belirtildiği gibi, sermaye harcamalarının oranı 1991/1992 mali yılında yüzde 11 iken, 2023/2024 mali yılında önemli ölçüde azalmış ve yüzde 4.4 ile sınırlı kalmıştır.

Hükümetin bu tür politika, plan ve programlarına dayanarak, ekonomi, komprador, bürokratik kapitalist ve feodal sınıflar ile emperyalizm/yayılmacılık lehine ve bağımsız ulusal ekonomi aleyhine şekillendirilmiştir.

Ezilen Toplulukların Durumu

Kadın topluluğu, feodal ataerkil düzen tarafından ezilmiştir. Ekonomik alanda, kadınlar henüz erkeklerle eşit haklara sahip olamamıştır. Kadınlar hala daha az toprağa sahiptir.

Dalit toplumu, siyasi, ekonomik, sosyal ve kültürel alanda feodal Brahmanizm tarafından ezilmiştir. Ekonomik açıdan Dalit toplumu çok kötü durumdadır ve çok az toprağa sahiptir. Dokunulmazlık sorunu hala ciddidir.

Müslüman toplumu, Hindu Brahmanizm tarafından çok şiddetli bir baskıya maruz kalmıştır. Onlar için laiklik sadece isimde kalmaktadır. Ekonomik açıdan Müslüman topluluk da yoksuldur.

Yerli ve kabile toplulukları, Hindu Aryan yüksek kast şovenizmi ve Brahmanik baskının kurbanı olmaktadır. Federalizm sadece isimde kalmaktadır. Ulusların kendi kaderini tayin etme ve kimlik hakkı da dahil olmak üzere federalizm sorunu daha da ciddi ve karmaşık hale gelmiştir. Ana dilde eğitim ve bunun devlet işlerinde kullanılması konusu da karmaşıktır.

Madhesi topluluğu, yüksek üst kast şovenizmi ve yerel feodal beyler üzerine kurulu gerici devlet iktidarı tarafından baskı altında tutulmaktadır. Bu topluluk ekonomik, siyasi ve dilsel olarak da büyük acılar çekmiştir. Madhesi topluluğu, yani ezilen sınıfın bir parçası olarak vatandaşlıktan da mahrum bırakılmıştır. Topraksız ve yoksul çiftçiler ve kırsal proletarya konumunda mücadele etmektedirler.

Geri kalmış bölgelerin toplulukları da merkezi devlet iktidarı tarafından ezilmiştir. Ulaşım, kalkınma, eğitim ve sağlık gibi her alanda bu bölge hala eşitsizlikten muzdariptir.

Nepal Toplumunda Sınıf Analizi

Üretim sisteminin tarihsel gelişim sürecinde, sosyal emeğin bölünmesiyle sınıflar ortaya çıkar. Sınıf analizi, üretim araçlarının mülkiyeti ve emeğin niteliğine göre yapılabilir. Genel olarak, farklı ekonomik ve politik statülere sahip, sosyal olarak karşıt sınıflar, sınıflar olarak adlandırılır.

Devrim için, sınıf analizine dayalı olarak düşman güçleri ve dost güçleri belirleme işi, özel bir öneme sahiptir. Ancak bu şekilde sınıf düşmanına saldırabilir ve dostları birleştirebiliriz. Yarı sömürge ve yarı feodal özelliklere ve yeni-sömürge koşullara sahip bir ülkede yeni demokratik devrimi tamamlayarak bilimsel sosyalizme doğru ilerliyoruz.

Günümüz Nepal toplumundaki sınıfları analiz ederken, iki hususa dikkat etmek gerekir. Birincisi, günümüz Nepal toplumunda var olan çeşitli sınıfların gerçek varlığı doğru bir şekilde anlaşılmalıdır. İkincisi, sosyo-ekonomik değişikliklerle birlikte sınıfların statüsü de değişmekte ve değişmiştir. Üçüncüsü, Nepal’de insanların tek bir mesleğe bağımlı olduğu bir durum yoktur. Burada, bir meslek ana meslek olarak kabul edilse de, insanların başka meslekleri de yan meslek olarak yaptıkları bir durum vardır. Bu konuyu göz önünde bulundurarak, Nepal toplumunun sınıf analizi bu konu da incelenerek yapılabilir.

1. Gerici Sınıflar

Gerici sınıflar, komprador burjuvazi, bürokratik burjuvazi ve feodal toprak sahipleri sınıfını içerir. Bu üç sınıfın tümü, emperyalizm ve feodalizm arasındaki ittifakla ilgilidir. Geri kalmış üretim ilişkilerini temsil ederler ve ileriye dönük sosyo-ekonomik değişimin önündeki engellerdir.

Komprador burjuvazi, bir yandan feodal toprak sahipleri sınıfıyla, diğer yandan emperyalizmle bağlantılıdır. Emperyalizmin çıkarlarına aracılık ederek, hizmet ederek ve koruyarak varlığını sürdürmüştür. Yurtseverlik, ulusal bağımsızlık ve kamu yararına karşıdır. Arazi mafyası ve hakemler de bu sınıfla ilgilidir.

Bürokratik burjuvazi hem feodal sınıfla hem de emperyalizmle bağlantılıdır. Bu sınıf, yüksek devlet mevkilerine ulaşarak ekonomik statüsünü sağlamlaştırmaya çalışır. Feodal toprak sahipleri sınıfının statüsü düşmeye başladıkça, bu sınıf emperyalist güce daha bağımlı hale gelmektedir. Ayrıca, komprador burjuva sınıfına da daha yakın hale gelmiştir.

Feodal toprak sahipleri sınıfı ekonomik olarak gerilemektedir. 10 hektarın üzerinde araziye sahip toprak sahiplerinin sayısı ve arazilerinin yüzölçümü azalmaktadır. Ancak, bu sınıf küçük bir ölçüde hala varlığını sürdürmektedir. Guthi arazilerinde (tanrı ve tanrıçaların adına kayıtlı araziler) varlığı, mülk sahibi olmayan toprak sahibi olarak görülmektedir. Bu sınıf, arazi varlıklarını

gayrimenkul mülkiyetine dönüştürmüştür. Siyasi ve kültürel açıdan, feodal toprak sahibi sınıfının varlığı ve etkisi hala görülmektedir.

Feodal toprak sahipleri sınıfı sadece feodal toprak sahiplerinden ibaret değildir, aynı zamanda bürokratik ve komprador kapitalistlere de dönüşmektedir; bürokratik burjuvazi sadece bürokratik değildir, aynı zamanda feodal toprak sahipleri ve komprador burjuva sınıfıdır ve komprador burjuva sınıfı da bir şekilde feodal toprak sahipleri ve bürokratik kapitalist sınıfı bağlantılıdır. Bu üç sınıfın tümü, işçiler ve çiftçiler dahil olmak üzere emekçi kitlelerden kâr, faiz ve rüşvet şeklinde artı değer sömürmektedir. Bugün, komprador bürokratik kapitalist sınıf Nepal’de egemen bir sınıf haline gelmiştir. Komprador burjuvazi, bürokratik burjuvazi ve feodal toprak sahipleri sınıfları Nepal devriminin düşman güçleridir.

2. Ulusal Burjuvazi

Nepal’de hala zayıf bir durumda olmasına rağmen, ulusal sermaye mevcuttur ve ulusal burjuvazi tarafından yönetilmektedir. Ulusal burjuvazi, orta sınıf olarak da bilinir. Küçük ve orta ölçekli sanayi, orta ölçekli ticaret vb. alanlarda faaliyet gösterir.

Ulusal burjuvazi, bir yandan feodal/toprak sahipleri ve komprador ve bürokratik burjuvaziye, diğer yandan emperyalizme karşıdır. Bu anlamda, bu sınıfın karakteri devrimcidir. Ayrıca, bu sınıf işçi sınıfına karşıdır ve devrim karşı tereddütlüdür. Ancak, genel olarak bu sınıf yurtsever ve devrimcidir. Mevcut devrimin dost bir gücü olarak kabul edilmelidir.

3. Köylü Sınıfı

Şu anda Nepal’de dört tür köylü vardır. Bunlar zengin köylüler, orta köylüler, küçük köylüler ve yoksul köylülerdir. 3 ila 5 hektar araziye sahip olanlar zengin köylüler olarak adlandırılır ve bu sınıf feodal/toprak ağası sınıfının bazı özelliklerini taşır. Kendi topraklarında çalışsalar da, bazı işçileri istihdam ederler veya başkalarının istihdam etmesine izin verirler. 1 hektar ila 3 hektar araziye sahip olanlar orta köylülerdir. Kendi topraklarında çalışırlar. Küçük köylüler, 0,2 hektar ila 1 hektar araziye sahip olanlardır. Topraklarından geçimlerini sağlayacak durumda değildirler. Başkalarının topraklarını da işlerler veya başka mesleklerle uğraşırlar. Topraksız ve 0,2 hektardan az toprağa sahip olanlar ise gecekondü sakinleri ve yoksul köylülerdir. Yoksul ve topraksız köylüler göçebeler, saban sürenler, çobanlar, işçiler ve gecekondü sakinleridir ve ayrıca başkalarının topraklarında ve ücretli işçi olarak çalışırlar.

Nepalli köylülerin büyük çoğunluğu küçük çiftçilerdir. Bir yandan Nepalli köylülerin büyük bir kısmı toprağa bağlıdır, diğer yandan işsizlik ve yarı

işsizlik nedeniyle yurtdışına iş aramaya gitmişlerdir. Bu nedenle, köylü sınıfının büyük bir kısmı saf köylü kökenli değildir. Köylü sınıfı, mevcut Nepal devriminin müttefikidir.

4. Küçük Burjuva Sınıfı

Öğrencilerin, öğretmenlerin, entelektüellerin, profesörlerin ve avukatların büyük bir kısmı ile zanaatkârların, küçük tüccarların, küçük çalışanların ve ev tipi sanayide çalışanların büyük bir kısmı küçük burjuva sınıfına aittir.

Köylülerin büyük bir kısmı da küçük burjuva sınıfına girer. Bu şekilde, küçük burjuva sınıfı Nepal’de büyük çoğunluğu oluşturur. Küçük burjuvazi, mevcut Nepal devriminin müttefikidir.

5. Yarı Proletarya

Köylerde ve şehirlerde yarı işsizlerin, yoksul köylülerin, küçük zanaatkârların, düşük ücretli çalışanların, yarı işçilerin vb. büyük bir kısmı yarı proletarya sınıfını oluşturmuştur. Sayısı çok fazladır. Proletarya sınıfına doğru itilmektedir. Yarı proletarya, mevcut Nepal devriminin güvenilir müttefikidir.

6. Proletarya

Nepal’de sayıca az olsa da, endüstriyel proletaryanın sayısı artmaktadır. Proletarya hem resmi hem de gayri resmi sektörlerde aktiftir. Proletarya, yeni üretici güçlerin ana temsilcisidir. Az gelişmiş bir ülke olan Nepal’de proletarya, elbette köylü eğilimlerinin kalıntılarını taşımaktadır. Ancak en devrimci sınıftır ve geleceği parlaktır. Bu sınıf, Nepal’in yeni demokratik ve sosyalist devriminin önderidir.

Nepal Toplumunun Özellikleri ve Devrimin Biçimi

Nepal devriminin niteliği, ancak Nepal toplumunun özellikleri üzerinde objektif bir çalışma yapılarak belirlenebilir.

Nepal’in yarı sömürge ve yarı feodal özelliklere sahip bir yeni-sömürge devleti olduğunu söylüyoruz. Bu konunun daha ayrıntılı bir analizi gereklidir.

Yarı Sömürge

Emperyalizmin sömürgeci genişlemesi sürecinde, bazı ülkeler resmi olarak bağımsız olarak adlandırılıyordu, ancak mali ve diplomatik olarak bağımlılık zincirlerine bağlıydılar ve bu tür ülkeler yarı sömürge durumunda kaldılar.

1816’daki Sugauli Antlaşması’ndan sonra Nepal, Britanya Hindistan’ının yarı sömürgesi haline geldi. Gurkha Asker Alma Antlaşması ve Gurkha Asker Alma Merkezi aracılığıyla yapılan müdahale ve baskı, Nepal’i Britanya-Hin-

distan mallarının satıldığı bir pazar haline getirmek ve Nepal'in ekonomik ve siyasi işlerinde hakimiyet kurmak, Nepal'i bir yarı sömürgeye dönüştürdü.

İngiliz emperyalizminin Hindistan'dan çekilmesinden sonra, 1947'de orduların bölünmesiyle ilgili Nepal-Hindistan-İngiltere antlaşması, Haziran 1950'de Rana hükümeti ile Hindistan hükümeti arasında imzalanan Nepal-Hindistan Dostluk ve Ticaret Antlaşması ve 1949'da Hindistan'ın inisiyatifıyla Rana, Kral ve Kongre arasında imzalanan Üçlü Anlaşma, Hindistan'ın yayımlamacılığının Nepal'de İngiliz emperyalizminin mirasını devraldığını göstermektedir. Su kaynakları ve hidroelektrik, ticaret, transit, ulusal güvenlik vb. ile ilgili müteakip antlaşmalara, anlaşmalara ve faaliyetlere baktığımızda, Nepal'in Hint yayımlamacılığının yarı sömürgesi olarak kaldığı görülmektedir.

Yeni Sömürge

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra, emperyalist ülkeler, ezilen ülkelerdeki ajanları aracılığıyla siyasi, ekonomik, askeri ve diğer alanlarda çeşitli antlaşmalar, anlaşmalar ve mutabakatlar imzalayarak ve krediler, hibeler ve yardımlar bahanesiyle hakimiyetlerini kurarak dolaylı bir yöntem benimsemiştir; buna yeni sömürgecilik denir.

1984-1985 yıllarında Dünya Bankası ve Uluslararası Para Fonu tarafından Nepal'e neoliberal yapısal uyum programı dayatıldıktan sonra, Nepal'in kamu sektöründeki endüstriler özelleştirildi. Tarım sektöründe de kurumsal tarım ve arazi bankaları uygulamaya konulmaya çalışılmıştır. Ayrıca, çokuluslu şirketlerin Nepal'deki rolü de artmaya başlamıştır. Bunlar yeni sömürgeci baskı ile ilgilidir. Bunun dışında, ABD emperyalizmi geçmişte Nepal'deki müdahalesini artırmak için çeşitli faaliyetlerde bulunmuştu, ancak şu anda MCC aracılığıyla yeni sömürgeci baskısını artırmıştır ve bu çok tehlikeli bir durumdur.

Yarı Feodal Durum

Feodalizm, küçük ölçekli tarım ve bağımsız zanaatların birleşiminden ortaya çıkar. Feodal bir toplumda, feodal/toprak ağası sınıfı hakimdir ve çiftçileri sömürür ve baskı altında tutar. Bugün Nepal'de, bir yandan feodalizmin bazı özellikleri devam ederken, diğer yandan komprador ve bürokratik kapitalizm de ortaya çıkmıştır, bu nedenle ülke yarı feodal hale gelmiştir. Bu durum, Sugauli Antlaşması'ndan sonra ülkenin yarı sömürge bir devlete dönüşmesinden sonra ortaya çıkmıştır. Bir yandan hal var olan toprak sahibi sınıfı vardır, diğer yandan ülke, çoğunluğu küçük çiftçilerden oluşan geçimlik ekonomi nedeniyle hala yarı feodal bir durumdadır.

Nepal toplumundaki bu tür bir durumu incelerken, aşağıdaki konulara bakmak gerekli görünmektedir:

İlk olarak, Nepal’de çoğunluğu küçük çiftçilerden oluşan geçimlik tarım sistemi mevcuttur ve bu anlamda Nepal de feodal bir ülkedir. Ancak burada klasik tipte bir geçimlik tarım sistemi yoktur. Nepal tarım sektöründeki ciddi işsizlik ve yetersiz istihdam sorunu nedeniyle, işgücü yurtdışına göç etmiştir. Yurtdışından getirilen ücretler ve havaleler, küçük çiftçi ekonomisini sürdürmenin temelini oluşturmaktadır. Ayrıca, büyük miktarda ekilebilir arazinin çoraklaştığı gerçeğine de dikkat etmek gerekir.

İkincisi, Nepal toplumu feodalizmden ulusal kapitalizme geçişin klasik aşamasında bile değildir ve bu geçiş, komprador ve bürokratik kapitalizmin gelişmesiyle engellenmiştir. Bu nedenle Nepal, yarı sömürge ve yarı feodal özelliklere sahip bir yeni-sömürge devleti olarak kalmıştır.

Üçüncüsü, Nepal’de kapitalizm gelişmiştir, ancak bu klasik ve saf kapitalizm değil, komprador ve bürokratik kapitalizmdir. Endüstriyel kapitalizm Nepal’de gelişmemiştir. 2023/2024 hükümet istatistiklerine göre, tarımdaki işgücü % 50.4 ve GSYİH’ye katkısı % 23.9, sanayide işgücünün % 15.8 ve katkısının % 14.3, hizmetlerde işgücünün % 34.1 ve katkısının % 61.8 olduğunu, diğer yandan ise kayıt dışı ekonominin büyüklüğünün çok büyük olduğunu, yani % 41.31 olduğunu göstermektedir.

Bu nedenle, Nepal devriminin niteliği şu şekildedir:

a) Mevcut Nepal toplumu, yarı sömürge ve yarı feodal özelliklere sahip bir yeni-sömürge devletidir. Nepal toplumunu mevcut durumdan kurtarmak için, bir yandan komprador ve bürokratik kapitalizmle, diğer yandan emperyalizm/ yayılmacılıkla mücadele etmek zorunda kalmıştır. Her ikisi de Nepal devriminin düşmanları olduğundan, Nepal devriminin niteliği mevcut bakış açısına göre burjuva-demokratik hale gelmiştir.

b) Mevcut dönem, emperyalizm ve proleter devrim dönemidir. Bu dönemde gerçekleştirilen burjuva-demokratik devrim, sosyalist devrimin ayrılmaz bir parçası haline gelmiştir. Mevcut Nepal toplumu tarihsel olarak sosyalizme geçişi gerektirdiğinden, Nepal devriminin niteliği gelecek perspektifinden sosyalist hale gelmiştir.

c) Dolayısıyla, Nepal devrimi, yeni demokrasi aşamasını geçtikten sonra bilimsel sosyalizme girecektir.

Temel ve Temel Çelişkilerin Durumu

Şu anda Nepal toplumunda dört tür temel çelişki bulunmaktadır. Bunlar: Birincisi, tüm Nepal halkı ile komprador ve bürokratik burjuvazi ve feodal sınıf arasındaki çelişki. İkincisi, burjuvazi ile işçi sınıfı arasındaki çelişki. Üçüncüsü, Nepal ile emperyalizm/yayılmacılık arasındaki çelişki. Dördüncü-

sü ise, komprador ve bürokratik burjuvazi ile feodal sınıfın kalıntıları arasındaki karşılıklı çelişki. Bu çelişkilerin ilki, şu anda temel çelişkidir. Buna ek olarak, Nepal toplumunda uzun süredir kadın toplumu ile ataerkillik, yerli uluslar ile Brahman yüksek kast şovenizmi, Dalit toplumu ile Brahmanizm, Madhesi toplumu ile Hilly yüksek kast egoizmi, Müslüman toplumu ile Hindu Brahmanizm ve geri kalmış ezilen bölgeler ile gerici merkezi devlet iktidarı arasında da çelişkiler vardır. Bu tür çelişkiler temel olarak söz konusu temel çelişkinin kapsamına girer.

Mevcut Nepal devriminin ana görevi, Nepal toplumunu yarı sömürge ve yarı feodal özelliklere sahip yeni-sömürgecilikten kurtarmak ve temel ve esaslı çelişkileri çözmek için yeni demokratik devrim aşamasını geçtikten sonra bilimsel sosyalizme doğru ilerlemektir.

Nepal Devriminin Programatik Yönü

Şu anda Nepal, sosyo-ekonomik açıdan yarı sömürgeci ve yarı feodal özelliklere sahip bir yeni-sömürge durumdadır. Ülkeyi bu durumdan kurtarmak ve ilerlemek için partimiz, genel program olarak Yeni Demokrasi'yi, temel program olarak Bilimsel Sosyalizm'i ve nihai hedef olarak Komünizm'i benimsemiştir.

Partinin Temel Programı

Proletaryanın liderliği ve diktatörlüğüne dayalı sosyalist bir devlet iktidarının kurulması.

Proletarya diktatörlüğü altında devrimin sürdürülmesi ilkesine göre Büyük Proleter Kültür Devrimi'nin gerçekleştirilmesi.

Köylülerin kullanımı için toprak sağlanması, halk komünleri olarak kooperatiflerin geliştirilmesi ve tüm toprakların kamulaştırılması.

Sanayi, ticaret, fabrikalar, bankalar ve finans kurumlarının kamulaştırılması.

Eğitim ve sağlık ile bilgi ve iletişimin kamulaştırılması.

Doğal ve beşeri kaynakların doğru kullanımı ve bilim ve teknolojinin kullanımı temelinde üretici güçlerin geliştirilmesi ve yeteneklere göre işin yönetilmesi ve işe göre ücret ödenmesi yoluyla sosyalist üretim ilişkilerinin geliştirilmesi.

Sömüren ve sömürülen sınıflar arasındaki ayrımcılığı, köyler ve şehirler arasındaki ayrımcılığı, el emeği ve kafa emeği arasındaki ayrımcılığı ve kadınlara, Dalitlere, yerli halklara, Madhesis'lere, Müslümanlara, işçilere ve köylülere yönelik diğer tüm kapitalist ve gerici sömürü ve baskı biçimlerini sona erdirerek komünizme doğru ilerlemenin temelini oluşturacak politikalar, programlar ve planlar oluşturmak ve uygulamak.

Bariş, eşitlik ve karşılıklı yarar temelinde bir dış politika benimsemek.
Proleter enternasyonalizmini kararlılıkla uygulamak.

Partinin Genel Programı

- a) Yeni demokratik cumhuriyet devletinın kurulması.
- b) Ülkenin toprak bütünlüğünün, egemenliğinin ve ulusal bağımsızlığının korunması.
- c) İşçi sınıfının temel haklarının sağlanması.
- d) Feodal toprak mülkiyetinin sona erdirilmesi ve devrimci bir toprak reformu sisteminin başlatılması. Tarımın ticarileştirilmesi ve sanayileştirilmesi.
- e) Komprador ve bürokratik kapitalizme karşı ulusal sanayinin geliştirilmesi ile bağımsız ve kendi kendine yeten bir ekonominin inşası. Sınırlı bir özel ekonomi ve kooperatif sistemi ile devlet sektörünün başlıca ve öncü rolü.
- f) Ulusların kendi kaderini tayin hakkının tanınması ve teorik olarak kabul edilmesi ile federalizm.
- g) Kadınlara, Dalitlere, Müslümanlara ve engellilere özel haklar sağlanması.
- h) Eğitim ve sağlık sektörlerinin kamulaştırılması.
- j) Bariş içinde bir arada yaşama ve Pancha Sheel ilkelerine dayalı dış politika düzenlemesi.
- j) Halka karşı sorumlu ve herkesin erişebileceği bir adalet sistemi.
- k) Halkın demokratik, ulusal ve bilimsel kültürünün oluşturulması. Yeni Demokrasi, bilimsel sosyalizmin ayrılmaz bir parçasıdır ve sosyalizme geçiş için ekonomik, siyasi ve kültürel temeli hazırlar. Yeni Demokrasi'nin çeşitli siyasi, ekonomik ve kültürel programları şunlardır:

Siyasi Program

Komprador, bürokratik kapitalist ve feodal sınıfın gerici devlet iktidarı, proletarya önderliğindeki işçi, köylü ve ezilen halkların demokratik diktatörlüğüne dayanan yeni demokratik cumhuriyetçi bir devlet iktidarının kurulmasıyla yıkılacaktır.

Bu devlet iktidarı, içerde komprador ve bürokratik kapitalizm ve feodalizm, dışarda ise emperyalizm/yayılmacılığa karşı hareket edecektir. Ayrıca, bu devlet iktidarı ataerkillik, Brahmanizm, yüksek üst kast şovenizmi ve merkezi tekele de karşı çıkacaktır.

Gerici devletin emperyalist ve yayılmacı güçlerle yaptığı tüm eşitsiz anlaşmalar, anlaşmalar ve yazışmalar iptal edilecek ve ülke ve halk dış sömürü ve baskıdan kurtarılacaktır.

Devlet yönetim sistemi demokratik merkezîyetçilik temelinde işleyişini sürdürecektir.

Halk ve dost sınıflar için her düzeyde demokrasi sağlanacak, sınıf düşmanına karşı diktatörlük uygulanacaktır.

Milliyet, kast, din, mezhep ve cinsiyete dayalı her türlü ayrımcılık ortadan kaldırılacak ve eşit iş için eşit ücret sağlanacaktır.

Ekonomik Program

Yeni Demokratik Ekonomi Programı, uzun süredir egemen olan komprador ve bürokratik kapitalizm, feodalizm ve emperyalizme karşı çıkacaktır. Nepal’de yeni demokratik ekonominin inşası, devlet mülkiyeti, kooperatif mülkiyeti ve küçük bağımsız zanaatkarlar, küçük ve orta ölçekli işletmeler ve ulusal sermayeye dayalı özel mülkiyetin birleşimiyle gerçekleştirilecektir. Devlet mülkiyeti sosyalist, kooperatif mülkiyeti yarı sosyalist ve özel mülkiyet ulusal kapitalist nitelikte olacaktır. Bunlarda devlet mülkiyeti başlıca ve öncü bir rol oynayacaktır. Yeni Demokratik Ekonomi Programının ana unsurları şunlardır:

a) Toprak ve Tarım Sektörü

Feodal mülkiyet altındaki toprak ve tarım aletleri tazminatsız olarak müsadere edilecek ve devrimci toprak reformu, toprağı işleyenlere toprak ilkesi temelinde gerçekleştirilecektir. Gerekli topraklar topraksız ve yoksul köylülere dağıtılacaktır. Orta halli köylülerin hak ve çıkarları korunacaktır. Toprak millileştirme süreci ilerletilecektir.

Neo-liberal politikalara dayalı yabancı özel yatırımlar, toprak bankaları kavramı, kurumsal tarım ve çokuluslu şirketler tarafından yürütülen ekonomik faaliyetler sona erdirilecek ve kaldırılacaktır.

Küçük çiftliklere dayalı köylü ekonomisi, kooperatif tarım sistemi temelinde örgütlenecek ve geliştirilecek ve sosyalizme geçiş için zemin hazırlanacaktır.

Modern, ticari ve bilimsel tarım sistemleri kurulacak ve geliştirilecektir.

Tarım ürünlerinin satışı ve dağıtımı için uygun bir pazar oluşturulacaktır.

Tarım aletleri ve gübre fabrikaları ile bitki işleme fabrikaları kurulacaktır.

Ormanlar, yaban hayatı ve biyolojik çeşitlilik korunacak ve geliştirilecektir.

Tarım sektörü, genel ekonominin temeli olarak kabul edilerek, devlet tarafından siyasi, ekonomik ve mali olarak korunacak ve geliştirilecektir.

b) Sanayi ve İşletme

Sanayi ve işletme sektörlerini kontrol eden komprador ve bürokratik kapitalizmin müdahalesi, hakimiyeti ve hegemonyası ile emperyalizm ve yayılmacılık sona erdirilecektir.

Komprador ve bürokratik kapitalistler ile yabancı gericilerin sahip olduğu sanayi, ticari ve finansal varlıklar ve işletmeler kamulaştırılacak ve devlet mülkiyeti altında seferber edilecektir.

Temel sanayiler kamu mülkiyeti altında seferber edilecektir.

Ulusal burjuvazinin sahip olduğu ulusal karakterli özel sermaye ve çeşitli sanayi ve ticaret işletmeleri, ulusal sermayeyi korumak, işletmek ve geliştirmek için teşvik edilecektir.

Tarım, sanayi ve ticareti temel ve öncelikli konumda tutarak, bunların geliştirilmesine önem verilecektir.

c) Dış Ticaret, Ticaret

Dış ticarete ithalat ve ihracat arasında bir denge sağlanacaktır.

Dış ticaret, karşılıklı yarar temelinde yürütülecektir.

İşlenmemiş, kalitesiz ve ucuz birincil malların ihracatı durdurulacaktır.

Gıda ürünlerinde ithalatın ikame edilmesi, petrol ürünlerinde aşırı ithalatın hidroelektrik enerji üretimi ile ikame edilmesi ve otomobil ve fabrika parçaları dahil olmak üzere makine ve teknik malzemelerde kendi kendine yeterlilik sağlanması politikası benimsenecektir.

d) İşgücü Politikası, İşsizlik ve Yoksulluk

Komprador ve bürokratik kapitalizmin hakimiyeti ve neoliberal özelleştirme nedeniyle işçileri ve işçi sınıfını mağdur eden işgücü politikaları, sözleşmeler ve diğer uygulamalar ile işçileri azaltan ve işten çıkaran yasa ve yönetmelikler yürürlükten kaldırılacaktır.

İşçileri üretim araçlarının sahibi haline getirme ve ücreti işe göre belirleme süreci kararlılıkla sürdürülecektir.

İşçiler için uygun bir sosyal güvenlik fonu, uygun ücretler, gerekli olanaklar ve tüm bu konuların güvence altına alınması için örgütlenme ve eylem hakkı düzenlemeleri engelsiz bir şekilde oluşturulacaktır.

Ülke genelinde tarım, sanayi, ticaret ve hizmetlerin çeşitli sektörlerinde üretim ve istihdam düzenlemeleri yapılacaktır ve yoksulluk ortadan kaldırılacaktır. Yeterli istihdam sağlanana kadar uygun işsizlik ödeneği verilecektir.

İşgücünü vasıflı hale getirmek için gerekli eğitim, öğretim ve özel eğitim düzenlemeleri yapılacaktır.

Sömürülen insanlara iş garantisi verilecektir.

Genç işgücünün yurt dışına çıkması engellenecektir.

e) Bağımsız Bir Ulusal Ekonomi İnşa Etme Sorunu

Bağımsız ve kendi kendine yeten bir ulusal ekonomi inşa etmek için, tarım, sanayi, ticaret ve finans sektörlerini domine eden ve ulusal sermayenin

gelişmesini engelleyen komprador ve bürokratik sermayenin kamulaştırılmasına önem verilecektir.

Dış ticaretin ulusal çıkarlar doğrultusunda yönetilmesi ve dış ticaretin ihracata yönlendirilmesi için özel çabalar gösterilecektir.

Su kaynakları ve hidroelektrik enerji ülkenin çıkarları doğrultusunda kullanılacaktır.

Serbest piyasa adına ticareti domine eden neoliberal ekonomi, çokuluslu şirketlerin tekeli ve emperyalist yayılcı hegemonyaya son verilecek, yerli sanayi ve üretim geliştirilecektir.

Turizm sektörü geliştirilecek ve zenginleşecektir.

Endüstrilerin düzgün gelişimi için arazi kullanımı ve fiziki altyapının geliştirilmesine önem verilecektir.

Uluslararası açık sınırlar kapatılacaktır.

Kavrama devrimi ve üretimi teşvik etme kavramlarını benimseyerek, bağımsız ve kendine yeten bir ulusal ekonomi inşa edip geliştirecek, planlı, dengeli ve sıyrılmalı bir şekilde sosyalizme geçmek için temel atılacaktır.

Sosyal Programlar

Sosyal programlar temel olarak sağlık, eğitim ve kültürle ilgili programları içerir. Bu programlar şunlardır:

a) Sağlıkla İlgili Programlar

Sağlık temel bir insan hakkı olarak kabul edilecek ve halkın temel sağlığı devletin sorumluluğu ve görevi olarak kabul edilecektir.

Sağlık sektöründe artan özelleştirme ve ticarileştirme sona erdirilecektir. Halk sağlığı ücretsiz ve herkes için erişilebilir hale getirilecektir.

b) Eğitimle İlgili Programlar

Eğitim, emperyalizm, yayılcılık ve feodalizmin etkisinden kurtarılacaktır.

Eğitimin mevcut özelleştirilmesi ve ticarileştirilmesi sona erdirilecek ve eğitim halka ulaştırılabilir hale getirilecektir.

İşgücü odaklı, mesleki ve teknik eğitimin geliştirilmesine önem verilecek ve çok sayıda üretim dalının bilgisini teorik ve pratik olarak zenginleştirmek için politeknik eğitim geliştirilecektir.

Ortaöğretim düzeyine kadar eğitim ücretsiz ve zorunlu hale getirilecek, yükseköğretim ise bir çalışma ve araştırma merkezi olarak geliştirilecektir.

Eğitim, yurtseverlik, proleter enternasyonalizm ve sınıf bakış açısıyla zenginleştirilmiş bir işgücü ve toplumsal dönüşümün etkili bir aracı olarak geliştirilecektir.

Halk düşmanı ve bilimsel olmayan eğitim sistemine karşı, halkın demokratik ve bilimsel bir eğitim sistemi geliştirilecektir.

c) Kültürle İlgili Program

Feodal, emperyalist, yayılmacı ve her türlü gerici ideoloji, edebiyat, sanat ve kültüre karşı çıkmak.

Marksizm-Leninizm-Maoizm ışığında yeni demokratik edebiyat, sanat ve kültür ile estetik düşüncüyü geliştirerek sosyalist kültürün temelini hazırlamak.

Edebiyat, sanat ve kültürü sınıf mücadelesi ve ideolojik mücadelenin bir ifadesi olarak kabul ederek, feodal elitizm, Brahmanizm, postmodernizm, bireycilik, bayağılık, tüketimcilik ve revizyonizme karşı ilerici ve sosyalist bir akım oluşturmak.

Toplumda var olan batıl inanç, gelenekçilik, dini dogma, kötü gelenekler, kader, alın yazısı ve öbür dünya inancı gibi kavram ve inançlara karşı halk bilincini, sınıf bilincini ve bilimsel farkındalığı uyandırmak.

Tarihsel ve arkeolojik öneme sahip kültürel ve sanatsal materyallerin, halk yanlısı, ulusal ve ilerici sanat, edebiyat ve kültürün korunması, geliştirilmesi ve araştırılması çalışmalarını ilerletmek.

Anti-ulusal, anti-halk ve bilimsel olmayan kültüre karşı, yurtsever, demokratik ve bilimsel bir halk kültürü geliştirerek sosyalist kültürün inşasını vurgulamak.

Dış İlişkiler

Karşılıklı yarar ve eşitlik temelinde yeni ilişkiler kurmak, emperyalizm/yayılmacılıkla yapılan tüm eşitsiz antlaşmaları, anlaşmaları ve mutabakatları ortadan kaldırmak.

Barış içinde bir arada yaşama ve Panchasheel Beş İlkesi temelinde tüm ülkelerle dostane ilişkiler geliştirmek.

Dünyada emperyalizm, yayılmacılık ve her türlü gericiliğe karşı ulusal kurtuluş, demokratik ve sosyalist hareketleri desteklemek.

Çin ve Hindistan ile iyi komşuluk ilişkileri sürdürmek.

Çevre Sektörü

Aşırı kâr elde etmek için doğanın aşırı sömürülmesi ve tahrip edilmesi nedeniyle çevre koruma sorununun ciddi hale geldiği gerçeğini kabul etmek.

Doğanın aşırı sömürülmesi ve tahrip edilmesinden başlıca sorumlu olan emperyalist ve gerici güçlere karşı çıkmak ve bunları ifşa etmek.

Nepal’de de meydana gelen küresel ısınma ve çevre tahribatına karşı uygun bir program oluşturmak ve uygulamak.

Doğa ve insanlık arasında dengeyi korumayı ciddiye almak ve buna uygun faaliyetleri yürütmek.

Çeşitli

Devlet, yardıma muhtaç ve yetim çocuklar, yaşlılar, bekar kadınlar ve engelliler için sosyal güvenlik ve geçim kaynağı sağlayacaktır.

Hiçbir dile ulusal dil olarak özel ayrıcalık tanınmayacak ve devletin tüm bölgelerinde çok dilli bir politika benimsenecektir.

Ülkedeki artan yabancı müdahale ve açık sınır durumuna özel dikkat gösterilerek, bir ulusal güvenlik politikası oluşturulacak ve uygulanacaktır.

Bilgi ve iletişim alanındaki emperyalist müdahale ve yatırımlara son verilecek ve devlet bu alandan sorumlu olacaktır.

Devlet gerçek anlamda laik hale getirilecektir. Bir yandan Hinduizm'in her türlü baskısı sona erdirilecek, diğer yandan laiklikten yararlanarak emperyalist müdahaleyle yapılan din değiştirme uygulamaları sona erdirilecektir. Din alanında din özgürlüğü devlet tarafından sağlanacak ve devlet tarafından hiçbir müdahale yapılmayacaktır.

Dokunulmazlık ve Chhaupadi sistemi suç ilan edilecek ve sona erdirilecektir. Hinduizm'in Müslüman topluma yönelik dini baskısı sona erdirilecektir.

Devrimin Üç Aracı

Devrimci Komünist Parti, Halk Ordusu ve Birleşik Cephe gibi üç araç, Nepal'de yeni demokratik devrimi gerçekleştirmek ve sosyalizme doğru ilerlemek için gereklidir. Parti, bu araçların oluşturulmasına ve geliştirilmesine özel önem vermelidir.

Mücadelenin Biçimi ve Yolu

Ülkeyi yarı sömürge ve yarı feodal özelliklere sahip yeni sömürge durumundan kurtarmak için silahlı mücadele şarttır. Devrim tarihinde iki önemli askeri eylem çizgisi, yani silahlı halk ayaklanması ve uzun süreli halk savaşı, kullanıldığı açıktır. Askeri çizgi de toplumun gelişmesiyle birlikte gelişir ve buna göre her türlü silahlı mücadele biçimi benimsenebilir. Ancak, mevcut Nepal devrimi bağlamında, her iki hattın deneyimlerinden gerekli dersleri çıkararak, halk mücadelesinin askeri hattı, halkın direniş mücadelesi ve silahlı halk ayaklanması benimsenmelidir.

Bilimsel Sosyalizm

Bilimsel sosyalizm bizim temel programımızdır. Nepal'de Yeni Demokratik Devrim aşamasını geçer geçmez, bilimsel sosyalizme doğru ilerlemeliyiz.

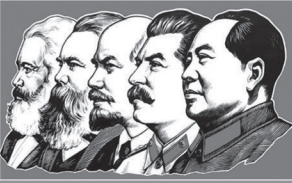
İBRAHİM KAYPAKKAYA
Selected Writings

İBRAHİM KAYPAKKAYA
Bütün Eserleri

MARKSİZM-LENİNİZM
MAOİZM
TEMEL DERS

ÇEVİRİ
ÇİĞDEM MUNZUR

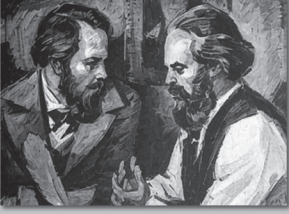
Emperyalist Tekellerin Kısacında
Türkiye’de Tarım

ESRİN BALCI

Materyalizm Marksizm ve Özne Sorunu

ÖZNEĞİN BİLİMİ OLUR MU?

Fehiman Polat

Türkiye Kapitalizmi ve İŞÇİ SINIFININ TARİHİ

Aşkın Sedat Özgün

TÜRKİYE'NİN EKONOMİK VE SOSYAL YAPISININ ANALİZİ (I)

SEFAGÜL ARSLAN

TÜRKİYE'NİN EKONOMİK VE SOSYAL YAPISININ ANALİZİ (II)

SEFAGÜL ARSLAN

